

Cyfansoddiad Constitution

Diweddarwyd gan / Updated by: Caryl Wyn-Jones
Diweddarwyd ar / Last Updated on - 19/09/11

Mynegai – Index

- 1.1 Cyfansoddiad - Constitution
- 2.1 Aelodaeth – Membership
- 2.2 Disgyblaeth – Disciplinary
- 2.3 Ariannol - Financial
- 2.4 Etholiadau Mewnol - Internal Elections
- 2.5 Ethol Swyddogion Cenedlaethol - Electing National Officers
- 3.1 Cangen – Branch
- 3.2 Etholaeth – Constituency
- 3.3 Pwyllgorau Ardal Llywodraeth Leol - Local Government Area Committees
- 3.4 Pwyllgor Rhanbarth y Cynulliad Cenedlaethol – Assembly Regional Committees
- 3.5 Pwyllgor Safonau – Standards Committee
- 3.6 Pwyllgor Gwaith - National Executive
- 3.7 Cynhadledd – Conference
- 3.8 Fforwm Polisi - Policy Forum
- 3.9 Cyngor Cenedlaethol - National Council
- 4.1 Grŵp Cyngor Bro neu Tref – Community or Town Council Group
- 4.2 Grŵp Cyngor Sir - County Council Group
- 4.3 Grŵp y Cynulliad - Assembly Group
- 4.4 Grŵp Ty'r Cyffredin – House of Commons Group
- 4.5 Grŵp yr Ail Siambr – Second Chamber Group
- 4.6 Grŵp Ewrop - European Group
- 5.1 Y Gofrestr Genedlaethol - National Register
- 5.2 Dewis Ymgeiswyr Cyngor - Selecting Council Candidates
- 5.3 Dewis Ymgeiswyr Rhestr - Selecting Regional Candidates
- 5.4 Dewis Ymgeiswyr Etholaeth - Selecting Constituency Candidates
- 5.5 Dewis Ymgeiswyr Ewrop - Selecting European Candidates

1.1 Cyfansoddiad

- 1 **Enw**
Enw'r blaid fydd 'Plaid Cymru - The Party of Wales'.
- 2 **Amcanion**
Fel Plaid Genedlaethol Cymru, amcanion Plaid Cymru - The Party of Wales fydd:
  - 2.1 Ennill annibyniaeth i Gymru yn Ewrop.
  - 2.2 Sicrhau llewyrch economaidd, cyfiawnder cymdeithasol a lles yr amgylchedd naturiol, yn seiliedig ar sosialaeth ddatganolaidd.
  - 2.3 Adeiladu cymdeithas genedlaethol yn seiliedig ar ddinasyddiaeth gyfartal, parch i wahanol draddodiadau a diwylliannau, a gwerth cydradd pob unigolyn, beth bynnag fo'i hil, cenedligrwydd, rhyw, lliw, credo, rhywioldeb, oedran, abledd na chefnidir cymdeithasol.
  - 2.4 Creu cymdeithas ddwyieithog drwy hyrwyddo adfywiad yr iaith Gymraeg.
  - 2.5 Hyrwyddo cyfraniad Cymru i'r gymdeithas fyd-eang ac ennill iddi yr hawl i aelodaeth o'r Cenhedloedd Unedig.
- 3 **Dulliau**
  - 3.1 Bydd Plaid Cymru - The Party of Wales yn ymgynghraedd at yr amcanion hyn trwy weithgaredd gwleidyddol, a drefnir yn ddemocrataidd gan aelodau'r blaid yn cyd-gysylltu â'i gilydd yn ddirwystr yn unol â darpariaeth y Cyfansoddiad hwn.
  - 3.2 Bydd holl weithgareddau'r Blaid yn cael eu cynnal yn unol â'r egwyddor o gyfle cyfartal i bob aelod.
- 4 **Aelodaeth**

1.1 Constitution

- 1 **Name**
The party shall be called 'Plaid Cymru - The Party of Wales'.
- 2 **Aims**
As the National Party of Wales, Plaid Cymru - The Party of Wales's aims shall be:
  - 2.1 Secure independence for Wales in Europe.
  - 2.2 To ensure economic prosperity, social justice and the health of the natural environment, based on decentralist socialism.
  - 2.3 To build a national community based on equal citizenship, respect for different traditions and cultures and the equal worth of all individuals, whatever their race, nationality, gender, colour, creed, sexuality, age, ability or social background.
  - 2.4 To create a bilingual society by promoting the revival of the Welsh language.
  - 2.5 To promote Wales's contribution to the global community and to attain membership of the United Nations.
- 3 **Methods**
  - 3.1 Plaid Cymru - The Party of Wales shall pursue its aims by means of political activity, democratically organised by members of the party freely associating together according to the provisions of this Constitution.
  - 3.2 All the party's activities shall be conducted in a manner consistent with the principle of equality of opportunity for all members.
- 4 **Membership**

- 4.1** Disgrifir y trefniadau sy'n rheoli ceisiadau i ddod yn aelod o Plaid Cymru ac i adnewyddu aelodaeth, ar gyfer rhai sydd â hawl cyfreithiol i fod yn aelodau o bleidiau gwleidyddol yng Nghymru, yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Trefniadau Aelodaeth.
- 4.2** Bydd yr egwyddorion canlynol yn llywodraethu'r Rheolau Sefydlog hynny:
- 4.2i Mae aelod yn cytuno i hyrwyddo amcanion y blaid fel y'u disgrifir hwynt yn y cyfansoddiad hwn.
- 4.2ii Ni fydd aelod yn aelod o unrhyw fudiad gwleidyddol arall a fydd yn sefyll yn erbyn Plaid Cymru - The Party of Wales mewn etholiadau.
- 4.2iii Mae aelod yn cytuno i gadw at Gyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y blaid.
- 4.2iv Bydd aelod yn talu'r tâl aelodaeth blyneddol, a benderfynir o bryd i'w gilydd gan y Cyngor Cenedlaethol.
- 4.2v Bydd aelod wedi cael ei dderbyn yn aelod gan y corff priodol, a ddiffinnir yn y Rheolau Sefydlog.
- 4.3** Bydd gan unrhyw ymgeisydd am aelodaeth neu am adnewyddiad aelodaeth, y bo ei gais yn cael ei wrthod, yr hawl i apelio fel a ddisgrifir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Trefniadau Aelodaeth.
- 5** **Disgyblaeth**
- 5.1** Gellir cymryd camau disgyblu yn erbyn unrhyw aelod gan y corff priodol a ddifinir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Trefniadau Disgyblu pan nad yw aelod yn parhau i gydymffurfio â gofynion paragraff 4, neu pan fo ei ymddygiad mewn rhyw ffordd arall yn niweidiol i'r blaid.
- 5.2** Bydd gan unrhyw aelod sy'n cael ei ddisgyblu fel yma yr hawl i apelio fel a ddisgrifir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Trefniadau Disgyblu.
- 6** **Canghennau**
- 6.1** Lefel sylfaenol trefniadaeth y blaid fydd y Gangen, a fydd yn gyfrifol am weithgareddau'r blaid o fewn ei hardal

- 4.1** Procedures governing applications to become a member of Plaid Cymru - The Party of Wales and the renewal of membership for those legally entitled to be members of political parties in Wales, are described in the Standing Orders for Membership Procedures.
- 4.2** The following principles shall govern those Standing Orders:
- 4.2i A member agrees to further the aims of the party as described in this Constitution.
- 4.2ii A member shall not be a member of any other political organisation contesting elections in opposition to Plaid Cymru - The Party of Wales.
- 4.2iii A member agrees to abide by the Constitution and Standing Orders of the party.
- 4.2iv A member shall pay the annual membership fee, as determined from time to time by the National Council.
- 4.2v A member shall have been accepted into membership by the appropriate body as defined in Standing Orders.
- 4.3** Any applicant for membership or for renewal of membership who is denied such membership shall have a right of appeal as described in Standing Orders for Membership Procedures.
- 5** **Discipline**
- 5.1** Disciplinary measures may be taken against a member by the appropriate body defined in Standing Orders for Disciplinary Action where a member no longer complies with the requirements of paragraph 4, or whose behaviour is otherwise damaging to the party.
- 5.2** Any member so disciplined shall have a right of appeal as described in Standing Orders for Disciplinary Action.
- 6** **Branch**
- 6.1** The primary level of organisation for the party shall be the Branch, which shall be responsible for the party's activity

- weithredu ddiffiniedig.
- 6.2** Disgrifir sut y bydd canghennau yn cael eu rhedeg yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Canghennau.
- 6.3** Bydd canghennau yn cyd-ffinio â ffiniau wardiau etholiadol Awdurdodau Unedol o fewn etholaeth seneddol unigol. Gall canghennau gwmpasu cyfrifoldeb am fwy nag un ward. Gall y Pwyllgor Etholaeth sefydlu canghennau eraill am resymau eithriadol a gofnodir ac a adolygir yn flynyddol.
- 6.4** I gael ei chydabod fel Cangen swyddogol o'r blaidd, rhaid i gangen gwrdd â phob un o'r meini prawf canlynol:
- 6.4i Bod ag o leiaf 10 aelod cyfredol wedi eu cofrestru yn Swyddfa Genedlaethol y blaidd.
- 6.4ii Bod wedi talu i'r blaidd yn genedlaethol y tâl cofrestru cyfredol a osodir gan y Cyngor Cenedlaethol.
- 6.4iii Bod wedi cael ei chydabod gan y Pwyllgor Etholaeth priodol. Wrth gyflawni hynny dylai'r Pwyllgor Etholaeth gymryd i ystyriaeth ffiniau ward etholaethol yr awdurdod unedol, a meysydd gweithgaredd canghennau cyfagos. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penderfynu ar ardaloedd gweithredol canghennau y tu allan i Gymru.
- 6.4iv Bod â'r trefniadau angenrheidiol yn eu lle i gydymffurfio â gofynion cyfredol y gyfraith o safbwynt cofrestru a chyfrifyddiaeth
- 6.5** Bydd pob Cangen yn cynnal ei gweithgareddau yn unol â Chyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y blaidd.
- 7**
- Pwyllgor Etholaeth**
- 7.1** Bydd Pwyllgor Etholaeth yn cael ei ffurfio ar gyfer pob etholaeth gyfredol Senedd San Steffan/y Cynulliad Cenedlaethol yng Nghymru. Bydd yn cynnwys cynrychiolyddion o bob cangen yn yr Etholaeth, a bydd yn gyfrifol am:
- 7.1i Gydgyssylltu gwaith y Canghennau o fewn yr Etholaeth;

- within its defined area of operation.
- 6.2** The conduct of branches is described in the Standing Orders for Branches.
- 6.3** Branches shall be coterminous with the boundaries of Unitary Authority electoral wards within a single parliamentary constituency. Branches may encompass responsibility for more than one ward. Other branches may be established by the Constituency Committee for exceptional reasons which shall be minuted and reviewed annually.
- 6.4** To be recognised as an official Branch of the party, a Branch shall fulfil all of the following criteria:
- 6.4i Have at least 10 current members, as recorded by the party's National Office
- 6.4ii Have paid the current registration fee to the national party as set by National Council.
- 6.4iii Have been recognised by the appropriate Constituency Committee. In fulfilling this, the Constituency Committee shall have regard to unitary authority electoral ward boundaries, and the areas of activity of neighbouring branches. The National Executive shall determine the area of activity for branches outside Wales.
- 6.4iv Have the necessary arrangements in place to conform with the registration and accounting requirements of current legislation.
- 6.5** Each Branch shall conduct its affairs according to the party's Constitution and Standing Orders.
- 7**
- Constituency Committee**
- 7.1** A Constituency Committee shall be formed for each current National Assembly/Parliamentary Constituency in Wales, consisting of delegates from all the branches within the Constituency, and shall be responsible for:
- 7.1i Co-ordinating the work of the Branches within the Constituency;
- 7.1ii Establishing new Branches and helping weaker

7.1ii Sefydlu Canghennau newydd a chynorthwyo canghennau gwannach o fewn ei ardal;

7.1iii Cydgyssylltu gweithgareddau etholiadol y blaid a datblygu'r blaid o fewn yr Etholaeth.

7.2 Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i ganiatáu i ddwy neu fwy o etholaethau llawn uno yn Gyd-Bwyllgor Etholaeth os dyna ddymuniad yr etholaethau yr effeithir arnynt a bod hynny yn cyd-fynd â buddiannau'r blaid. Ni fydd gan Bwyllgorau Cyd-Etholaethol unrhyw ran mewn dewis ymgeisyddion ar gyfer etholiadau San Steffan na'r Cynulliad Cenedlaethol. Gwneir hynny gan yr etholaethau unigol fel a ddisgrifir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Dewis Ymgeisyddion.

7.3 Disgrifir trefn a chyfansoddiad y Pwyllgorau Etholaethol yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Pwyllgorau Etholaethol.

7.4 Bydd pob Pwyllgor Etholaeth yn talu tâl aelodaeth blyneddol i Blaid Cymru, the Party of Wales.

7.5 Bydd gan bob Pwyllgor Etholaeth drefniadau angenrheidiol yn eu lle i gydymffurfio â gofynion cofrestru a gofynion cyfrifyddol cyfredol y gyfraith.

8 Pwyllgorau Ardal Llywodraeth Leol

8.1 Yn yr ardaloedd hynny o Gymru lle nad yw'r Pwyllgor Etholaeth yn rhannu'r un ffiniau ag Awdurdod Unedol, bydd Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol yn cael ei sefydlu a bydd yn cynnwys cynrychiolyddion o'r canghennau sydd o fewn ardal ddaearyddol y Cyngor Sir neu'r Cyngor Bwrdeistref Sirol.

8.2 Bydd y pwyllgor hwnnw yn gweithredu'n unol â'r Rheolau Sefydlog ar gyfer Pwyllgorau Ardal Llywodraeth Leol.

9 Pwyllgorau Rhanbarth Etholiadol y Cynulliad Cenedlaethol

9.1 Bydd y Pwyllgor Gwaith yn gwneud pa drefniadau bynnag y mae'n teimlo sy'n addas ar gyfer trefnu ar gyfer yr etholiadau rhestr, ac ar gyfer cydlynu rhwng unrhyw aelodau a etholir ar y rhestr ac aelodaeth y Blaid yn yr

Branches within its area;

7.1iii Co-ordinating the party's electoral activities and developing the party within the Constituency.

7.2 The National Executive shall have the right to permit two or more complete constituencies to combine in a Joint Constituency committee if that is the wish of the constituencies affected and is in the operational interests of the party. Joint Constituency Committees shall not have any role in the selection of candidates for Westminster or National Assembly elections, which shall be conducted by the single constituencies as described in Standing Orders for the Selection of Candidates.

7.3 The conduct and constitution of Constituency Committees are described in the Standing Orders for Constituency Committees.

7.4 Each Constituency Committee shall pay an annual affiliation fee to Plaid Cymru - The Party of Wales.

7.5 Each Constituency Committee shall have the necessary arrangements in place to conform with the registration and accounting requirements of current legislation.

8 Local Government Area Committees

8.1 In those areas of Wales where Constituency Committees are not coterminous with the boundaries of Unitary Authorities, a Local Government Area Committee shall be formed encompassing representatives of branches within the geographical area of the County or County Borough Council.

8.2 This committee shall operate in accordance with the Standing Orders for Local Government Area Committees.

9 National Assembly Regional Committees

9.1 The National Executive Committee shall make such arrangements as it considers appropriate for the organisation of list elections, and for liaison between any members elected from the list and the membership in the region.

ardal.

9.2 Ni fydd raid i'r trefniadau fod yr un peth ym mhob rhanbarth.

10 **Adrannau Cenedlaethol**

10.1 Gall aelodau o'r blaidd sy'n dymuno gwneud darpariaeth ar gyfer diddordebau penodol ffurfio adrannau, a chaiff y rheini wneud cais i'r Cyngor Cenedlaethol am gael eu cydnabod fel Adrannau Cenedlaethol swyddogol o'r blaidd.

10.2 Gall y Cyngor Cenedlaethol gydnabod Adrannau Cenedlaethol swyddogol pan fo'r Cyngor Cenedlaethol wedi cytuno ar Gyfansoddiad a Rheolau Sefydlog yr Adran.

10.3 Bydd statws Adrannau Cenedlaethol Swyddogol yn cael ei adolygu yn flynyddol yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor Cenedlaethol.

10.4 Bydd pob Adran Swyddogol yn cyflwyno adroddiad blynyddol yn sesiwn mewnol y Gynhadledd.

10.5 10.5i Os yw aelodau Adran yn penderfynu dod ag Adran i ben gyda phenderfyniad gan yr awdurdod addas o fewn yr Adran, bydd y cyn-gadeirydd yn hysbysu'r Prif Weithredwr o benderfyniad yr Adran a bydd holl adnoddau'r Adran yn cael eu trosglwyddo i'r Blaidd yn genedlaethol.

10.5ii Gall y Cyngor Cenedlaethol benderfynu dileu unrhyw Adran, ac os bydd yn gwneud bydd adnoddau'r Adran sydd yn cael eu dileu yn cael eu trosglwyddo i'r Blaidd yn genedlaethol.

11 **Y Cyngor Cenedlaethol**

11.1 Sefydlir Cyngor Cenedlaethol a fydd yn gyfrifol am:

11.1i Drafod a phenderfynu ar strategaeth a thactegau'r blaidd.

11.1ii Cytuno aelodaeth y Fforwm Polisi Cenedlaethol a thrin a thrafod mentrau polisi.

11.1iii Gymeradwyo maniffestoau etholiadol y blaidd.

11.1iv Weithredu unrhyw benderfyniad a gyfeirir ato gan y Gynhadledd.

11.1v Unrhyw swyddogaethau eraill a briodolir iddo mewn rhannau eraill o'r Cyfansoddiad a'r Rheolau

9.2 The arrangements need not be the same for all regions.

10 **National Sections**

10.1 Members of the party wishing to cater for specific interests may form sections, which may apply to the National Council for recognition as official National Sections of the party.

10.2 The National Council may recognise official National Sections where National Council has agreed the Constitution and Standing Orders by which the Section abides.

10.3 The status of Official National Sections shall be reviewed each year in the Annual General Meeting of National Council.

10.4 All Official Sections will submit an annual report in the internal session at the Conference.

10.5 10.5i If the members of the Section resolve to wind up a Section by a resolution of the appropriate authority of that Section, the outgoing chair will inform the Chief Executive of its decision and all the resources of the Section will be transferred to the party nationally.

10.5ii The National Council may resolve to abolish any Section, and upon doing so all the resources of the Section abolished will be transferred to the party nationally.

11 **National Council**

11.1 There shall be a National Council which shall be responsible for:

11.1i Debating and determining the party's strategy and tactics.

11.1ii Agreeing the membership of the National Policy Forum and debating policy initiatives.

11.1iii Approving the party's election manifestos.

11.1iv Implementing any decisions which the Conference has directed to it.

11.1v Other such functions attributed to it elsewhere in

- Sefydlog hyn.
- 11.2** Disgrifir trefn a chyfansoddiad y Cyngor Cenedlaethol yn Rheolau Sefydlog y Cyngor Cenedlaethol.
- 12** **Y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol**
- 12.1** Ceir Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn gyfrifol am:
- 12.1i Rheolaeth Strategol y blaid.
  - 12.1ii Sicrhau bod penderfyniadau'r Gynhadledd a'r Cyngor Cenedlaethol yn cael eu gweithredu.
  - 12.1iii Rheoli cyllid a threfniadaeth y blaid.
  - 12.1iv Cydgysylltu a monitro gwaith yr holl Swyddogion Cenedlaethol a etholir gan y Gynhadledd.
  - 12.1v Trefnu a chyfarwyddo ymgyrchoedd cenedlaethol.
  - 12.1vi Cyflogi a chyfarwyddo staff.
  - 12.1vii Perchnogaeth a rheolaeth ar asedau cenedlaethol y blaid.
- 12.2** Disgrifir trefn a chyfansoddiad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn Rheolau Sefydlog y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 13** **Y Gynhadledd**
- 13.1** Y Gynhadledd fydd awdurdod pennaf y blaid a bydd yn gyfrifol am:
- 13.1i Benderfynu polisi'r blaid, ac
  - 13.1ii Ethol y Swyddogion Cenedlaethol rheiny a ddiffinir yn ôl y Rheolau Sefydlog
- 13.2** Disgrifir gweithgareddau a chyfansoddiad y Gynhadledd yn Rheolau Sefydlog y Gynhadledd.
- 14** **Swyddogion Cenedlaethol**
- 14.1** Bydd gan y blaid y Swyddogion Cenedlaethol canlynol, a etholir yn unol â'r rheolau a osodir yn y Rheolau Ethol Swyddogion Cenedlaethol, er mwyn cyflawni'r swyddogaethau a ddisgrifir yn Swydd Ddisgrifiadau Swyddogion Cenedlaethol a bwriad y blaid yw fod rhestr ei Swyddogion Cenedlaethol yn gytbwys o ran rhyw:
- 14.1i **Llywydd**: Y Llywydd fydd arweinydd adain wirfoddol y Blaid. Bydd cyfyngiad o ddau dymor llawn

- this Constitution and Standing Orders.
- 11.2** The conduct and constitution of National Council are described in the Standing Orders for National Council.
- 12** **National Executive Committee**
- 12.1** There shall be a National Executive Committee which shall be responsible for
- 12.1i The strategic management of the party.
  - 12.1ii Ensuring that decisions of Conference and National Council are implemented.
  - 12.1iii Managing the party's organisation and finances.
  - 12.1iv Co-ordinating and monitoring the work of all the National Officers elected by Conference.
  - 12.1v Organising and directing national campaigns.
  - 12.1vi The employment and direction of staff.
  - 12.1vii The ownership and management of the party's national assets.
- 12.2** The conduct and constitution of National Executive are described in the Standing Orders for National Executive.
- 13** **Conference**
- 13.1** Conference shall be the highest authority of the party and shall be responsible for:
- 13.1i Determining the party's policy, and
  - 13.1ii Electing such National Officers as defined by Standing Orders
- 13.2** The conduct and constitution of Conference are described in the Standing Orders for Conference.
- 14** **National Officers**
- 14.1** The party shall have the following National Officers, elected according to the rules laid down in Rules for the Election of National Officers, in order to fulfil the functions described in the National Officers' Job Descriptions, and it is the aim of the party that it should have a gender balanced list of National Officers:
- 14.1i **President**: The President shall be the leader of the voluntary wing of the Party. There will be a limit of two

olynol (sef 4 mlynedd yn olynol) i gyfnod unrhyw Lywyddiaeth.

14.1ii **Dirprwy-Lywydd**: Y Dirprwy Lywydd fydd yn dirprwyo i'r Llywydd.

14.1iii **Arweinydd Grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol**: fydd yn Arweinydd Cofrestredig y Blaid ar gyfer y ddeddfwriaeth berthnasol.

14.1iv **Cadeirydd**

14.1v **Is-Gadeirydd**. Etholir yr Is-Gadeirydd gan aelodau'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o blith ei aelodau. Pan fo'r Cadeirydd yn ddyn yna bydd yr Is-Gadeirydd yn fenyw a phan fo'r Cadeirydd yn fenyw bydd yr Is-Gadeirydd yn ddyn.

14.1vi **Cydlynnydd Rhanbarthol**: Bydd sawl Cydlynnydd Rhanbarthol, sef y brif ddolen gyswllt rhwng y blaid ar lefel genedlaethol a changhennau ac etholaethau'r blaid. Bydd pob un yn gyfrifol am oruchwylio trefniadaeth, gweithgareddau a datblygiad y blaid mewn ardal ddynodedig o Gymru. Bydd nifer yr Cydlynwyr Rhanbarthol a'r ardaloedd y maent yn gyfrifol amdanynt yn cael ei benderfynu o bryd i'w gilydd gan y Cyngor Cenedlaethol ond ni cheir mwy na 12.

14.1vii **Trysorydd**

14.1viii **Cyfarwyddwyr** Bydd y Gynhadledd yn ethol nifer o Gyfarwyddwyr, pob un yn gyfrifol am faes gweithgaredd diffiniedig a gytunir arno gan y Cyngor Cenedlaethol.

14.1ix **Cadeirydd y Pwyllgor Llywio**

14.2 Gall y Gynhadledd hefyd ethol **Llywydd Anrhydeddus** yn dilyn enwebiad gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, i gydnabod gwasanaeth neilltuol i'r blaid.

15 Rheolau Sefydlog a Rheolau

15.1 Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn llunio ac yn cynnal Rheolau Sefydlog a Rheolau dros y canlynol:

15.1i Gweithgarwch a chyfansoddiad pob corff y mae cyfeiriad ato yn y Cyfansoddiad hwn;

full consecutive terms (namely 4 consecutive years) to the period of any Presidency.

14.1ii **Vice-President**: The Vice-President shall be the deputy to the President.

14.1iii **Leader of the Party's Group in the National Assembly**: shall be the Registered Leader of the party for the purposes of the relevant legislation.

14.1iv **Chair**

14.1v **Vice Chair**. The Vice Chair shall be elected by members of the National Executive Committee from amongst its members. When the Chair is a man, the Vice Chair shall be a woman and vice versa.

14.1vi **Regional Co-ordinators**: There shall be a number of Regional Co-ordinators, namely the main link between the party at a national level and the party's branches and constituencies. Each one shall be responsible for overseeing the organisation, activity and development of the party in a designated area of Wales. The number of Regional Co-ordinators and their areas of responsibility shall be determined from time to time by National Council but shall not exceed 12.

14.1vii **Treasurer**

14.1viii **Directors**. Conference shall elect a number of Directors, each responsible for a defined field of activity agreed by National Council.

14.1ix **Chair of Steering Committee**

Conference may also elect an **Honorary President**

14.2 following nomination by the National Executive, in recognition of distinguished service to the party.

15 Standing Orders and Rules

15.1 The national Executive Committee shall draw up and maintain Standing Orders and Rules covering the following:

15.1i the conduct and constitution of all bodies referred to in this Constitution;

- 15.1ii Dewis ymgeisyddion i sefyll yn enw'r blaid mewn unrhyw etholiad;
- 15.1iii Ymddygiad cynrychiolyddion etholedig y blaid, a grwpiau, ar bob lefel llywodraeth
- 15.1iv Swydd-ddisgrifiadau pob swyddog cenedlaethol yn y blaid ac unrhyw swyddog arall y tybia sy'n addas
- 15.1v Unrhyw agwedd arall o waith y blaid y tybia sydd ei angen, neu sy'n addas
- 15.2** Bydd yr holl rheolau hyn yn seiliedig ar egwyddorion y Cyfansoddiad hwn.
- 15.3** Bydd yr holl Reolau hyn yn cael eu cyflwyno gerbron y Cyngor Cenedlaethol i'w diwygio a/neu eu cymeradwyo.
- 15.4** Dim ond y Gynhadledd, yn rhinwedd ei swyddogaeth fel awdurdod pennaf y blaid, yn ôl cymal 13 y cyfansoddiad hwn, a gaiff sefydlu a newid Rheolau Sefydlog y Gynhadledd.
- 15.5** Gellir newid yr holl setiau o reolau a rheolau sefydlog y cyfeirir atynt yn 15.1 uchod gan fwyafrif syml o'r rhai sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y corff cymeradwyo.
- 15.6** Bydd gan y Rheolau Sefydlog a'r Rheolau y cyfeirir atynt uchod yr un statws a phe baent wedi eu hymgorffori yn y Cyfansoddiad hwn, a bydd strwythurau a threfniadau'r blaid, y cyfeirir atynt yn y Rheolau Sefydlog ac yn y Rheolau, yn gaeth iddynt. Yr unig nodwedd sy'n wahanol rhyngddynt a phrif gorff y cyfansoddiad yw'r broses o'u drafftio a'u diwygio.
- 15.7** Lle bo anghysondeb rhwng y Rheolau hyn a'r Cyfansoddiad, y Cyfansoddiad hwn fydd oruchaf.
- 16** **Newid y Cyfansoddiad**
- 16.1** Ni cheir newid y Cyfansoddiad hwn ond trwy bleidlais o leiaf deuparth y cynrychiolyddion sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y Gynhadledd.
- 17** **Dehongliad**
- 17.1** Os digwydd bod unrhyw anghysondeb rhwng fersiynau Cymraeg a Saesneg y Cyfansoddiad neu'r dogfennau y cyfeirir atynt yn 14 uchod, y fersiwn a ddrafftwyd gyntaf
- 15.1ii selection of candidates to stand at any election in the name of the party;
- 15.1iii conduct of the party's elected members and groups at all levels of government;
- 15.1iv job descriptions for national officers of the party and any other roles it may consider necessary;
- 15.1v any other aspect of the party's activity which it considers necessary or appropriate.
- 15.2** All such Rules shall be based on the principles laid down in this Constitution
- 15.3** All such Rules shall be submitted to the National Council for amendment and/or adoption
- 15.4** The Standing Orders of Conference shall be laid down and changed only by Conference, in its role as the highest authority of the party, as laid down in clause 13 of this Constitution.
- 15.5** All of the above sets of rules and Standing Orders in 15.1 above may be amended by simple majority of those present and voting in the approving body.
- 15.6** All Standing Orders and Rules referred to above shall have the same status as if they were incorporated in this Constitution, and will be binding on the structures and procedures of the party to which they refer. The only feature of them that differs from the main body of the Constitution is the process for drafting and Amendment.
- 15.7** In the event of any conflict between such Standing Orders or Rules and this Constitution the interpretation set out in this Constitution shall prevail.
- 16** **Amending the Constitution**
- 16.1** This Constitution may not be changed except by a vote of at least two-thirds of the delegates present and voting at Conference.
- 17** **Interpretation**
- 17.1** In the event of any discrepancy between the Welsh and English versions of this Constitution or of the documents referred to in 14 above, the version first drafted shall be

gaiff flaenoriaeth. Bydd pob dogfen yn dangos mewn troednodyn ym mha iaith y'i drafftwyd hi gyntaf.

- 17.2** Os digwydd bod unrhyw gwestiwn yn codi ynglŷn â dehongliad y Cyfansoddiad neu'r dogfennau y cyfeirir atynt yn 14 uchod, bydd cadeirydd y cyfarfod (neu rhwng cyfarfodydd, Cadeirydd y blaid) yn dyfarnu ar y mater a bydd ei d/dyfarniad yn derfynol oni bai bod cynnig yn cael ei basio yn gofyn i'r person symud o'r Gadair. Byddir yn adrodd am unrhyw ddyfarniad o'r fath i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a fydd yn argymhell gweithredu i ddileu unrhyw amwysedd.

18 **Argyfwng**

- 18.1** Os bydd sefyllfa o argyfwng lle mae angen gweithredu'n fuan er lles y Blaid, bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i newid unrhyw reolau sefydlog dros dro.
- 18.2** Bydd mwyafrif syml o aelodau'r Pwyllgor Gwaith, naill ai mewn cyfarfod ffurfiol, neu ynteu'n pleidleisio trwy ddull arall y tu allan i gyfarfod, yn ddigon i benderfynu a oes argyfwng ai peidio, ac i gytuno ar y newidiadau sydd eu hangen.
- 18.3** Rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gyflwyno adroddiad o unrhyw benderfyniadau a wnaed dan y cymal hwn i gyfarfod nesaf y Cyngor Cenedlaethol.

preferred. Each document shall identify in a footnote the language in which it was first drafted.

- 17.2** Should any question arise regarding the interpretation of the Constitution or the documents referred to in 14 above, the chair of the meeting (or between meetings, the Chair of the party) shall adjudicate on the question and his or her adjudication shall be final unless a motion is passed requiring the person to vacate the Chair. All such adjudications shall be reported to the National Executive, which shall propose action to remove any ambiguity.

18 **Emergencies.**

- 18.1** In the event of an emergency where there is a need to act quickly in the interests of the party, the National Executive Committee shall have the power to make temporary amendments to any of the party's standing orders.
- 18.2** A simple majority of the members of the National Executive Committee, voting either at a formal meeting or by any other means outside of a meeting shall be enough to determine that an emergency exists, and to agree on any necessary changes.
- 18.3** The National Executive Committee must submit a report of any decisions made under this clause to the next meeting of the National Council.

2.1 Rheolau Sefydlog ar gyfer Trefniadau Aelodaeth

- 1** Rhaid i ymgeisyddion newydd am aelodaeth o Plaid Cymru - The Party of Wales fod yn bedair ar ddeg oed neu'n hyn. Rhaid iddynt lenwi ffurflen aelodaeth swyddogol a fydd yn cynnwys:
  - 1.1** datganiad o amcanion y blaid, fel y'u diffinnir hwy yn y Cyfansoddiad;
  - 1.2** datganiad o'r anghenion cyfreithiol cyfredol ynglŷn ag aelodaeth o blaid wleidyddol;
  - 1.3** datganiad o'r ffioedd aelodaeth blyneddol cyfredol a benderfynir gan y Cyngor Cenedlaethol;
  - 1.4** datganiad i'w arwyddo gan yr ymgeisydd yn cadarnhau:
    - 1.4i parodrwydd i hyrwyddo amcanion y blaid;
    - 1.4ii nad yw'n aelod o unrhyw fudiad sydd yn ymladd etholiadau yn erbyn Plaid Cymru - The Party of Wales;
    - 1.4iii parodrwydd i gydymffurfio â Chyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y blaid;
    - 1.4iv parodrwydd i dalu'r tâl aelodaeth ar gyfer y categori aelodaeth priodol pan gaiff ei d/derbyn yn aelod o'r blaid.
- 2** Cyn gwneud y datganiad y cyfeirir ato yng Nghymal 1.4 o'r Rheolau Sefydlog hyn, rhaid i'r ymgeisydd gael cyfle i ystyried cynnwys Cyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y blaid.
- 3** Rhaid anfon y ffurflen aelodaeth swyddogol wedi ei llenwi at un o'r personau canlynol:
  - 3.1** Swyddog dynodedig y gangen y mae'r aelod yn bwriadu

2.1 Standing Orders for Membership Procedures

- 1** New applicants for membership of Plaid Cymru the Party of Wales shall be aged fourteen years old or older and shall complete an official membership form which shall include:
  - 1.1** a statement of the aims of the party as defined by the Constitution;
  - 1.2** a statement of the current legal requirements for membership of a political party;
  - 1.3** a statement of the current annual membership fees as determined by the National Council;
  - 1.4** a form of declaration which shall be signed by the applicant confirming his/her:
    - 1.4i willingness to further the aims of the party;
    - 1.4ii non-membership of any organisation contesting elections in opposition to Plaid Cymru the Party of Wales;
    - 1.4iii preparedness to abide by the Constitution and Standing Orders of the party;
    - 1.4iv preparedness to pay the annual membership fee appropriate category of membership upon acceptance as a member of the party
- 2** Prior to making the declaration referred to in Clause 1.4 of these Standing Orders, the applicant must be given an opportunity to consider the contents of the Constitution and Standing Orders of the party.
- 3** The completed prescribed membership application form must be forwarded to one of the following persons:
  - 3.1** The designated officer of the Branch the applicant

3.2	ymuno â hi, neu Prif Weithredwr y blaid.	3.2	intends to join, or The Chief Executive of the party.
4	Swyddog Dynodedig y gangen fydd ei hysgrifennydd aelodaeth, neu pa bynnag swyddog arall a enwebir gan y Gangen i ymwneud â cheisiadau aelodaeth.	4	The designated officer of the Branch shall be its membership secretary or such other officer nominated by the Branch to deal with membership applications.
5	Os bydd Prif Weithredwr y blaid yn derbyn y ffurflen aelodaeth, wedi ei chwblhau, bydd yn ei hanfon ymlaen at swyddog dynodedig y Gangen y mae'r ymgeisydd yn byw o fewn ei chylch gweithredu, os oes y fath gangen.	5	In the event of the completed membership application form being received by the Chief Executive of the party, s/he shall refer the same to the designated officer of the Branch, if any, within whose area of activity the applicant resides.
6	Bydd y cais yn cael ei benderfynu fel a ganlyn: 6.1 Yn achos cais a wneir i, neu a gyfeirir at, swyddog dynodedig Cangen, gan aelodau'r gangen sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y cyfarfod cyffredin nesaf ar ôl o leiaf 7 diwrnod o ddyddiad derbyn y cais neu o'r dyddiad yr anfonwyd y cais ymlaen;	6	The application shall be determined as follows: 6.1 In the case of an application made or referred to the designated officer of a Branch, by the membership of the Branch present and voting at its next ordinary meeting after at least 7 days from the date of its receipt or referral;
6.2	Yn achos cais a wneir i Brif Weithredwr y blaid, na ellir ei gyfeirio ganddo/i at swyddog dynodedig Cangen yn unol â Chymal 5 y Rheolau Sefydlog hyn, gan y Prif Weithredwr o fewn un mis calendr o'i dderbyn.	6.2	In the case of an application made to the Chief Executive of the party which cannot be referred by him or her to the designated officer of a Branch under Clause 5 of these Standing Orders, by him or her within a calendar month of its receipt.
7	Bydd hawl gan yr ymgeisydd i fod yn bresennol yn ystod y rhan o gyfarfod y Gangen pan fydd ei ch/gais yn cael ei ystyried, ac i annerch yr aelodau ac ateb unrhyw gwestiynau, neu i gael cyfweliad gan y Prif Weithredwr os mai hi/ef fydd yn penderfynu'r cais. Ni fydd cais o'r fath yn cael ei wrthod oni fod y corff sy'n penderfynu â sail i gredu na fydd yr ymgeisydd yn gweithredu yn ôl y datganiad y cyfeirir ato yng nghymal 1.4 o'r Rheolau Sefydlog hyn. Gall y corff sy'n penderfynu'r cais, os oes rheswm dilys, ohirio penderfynu'r achos am gyfnod heb fod yn hwy nag un mis calendr.	7	The applicant shall have the right to attend the part of the meeting of the Branch at which his/her application is being considered and to address its members and answer any questions or to be interviewed by the Chief Executive if s/he is determining the application. Such an application shall only be refused where the determining body has grounds to believe that the applicant will fail to abide by the terms of the declaration referred to in clause 1.4 hereof. The body determining the application may, for proper reason, adjourn its determination of an application for a period no longer than a calendar month.

8	Os digwydd i'r cais gael ei wrthod, rhaid rhoi i'r ymgeisydd o fewn 7 diwrnod hysbysiad ysgrifenedig yn dweud beth oedd sail y penderfyniad, wedi ei lofnodi gan Ysgrifennydd y Gangen a wnaeth y penderfyniad, neu gan y Prif Weithredwr os mai hi/ef wnaeth y penderfyniad. O fewn 14 diwrnod o gael gwybod y penderfyniad, gall yr ymgeisydd apelio at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol trwy anfon at y Prif Weithredwr, rybudd ysgrifenedig o apêl, ynghyd â chopi o'r penderfyniad ac o sail y penderfyniad ac unrhyw sylwadau ysgrifenedig neu dystiolaeth y dymuna eu cyflwyno mewn ymateb, gan ddweud a yw'n dymuno gwrandawriad llafar ai peidio.	8	In the event of the application being rejected, notification of the determination together with grounds for the decision will be given to the applicant in writing within 7 days signed by the Secretary of the Branch making the determination or, if made by him or her, by the Chief Executive. Within 14 days of receiving notification of the decision, the applicant may appeal to the National Executive by forwarding to the Chief Executive a notice of appeal in writing together with a copy of the notification of the determination and grounds for the decision, any written representations or evidence s/he may wish to provide in response and a statement as to whether or not an oral hearing is sought.
9	Os nad yw'r ymgeisydd yn dymuno gwrandawriad llafar bydd yr apêl yn cael ei hystyried gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ei gyfarfod cyffredin cyntaf wedi 7 diwrnod ar ôl i'r Prif Weithredwr dderbyn yr apêl. Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol naill ai benderfynu'r apêl neu ofyn am wrandawriad llafar ei hun.	9	If no oral hearing is sought by the applicant the appeal will be considered by the National Executive at its first ordinary meeting after 7 days from receipt by the Chief Executive of the notice of appeal in which case the National Executive may either determine the appeal or itself refer it for an oral hearing.
10	Os yw'r ymgeisydd yn dymuno gwrandawriad llafar neu'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cyfeirio'r cais am wrandawriad llafar, bydd Panel Apêl Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnal y gwrandawriad o fewn dau fis calendr i'r dyddiad y derbyniodd y Prif Weithredwr y rhybudd o apêl. Bydd gan yr ymgeisydd a chadeirydd y gangen a wrthododd y cais, neu ei gynrychiolydd enwebedig, neu'r Prif Weithredwr os mai hi/ef wnaeth y penderfyniad, ill dau yr hawl i fod yn bresennol yn y gwrandawriad, a'r hawl i ddarparu tystiolaeth lafar neu ysgrifenedig ac i gyflwyno tystiolaeth. O fewn 7 diwrnod i ddyddiad y gwrandawriad bydd y Panel Apêl Aelodaeth yn gwneud adroddiad ysgrifenedig gydag argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penderfynu'r apêl yn ei gyfarfod cyffredin nesaf ar ôl 7	10	If the applicant seeks an oral hearing or if the National Executive refers the appeal for an oral hearing, the Membership Appeals Panel of the National Executive will conduct it within two calendar months of receipt of the notice of appeal by the Chief Executive. Both the applicant and the chair of the Branch that rejected the application, or his/her nominated representative, or, if s/he made the decision, the Chief Executive, will have the right to attend, provide oral or written evidence and make submissions at the hearing. The Membership Appeals Panel will make a written report and recommendation to the National Executive within 7 days from the date of the hearing and the appeal will be determined by the National Executive at its next ordinary meeting after 7 days from its receipt of the report and recommendation.

diwrnod i dderbyn yr adroddiad a'r argymhelliad.

11 O fewn 7 diwrnod bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod beth oedd canlyniad yr apêl mewn ysgrifen i'r ymgeisydd ac, os gwrthodwyd ei gais gan Gangen, i swyddog dynodedig y Gangen honno.	11 The applicant and, if the application was rejected by a Branch, the designated officer of that Branch, will be notified in writing of the determination of the appeal within 7 days by the Chief Executive.
12 Os digwydd bod y cais am aelodaeth yn llwyddiannus bydd yr ymgeisydd, yn amodol ar ddarpariaethau Cyfansoddiad a Rheolau Sefydlog eraill y blaid, yn derbyn hawliau aelodaeth lawn, pan delir y tâl aelodaeth priodol ar gyfer ei ch/gategori aelodaeth i Drysorydd y Gangen a benderfynodd y cais neu, os y Prif Weithredwr a benderfynodd, i Drysorydd y blaid. Rhaid talu o fewn un mis calendr i'r dyddiad y bu'r cais aelodaeth yn llwyddiannus.	12 In the event of the application for membership being successful, the applicant will, subject to the provisions of the Constitution and other Standing Orders of the party, gain full rights of membership upon payment of the appropriate membership fee for his/her category of membership to the Treasurer of the Branch determining the application or, if the determination was made by the Chief Executive of the party, to the Treasurer of the party. Such payment must be made within one calendar month of the acceptance of the application for membership.
13 Gall aelod o'r blaid adnewyddu ei (h)aelodaeth trwy dalu'r tâl aelodaeth priodol i Drysorydd y Gangen y mae'n aelod ohoni neu i Drysorydd y Blaid. Oni adnewyddir aelodaeth bydd hawliau'r aelod yn cael eu hatal, ac ar ôl 12 mis, yn cael eu diddymu, fel y bydd rhaid gwneud cais newydd am aelodaeth yn unol â'r Rheolau Sefydlog hyn.	13 A member of the party may renew his/her membership by payment of the appropriate membership fee to the Treasurer of the Branch of which s/he is a member or to the Treasurer of the party. In the event of membership not being renewed, the rights of the member will be suspended and after 12 months will lapse in which case a fresh application for membership will have to be made in accordance with these Standing Orders.

2.2 Rheolau Sefydlog ar gyfer trefniadau disgyblaeth

- 1** Mae Plaid Cymru'n cydnabod y bydd safbwyntiau ei haelodau'n amrywio'n fawr a bod angen parchu a gwrando ar farn aelodau eraill os yw'r Blaid am fod yn llwyddiannus. Ni fydd unrhyw drefniadau disgyblu sy'n ymwneud ag aelodaeth o'r blaid yn cael eu gweithredu ac eithrio yn unol â'r Rheolau Sefydlog hyn.
- 2** Bydd y rhesymau dros weithredu trefniadau disgyblu fel a ganlyn:
  - i. Gweithredoedd neu ddatganiadau sy'n groes i amcanion y Blaid neu egwyddorion sylfaenol democratiaeth;
  - ii. Aelodaeth o fudiad sy'n sefyll yn erbyn Plaid Cymru mewn etholiadau;
  - iii. Gweithredoedd neu ddatganiadau sy'n pardduo, neu yn debyg o bardduo, enw da'r Blaid;
  - iv. Methu â dilyn unrhyw orchmynion neu gyfarwyddyd a roddwyd o ganlyniad i weithred disgyblaethol blaenorol;
  - v. Ymddygiad parhaus yng nghyfarfodydd y Blaid sy'n fygythiol, sy'n aflonyddu ar eraill neu sydd wedi ei fwriadu er mwyn achosi poen meddwl neu ddadrithiad ymhlith aelodau'r Blaid;
  - vi. Gwneud datganiad cyhoeddus, heb fod yn Gadeirydd y Blaid, gan dorri Cymal 13 yn y Rheolau Sefydlog hyn.
- 3** Bydd cyrff sydd â hawl i ddisgyblu yn unol â thelerau'r Rheolau Sefydlog hyn â'r hawl i ddefnyddio pa gosb bynnag ag y maent yn teimlo sy'n addas os bydd cwyn yn cael ei brofi, gan gofio fod hawl gan yr aelod i apelio wedyn. Gall yr opsiynau gynnwys, ond heb fod yn

2.2 Standing Orders for Disciplinary Procedures

- 1** Plaid Cymru – The Party of Wales recognises that its membership will encompass a broad range of opinion and that respect for and tolerance of the opinions of other members is necessary for the ultimate success of the Party. No disciplinary procedures relating to party membership will be initiated otherwise than in accordance with these Standing Orders.
- 2** The grounds for initiating disciplinary procedures shall be as follows:
  - i. Actions or statements in conflict with the aims of the Party or with fundamental principles of democracy;
  - ii. Membership of an organisation contesting elections in opposition to Plaid Cymru – the Party of Wales;
  - iii. Actions or statements damaging, or potentially damaging, the public reputation of the Party;
  - iv. Failure to abide by any instructions or guidance given as a result of previous disciplinary action;
  - v. Persistent conduct in Party meetings which is intimidatory, harassing or which is aimed at causing distress or disillusionment among Party members.
  - vi. Not being the Chair of the Party, making a public statement in breach of Clause 13 of these Standing Orders.
- 3** Bodies having disciplinary powers within the terms of these Standing Orders shall be empowered to impose such disciplinary sanctions as they deem appropriate in the event of a complaint being upheld, subject always to the right of appeal. Such sanctions may include, but are

gyfyngedig i:

- i. Ceryddu;
- ii Rhybudd ysgrifenedig ffurfiol;
- iii Cyfarwyddyd clir ynghylch ymddygiad yn y dyfodol;
- iv. Atal aelodaeth am gyfnod heb fod yn hwy na 12 mis;
- v. Diarddel o'r Blaid.

4 Wrth benderfynu a oes angen cosbi, ac os oes, pa gosb fydd yn cael ei phennu, bydd corff sydd â hawl i ddisgyblu yn ystyried a oes angen cosbi o gwbl ac, os oes, a fyddai cosb lai yn gwneud y tro.

5 Gall trefniadau disgyblu yn erbyn aelod o ganlyniad i un o'r rhesymau a nodir yng Nghymal 2 gael eu gweithredu trwy gyflwyno cwyn ysgrifenedig wedi ei harwyddo gan ddim llai na 5 aelod o'r Blaid i ysgrifennydd pwyllgor yr etholaeth y mae'r aelod y gwneir y gwyn yn ei erbyn yn byw ynddi neu i'r Prif Weithredwr ac i'r aelod y gwneir y gwyn yn ei erbyn. Bydd cwyn yn ddilys o dan y Rheolau Sefydlog hyn hefyd os mae'r Llywydd, Arweinydd Grŵp y Blaid yn y Cynulliad, neu'r Cadeirydd yn ei wneud i'r Prif Weithredwr.

6 Bydd cwyn a gyflwynir yn unol â chymal 5 yn y Rheolau Sefydlog hyn yn cael ei hystyried gan bwyllgor yr etholaeth y mae'r aelod yn byw ynddi neu os cyflwynwyd y gwyn i'r Prif Weithredwr gan Banel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ddim llai na 7 diwrnod a dim mwy na 35 diwrnod ar ôl ei chyflwyno i'r swyddog a'r aelod dan sylw.

7 Os cyflwynir y gwyn i'r Prif Weithredwr gall Cadeirydd Cenedlaethol y Blaid, yn ôl ei d/ddoethineb, atal

not limited to:

- i. Admonition;
- ii Formal written warning;
- iii Instructions as to future conduct;
- iv. Suspension from membership for a period not exceeding 12 months;
- v. Exclusion from the Party.

In determining whether a sanction, and if so, which sanction will be imposed, a body having disciplinary powers shall consider whether the imposition of a sanction is necessary at all and, if so, whether a lesser sanction will suffice.

Disciplinary procedures against a member may on a ground set out in Clause 2 be initiated by serving a complaint in writing signed by no fewer than 5 members of the Party on the secretary of the constituency committee of the constituency in which the member against whom the complaint is made resides or on the Chief Executive and on the member against whom the complaint is made. A complaint will also be valid under these Standing Orders if made to the Chief Executive by the President, Leader of the Party's Group in the National Assembly, or Chair.

A complaint laid in accordance with clause 5 of these Standing orders shall be heard by the constituency committee of the constituency in which the member resides or in the case of service of the complaint on the Chief Executive by the Membership Panel of the National Executive not less than 7 days nor more than 35 days after its service on the officer and member concerned.

In the case of service of the complaint on the Chief Executive the National Chair of the Party may at his or

aelodaeth yr aelod y gwneir y gwyn yn ei h/erbyn hyd nes y gwneir penderfyniad ynglŷn â'r gwyn gan Banel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Os bydd ef/hi yn gwneud hyn ni fydd yn cymryd rhan eto yn y trefniadau disgyblu sy'n ymwneud â'r aelod gan gynnwys unrhyw apêl sy'n gysylltiedig â'r penderfyniad gwreiddiol ynglŷn â'r gwyn. Bydd aelod sy'n cael ei atal yn rhinwedd y cymal hwn hefyd yn cael ei atal rhag dal unrhyw swydd, ymgeisyddiaeth neu rôl gynrychioliadol ar unrhyw lefel o fewn, neu ar ran y blaid, hyd oni wneir penderfyniad ynglŷn â'r gwyn.

8 Bydd gan gynrychiolydd y rhai sydd wedi arwyddo'r gwyn a'r aelod y gwneir y gwyn yn ei erbyn a/neu ei gynrychiolydd ef/hi hawl i fynychu, darparu tystiolaeth lafar neu ysgrifenedig, gofyn cwestiynau i unrhyw berson sy'n rhoi tystiolaeth lafar a gwneud sylwadau yng ngwrandawriad y gwyn.

9 Ni ellir pennu cosb ddisgyblaethol onid yw'r corff sy'n gwrandao ar y gwyn yn fodlon fod sail iddi a bod y gosb yn cael ei chefnogi gan ddim llai na dwy ran o dair o aelodaeth Pwyllgor Etholaeth sy'n bresennol ac yn pleidleisio neu fwyafrif o Banel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

10 Os yw Pwyllgor Etholaeth yn pennu cosb, bydd gan yr aelod y pennir y gosb yn ei erbyn hawl i apelio i Banel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol trwy roi rhybudd ysgrifenedig i'r Prif Weithredwr ynglŷn ag apêl o'r fath cyn pen 7 diwrnod ar ôl penderfyniad Pwyllgor Etholaeth. Bydd unrhyw apêl o'r fath yn cael ei gwrandao ddim llai na 7 diwrnod a dim mwy na 35 diwrnod ar ôl i'r Prif Weithredwr dderbyn hysbysiad ynglŷn â'r apêl. Ni fydd unrhyw gosb a bennir gan Bwyllgor Etholaeth yn dod i rym hyd ddiwedd y cyfnod o saith niwrnod er ei gosod, neu, yn achos hysbysiad ysgrifenedig ynglŷn ag

her absolute discretion suspend the member against whom the complaint is made pending the determination of the complaint by the Membership Panel of the National Executive. In the event of his or her doing so he or she shall take no further part in the disciplinary procedures affecting the member including any appeal from the initial determination of the complaint. A member suspended by virtue of this clause shall also be suspended from holding any office, candidacy or representative role at any level within, or on behalf of, the party pending the determination of the complaint.

8 A representative of the signatories to the complaint and the member against whom the complaint is made and/or his or her representative shall have the right to attend, to provide oral or written evidence, to question any person giving oral evidence and to make submissions at the hearing of the complaint.

9 A disciplinary sanction may be imposed only if the body hearing the complaint is satisfied that it is established and the sanction has the support of not fewer than 2/3rds of the membership of the constituency committee present and voting or a majority of the Membership Panel of the National Executive.

10 If a sanction is imposed by a constituency committee, the member against whom it is imposed shall have the right to appeal to the Membership Panel of the National Executive by giving written notice to the Chief Executive of such appeal within 7 days of the determination of the Constituency Committee. Any such appeal shall be heard not less than 7 days or more than 35 days after receipt by the Chief Executive of notice of the appeal. Any sanction imposed by the constituency committee shall not take effect until the expiry of seven days from its imposition, or, in the event of written notice of appeal

apêl a gyflwynwyd i'r Prif Weithredwr hyd nes y bydd penderfyniad wedi ei wneud ynglŷn â'r apêl neu hyd nes y bo'r aelod dan sylw wedi nodi mewn ysgrifen cyn hynny ei fod yn tynnu'r apêl yn ôl. Yng ngwrandawriad yr apêl, gall Panel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ganiatáu'r apêl neu os yw'n fodlon bod sail i'r gwyn gall gadarnhau'r gosb a bennwyd neu bennu cosb lai. Gall penderfyniad o'r fath gael ei wneud trwy fwyafrif syml o Banel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a bydd y penderfyniad yn derfynol.

11 Os pennir cosb yn y lle cyntaf gan Banel Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, bydd gan yr aelod y pennir hi yn ei erbyn hawl i apelio i sesiwn llawn y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol trwy gyflwyno rhybudd ysgrifenedig ynglŷn ag apêl o'r fath i'r Prif Weithredwr cyn pen 7 diwrnod ar ôl penderfyniad y Panel Aelodaeth. Bydd unrhyw apêl o'r fath yn cael ei gwrandao ddim llai na 7 diwrnod a dim mwy na 35 diwrnod ar ôl i'r Prif Weithredwr dderbyn hysbysiad ynglŷn â'r apêl. Bydd unrhyw aelod sy'n cael ei wahardd neu ei atal o'r Blaid yn sgil penderfyniad cyfarfod o'r Panel Aelodaeth i ddechrau yn cael ei atal rhag bod yn aelod o'r Blaid tan wrandawriad yr apêl; bydd unrhyw gerydd a bennir gan y Panel Aelodaeth yn dal i fod yn weithredol hyd wrandawriad yr apêl. Yng ngwrandawriad yr apêl gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ei sesiwn llawn ganiatáu'r apêl neu os yw'n penderfynu bod sail i'r gwyn, gall gadarnhau'r gosb a bennwyd neu bennu cosb lai. Bydd ei benderfyniad yn cael ei wneud gan fwyafrif o'i aelodau sy'n bresennol ac yn pleidleisio a bydd y penderfyniad yn derfynol.

12 Mewn gwrandawriad apêl dan y Rheolau Sefydlog hyn, bydd y corff sy'n gwrandao arni'n gweithredu yn unol â Chymal 4 yma a bydd gan y rhai sydd wedi arwyddo'r gwyn a'r aelod y gwnaethpwyd y gwyn yn ei h/erbyn yr

being given to the Chief Executive until the determination of the appeal or the earlier written withdrawal of the appeal by the member concerned. At the hearing of the appeal, the Membership Panel of the National Executive may allow the appeal or in the event of its being satisfied that the complaint is established may uphold the sanction imposed or impose a lesser sanction. Such a decision may be made by a simple majority of the Membership panel of the National Executive and shall be final.

11 If a sanction is imposed at first instance by the Membership Panel of the National Executive, the member against whom it is imposed shall have a right to appeal to a plenary session of the National executive by giving written notice of such appeal to the Chief Executive within 7 days of the determination of the Membership Panel, Any such appeal shall be heard not less than 7 days nor more than 35 days after receipt by the Chief Executive of notice of the appeal. Any member excluded or suspended from the Party by the determination of the Membership Panel sitting at first instance shall be suspended from membership pending the hearing of the appeal; any admonition imposed by the Membership Panel shall continue to have effect pending the hearing of the appeal. At the hearing of the appeal the National Executive in plenary session may allow the appeal or if it determines that the complaint is established, may uphold the sanction imposed or impose a lesser sanction. Its determination shall be made by a majority of its members present and voting and shall be final.

12 At the hearing of an appeal under these Standing Orders, the body hearing it shall proceed in accordance with Clause 4 hereof and the signatories to the complaint and the member against whom the complaint

hawliau y cyfeirir atynt yng Nghymal 8 yma.

13 Ni fydd unrhyw ddatganiad cyhoeddus ynglŷn â'r amgylchiadau na'r unigolion sy'n gysylltiedig â Threfniadau Disgyblu yn cael ei wneud gan unrhyw aelod ar wahân i Gadeirydd y Blaid hyd nes y bydd unrhyw apêl wedi dod i ben neu hyd ddiwedd y diwrnod olaf ar gyfer apelio os nad oes apêl wedi ei gwneud.	13 No public statement regarding the circumstances or persons involved in a disciplinary Procedure shall be made by any member other than the Chair of the Party until after the conclusion of any appeal or until after the last day for the making of an appeal in the event of no appeal being made.
14 14.1 Bydd person y mae ei h/aelodaeth o'r blaid yn cael ei hatal neu ei therfynu yn rhinwedd penderfyniad terfynol yn unol â'r Rheolau Sefydlog hyn yn ildio unrhyw swydd, ymgeisyddiaeth neu rôl gynrychioliadol y mae'n ei dal ar unrhyw lefel o fewn, neu ar ran y blaid, a bydd unrhyw swydd o'r fath yn dod yn wag o hynny ymlaen. 14.2 Yn 14.1 bydd "penderfyniad terfynol" yn golygu penderfyniad apêl neu ddiwedd y cyfnod ar gyfer apelio yn unol â'r Rheolau Sefydlog hyn.	14 14.1 A person whose membership of the party is suspended or terminated by virtue of a final decision within these Standing Orders shall cease to hold any office, candidacy or representative role at any level within, or on behalf of, the party and any such position shall forthwith become vacant. 14.2 In 14.1 "final decision" shall mean the resolution of an appeal or the expiry of the time for appealing within these Standing Orders.
15 Bydd gan unigolyn a waharddwyd rhag bod yn aelod o'r Blaid o ganlyniad i bennu cosb ddisgyblaethol yn unol â'r Rheolau Sefydlog hyn hawl i wneud cais i ymaelodi â'r Blaid o'r newydd ddim cynt na dwy flynedd ar ôl pennu'r gosb.	15 A person excluded from membership of the Party as a result of the imposition of a disciplinary sanction in accordance with these Standing Orders shall have the right to make a fresh application for membership of the Party not earlier than two years after the imposition of the sanction.

2.3 Rheolau Sefydlog Cyllidol a Chynllun Ariannol

1 Mae'r Rheolau Sefydlog hyn yn nodi sut y bydd Plaid Cymru - The Party of Wales yn rheoli ei busnes ariannol yn cynnwys ar gyfer pwrpas cydymffurfiaeth gyda'r Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 ("y Ddeddf").

2 **2.1 Unedau Cyfrifo**
Dymuna Plaid Cymru - The Party of Wales gael unedau cyfrifo ar wahân fel a ganlyn i'w drefniadaeth canolog er mwyn darparu ar gyfer pob un o'i sefydliadau cyfansoddol i fod yn gyfrifol am ei fusnes ariannol ei hunan.

Mae'r sefydliadau cyfansoddol dilynol i fod yn unedau Cyfrifo:

i. Pwyllgorau Etholaeth

1. Pwyllgor Etholaeth Aberafan
2. Pwyllgor Etholaeth Alyn Glannau Dyfrdwy
3. Pwyllgor Etholaeth Blaenau Gwent
4. Pwyllgor Etholaeth Bro Morgannwg
5. Pwyllgor Etholaeth Brycheiniog a Maesyfed
6. Pwyllgor Etholaeth Caernarfon
7. Pwyllgor Etholaeth Caerffili
8. Pwyllgor Etholaeth Canol Caerdydd
9. Pwyllgor Etholaeth Castell Nedd
10. Pwyllgor Etholaeth Ceredigion
11. Pwyllgor Etholaeth Conwy
12. Pwyllgor Etholaeth Cwm Cynon
13. Pwyllgor Etholaeth De Caerdydd a Phenarth
14. Pwyllgor Etholaeth De Clwyd
15. Pwyllgor Etholaeth Delyn
16. Pwyllgor Etholaeth Dyffryn Clwyd
17. Pwyllgor Etholaeth Dwyrain Abertawe

2.3 Financial Standing Orders And Financial Scheme

1 These Standing Orders set out how Plaid Cymru - The Party of Wales will regulate its financial affairs including for the purpose of compliance with the Political Parties, Elections and Referendums Act 2000 ("the Act").

2.1 **Accounting Units**
Plaid Cymru - The Party of Wales wishes to have accounting units as follows separate from its central organisation in order to provide for each constituent organisation to be responsible for its own financial affairs.

The following constituent organisations are to be accounting units:

i. Constituency Committees

1. Aberavon Constituency Committee
2. Alyn Deeside Constituency Committee
3. Blaenau Gwent Constituency Committee
4. Brecon & Radnor Constituency Committee
5. Bridgend Constituency Committee
6. Caernarfon Constituency Committee
7. Caerffili Constituency Committee
8. Cardiff Central Constituency Committee
9. Cardiff North Constituency Committee
10. Cardiff South & Penarth Constituency Committee
11. Cardiff West Constituency Committee
12. Carmarthen East & Dinefwr Constituency Committee
13. Carmarthen West & South Pembrokeshire Constituency Committee
14. Ceredigion Constituency Committee

18. Pwyllgor Etholaeth Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr
19. Pwyllgor Etholaeth Dwyrain Casnewydd
20. Pwyllgor Etholaeth Gogledd Caerdydd
21. Pwyllgor Etholaeth Gorllewin Abertawe
22. Pwyllgor Etholaeth Gorllewin Caerdydd
23. Pwyllgor Etholaeth Gorllewin Caerfyrddin a De Penfro
24. Pwyllgor Etholaeth Gorllewin Casnewydd
25. Pwyllgor Etholaeth Gorllewin Clwyd
26. Pwyllgor Etholaeth Gwyr
27. Pwyllgor Etholaeth Islwyn
28. Pwyllgor Etholaeth Llanelli
29. Pwyllgor Etholaeth Maldwyn
30. Pwyllgor Etholaeth Meirionnydd Nant Conwy
31. Pwyllgor Etholaeth Merthyr Tudful & Rhymni
32. Pwyllgor Etholaeth Mynwy
33. Pwyllgor Etholaeth Pen-y-bont ar Ogwr
34. Pwyllgor Etholaeth Ogwr
35. Pwyllgor Etholaeth Pontypridd
36. Pwyllgor Etholaeth Preseli Penfro
37. Pwyllgor Etholaeth Rhondda
38. Pwyllgor Etholaeth Torfaen
39. Pwyllgor Etholaeth Wrecsam
40. Pwyllgor Etholaeth Ynys Môn

ii. Canghennau y tu allan i Gymru

1. Cangen Llundain
2. Cangen Canolbarth Lloegr

iii. Pleidiau Seneddol

1. Cynulliad Cenedlaethol Cymru
2. San Steffan

2.2 Ni fydd Canghennau o fewn Cymru yn Unedau Cyfrifo ar wahân ond cânt eu hystyried yn rhan o Uned Gyfrifo y pwyllgor etholaeth perthnasol.

2.3 Ni fydd Adrannau Cenedlaethol a Phwyllgorau

15. Clwyd South Constituency Committee
16. Clwyd West Constituency Committee
17. Conwy Constituency Committee
18. Cynon Valley Constituency Committee
19. Delyn Constituency Committee
20. Gower Constituency Committee
21. Islwyn Constituency Committee
22. Llanelli Constituency Committee
23. Meirionnydd Nant Conwy Constituency
24. Merthyr Tudful & Rhymni Constituency Committee
25. Monmouth Constituency Committee
26. Montgomeryshire Constituency Committee
27. Neath Constituency Committee
28. Newport East Constituency Committee
29. Newport West Constituency Committee
30. Ogmore Constituency Committee
31. Pontypridd Constituency Committee
32. Preseli Pembroke Constituency Committee
33. Rhondda Constituency Committee
34. Swansea East Constituency Committee
35. Swansea West Constituency Committee
36. Torfaen Constituency Committee
37. Vale of Clwyd Constituency Committee
38. Vale of Glamorgan Constituency Committee
39. Wrecsam Constituency Committee
40. Ynys Môn Constituency Committee

ii. Branches Outside Wales

1. London Branch
2. Midlands of England Branch

iii. Parliamentary Parties

1. National Assembly for Wales
2. Westminster

2.2 Branches within Wales shall not be separate Accounting Units, but shall be considered to be part of the relevant constituency committee Accounting Unit.

2.3 National Sections and National Assembly Regional

Rhanbarth Etholiadol y Cynulliad yn Unedau Cyfrifo ar wahân, a byddant yn yn uniongyrchol atebol i Drysorydd cenedlaethol y blaid.

2.4 Ni fydd Pwyllgorau Ardal Llywodraeth Leol yn Unedau Cyfrifo ar wahân, ond cânt eu trin fel canghennau o fewn etholaethau. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn nodi pa etholaeth sy'n gyfrifol am ba ardal.

2.5 Ni fydd Grwpiau Cynghorwyr yn Unedau Cyfrifo ar wahân, ond cânt eu trin fel canghennau o fewn etholaethau. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn nodi pa etholaeth sy'n gyfrifol am ba ardal.

2.6 Bydd busnes ariannol pob corff arall o'r blaid nas rheolir gan Uned Gyfrifo yn uniongyrchol atebol i Drysorydd cenedlaethol y blaid.

2.7 Ni chaiff unrhyw gorff o fewn y blaid nad yw wedi ei ddynodi fel Uned Cyfrifo weithredu cyfrif banc na gwneud unrhyw wariant, na derbyn unrhyw incwm, os na chafwyd cytundeb ymlaen llaw gyda'r Trysorydd Genedlaethol parthed pa Uned Gyfrifo sydd i gynnwys cyfrifon banc, incwm, neu wariant yn ei dro.

3 Yng nghyswllt y blaid yn genedlaethol, bydd pob cyfrif banc dan awdurdod y Pwyllgor Gwaith, a dim ond drwy benderfyniad y Pwyllgor Gwaith y cânt eu hagor neu eu cau. Cytunir ar fandadau banc yng nghyfarfod cyffredinol blynyddol y Pwyllgor Gwaith a bydd llofnodion awdurdodedig bob amser yn cynnwys y Trysorydd Cenedlaethol.

4 Ni ddyfernir unrhyw gontract ar gyfer cyflenwad nwyddau neu wasanaethau ar ran y blaid yn genedlaethol ar wahân gan berson neu bersonau a awdurdodwyd ar gyfer y pwrpas hwnnw gan y Pwyllgor Gwaith. Ni cheir dyfarnu unrhyw gontract o'r fath i unrhyw aelod o'r Pwyllgor Gwaith neu i unrhyw aelod o deulu agosaf neu aelod y Pwyllgor Gwaith, neu i unrhyw

Electoral Area Committees shall not be separate Accounting Units, but shall be directly accountable to the party's national Treasurer.

2.4 Local Government Area Committees shall not be separate Accounting Units, but shall be allocated to constituencies by the National Executive Committee and treated in the same way as branches.

2.5 Council Groups shall not be separate Accounting Units, but shall be allocated to constituencies by the National Executive Committee and treated in the same way as branches.

2.6 The financial affairs of all other party bodies not controlled by an Accounting Unit shall be directly accountable to the party's national Treasurer.

2.7 No body within the party which is not designated as an Accounting Unit may operate a bank account or incur any expenditure, or receive any income, unless prior agreement has been reached with the National Treasurer concerning which Accounting Unit is to include such bank accounts, income, or expenditure in its return

With regard to the party nationally, all bank accounts shall be subject to the authority of the National Executive, and shall only be opened or closed by resolution of the National Executive. Bank mandates shall be agreed at the annual general meeting of the National Executive, and authorised signatories shall always include the National Treasurer.

No contract for the supply of goods or services shall be awarded on behalf of the party nationally except by a person or persons authorised for that purpose by the National Executive. No such contract may be awarded to any member of the National Executive or to any member of the immediate family of a member of the National Executive, or to any company in which any

gwmni y mae gan berson o'r fath ddiddordeb ariannol ynddo, heb ddatgelu contract o'r fath yn y Datganiad Ariannol a gyflwynir gan y Trysorydd i'r Gynhadledd Flynyddol.

- 5** Bydd adroddiadau'r Trysorydd i'r Pwyllgor Gwaith mewn ysgrifen, a byddant yn cynnwys manylion holl gyfrifon banc y blaid genedlaethol, yn ogystal â datganiad o'r incwm a gwariant misol ar ffurf y gyllideb flynyddol a gymeradwywyd.
- 6** Bydd y Trysorydd yn cyflwyno datganiad ariannol i'r Gynhadledd Flynyddol fydd yn cynnwys datganiad o incwm a gwariant am y flwyddyn ariannol flaenorol a mantolen ar gyfer diwedd y flwyddyn honno, y ddau mewn ffurf a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith a manylion unrhyw gontract a ddyfarnwyd i aelodau'r Pwyllgor Gwaith neu eu teuluoedd neu i gwmni y mae ganddynt ddiddordeb ynddo yn unol â chymal 10 y Rheolau Sefydlog hyn. Caiff y datganiad ariannol ei archwilio gan gyfrifwyr cymwysedig a benodir yn flynyddol gan y Pwyllgor Gwaith.
- 7** Bydd y Pwyllgor Gwaith yn caniatáu i bob cyfrif banc, llyfr siec, anfoneb a chofnodion cyflogau a thaliadau costau i gael eu harchwilio gan ddau archwiliwr a benodir gan y Cyngor Cenedlaethol er mwyn sicrhau y dilynwyd y Rheolau Sefydlog hyn.
- 8** Bydd y Cyngor Cenedlaethol yn cytuno, yn flynyddol i gyllideb yn dangos yr incwm a gwariant amcanol ar blaid mewn modd y gall cytuno arno o bryd i'w gilydd.
- 9** Fe fydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn berchnogion ar, ac yn gyfrifol am reoli asedau cenedlaethol y Blaid

such person has a financial interest, without disclosure of such a contract in the Financial Statement presented by the Treasurer to Annual Conference.

- The Treasurer's reports to the National Executive shall be in writing, and shall include details of all the national party's bank accounts, as well as a statement of the monthly income and expenditure in the format of the approved annual budget.
- The Treasurer shall present to the Annual Conference a financial statement which shall include a statement of income and expenditure for the previous financial year and a balance sheet for the end of that year, both in a format approved by the National Executive and details of any contract awarded to members of the National Executive or their families or to a company in which they have an interest in accordance with clause 10 of these Standing Orders. The financial statement shall be audited by qualified accountants appointed annually by the National Executive.
- The National Executive shall allow all bank accounts, cheque books, invoices and records of salaries and expenses payments to be inspected by two scrutineers appointed by the National Council in order to ensure that these Standings Orders have been followed.
- The National Executive shall agree, annually, to a budget showing the projected income and expenditure for the party in such format as it shall agree from time to time.
- The National Executive shall be responsible for the ownership and management of the party's national

(gan gynnwys eiddo), ac fe fydd ganddo'r pŵer i fenthyg arian ar ran y Blaid, ac i barhau gyda'r benthyciadau presennol, lle bod angen gwneud hynny i ariannu gweithgareddau'r Blaid. Fe fydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y pŵer i brynu eiddo ar ran y Blaid ac i fenthyca yn erbyn yr eiddo hynny. Fe fydd gan y Pwyllgor Gwaith yr hawl i werthu eiddo'r Blaid. Os yw'r eiddo yn cynrychioli dros 10% o werth asedau sefydlog y Blaid, fe fydd angen i'r Pwyllgor Gwaith osod cynnig ger bron y Cyngor Cenedlaethol i werthu'r eiddo, a derbyn cydsyniad y Cyngor cyn gwerthu.

assets (including property), shall have the power to borrow money on behalf of the party, and to continue existing borrowing, where necessary to do so in order to finance the party's activities. The National Executive shall have the power to buy property on behalf of the party and give a charge over the party's property for the purpose of borrowing. The National Executive shall have the power to sell property on behalf of the Party. If the property represents more than 10% of the value of the Party's fixed assets, the National Executive shall propose a motion to sell the property to National Council, and receive Council's agreement before selling.

2.4 Rheolau ar gyfer Etholiadau Mewnol

- 1**
- 1.1** **Cyffredinol** Mae'r rheolau hyn yn rheoli'r ffordd y caiff etholiadau mewnol a phrosesau dewis eu cynnal, yn neilltuoel yng nghyswllt y dull o bleidleisio a'r ffordd o gyfrif pleidleisiau. Bwriedir i'r rheolau gynnwys yr holl agweddau hynny o etholiadau mewnol a phrosesau dethol sy'n gyffredin i bob etholiad; caiff agweddau penodol ar gyfer etholiadau neu brosesau dethol neilltuoel eu cynnwys yn y rheolau penodol dan sylw. Dylid darllen a dehongli'r rheolau hyn mewn cysylltiad â'r rheolau ar gyfer pob etholiad neu broses ddewis unigol.
- 1.2** Gall unrhyw berson sy'n dymuno herio, ar unrhyw gam, p'un ai a gafodd y rheolau hyn eu dilyn mewn unrhyw achos neilltuoel wneud hynny drwy ysgrifennu at y Prif Weithredydd o fewn 7 diwrnod i'r digwyddiad a achosodd yr her, gan nodi ar ba sail y gwnaed yr her.
- 1.3** Bydd y Prif Weithredydd yn rhoi adroddiad am unrhyw her o'r fath i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a fydd yn cymryd pa bynnag gamau a ystyria'n briodol i ymchwilio'r mater, a bydd ei benderfyniad ar bob mater o'r fath, ac ar y camau a gymerwyd i'w hymchwilio a'u datrys, yn derfynol ac yn cyfrwymo pawb sy'n gysylltiedig.
- 1.4** Os bydd unrhyw amwysedd neu ansicrwydd yng nghyswllt y gweithdrefnau i'w dilyn dan y rheolau hyn, bydd gan y Pwyllgor Gwaith ddisgresiwn llwyr i benderfynu ar y mater, a bydd yn cynnig unrhyw newidiadau angenrheidiol i'r rheolau i ddatrys y mater ar gyfer achosion yn y dyfodol.
- 1.5** Gall unrhyw aelod o'r blaid sy'n gyfrifol am redeg etholiad dan y rheolau hyn geisio cyngor pellach gan Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd os oes angen.

2.4 Rules for Internal Elections

- 1**
- 1.1** **General** These rules govern the way in which internal elections and selection processes shall be conducted, in particular with reference to the method of voting and the way in which the votes are to be counted. The rules are intended to cover all those aspects of internal elections and selection processes which are generic to all elections; aspects which are specific to particular election or selection processes are included in the specific rules concerned. These rules are to be read and interpreted in conjunction with the rules for each individual election or selection process.
- 1.2** Any person wishing to challenge, at any stage, whether these rules have been followed in a particular case shall do so in writing to the Chief Executive within 7 days of the event giving rise to the challenge, indicating the basis on which the challenge is made.
- 1.3** The Chief Executive shall report any such challenge to the National Executive, which shall take whatever steps it considers appropriate to investigate the matter, and whose decision on all such matters, and on the steps taken to investigate and resolve them, shall be final and binding on all concerned.
- 1.4** In the event of any ambiguity or uncertainty in relation to the procedures to be followed under these rules, the National Executive shall have absolute discretion to determine the matter, and shall propose such changes to these rules as are necessary to resolve the issue for future instances.
- 1.5** Any member of the party who is responsible for running an election under these rules may seek further advice from the party's Conference Steering Committee if necessary.

2 **Swyddog Dynodedig**
2.1 Ar gyfer pob etholiad i'w gynnal dan y rheolau hyn, bydd Swyddog Dynodedig fydd yn gyfrifol am gynnal yr etholiad a sicrhau cydymffurfiaeth â'r rheolau. Trafodir y person a benodir i'r rôl, neu sail apwyntiad o'r fath, yn y rheolau yn ymwneud â'r etholiad neu broses dewis penodol.

2.2 Gall y Swyddog Dynodedig geisio cymorth gan aelod(au) eraill a all gynnal agweddau ei rôl, ond ni all unrhyw berson sy'n ymgeisydd mewn unrhyw etholiad neu broses ddewis chwarae unrhyw rôl yn y broses honno.

3 **Papurau pleidleisio**
3.1 Paratuir papurau pleidleisio ar gyfer ethol pob swyddog cenedlaethol, ymgeisydd y Cynulliad Cenedlaethol, ymgeisydd Seneddol San Steffan, ymgeisydd Ewropeaidd, ac aelod o Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd a fydd yn rhestru'r ymgeisyddion yn nhrefn y wyddor gan roi amlygrwydd cyfartal i bob enw. Ar gyfer yr etholiadau hyn (ag eithiro etholiadau ar gyfer y Llywydd, Arweinydd Grwp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol, ymgeisyddion rhestr y Cynulliad, ac ymgeisyddion Ewropeaidd), bydd y papur pleidleisio yn cynnwys opsiwn arall sef ail-ddechrau'r etholiad neu broses ddewis. Ar gyfer pob etholiad arall, gall y cyfarfod benderfynu cynnal pleidlais drwy ddangos dwylo heb baratoi papurau pleidleisio a heb ddarpariaeth opsiwn i ail-ddechrau'r etholiad neu broses ddewis.

3.2 Bydd y papurau pleidleisio hefyd yn cynnwys cyfarwyddiadau i'r etholwyr ar sut i lenwi papurau pleidleisio yn unol â'r rheolau hyn.

3.3 Lle mae'r rheolau ar gyfer etholiad neu broses ddewis

2 **Designated Officer**
2.1 For every election to be conducted under these rules, there shall be a Designated Officer who shall be responsible for running the election and ensuring adherence to these rules. The person to be appointed to this role, or the basis of such appointment, is dealt with in the rules concerning the specific election or selection process.

2.2 The Designated Officer may enlist such assistance from other member(s) as (s)he shall decide who may carry out such aspects of his / her role as (s)he shall determine, but no person who is a candidate in any election or selection process may play any role in that process.

3 **Ballot papers**
3.1 Ballot papers shall be prepared for each election for all national officers, National Assembly candidates, Westminster Parliamentary candidates, European candidates and members of Conference Steering Committee which shall list the candidates in alphabetic order giving equal prominence to each name. For these elections (except those for President, Leader of the Party's Group in the National Assembly, selection of list candidates for the National Assembly, and selection of European candidates), the ballot paper shall contain a further option which shall be to recommence the election or selection process. For all other elections the meeting may decide to conduct a ballot by show of hands without the preparation of ballot papers, and without the provision of an option to recommence the election or selection process

3.2 The ballot papers shall also include instructions to the electors for the completion of the ballot papers in accordance with these rules.

3.3 Ballot papers shall, where the rules for a specific

- yn gwneud hynny'n ofynnol, caiff y papurau pleidleisio eu rhifo yn olynol ac yn unigryw.
- 3.4** Ni fydd unrhyw wybodaeth arall ar unrhyw bapur pleidleisio.
- 4** **Cyhoeddi papurau pleidleisio**
- 4.1** Bydd y Swyddog Dynodedig yn gyfrifol am gyhoeddi'r papurau pleidleisio i'r holl bersonau hynny ar y rhestr etholiadol fel y'u diffinir yn y rheolau sefydlog penodol ar gyfer yr etholiad neu'r broses ddewis dan sylw.
- 4.2** Dim ond i'r etholwyr a enwir y meddir cyhoeddi papurau pleidleisio; ni fedrir ei cyhoeddi i unrhyw berson arall ar ran unrhyw etholwr.
- 5** **Pleidleisio**
- 5.1** Yn achos etholiad neu broses ddewis lle nad oes ond dau ymgeisydd, neu broses yn cynnwys dim ond un ymgeisydd gydag ail opsiwn o ail-ddechrau'r broses, cynghorir etholwyr i nodi'r papur gyda X yn y blwch priodol.
- 5.2** Ym mhob achos arall ac eithrio pan ddefnyddir y drefn Cyntaf Heibio'r Postyn (Cymal 7 isod), cynghorir etholwyr i ddodi rhif yn y blwch gyferbyn ag enwau cynifer o ymgeiswyr ag a fynnant, fel y caiff yr ymgeiswyr eu doddi yn nhrefn blaenoriaeth a bod pob rhif a nodir yn unigryw.
- 5.3** Bydd unrhyw bapur pleidleisio sydd wedi'i farcio mewn ffordd fyddai'n dynodi'r etholwr yn annilys.
- 5.4** Bydd unrhyw bapur pleidleisio na chaiff ei gwblhau yn unol â'r cyfarwyddiadau yn annilys os nad yw'r Swyddog Dynodedig yn dyfarnu bod bwriad y sawl a bleidleisiodd yn glir ac na thorwyd unrhyw reolau eraill.
- 6** **Cyfrif y pleidleisiau**
- 6.1** Yn achos etholiad neu broses ddewis sydd â dim ond dau ymgeisydd, neu un ymgeisydd a'r opsiwn i ailddechrau'r broses, caiff y pleidleisiau ar gyfer pob

- election or selection so require, be numbered sequentially and uniquely.
- 3.4** There shall be no other information on any ballot paper.
- 4** **Issue of ballot papers**
- 4.1** The Designated Officer shall be responsible for the issue of ballot papers to all those persons on the electoral roll as defined in the specific standing orders for the election or selection process concerned.
- 4.2** Ballot papers may be issued only to the named electors; they may not be issued to any other person on behalf of any elector.
- 5** **Voting**
- 5.1** In the case of an election or selection process involving only two candidates, or a process involving only one candidate with the second option being to recommence the process, electors shall be advised to mark the paper with an X in the appropriate box.
- 5.2** In all other cases except when the First Past the Post process is used (Clause 7 below), electors shall be advised to place a number in the box alongside as many candidates as they shall decide, such that the candidates are placed in an order of preference and all numbers marked are unique.
- 5.3** Any ballot paper which is marked in such a way as to identify the elector shall be invalid.
- 5.4** Any ballot paper which is not completed in accordance with the instructions shall be invalid unless the Designated Officer rules that the intention of the elector is clear and no other rules have been broken.
- 6** **Counting the votes**
- 6.1** In the case of an election or selection process involving only two candidates, or one candidate and the option to recommence the process, the votes for each candidate

- ymgeisydd neu opsiwn eu cyfrif a bydd mwyafrif syml yn penderfynu ar y canlyniad.
- 6.2** Bydd y Swyddog Dynodedig yn penderfynu os oes angen ailgyfrif os bydd canlyniad clwm neu ganlyniad agos.
- 6.3** Os bydd canlyniad clwm mewn unrhyw ran o unrhyw broses etholiadol, ar ôl unrhyw ailgyfrif a bennir gan y Swyddog Dynodedig, caiff y canlyniad ei benderfynu drwy i'r Swyddog Dynodedig fwrw coelbren.
- 6.4** Caiff pob etholiad ar gyfer swyddogion cenedlaethol, ymgeiswyr y Cynulliad Cenedlaethol, ymgeiswyr Seneddol San Steffan, ymgeiswyr Ewropeaidd a Phwyllgor Llywio'r Gynhadledd, eu cynnal drwy ddefnyddio un ai'r system Bleidlais Amgen Drosglwyddadwy (ATV) lle mai dim ond un swydd sydd i'w llenwi neu'r Bleidlais Sengl Drosglwyddadwy (STV) lle mae mwy na un swydd i'w llenwi (gan gynnwys unrhyw broses o dynnu rhestr fer). Cynhelir pob etholiad arall yn defnyddio'r system cyntaf heibio'r postyn.
- 6.5** Bydd pob ymgeisydd yr hawl i fynychu'r cyfrif, neu i anfon cynrychiolydd/ cynrychiolwyr a bennir gan y Swyddog Dynodedig o fewn y rheolau ar gyfer yr etholiad neu broses ddewis neilltuoel honno.
- 7** **Cyntaf Heibio'r Postyn**
- 7.1** Defnyddir y system hon ym mhob etholiad os na nodir fel arall uchod. Cynghorir etholwyr i ddodi croes gyferbyn enw yr ymgeisydd a ddewisant neu lle na ddefnyddir pleidlais ddirgel, i ddangos drwy godi dwylo.
- 7.2** Ar gyfer etholiadau ar gyfer un lle gwag, caiff yr holl bleidleisiau eu cyfrif ac etholir yr ymgeisydd gyda'r nifer uchaf o bleidleisiau.
- 7.3** Ar gyfer etholiadau lle mae mwy na un lle gwag, hysbysir etholwyr eu bod i fwrw nifer gyfartal o bleidleisiau â'r nifer o leoedd gwag i'w llenwi. Cyfrifir yr holl bleidleisiau ac etholir yr ymgeisydd â'r nifer uchaf o bleidleisiau. Bydd y Swyddog Dynodedig yn parhau i

- or option shall be counted and a simple majority shall decide the outcome.
- 6.2** The Designated Officer shall decide whether a recount is necessary in the event of a tied or a close result.
- 6.3** In the event of a tied result in any stage of any electoral process, after such recounts as the Designated Officer shall have conducted, the result shall be determined by the Designated Officer drawing lots.
- 6.4** All elections for national officers, National Assembly candidates, Westminster Parliamentary candidates, European candidates and Conference Steering Committee shall be conducted using either the Alternative Transferable Vote system (ATV) where there is only one position to be elected or the Single Transferable Vote system (STV) where there is more than one position to be filled (including any process of drawing up a short list). All other elections shall be conducted using the first past the post system
- 6.5** Each candidate's representative shall have the right to attend any count, or to send such representative(s) as the Designated Officer shall determine within the rules for that particular election or selection process.
- 7** **First Past the Post**
- 7.1** This system is to be used at all elections that unless specified otherwise above. Electors are advised to place a cross against the candidate of their choice or where no secret ballot is used to indicate by show of hands.
- 7.2** For elections for a single vacancy, all the votes are counted and the candidate with the most votes is elected.
- 7.3** For elections that concern more than one vacancy electors shall be informed that they are to cast the number of votes equal to the number of vacancies to be filled. All the votes are counted and the candidate with the most number of votes is elected. The Designated

ddyfarnu bod yr ymgeisydd neu ymgeisyddion nesaf wedi'u hethol nes y llenwyd yr holl leoedd gwag.

8 Pleidlais Amgen Drosglwyddadwy (ATV) - Ethol un person

- 8.1** Unwaith y casglwyd pob papur pleidleisio, bydd y Swyddog Dynodedig yn penderfynu ar nifer y pleidleisiau dilys a fwriwyd drwy ddileu papurau pleidleisio nad ydynt yn dangos dewis cyntaf clir neu unrhyw papurau sydd wedi'u marcio i ddangos pwy yw'r pleidleisiwr. Gall y Swyddog Dynodedig ymgynghori â'r ymgeiswyr parthed papurau a ddifethwyd ond bydd ei benderfyniad/phenderfyniad yn derfynol.
- 8.2** Bydd y Swyddog Dynodedig yn penderfynu ar y cwota sydd ei angen ar gyfer ethol drwy rannu'r nifer o bleidleisiau dilys a fwriwyd gan 2 ac yna ychwanegu 1. Os mai'r canlyniad yw ffracsiwn yna bydd y swyddog yn talgrynnu'r ffigur i lawr i'r rhif llawn agosaf.
- 8.3** Caiff y papurau pleidleisio wedyn eu gwahanu yn ôl eu dewis cyntaf a chyfrifir pleidleisiau pob ymgeisydd. Cedwir cofnod o'r nifer o bleidleisiau a fwriwyd ar gyfer pob ymgeisydd.
- 8.4** Os yw ymgeisydd ar y pwynt hwn wedi cael nifer gyfartal â'r cwota neu fwy ar gyfer yr etholiad bernir ei fod/bod wedi ei h/ethol a daw'r cyfrif i ben.
- 8.5** Os nad oes unrhyw ymgeisydd wedi cyrraedd y cwota yn dilyn y cam cyntaf yna caiff yr ymgeisydd gyda'r nifer isaf o bleidleisiau ei d/dileu a throsglwyddir ei bleidleisiau/phleidleisiau i'r ail ddewis a ddangosir ar y papur pleidleisio. Ni fedrir trosglwyddo unrhyw bapurau nad ydynt yn dangos ail ddewis ac fe'u dodir mewn pentwr ar wahân. Cedwir cofnod o'r nifer o bleidleisiau na fedrir eu trosglwyddo ar y pwynt hwn. Bydd y Swyddog Dynodedig yn trosglwyddo'r pleidleisiau yn ôl eu hail ddewis ac ychwanegu nifer y pleidleisiau i'r dewisiadau cyntaf sydd wedi eu cyfrif eisoes. Bydd y

Officer shall continue to deem the next candidate or candidates elected until all of the vacancies have been filled.

8 Alternative Transferable Vote (ATV) – Electing one person

- 8.1** Once all ballot papers are collected the Designated Officer shall determine the number of valid votes cast eliminating ballot papers that do not show a clear first preference or any papers that are so marked as to identify the voter. The Designated Officer may consult the candidates regarding spoiled papers but his/her decision shall be binding.
- 8.2** The Designated Officer shall determine the quota needed to be elected by dividing the number of valid votes cast by 2 and then adding 1. If the result is a fraction then the officer shall round the figure down to the nearest whole number.
- 8.3** The ballot papers are then separated according to their first preferences and a count is made of each candidate's votes. A record is made of the number of votes cast for each candidate.
- 8.4** If a candidate at this point has equalled or exceeded the quota for the election then s/he is deemed to be elected and the count is finished.
- 8.5** If no candidate achieves the quota following the first stage then the candidate with the lowest number of votes is eliminated and his/her votes are transferred to the second preference shown on the ballot paper. Any paper that does not show a second preference cannot be transferred and are placed in a separate pile. A record is made of the number of non-transferable votes at this point. The Designated Officer shall transfer the votes according to their second preference and add the number of votes to the first preferences already counted. The Designated Officer shall again check if any

Swyddog Dynodedig unwaith eto yn gwirio os yw unrhyw ymgeisydd wedi cael nifer gyfartal neu wedi cyrraedd y cwota angenrheidiol a bydd yn gorffen y cyfrif os yw unrhyw ymgeisydd wedi cyrraedd y cwota.

- 8.6 Os nad oes unrhyw ymgeisydd wedi cyrraedd y cwota yn dilyn yr ail gam yna caiff yr ymgeisydd nesaf gyda'r nifer isaf o bleidleisiau ei d/dileu a throsglwyddir ei bapurau/phapurau i ddewis uchaf yr ymgeiswyr sydd ar ôl gan anwybyddu unrhyw ymgeisydd sydd eisoes wedi ei d/dileu. Eto cedwir cofnod o unrhyw bapurau nas trosglwyddir i unrhyw un o'r ymgeiswyr sydd ar ôl ac fe'u cedwir ar wahân. Mae'r broses yn parhau yn y ffordd hon nes fod un ymgeisydd â nifer gyfartal neu fwy na'r cwota ar gyfer yr etholiad neu hyd nes mai dim ond dau ymgeisydd sydd ar ôl pryd etholir yr ymgeisydd gyda'r nifer o bleidleisiau ar y cam hwnnw.

9 Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy (STV) ethol mwy nag un peson

- 9.1 Unwaith y cesglir pob papur pleidleisio bydd y Swyddog Dynodedig yn penderfynu ar y nifer o bleidleisiau dilys a fwriwyd gan ddileu papurau pleidleisio nad ydynt yn dangos dewis cyntaf clir neu unrhyw bapurau sydd wedi'u marcio fel eu bod yn dangos pwy yw'r pleidleisiwr. Gall y Swyddog Dynodedig ymgynghori â'r ymgeiswyr parthed papurau wedi eu difetha ond bydd ei benderfyniad/ phenderfyniad yn derfynol.

- 9.2 Bydd y Swyddog Dynodedig yn penderfynu ar y cwota ar gyfer yr etholiad yn defnyddio'r fformiwla dilynol:
$$\text{CWOTA} = \frac{\text{Nifer o Bleidleisiau Dilys a Fwriwyd}}{\text{Nifer o seddi i gael eu hethol}} + 1$$

Hynny yw y nifer o bleidleisiau dilys wedi ei rannu gan y nifer o seddi i gael eu hethol plws un ac yna ychwanegu un at y cyfanswm hwnnw. Os mai'r canlyniad yn ffracsiwn, yna bydd y swyddog yn talgrynnu'r ffigwr i lawr i'r cyfanrif agosaf.

candidate has equalled or achieved the quota required and shall finish the count if any candidate has reached the quota.

- 8.6 If no candidate achieved the quota following the second stage then the next candidate with the lowest number of votes is eliminated and his/her papers are transferred to the highest preference of the remaining candidates ignoring any candidate that has already been eliminated. Again a record is made of any papers that do not transfer to any of the remaining candidates and are kept separately. This process continues in this way until one candidate equals or exceeds the quota for this election or until there are only two candidates remaining at which point the candidate with the highest number of votes at that stage is elected.

9 Single Transferable Vote (STV) electing more than one person

- 9.1 Once all ballot papers are collected the Designated Officer shall determine the number of valid votes cast eliminating ballot papers that do not show a clear first preference or any papers that are so marked as to identify the voter. The Designated Officer may consult the candidates regarding spoiled papers but his/her decision shall be binding.

- 9.2 The Designated Officer shall determine the quota for the election using the following formula:

$$\text{QUOTA} = \frac{\text{Number of Valid Votes Cast}}{\text{Number of seats to be elected}} + 1$$

That is the number of valid votes divided by the number of seats to be elected plus one and then one added to that total. If the result is a fraction, the designated officer will round the number down to the nearest whole

- 9.3** Wedyn gwahenir y papurau pleidleisio yn ôl dewis cyntaf a chyfrifir pleidleisiau pob ymgeisydd. Cedwir cofnod o'r nifer o bleidleisiau a fwriwyd ar gyfer pob ymgeisydd.
- 9.4** Os yw unrhyw ymgeisydd neu ymgeiswyr yn cyrraedd neu'n cael mwy na'r cwota gofynnol yna bernir eu bod wedi eu hethol ar y cam hwn. Os oes nifer ddigonol o ymgeiswyr yn cyflawni'r cwota i lenwi'r holl leoedd gwag i'w llenwi yna gorffennir y cyfrif.
- 9.5** Os un ai nad oes unrhyw ymgeisydd yn cyflawni'r cwota neu ddim digon i lenwi'r holl leoedd gwag yna mae'r cyfrif yn parhau i'r ail gam.
- 9.6** Ar yr ail gam bydd y Swyddog Dynodedig un ai'n trosglwyddo pleidleisiau gwaged ymgeisydd sydd wedi cael mwy na'r cwota gofynnol neu'n diddymu'r ymgeisydd gyda'r nifer isaf o bleidleisiau a dderbyniwyd. Ar bob cam o'r cyfrif bydd y Swyddog Dynodedig yn dosbarthu gwaged unrhyw ymgeisydd sydd â mwy na'r cwota cyn ceisio diddymu unrhyw ymgeisydd gyda'r nifer leiaf o bleidleisiau.
- 9.7** Os yw unrhyw ymgeisydd yn cael mwy o bleidleisiau na'r cwota sydd ei angen i gael ei h/ethol yna dosberthir pleidleisiau gwaged yr ymgeisydd dan sylw i'r ymgeiswyr sydd ar ôl. (Os oes mwy nag un ymgeisydd yn cael mwy na'r cwota yna caiff gwaged yr ymgeisydd gyda'r nifer uchaf o bleidleisiau ei drosglwyddo gyntaf). Y pleidleisiau gwaged yw'r pleidleisiau hynny sydd yn fwy na'r cwota sydd ei angen i ethol yr ymgeisydd. Er enghraifft os derbyniodd ymgeisydd 20 pleidlais ond mai'r cwota oedd 15 y gwaged fyddai 5 (20-15). Caiff y cyfan o'r 20 pleidlais o'r enghraifft eu trosglwyddo ond fe'u trosglwyddir ar ffracsiwn o'u gwerth fel mai'r effaith gronnus unwaith y trosglwyddwyd y cyfan o'r pleidleisiau fydd trosglwyddiad o'r gwerth gwaged yn yr enghraifft hon 5. Er mwyn medru trosglwyddo'r pleidleisiau gwaged byddir yn cyfrif i benderfynu gwerth pob un o'r

- number.
- 9.3** The ballot papers are then separated according to their first preferences and a count is made of each candidates votes. A record is made of the number of votes cast for each candidate.
- 9.4** If any candidate or candidates achieve or exceed the quota required then they are deemed to be elected at this stage. If sufficient candidates achieve the quota to fill all of the vacancies to be filled then the count is finished.
- 9.5** If either no candidates achieve the quota or not sufficient to fill all of the vacancies to be filled then the count continues to the second stage.
- 9.6** At the second stage the Designated Officer shall either transfer the surplus votes of a candidate exceeding the quota required or shall eliminate the candidate with the lowest number of votes received. At all stages of the count the Designated Officer shall distribute the surpluses of any candidate exceeding the quota before attempting to eliminate any candidate with the least number of votes.
- 9.7** If any candidate exceeds the quota required to be elected then that candidate's surplus votes shall be distributed to the remaining candidates. (If more than one candidate has exceeded the quota then the surplus of the candidate with the highest number of votes is transferred first). The surplus votes are those votes which exceed the quota required to be elected. For example if a candidate received 20 votes but the quota was 15 the surplus would be 5 (20-15). All of the 20 votes from this example are transferred but they are transferred at a fraction of their value so that once all of the votes are transferred their cumulative effect will a transfer of the surplus value in this example 5. In order to be able to transfer the surplus votes a calculation is made to determine the value of each of the votes to be transferred using the following formula:

pleidleisiau i'w trosglwyddo yn defnyddio'r fformiwla ddilynol:
Gwerth Gwarged =
$$\frac{\text{Nifer o Bleidleisiau a Gafwyd} - \text{Cwota angenrheidiol}}{\text{Nifer o bleidleisiau a gafwyd}}$$

Dyma'r nifer y pleidleisiau a dderbyniodd yr ymgeisydd dros ben y cwota wedi'i rannu gyda'r cwota gwreiddiol. Nodir y ffracsiwn hwn a chaiff yr holl bapurau pleidleisio sydd i gael eu trosglwyddo eu nodi gyda'r ffracsiwn hwn cyn trosglwyddo i ymgeiswyr sydd ar ôl. Caiff y papurau yn awr eu trosglwyddo yn ôl y dewis uchaf a ddangosir ar y papur pleidleisio gan anwybyddu unrhyw ymgeisydd sydd un ai wedi'i h/ethol neu ei d/dileu ar gamau blaenorol. Caiff unrhyw bapurau na fedrir eu trosglwyddo i'r ymgeiswyr sydd ar ôl eu cyfrif a'u cadw ar wahân.

9.8 Bydd y Swyddog Dynodedig yn parhau mewn camau dilynol i ddsbarthu gwargedion unrhyw ymgeisydd a dderbyniodd fwy na'r cwota hyd nes un ai fod yr holl leoedd gwag wedi'u llenwi neu nes nad oes unrhyw ymgeiswyr ar ôl sydd wedi cael mwy na'r cwota. Bydd y Swyddog Dynodedig yn cadw mewn cof y gall gwerth papur pleidleisio penodol newid o rownd i rownd. Er enghraifft os caiff pleidleisiau gwarged ymgeisydd A eu dosbarthu i ymgeisydd B sydd wedyn yn cael mwy na'r cwota, bydd pleidleisiau ymgeisydd B yn cynnwys pleidleisiau gwerth llawn a ffracsiynau pleidleisiau (h.y. pleidleisiau a dderbyniwyd ar werth llawn a phleidleisiau a dderbyniwyd gan Ymgeisydd A ar ffracsiwn o'u gwerth gwreiddiol). Os yw ymgeisydd B yn cael mwy na'r cwota rhaid cyfrif gwerth y papurau i'w trosglwyddo a bydd y gwerth hwnnw yn ffracsiwn o werth llawn y pleidleisiau gwerth llawn a ffracsiwn o ffracsiwn ar gyfer y rhai a drosglwyddwyd eisoes o ymgeisydd A.

9.9 Os nad oes unrhyw ymgeisydd ar yr ail gam neu gamau dilynol wedi cyrraedd y cwota yna caiff yr ymgeisydd

Surplus value =
$$\frac{\text{Number of Votes Received} - \text{Quota required}}{\text{Number of votes received}}$$

That is the number of votes received by the candidate divided by the original quota. This fraction is noted and all of the ballot papers to be transferred are marked with this fraction before transferring to remaining candidates. The papers are now transferred according to the highest preference shown on the ballot paper ignoring any candidate who has either been elected or eliminated at previous stages. Any papers that cannot be transferred to remaining candidates are counted and kept separately.

9.8 The Designated Officer shall continue in subsequent stages to distribute surpluses of any candidates that exceed the quota until either all of the vacancies are filled or until there are no candidates remaining that have exceeded the quota. The Designated Officer shall bear in mind that the value of a specific ballot paper may change from round to round. If for example candidate A's surplus votes are distributed to candidate B who subsequently exceeds the quota, candidate B's votes will include full value votes and fractions of votes (i.e votes received at full value and votes received from Candidate A at a fraction of the original value). If candidate B exceeds the quota a calculation must be made as to the value of the papers to be transferred and that value will be a fraction of the full value for the full value votes and a fraction of a fraction for those already transferred from candidate A.

9.9 If no candidate at the second stage or subsequent stages has achieved the quota then the candidate with

gyda'r nifer leiaf o bleidleisiau ei d/dileu a throsglwyddir ei bleidleisiau/phleidleisiau i'r dewis uchaf wedyn gan anwybyddu unrhyw ymgeisydd sydd eisoes wedi ei h/ethol neu ei d/dileu. Caiff y papurau hyn eu trosglwyddo ar eu gwerth cyfredol yn dibynnu os ydynt yn bleidleisiau gwerth llawn neu lle maent wedi cael eu marcio felly fel ffracsinau o bleidleisiau.

- 9.10** Bydd y Swyddog Dynodedig yn parhau i drosglwyddo gwargedion ymgeiswyr sy'n cael mwy na'r cwota neu'n dileu ymgeiswyr gyda'r bleidlais isaf nes un ai yr etholir nifer ddigonol o ymgeiswyr i lenwi'r holl leoedd gwag neu hyd nad oes ond digion o ymgeiswyr ar ôl i lenwi'r lleoedd gwag sydd ar ôl ac ar y pwynt hwnnw bydd y Swyddog Dynodedig yn cyhoeddi yr etholwyd yr ymgeiswyr sydd ar ôl.

10

Cyhoeddi'r Canlyniad

- 10.1** Fel arfer fydd y Swyddog Dynodedig yn cyhoeddi'r canlyniad cyn gynted ag sy'n ymarferol a lle bynnag sy'n bosibl i bawb o'r rhai a bleidleisiodd yn yr etholiad.

the least number of votes is eliminated and his/her votes are transferred to the next highest preference ignoring any candidate that has been elected or eliminated. These papers are transferred at their current value according to whether they are full value votes or where they have been so marked as fractions of a vote.

- 9.10** The Designated Officer shall continue to transfer surpluses of candidates exceeding the quota or eliminate candidates with the lowest vote until either sufficient candidates are elected to fill all of the vacancies or until there are only enough candidates remaining to fill the remaining vacancies at which point the Designated Officer shall announce that the remaining candidates are elected.

10

Announcing the Result

- 10.1** The Designated Officer shall normally announce the result as soon as practicable and wherever possible to all those who voted in the election.

2.5 Rheolau ar gyfer Ethol Swyddogion Cenedlaethol

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Mae Swyddogion Cenedlaethol y Blaid fel a ddiffinnir gan y Cyfansoddiad, ac yn unol â'r rheolau hyn y dylid ethol pob swyddog cenedlaethol o'r fath.
- 1.2** Rhaid darllen y rheolau hyn ar y cyd gyda'r Rheolau Etholiadau Mewnol, sy'n penderfynu sut mae paratoi, dosbarthu a chyfrif papurau pleidleisio.
- 1.3** Etholir pob Swyddog Cenedlaethol am gyfnod o ddwy flynedd, a dylid ethol oddeutu eu hanner bob blwyddyn. Bydd y Cyngor Cenedlaethol yn penderfynu pa swyddogion fydd yn cael eu hethol ym mha flwyddyn.
- 1.4** Bydd Llywydd y Blaid ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol yn cael eu hethol trwy bleidlais bost o'r holl aelodau yn unol â'r rheolau hyn. Yn achos y swyddi hyn, pe ceir ond un enwebiad, ystyrir fod y person hwnnw wedi'i (h)ethol neu ei (h)ail ethol i'r swydd honno heb gynnal etholiad.
- 1.5** Bydd pob Swyddog Cenedlaethol arall yn cael ei ethol trwy bleidlais y cynrychiolwyr yn y Gynhadledd yn unol â'r rheolau hyn.
- 1.6** Bydd cyfnod swyddogaeth y Llywydd ac Arweinydd Grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol yn para am ddwy flynedd ac yn cydreddeg. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i farnu os y dylid cynnal etholiadau gyda'i gilydd neu ar wahân.
- 2**
- Cychwyn y drefn ethol**
- 2.1** Y Prif Weithredwr fydd y Swyddog Dynodedig.
- 2.2** Ar gyfer pob swydd ag eithrio'r Llywydd ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol, bydd y Swyddog Dynodedig yn pennu dyddiad cau ar gyfer derbyn enwebiadau, a fydd o leiaf 56 diwrnod cyn y Gynhadledd Flynyddol. Bydd hefyd yn pennu dyddiadau unrhyw gyfarfodydd neu benderfyniadau eraill sy'n

2.5 Rules for the Election of National Officers

- 1**
- General**
- 1.1** The National Officers of the party are as defined by the Constitution, and these rules apply to the election of all such national officers.
- 1.2** These rules are to be read in conjunction with the Rules for Internal Elections, which determine the way in which ballot papers are to be prepared, issued and counted.
- 1.3** All National Officers are elected for a two year term of office, with approximately half to be elected each year. The National Council shall determine which officers are to be elected in which year.
- 1.4** The President and the Leader of the Party's group in the National Assembly shall be elected by postal ballot of the entire membership in accordance with these rules. In the case of these posts, if there is only one nomination, the person nominated shall be elected or re-elected without an election being held.
- 1.5** All other National Officers shall be elected by ballot of delegates at Conference in accordance with these rules.
- 1.6** The terms of office of the President and the Leader of the Party's Group in the National Assembly shall be two years, and shall be co-terminous. The National Executive shall have the discretion to run the elections in parallel or separately as it deems appropriate.
- 2**
- Commencing the election process**
- 2.1** The Designated Officer shall be the Chief Executive.
- 2.2** For the election of all officers except the President and the Leader of the party's group in the National Assembly, the Designated Officer shall set a closing date for nominations which is at least 56 days prior to the Annual Conference. (S)he shall also set dates for any other meetings and decision points required by these rules. In

ofynnol o dan y rheolau hyn. Yn achos y Llywydd ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol bydd yr amserlen yn cael ei gosod yn ôl adran 6 isod.

- 2.3** Bydd y Swyddog Dynodedig yn rhoi gwybod i ysgrifennydd pob cangen ac etholaeth pa swyddogion sydd i gael eu hethol, a beth yw'r dyddiad cau ar gyfer enwebiadau. Bydd hefyd yn darparu ffurflen enwebu safonol i ysgrifennydd pob cangen ac etholaeth.

3

Enwebiadau

- 3.1** Mae gan unrhyw gangen neu etholaeth swyddogol hawl i enwebu un person ar gyfer pob swydd wag.
- 3.2** Dylai canghennau ac etholaethau sy'n dymuno enwebu unigolion ar gyfer unrhyw swydd gael caniatâd yr unigolion cyn gwneud hynny.
- 3.3** Ni fydd unrhyw enwebiad a dderbynnir gan y Swyddog Dynodedig yn ddilys os nad yw yn enw cangen swyddogol neu etholaeth, neu os nad yw'n cynnwys cytundeb yr unigolyn i gael ei enwebu, neu os yw'n ail enwebiad neu'n enwebiad diweddarach ar gyfer un swydd ar gyfer person gwahanol gan yr un gangen neu etholaeth, neu os yw'n cyrraedd ar ôl y dyddiad cau.

4

Rhestr Etholwyr

- 4.1** Bydd y Rhestr Etholwyr yn cael ei pharatoi gan y Swyddog Dynodedig a bydd yn cynnwys:
- 4.1i Ar gyfer etholiad Llywydd y Blaid ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol, pob aelod cyfredol ar y dyddiad cau enwebiadau.
  - 4.1ii Ar gyfer etholiad yr Cydlynnyddion Rhanbarthol, yr holl gynrychiolyddion i'r Gynhadledd Flynyddol o'r canghennau a'r etholaethau o fewn ardal ddaearyddol y cydlynnydd rhanbarthol dan sylw.
  - 4.1iii Ar gyfer pob swyddog cenedlaethol arall, pob cynrychiolydd i'r gynhadledd flynyddol.

the case of the President and the Leader of the party's group in the National Assembly, the timetable shall be determined in accordance with section 6 below.

- 2.3** The Designated Officer shall notify all branch and constituency secretaries which posts are to be elected, and the closing date for nominations. (S)he shall also provide a standard form of nomination to each branch and constituency secretary.

3

Nominations

- 3.1** Any official branch or constituency is entitled to nominate one person for each vacant post.
- 3.2** Branches and constituencies wishing to nominate individuals for any post shall obtain the consent of the nominee before so doing.
- 3.3** Any nomination received by the Designated Officer which is not in the name of an official branch or constituency, or which does not include the agreement of the nominee to the nomination, or which is the second or subsequent nomination for a single post from the same source for different persons, or which arrives after the closing date, shall be invalid.

4

Electoral Roll

- 4.1** The Electoral Roll shall be prepared by the Designated Officer, and shall be as follows:
- 4.1i For the election of the President and the Leader of the party's group in the National Assembly, every current member as at the date of close of nominations.
  - 4.1ii For the election of regional co-ordinators, every delegate to the annual conference from the branches and constituencies in the geographical area of the regional co-ordinator concerned.
  - 4.1iii For all other national officers, every delegate to the annual conference.

- 4.2** Unwaith i'r rhestr ar gyfer ethol Llywydd y Blaid ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol gael ei hanfon allan, ni ellir ei newid mewn unrhyw ffordd hyd nes y bo'r broses etholiadol wedi cael ei chwblhau. Ni ellir newid y rhestr etholwyr ar gyfer unrhyw un o'r etholiadau eraill ar ôl unrhyw ddyddiad terfynol a bennwyd o dan reolau eraill sy'n ymwneud â chyflwyno enwau cynrychiolwyr i'r gynhadledd flynyddol.
- 4.3** Yn achos ethol Llywydd y blaid ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol, bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu copi o'r rhestr etholwyr i bob ymgeisydd dilys, a rhestr o ysgrifenyddion y canghennau a'r etholaethau ar y pryd. Gall pob ymgeisydd ofyn i'r Prif Weithredwr hefyd, am un set o labeli yn cynnwys y cyfeiriadau sydd ar y rhestr etholwyr a bydd yr ymgeisydd yn talu amdanynt yn ôl y ffi a bennir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o bryd i'w gilydd. Gall yr ymgeiswyr ddefnyddio'r rhain i ohebu gyda changhennau, etholaethau ac etholwyr, ar eu cost eu hunain, ond rhaid iddynt roi gwybod i'r Swyddog Dynodedig am bob gwariant, a chadw o fewn unrhyw gyfyngiadau gwariant a osodir o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu gwybodaeth ar y gwariant a wnaed gan yr ymgeisyddion i unrhyw aelod sy'n gwneud cais am y wybodaeth hwnnw.
- 4.4** Ym mhob achos arall bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu rhestr o ysgrifenyddion y canghennau a'r etholaethau i'r holl ymgeiswyr adeg cau enwebiadau. Gall yr ymgeiswyr ddefnyddio'r rhain i gyfathrebu gyda changhennau ac etholaethau ar eu cost eu hunain, ond rhaid iddynt roi gwybod i'r Swyddog Dynodedig am bob gwariant o'r fath, a chadw o fewn unrhyw gyfyngiadau gwariant a bennir o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu gwybodaeth ar y gwariant a wnaed gan yr ymgeisyddion i unrhyw aelod sy'n gwneud cais am y wybodaeth hwnnw.

- 4.2** Once the roll for the election of the President or the Leader of the party's group in the National Assembly has been issued, it shall not change in any way until the election process has been completed. The electoral roll for all other elections may not change after any final date which may have been set under other rules for the notification of the names of delegates to annual conference.
- 4.3** In the case of the election of a President or the Leader of the party's group in the National Assembly, the Designated Officer shall provide a copy of the electoral roll, and a list of branch and constituency secretaries, to all valid candidates at the time of issue of the register. Each candidate may also request from the Chief Executive a single set of address labels matching the electoral roll, for which the candidate shall pay such fee as may be set from time to time by the National Executive. Candidates may use these to communicate with branches, constituencies and electors, at their own expense, but shall report all expenditure incurred to the Designated Officer, and shall comply with any expenditure limits as may be set from time to time by the National Executive. The Designated Officer shall make available information on expenditure incurred by the candidates to any party member on request.
- 4.4** In all other cases, the Designated Officer shall provide a list of branch and constituency secretaries to the valid candidates at the close of nominations. Candidates may use these to communicate with branches and constituencies, at their own expense, but shall report all expenditure incurred to the Designated Officer, and shall comply with any expenditure limits as may be set from time to time by the National Executive. The Designated Officer shall make available information on expenditure incurred by the candidates to any party member on request.

- 5** **Cyfarfodydd hysting**
- 5.1** Yn achos ethol Llywydd y Blaid ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol bydd y Swyddog Dynodedig yn trefnu o leiaf bedwar cyfarfod hysting, ar ddyddiadau gwahanol gydag o leiaf wythnos rhwng y cyntaf a'r olaf, lle gall yr holl aelodau sydd ar y rhestr etholwyr gyfarfod â'r ymgeiswyr a'u holi. Bydd y Swyddog Dynodedig yn hysbysu holl ysgrifenyddion y canghennau a'r etholaethau pryd mae'r cyfarfodydd hyn i gael eu cynnal, o leiaf un wythnos cyn y cyntaf ohonynt. Bydd ysgrifenyddion y canghennau a'r etholaethau yn gyfrifol am anfon y wybodaeth yma ymlaen at eu holl aelodau. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi cadeirydd ar gyfer bob un o'r cyfarfodydd.
- 5.2** Yn achos pob swyddog cenedlaethol arall, bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn trefnu cyfarfod hysting yn ystod y Gynhadledd Genedlaethol, cyn yr amser a bennwyd ar gyfer cychwyn y bleidlais, a bydd yn penodi cadeirydd i'r cyfarfod hwnnw.
- 5.3** Gwahoddir pob ymgeisydd dilys i'r cyfarfodydd hystyngau, ac anfonir y gwahoddiadau gyda phost dosbarth cyntaf (neu e/bost) o leiaf 12 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfodydd hystyngau. Caiff unrhyw ymgeisydd na all fynychu unrhyw gyfarfod anfon cynrychiolydd ar ei ran. Ni chaiff y fath gynrychiolwyr gymeryd lle'r ymgeisydd yn y cyfarfodydd, ond caiff wyllo pob agwedd o'r trefniadau.
- 5.4** Cadeirir y cyfarfodydd hystyngau gan y sawl a benodir i'r perwyl hwnnw.
- 5.5** O fewn fframwaith y rheolau hyn, y cadeirydd fydd yn gyfrifol am redeg y cyfarfodydd hystyngau, a bydd ei (g)air yn derfynol.
- 5.6** Yn y cyfarfod, caiff pob ymgeisydd annerch y cyfarfod am uchafswm o 10 munud. Bydd hyd unrhyw sesiwn holi ac ateb wedyn yn ôl doethineb y cadeirydd, ond fe ganiateir

- 5** **Hustings meetings**
- 5.1** In the case of the election of a President or the Leader of the party's group in the National Assembly, the Designated Officer shall organise at least four hustings meetings, on separate dates at least one week between the first and the last, at which all members on the electoral roll may meet and question the candidates. The Designated Officer shall notify all branch and constituency secretaries of the dates of all such meetings, at least one week in advance of the first. The branch and constituency secretaries shall be responsible for passing on this information to all members. The National Executive Committee shall appoint a chair for each of the meetings.
- 5.2** In the case of all other national officers, the Conference Steering Committee shall arrange a hustings meeting during the National Conference, before the appointed start time for the ballot, and shall appoint a chair for that meeting.
- 5.3** All valid candidates shall be invited in writing to attend the hustings meetings, such invitations to be sent by first class post (or e/mail) at least 12 days before the date of the hustings meetings. Any candidate unable to attend any hustings meeting shall be entitled to appoint one scrutineer to attend in his/her place. Such scrutineers shall not be allowed to take the place of the candidate in the hustings meeting, but shall be allowed to observe all proceedings.
- 5.4** The hustings meetings will be chaired by the member(s) appointed for that purpose.
- 5.5** Within the framework of these rules, the chair shall have the responsibility for conducting the hustings meeting, and his/her decision will be final.
- 5.6** At the meeting, each candidate will be permitted to address the meeting for a maximum of ten minutes. The duration of any question and answer session thereafter

cyfle cyfartal i bob ymgeisydd i ymateb. Bydd y cadeirydd yn sicrhau ufuddhad pawb at yr amserau hyn.

6 Etholiad – Llywydd y Blaid ac Arweinydd grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol

- 6.1** Fe ddaw tymor y ddwy swydd hon i ben yr un pryd, sef dyddiad y Gynhadledd Flynyddol ddwy flynedd ar ôl cychwyn y tymor. Bydd y Swyddog Dynodedig yn pennu amserlen ar gyfer y swyddi hyn, gan ymgynghori â'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, fel fod y broses etholiadol yn gallu cael ei chwblhau o leiaf un wythnos cyn cynhadledd flynyddol y Blaid.
- 6.2** Ni fydd unrhyw aelod o Grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol yn gymwys i fod yn ymgeisydd ar gyfer swydd Llywydd y Blaid, a phetai'r achlysur yn codi fod y person sy'n cael ei ethol fel Llywydd y Blaid yn dod yn aelod o'r Cynulliad Cenedlaethol, bydd ef neu hi yn ymddiswyddo o'r Llywyddiaeth, a bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn trefnu isetholiad yn unol gyda'r rheolau yma.
- 6.3** Mae gan bob ymgeisydd dilys hawl i baratoi datganiad o hyd at 300 gair yn Gymraeg a hyd at 300 gair yn Saesneg i'w anfon at yr aelodau yr un pryd â'r papurau pleidleisio.
- 6.4** O leiaf 28 diwrnod cyn y Gynhadledd Flynyddol, bydd y Swyddog Dynodedig yn anfon copi o'r datganiadau a baratowyd gan bob un o'r ymgeiswyr at bob aelod o'r blaid sydd â'i enw ar y rhestr etholwyr. Ystyrir bod gofynion y rheol hon yn cael eu cyflawni trwy gynnwys y datganiadau hyn o fewn, neu ynghyd ag, unrhyw un o gyhoeddiadau'r blaid a anfonir at bob aelod.
- 6.5** Ynghyd â'r datganiad, byddir yn postio papur pleidleisio, wedi ei lunio yn unol â'r Rheolau Etholiadau Mewnol, a datganiad yn dweud sut i lenwi a sut i ddychwelyd y

shall be at the discretion of the chair, but shall allow equal opportunity for each candidate to respond. The chair shall ensure that these times are strictly adhered to for all candidates.

Election- President and the Leader of the party's group in the National Assembly

- 6.1** The term of office for these two posts shall end at the same time, which shall be the date of the Annual Conference two years after the commencement of the term of office. The Designated Officer shall set a timetable for the election of these officials, in consultation with the National Executive Committee, such that the election process can be completed at least one week before the party's annual conference.
- 6.2** No member of the Party's Group in the National Assembly shall be eligible to stand for the post of President of the Party, and in the event that a person elected as President of the Party subsequently becomes a member of the National Assembly, (s)he shall resign as President, and the National Executive Committee shall organise a by-election in accordance with these rules.
- 6.3** All valid candidates shall have the right to prepare a statement of up to 300 words in Welsh and up to 300 words in English, which shall be issued to members with the ballot papers.
- 6.4** The Designated Officer shall send to each member of the party whose name appears on the electoral roll the statements prepared by each candidate. Including these statements in, or with, any of the party's publications which are sent to all members shall be considered to meet the requirements of this rule.
- 6.5** In the same mailing, there shall also be included a ballot paper, drawn up in accordance with the Rules for Internal Elections, together with a statement of the way in which

papurau pleidleisio. Hefyd bydd amlen wedi ei chyfeirio'n barod er mwyn dychwelyd y papur pleidleisio.

- 6.6 Bydd y Swyddog Dynodedig yn gosod yr amlenni fel y mae'n eu derbyn, heb eu hagor, mewn blwch pleidleisio.
- 6.7 Ar ddiwrnod yr etholiad bydd y Swyddog Dynodedig yn agor yr amlenni ac yn cyfrif y pleidleisiau yn unol â'r drefn a nodir yn y Rheolau Etholiadau Mewnol. Mae gan bob ymgeisydd hawl i fod yn bresennol yn y cyfrif yn bersonol, a/neu i benodi cynifer o dystion ag a benderfynir gan y Swyddog Dynodedig i fod yn bresennol ar ei ran.

7 Etholiad – Swyddogion Eraill

- 7.1 Bydd yr etholiad yn digwydd yn ystod y gynhadledd flynyddol ac yn cael ei gweithredu gan Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd.
- 7.2 Dosberthir papurau pleidleisio ar adegau a benderfynir gan y Pwyllgor Llywio, ac a gyhoeddir yn rhaglen y gynhadledd.
- 7.3 Cynhelir y bleidlais ar adegau a benderfynir gan y Pwyllgor Llywio, ac a gyhoeddir yn rhaglen y gynhadledd.
- 7.4 Ar ôl cau'r bleidlais, bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn agor y blychau pleidleisio ac yn cyfrif y pleidleisiau yn unol â'r drefn a nodir yn y Rheolau Etholiadau Mewnol. Mae hawl gan bob ymgeisydd i fod yn bresennol ei hunan yn y cyfrif, neu i benodi tyst i fod yno ar ei ran.

8 Swyddi Gwag Achlysurol

- 8.1 Yn amodol i baragraff 8.2.Os digwydd bod swydd genedlaethol yn dod yn wag ar unrhyw adeg, byddir yn cynnal is-etholiad. Bydd y sawl a etholir mewn is-etholiad yn gwasanaethu yn y swydd am y cyfnod sy'n weddill.

the ballot papers are to be completed and returned. There shall also be included a pre-addressed envelope for the return of the ballot paper.

- 6.6 As the envelopes are received by the Designated Officer, they shall be placed, unopened, into a ballot box.
- 6.7 On the election date, the envelopes shall be opened by the Designated Officer, and the ballot papers counted in accordance with the procedure defined in the Rules for Internal Elections. Each candidate shall have the right to attend the count in person, and /or to appoint such number of scrutineer(s) to attend on his/her behalf as shall be determined by the Designated Officer.

7 Election - Other Officers

- 7.1 The election process shall take place during the annual conference, and shall be operated by the Conference Steering Committee.
- 7.2 Ballot papers shall be issued at times to be determined, and published in the conference program, by the Steering Committee.
- 7.3 Balloting shall take place at times to be determined, and published in the conference program, by the Steering Committee.
- 7.4 At the close of polling, the ballot boxes shall be opened by the Conference Steering Committee, and the ballot papers counted in accordance with the procedure defined in the Rules for Internal Elections. Each candidate shall have the right to attend the count in person, or to appoint one scrutineer to attend on his/her behalf.

8 Casual Vacancies

- 8.1 Subject to paragraph 8.2.In the event of a vacancy occurring at any time for any national office, a by-election shall take place, and the person elected in such a by-election shall serve for the remainder of the term of office outstanding at the time that the by-election is caused.

8.2 Os bydd isetholiad naill ai am Arweinydd Grŵp y Cynulliad neu'r Llywydd, dilynir y rheolau uchod gyda'r eithriad:

- Dirprwyir pwerau i'r Pwyllgor Gwaith bennu amserlen yr isetholiad.
- Os bydd enwebiadau yn cau cyn 1 Mawrth, bydd gan yr holl aelodau taledig, fel y'u cofnodwyd gan brif swyddfa'r blaid ar ddiwrnod cau enwebiadau, o'r flwyddyn gyfredol ac ar 31 Rhagfyr y flwyddyn flaenorol, yr hawl i bleidleisio.
- Os cynhelir yr isetholiad yn yr un flwyddyn galendr â dyddiad arferol yr etholiad, yna ni fydd angen cynnal etholiad arall am y swydd tan y dyddiad y buasai'r swydd wedi dod yn wag fel arfer pe cynhelir yr etholiad yn ôl yr amserlen arferol.

8.3 Petai achlysur yn codi nad oedd y Llywydd neu Arweinydd Grŵp y Blaid yn y Cynulliad yn gallu parhau i gyflawni eu dyletswyddau am gyfnod, bydd y Dirprwy-Llywydd neu'r is-Arweinydd yn gyfrifol am gyflawni eu dyletswyddau. Os ar unrhyw bryd fe ddeil hi'n amlwg i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y bydd y cyfnod dirprwyo yn para am fwy na thri mis, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn trefnu etholiad ar gyfer Llywydd gweithredol neu Arweinydd gweithredol gan ddilyn y rheolau fel petai isetholiad.

8.2 In the case of a by-election for the President or Leader of the Party's Group in the National Assembly, the rules as set out above shall be followed with the exception that:

- The NEC is delegated power to determine the timetable of the by-election.
- If close of nominations is prior to 1st March all fully paid up members, as recorded by the party's head office on the closing day for nominations, from the current year and as at the 31st of December in the previous year shall be entitled to vote.
- If the by-election is held within six months/ within the same calendar year of the usual date for election then there will be no need to hold another election for the post until the date that the post would usually have become vacant if the election had been held on the normal timetable.

8.3 In the event that the President or Leader of the Party's Group in the National Assembly are unable to carry out their duties for a period, the Vice-President or Deputy Leader shall deputise for them. If at any point it becomes apparent to the National Executive Committee that any such period of deputising will exceed three months, the National Executive Committee shall organise an election for an Acting President or Acting Leader following the rules as though for a by-election.

8.4 Mewn is-etholiad ar gyfer unrhyw swydd genedlaethol arall, bydd yr is-etholiad yn cael ei chynnal yn y cyfarfod cyntaf o'r Cyngor Cenedlaethol wedi cyfnod sydd ym marn y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ddigonol ar gyfer y broses. Bydd y rhestr etholwyr yn cynnwys y cynrychiolwyr i'r Cyngor Cenedlaethol, neu yn achos Cydlynnydd Rhanbarthol, y cynrychiolwyr i'r Cyngor Cenedlaethol sy'n cynrychioli'r canghennau a'r etholaethau sydd o fewn yr ardal ddaearyddol berthnasol. Bydd yr holl reolau eraill a weithredir yr un fath ag a nodir uchod.

8.4 In the case of a by-election for any other national officer, the by-election shall take place in the next meeting of the National Council which the National Executive considers offers sufficient time for the process. The electoral roll shall comprise the delegates to National Council, or in the case of a Regional Co-Ordinator, the delegates to National Council from the branches and constituencies within the relevant geographical area. All other rules shall apply as set out above.

3.1 Rheolau Sefydlog Canghennau

- 1**
- 1.1** **Diffinio Cangen**
Fel y disgrifir yn y Cyfansoddiad, lefel gyntaf trefniadaeth y blaid fydd y Gangen, a fydd yn gyfrifol am weithgareddau'r blaid o fewn ei chylch gweithredu diffiniedig.
- 1.2** Heblaw gyda chytundeb penodol y Pwyllgor Etholaeth, bydd canghennau fel arfer yn cael eu sefydlu ar sail wardiau etholaeth. Gall canghennau gwmpasu cyfrifoldeb am fwy nag un ward, ni fydd yr un ward yn gyfrifoldeb rhagor nag un cangen. Mewn rhai amgylchiadau eithriadol gall y Pwyllgor Etholaeth gydnabod canghennau sy'n gweithredu dros ardaloedd nad ydynt yn cyfateb i ardaloedd etholaeth ac sy'n torri ar draws ardaloedd daearyddol canghennau eraill. Byddai hyn yn berthnasol i ganghennau colegol neu i ganghennau sy'n cynrychioli cymuned benodol o ddiddordeb. Pan fo trefniant o'r fath yn cael ei ganiatáu rhaid i'r Pwyllgor Etholaeth gymryd y camau priodol i ddileu unrhyw wrthdaro rhwng cyfrifoldebau ac er mwyn sicrhau bod y ddau fath o gangen yn cymryd rhan gyfartal yng ngweithgareddau'r Pwyllgor Etholaeth.
- 1.3** I gael ei chydabod fel cangen swyddogol rhaid i gangen gwrrd â phob un o'r meini prawf canlynol:
- 1.3i Bod ag o leiaf 10 aelod cyfredol wedi eu cofnodi gan Swyddfa Genedlaethol y blaid.
  - 1.3ii Bod wedi talu i'r blaid ar lefel genedlaethol y tâl cofrestru blynyddol a bennir gan y Cyngor Cenedlaethol.
  - 1.3iii Bod wedi cael ei chydabod gan y Pwyllgor Etholaeth priodol [neu gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol os yw'r gangen y tu allan i Gymru.]
- 1.4** Dim ond cangen sydd wedi cael ei chydabod yn gangen swyddogol sydd â hawl i anfon cynrychiolwyr i gyfarfodydd unrhyw gorff arall o fewn y blaid, gan

3.1 Standing Orders for Branches

- 1**
- 1.1** **Definition of a Branch**
As described in the Constitution, the primary level of organisation for the party shall be the Branch, which shall be responsible for the party's activity within its defined area of operation.
- 1.2** Unless specifically agreed by the Constituency Committee, branches will normally be founded on an electoral ward basis. Branches may encompass responsibility for more than one ward, but no ward shall be the responsibility of more than one branch. In some exceptional circumstances The Constituency Committee may recognise the operation of branches, which do not relate to electoral areas and may cut across the geographical areas of other branches. This would apply to college branches or others representing a specific community of interest. Where such an arrangement is permitted the Constituency Committee must take the necessary steps to eliminate clashes of responsibility and ensure the maximum participation of both types of branch equally in the operation of the Constituency Committee's business.
- 1.3** To be recognised as an official Branch of the party, a Branch shall fulfill all of the following criteria:
- 1.3i Have at least 10 current members, as recorded by the party's National Office
  - 1.3ii Have paid the annual registration fee to the national party as set by National Council.
  - 1.3iii Have been recognised by the appropriate Constituency Committee [or the National Executive if the branch is outside Wales.]
- 1.4** Only a branch recognised as an official branch has the right to send delegates to meetings of any other body in the party, including the constituency Committee, Local Government Area Committee, the National Council,

	gynnwys y Pwyllgor Etholaeth, y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, y Cyngor Cenedlaethol, y Gynhadledd, a chynadleddau dethol ymgeiswyr. Ystyrir bod unrhyw berson sy'n bresennol yn y cyfarfodydd i gynrychioli canghennau, ond nad ydynt yn cwrdd â'r holl feini prawf a restrir ym mharagraff 1.3 uchod, yn sylwebyddion ac ni fydd ganddynt hawl i bleidleisio.		Conference, and candidate selection conferences. Any persons attending such meetings from branches which have not fulfilled all the criteria set out in paragraph 1.3 above shall be regarded as observers, and shall have no voting rights
1.5	Bydd pob cangen yn trefnu ei gweithgareddau yn unol â Chyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y blaid.	1.5	Each Branch shall conduct its affairs according to the party's Constitution and Standing Orders.
2	<u>Aelodaeth Cangen</u>	2	<u>Membership of a branch</u>
2.1	Bydd aelodaeth cangen yn cynnwys pob aelod o Blaid Cymru the Party of Wales sy'n byw o fewn y cylch gweithredu a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Etholaeth [neu'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol os yw'r gangen y tu allan i Gymru.] yn amodol ar gymalau 1.2 a 2.2 y Rheolau Sefydlog hyn.	2.1	A branch's membership shall consist of all members of Plaid Cymru the Party of Wales resident within the area of activity approved by the Constituency Committee [or the National Executive if the branch is outside Wales.] subject to the provisions of clause 1.2 and 2.2 of these Standing Orders.
2.2	Dim ond dan amgylchiadau eithriadol y gall aelod wneud cais i'r Pwyllgor neu'r Pwyllgorau Etholaeth priodol am ganiatâd i drosglwyddo i gangen arall ar sail hwylustod daearyddol neu gysylltiadau teuluol a chymunedol. Cyn y gall trosglwyddiad o'r fath ddigwydd bydd y Pwyllgorau Etholaeth priodol yn sicrhau bod y ddwy gangen yn cytuno.	2.2	In exceptional circumstances only a member may apply to the appropriate Constituency Committee or committees for consent to transfer to another branch on grounds of geographical convenience, family or community links. For such a transfer to take place the appropriate Constituency Committees shall ensure that both branches agree.
2.3	Bydd pob cais am aelodaeth newydd o'r blaid yn cael ei ystyried gan y gangen y mae'r ymgeisydd yn preswyllo yn ei dalgylch.	2.3	All applications for new membership of the party shall be considered by the branch within which the applicant is resident.
3	<u>Ffurio Cangen neu Adolygu cylch gweithgarwch cangen</u>	3	<u>Formation of a Branch or Revision of Branch areas of activity</u>
3.1	Pan argymhellir ffurfio cangen newydd, naill ai fel menter ar ran aelodau lleol neu gan Bwyllgor Etholaeth, neu pan argymhellir adolygu cylch gweithgarwch cangen sydd eisoes yn bodoli, bydd pob aelod perthnasol yn cael ei hysbysu o'r cyfarfod perthnasol yn unol â pharagraff 6 y Rheolau Sefydlog hyn.	3.1	When the formation of a new branch is proposed either on the initiative of local members or of the Constituency Committee, or a revision proposed of the area of activity of an existing branch, all relevant members shall be notified of the relevant meeting in accordance with paragraph 6 of these standing orders.

- 4** **Cymryd rhan yng ngwaith Cangen**
- 4.1** Bydd hawl gan bob aelod o gangen i gymryd rhan yng nghyfarfodydd y gangen, yn amodol yn unig ar amgylchiadau arbennig yn ymwneud â datgan buddiannau personol neu amgylchiadau yn codi o weithredu disgyblaethol.
- 4.2** Gellir caniatáu i westeion fod yn bresennol yn y cyfarfodydd trwy gytundeb mwyafrif yr aelodau sy'n bresennol ar yr amod mai aelodau yn unig fydd yn cymryd rhan mewn unrhyw bleidlais a gynhelir.
- 5** **Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol**
- 5.1** Waeth ym mha fis y ffurfiwyd y gangen, cynhelir ei Chyfarfod Cyffredinol Blynyddol cyn diwedd mis Mehefin bob blwyddyn a chyn cyfarfod blynyddol y Pwyllgor Etholaeth, y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Rhanbarth Etholiadol y Cynulliad Cenedlaethol.
- 5.2** Trefn y gweithgareddau fydd:
- 5.2i Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol blaenorol
  - 5.2ii Materion yn codi o'r cofnodion hynny
  - 5.2iii Adroddiad Ariannol ac adroddiadau swyddogion eraill
  - 5.2iv Ethol Swyddogion a Chynrychiolwyr a fydd yn cynnwys Cadeirydd, Ysgrifennydd, Trysorydd, cynrychiolwyr i'r Pwyllgor Etholaeth, i'r Cyngor Cenedlaethol ac i'r Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol (os yw'n bodoli).
  - 5.2v Dylai'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol hefyd ystyried beth fyddai'r ffordd orau o ddyrannu dyletswyddau fel bod y gwaith datblygu aelodaeth, rheoli ymgyrchoedd a chysylltiadau â'r wasg yn cael eu cyflawni.
- 5.3** Wrth ethol swyddogion a chynrychiolwyr bydd y canghennau yn rhoi ystyriaeth briodol i ymrwymiad y blaid i gyfle cyfartal ac i arferion sydd ddim yn

- 4** **Participation in Branch Business**
- 4.1** All members of a branch shall be entitled to participate in the meetings of the branch subject only to special circumstances relating to declaration of personal interest or to circumstances arising from disciplinary action. Guests may be permitted to attend meetings with the agreement of a majority of those members present provided that only members participate in any voting that may take place.
- 4.2**
- 5** **Annual General Meeting**
- 5.1** Irrespective of the month in which the branch was formed, an Annual General Meeting will be held before the end of June of each year, and before the annual general meeting of the Constituency Committee, the Local Government Area Committee, and the National Assembly Electoral Region Committee.
- 5.2** The order of business shall be:
- 5.2i Minutes of the previous Annual General Meeting
  - 5.2ii Matters arising from those minutes
  - 5.2iii Financial Report and reports of other officers
  - 5.2iv Election of Officers and Representatives, which shall include Chair, Secretary, Treasurer, Representatives to the Constituency Committee, to National Council, and to the Local Government Area Committee (where in existence).
  - 5.2v The AGM should also consider how best to allocate duties in order that the functions of membership development, management of campaigns and press relations are fulfilled.
- 5.3** In election of officers and representatives branches shall pay due consideration to the party's commitment to equality of opportunity and non-discriminatory practices.
- 5.4** No member will be considered for election to any of the named positions until he/she has been a member of the party for at least six months unless special dispensation

disgrimineiddio.

5.4 Ni chaiff aelod ei ystyried ar gyfer ei ethol i unrhyw un o'r swyddi a enwyd hyd nes y bo wedi bod yn aelod o'r blaidd am o leiaf chwe mis heblaw fod caniatâd arbennig yn cael ei roi gan y Pwyllgor Etholaeth perthnasol.

5.5 Dyletswydd gyntaf yr Ysgrifennydd newydd-etholedig (neu ail-etholedig) fydd hysbysu'r Swyddfa Genedlaethol ac Ysgrifennydd y Pwyllgor Etholaeth ynglyn â'r enwau uchod, gyda manylion priodol ynglŷn â sut i ddod i gysylltiad.

6 **Cynnal Cyfarfodydd y Gangen**

6.1 Rhoddir gwybod i aelodau'r Gangen, drwy lythyr o leiaf un wythnos ymlaen llaw, am ddyddiad, amser, lleoliad ac agenda'r cyfarfod. Mae hysbysiad ysgrifenedig yn cynnwys gohebiaeth electronig pan fo'r aelodau dan sylw ac ysgrifennydd y gangen ill dau wedi mynegi fod well ganddynt y dull hwnnw.

6.2 Pan fo gangen yn dewis gosod patrwm rheolaidd o gyfarfodydd (e.e. trydydd dydd lau bob mis) mewn lleoliad, neu lleoliadau a benodir, rhoddir gwybod hynny i bob aelod, mewn ysgrifen, yn dilyn pob Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol. Bydd Ysgrifennydd y Gangen yn sicrhau bod pob aelod newydd yn cael gwybod hynny pan fydd eu haelodaeth yn cael ei dderbyn. Os dilynir y drefn hon ni fydd rhaid i'r gangen anfon rhybudd ysgrifenedig at aelodau cyn pob cyfarfod. Ond rhaid cael hysbysiad ysgrifenedig bob tro y mae'r drefn arferol yn newid, ac ar gyfer Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol y gangen.

6.3 Fel arfer, cynhelir cyfarfodydd mewn neuaddau cyhoeddus ac yn y blaen, yn hytrach nag mewn cartrefi preifat, a bydd y gangen yn sicrhau bod y lleoliad yn cynnig mynediad cyfartal i bob aelod.

6.4 Bydd y cyfarfod yn cael ei gadeirio gan y Cadeirydd, neu os nad yw ar gael, gan un arall a etholir at y pwrpas yn y cyfarfod. Bydd y Cadeirydd yn hwyluso pob trafodaeth a

is given by the relevant Constituency Committee.

5.5 The first duty of the newly elected (or-re-elected) Secretary shall be to inform the National Office and the Secretary of the Constituency Committee of the above names, with appropriate contact details.

6 **The conduct of Branch Meetings**

6.1 Branch members shall be notified in writing at least one week in advance of the date, time, place and agenda of the meetings. Notification in writing shall include electronic communication where members have expressed a preference for such method.

6.2 Where a branch chooses to set a regular pattern of meetings (e.g. the third Thursday of each month) at a stated venue or venues, each member of the branch shall be notified of this in writing following each Annual General Meeting. The Branch Secretary shall ensure that all new members are so notified upon acceptance of their membership. If this procedure is followed the branch shall be exempted from sending written notice to members prior to each meeting. However, written notice will always be required where there is a variation to the norm and for the Annual General Meeting of the branch.

6.3 Meetings shall normally be held in public halls etc rather than private homes, and the branch shall ensure that the venue offers equality of access to all members.

6.4 The meeting shall be chaired by the Chair or in his/her absence by another elected at the meeting for that purpose. The Chair shall facilitate all discussions and his/her interpretation on matters of procedure shall be final and shall only be open to debate in the case of motion falling into those categories referred to in clauses

bydd ei d/ddehongliad ef/hi o faterion o drefn yn derfynol ac ni fydd yn agored i'w drafod ond lle bo'r cynnig yn y categorïau y cyfeirir atynt yng nghymalau 7.1v neu 7.1ix, a chymryd ystyriaeth briodol o gyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaidd. Bydd gan y Cadeirydd ei ph/bleidlais ei hun a phleidlais fwrw pan fo'r pleidleisio yn gyfartal.

6.5 Mewn cyfarfodydd cangen rhoddir blaenoriaeth i waith gwleidyddol ac ymgyrchu o fewn cylch gweithgarwch y gangen, ac i raglenni ar y cyd a gytunwyd gyda'r Pwyllgor Etholaeth.

6.6 Bydd yr eitemau safonol canlynol yn ymddangos ar agenda pob cyfarfod cyffredin o'r gangen:

- 6.6i Cofnodion y cyfarfod diwethaf
- 6.6ii Materion yn codi o'r cofnodion
- 6.6iii Ceisiadau am aelodaeth
- 6.6iv Gohebiaeth
- 6.6v Adroddiadau Cynghorwyr [os oes rhai]
- 6.6vi Adroddiadau Swyddogion
- 6.6vii Adroddiadau cynrychiolwyr o'r Pwyllgor Etholaeth, y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, a'r Cyngor Cenedlaethol
- 6.6viii Materion eraill a godir gan aelodau
- 6.6ix Rhyddhau Datganiad i'r Wasg
- 6.6x Dyddiad, amser, lleoliad, a rhaglen y cyfarfod nesaf

6.7 Bydd cynigion a gwelliannau yn cael eu cynnig a'u cefnogi cyn eu trafod. Pleidleisir trwy godi dwylo os na fydd aelod yn gofyn am bleidlais gudd.

6.8 Os digwydd anrhefn yn y cyfarfod bydd hawl gan y Cadeirydd i ohirio'r cyfarfod dros dro neu am gyfnod amhenodol.

7

Cynnigion Ffurfiol

7.1 Gall unrhyw aelod o Gangen gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:

- 7.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth

7.1v or 7.1ix, having due regard to the constitution and standing orders of the party. The Chair shall have his/her own vote and a casting vote when voting is equal.

6.5 In branch meetings priority shall be given to political and campaigning work within the branch's area of activity, and to agreed joint programmes with the Constituency Committee.

6.6 The following standard items shall appear on the agenda of all general branch meetings:

- 6.6i Minutes of the last meeting
- 6.6ii Matters arising from the minutes
- 6.6iii Applications for membership
- 6.6iv Correspondence
- 6.6v Councillors' Reports [where there are any]
- 6.6vi Officers' Reports
- 6.6vii Reports from representatives on the Constituency Committee, Local Government Area Committee and National Council.
- 6.6viii Other items raised
- 6.6ix Issuing of a Press Release
- 6.6x Date, time, location and agenda of next meeting.

6.7 Motions and amendments shall be proposed and seconded before being discussed. Voting shall be by show of hands unless a member requests a secret ballot.

6.8 In the event of disorder the Chair shall have the right to suspend the meeting pro tem or sine die.

7

Formal Motion

7.1 Any Branch Member may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:

- 7.1i Motion to put the question to the vote immediately

- 7.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
 7.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
 7.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd
 7.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
 7.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
 7.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
 7.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
 7.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
- 7.2** Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.
- 7.3** Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 3.1v neu 3.1xi, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.
- 7.4** Ni ellir ond cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod cangen heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.
- 8** **Cofnodion a Chyfrifon**
- 8.1** Bydd pob cangen yn cadw cofnodion ysgrifenedig o bob cyfarfod. Bydd y rhain ar gael, ar gais i swyddogion priodol y Pwyllgor Etholaeth ac i'r Cydlynnydd Rhanbarthol neu swyddog dynodedig arall o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 8.2** Bydd y Trysorydd yn cadw cyfrif manwl o faterion ariannol y gangen, gan gynnwys unrhyw asedau cyfalaf a ddelir, a chyflwynir y cyfrifon hynny i'w harchwilio gan berson cymwys a ddewisir gan y gangen, cyn eu

- 7.1ii Motion that the meeting be adjourned
 7.1iii Motion that the matter be left on the table
 7.1iv Motion to suspend Standing Orders until the meeting moves to the new business
 7.1v Motion of no confidence in the Chair
 7.1vi Motion to call for a secret ballot
 7.1vii Motion to take the motion in parts
 7.1viii Motion to request a Chairpersons ruling
 7.1ix Motion to challenge Chairpersons ruling
- 7.2** Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
- 7.3** A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 3.1v or 3.1xi, where the Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another delegate to do so at her/his discretion.
- 7.4** A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Branch meeting unless the grounds for the motion differ.
- 8** **Minutes and Accounts**
- 8.1** Each branch shall keep written minutes of all meetings. These shall be made available on request to appropriate officers of the Constituency Committee, and the Regional Co-ordinator or other designated officer of the National Executive.
- 8.2** The Treasurer shall keep detailed accounts of the financial affairs of the branch, including any capital assets held, and will submit these accounts for examination by a competent person chosen by the

8.3	cyflwyno i'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol. Bydd y Cyfrifon a gymeradwyir gan y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol yn cael eu cadw gan y Pwyllgor Etholaeth yn unol â'r gofynion cyfreithiol.	8.3	branch prior to their presentation at the Annual General Meeting. The Accounts as passed by the Annual General Meeting shall be lodged with the Constituency Committee in accordance with legislative requirements.
9	<u>Pwyllgorau</u>	9	<u>Committees</u>
9.1	Gall cangen benodi unrhyw bwyllgor o aelodau i ystyried neu benderfynu unrhyw faterion ar yr amod bod y pwyllgor yn argymhell neu'n adrodd i gyfarfod nesaf y gangen a bod dirprwyo unrhyw bwerau yn amodol ar dderbyn cadarnhad yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol.	9.1	A branch may appoint any committee of members to consider or determine matters provided that the committee recommends or reports to the next branch meeting and that any delegation of powers is subject to confirmation at the Annual General Meeting.
10	<u>Datganiadau i'r Wasg</u>	10	<u>Press Statements</u>
10.1	Dim ond Ysgrifennydd y Wasg neu swyddog arall y penderfynir arno gan y cyfarfod o'r gangen fydd yn rhoi unrhyw fanylion am weithgareddau'r gangen i'r cyfryngau.	10.1	No details of branch business shall be given to the media except by the Press Secretary or other officer decided upon by the branch meeting.
10.2	Byddir yn anfon copïau o ddatganiadau i'r wasg i'r Swyddog Cyfathrebu yn y Swyddfa genedlaethol ac i'r Cydlynnydd Rhanbarthol, er gwybodaeth, yr un pryd ag yr anfonir hwynt i'r wasg.	10.2	Copies of press releases shall be circulated for information to the Communications Officer at the national office and the Regional Co-ordinator at the same time as their issue to the press.
11	<u>Dehongliad ac amrywiadau lleol</u>	11	<u>Interpretation and local variation</u>
11.1	Bydd unrhyw anghydfod ynglŷn â dehongli'r rheolau sefydlog hyn yn cael ei benderfynu yn y lle cyntaf gan y Prif Weithredwr, ac os na chaiff ei ddatrys yno, gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd ei benderfyniad yn derfynol.	11.1	Any dispute over the interpretation of these standing orders shall be determined in the first instance by the Chief Executive, and if unresolved by National Executive Committee, whose decision shall be final.
11.2	Eithriadol ac anarferol fydd amrywiadau lleol i'r rheolau hyn, ac ni ellir eu gweithredu ond gyda chaniatâd penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Byddir yn cofnodi'r rhesymau penodol dros ganiatáu'r amrywiad ac os bydd amgylchiadau yn newid, disgwylir i'r gangen adfer y drefn arferol.	11.2	Local variations to these standing orders shall be the exception rather than the rule, and can only be implemented with the express consent of the National Executive Committee. The specific reasons why variation has been allowed shall be minuted, and should circumstances change the branch is required to revert to the norm.

3.2 Rheolau Sefydlog Pwyllgorau Etholaeth

- 1**
- 1.1** **Diffinio Pwyllgor Etholaeth**
Fel y disgrifir yn y Cyfansoddiad, sefydlir Pwyllgor Etholaeth ar gyfer pob Etholaeth y Cynulliad Cenedlaethol a San Steffan yng Nghymru. Bydd yn cynnwys cynrychiolyddion o bob cangen o fewn yr Etholaeth ac yn gyfrifol am:
- 1.1i Gydgysylltu gwaith y canghennau o fewn yr Etholaeth;
  - 1.1ii Sefydlu canghennau newydd a chynorthwyo canghennau gwannach o fewn ei ddalgylch;
  - 1.1iii Cydgysylltu gweithgareddau etholiadol y blaid a datblygu'r blaid o fewn yr Etholaeth.
  - 1.1iv Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl i ganiatáu i ddwy neu fwy o etholaethau uno yn Gyd-Bwyllgor Etholaeth os dyna ddymuniad y pwyllgorau etholaeth yr effeithir arnynt a bod hynny yn cyd-fynd â buddiannau'r blaid. Ni fydd gan Cyd-Bwyllgorau Etholaeth unrhyw ran mewn dewis ymgeisyddion ar gyfer etholiadau San Steffan na'r Cynulliad Cenedlaethol. Gwneir hynny gan yr etholaethau unigol fel a ddisgrifir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Dewis Ymgeisyddion.
- 1.2** Bydd pob Pwyllgor Etholaeth yn talu tâl cofrestru blynyddol i Blaid Cymru, the Party of Wales.
- 1.3** Bydd gan bob Pwyllgor Etholaeth drefniadau angenrheidiol yn eu lle i gydymffurfio â gofynion cofrestru a gofynion cyfrifyddol cyfredol y gyfraith.
- 2**
- 2.1** **Aelodaeth Pwyllgor Etholaeth**
Bydd gan pob cangen swyddogol o fewn yr Etholaeth y gynrychiolaeth ganlynol ar y Pwyllgor Etholaeth:
- 2 gynrychiolydd os oes rhwng 10 a 39 aelod
  - 3 cynrychiolydd os oes rhwng 40 a 59 aelod, gan gynnwys o leiaf un dyn ac yn menyw

3.2 Standing Orders for Constituency Committees

- 1**
- 1.1** **Definition of a Constituency Committee**
As described in the Constitution, a Constituency Committee shall be formed for each current National Assembly/Parliamentary Constituency in Wales, consisting of delegates from all the branches within the Constituency, and shall be responsible for:
- 1.1i Co-ordinating the work of the branches within the Constituency;
  - 1.1ii Establishing new branches and helping weaker branches within its area;
  - 1.1iii Co-ordinating the party's electoral activities and developing the party within the Constituency.
  - 1.1iv The National Executive shall have the right to permit two or more constituencies to combine in a Joint Constituency committee if that is the wish of the constituency committees affected and is in the operational interests of the party. Joint Constituency Committees shall not have any role in the selection of candidates for Westminster or National Assembly elections, which shall be conducted by the single constituencies as described in Standing Orders for the Selection of Candidates.
- 1.2** Each Constituency Committee shall pay an annual affiliation fee to Plaid Cymru - The Party of Wales.
- 1.3** Each Constituency Committee shall have the necessary arrangements in place to conform with the registration and accounting requirements of current legislation.
- 2**
- 2.1** **Membership of Constituency Committees**
Each official branch within the Constituency shall have the following representation on the Constituency Committee:
- 2 representatives if membership is between 10 & 39
  - 3 representatives if membership is between 40 & 59,

4 cynrychiolydd os oes rhwng 60 a 99 aelod, gan

gynnwys o leiaf un dyn ac un menyw

5 cynrychiolydd os oes rhwng 100 a 199 aelod, gan

gynnwys o leiaf dau ddyn ac dwy fenyw

6 cynrychiolydd os oes rhagor na 200 aelod, gan

gynnwys o leiaf dau ddyn ac dwy fenyw

Lle mae nifer y canghennau yn isel iawn, gall yr

Etholaeth godi'r nifer o gynrychiolwyr o'r canghennau

mewn cyfartaledd i'r aelodaeth gyda chaniatâd a fynegir

gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

2.2 Bydd gan bob Adran Genedlaethol gydnabyddedig hawl i un cynrychiolydd ar y Pwyllgor Etholaeth, wedi ei ddewis o blith aelodau'r Adran yn yr etholaeth yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog yr adran.

2.3 Bydd pob Aelod Seneddol a phob Aelod o'r Cynulliad Cenedlaethol (gan gynnwys aelodau rhanbarthol) o fewn yr etholaeth, neu'r ymgeisyddion a gadarnhawyd ar gyfer y swyddi hynny yn aelodau'r pwyllgor Etholaeth.

Bydd ymgeisyddion rhanbarthol yn aelodau di-bleidlais.

2.4 Bydd y Cydlynnydd Rhanbarthol perthnasol yn aelod heb bleidlais, yn rhinwedd ei swydd, ar ran y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

2.5 Bydd pob Pwyllgor Etholaeth yn gwahodd Aelodau Seneddol Ewropeaidd y Blaid i bob un o'u cyfarfodydd i fod yn bresennol heb bleidlais, neu i anfon cynrychiolydd ar ei r/rhan i fod yn bresennol heb bleidlais.

2.6 Er mwyn ffurfio tîm ymgyrchu effeithiol bydd gan Etholaeth yr hawl i gyfethol aelodau di-bleidlais eraill ar yr amod na fydd mwy na thraean holl aelodau'r pwyllgor wedi cael eu cyfethol fel hynny.

of which at least one shall be a man and one shall be a woman

4 representatives if membership is between 60 & 99, of which at least one shall be a man and one shall be a woman

5 representatives if membership is between 100 & 199, of which at least two shall be men and two shall be women

6 representatives if membership is 200 or more, of which at least two shall be men and two shall be women

Where the number of branches is very low, the Constituency may increase the number of branch representatives in proportion to membership only with the express approval of the National Executive Committee.

2.2 Each recognised National Section shall be entitled to one representative on the Constituency Committee selected from amongst the Section's members within the constituency according to the section's constitution and standing orders.

2.3 Each Member of Parliament or of the National Assembly (including regional members), or ratified candidates for those posts within the constituency shall be members of that Constituency Committee. Regional candidates shall be non-voting members.

2.4 The relevant Regional Co-Ordinator shall be an ex-officio non-voting member on behalf of the National Executive Committee.

2.5 All constituency committees shall invite all the party's MEPs to all their meetings and they, or their representative, shall be entitled to be present at such meetings but shall not be entitled to vote.

2.6 For the purposes of effective organisation, the Constituency shall have the power to co-opt additional non-voting members provided that such co-options should never exceed one third of the total membership

- 3** **Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol**
- 3.1** Waeth ym mha fis y ffurfiwyd y pwyllgor Etholaeth, cynhelir ei Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol ddiwedd Mehefin/ ddechrau Gorffennaf bob blwyddyn.
- 3.2** Trefn y gweithgareddau fydd:
- 3.2i Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol blaenorol
  - 3.2ii Materion yn codi o'r cofnodion hynny
  - 3.2iii Adroddiad Ariannol ac adroddiadau swyddogion eraill
  - 3.2iv Ethol Swyddogion a Chynrychiolwyr a fydd yn cynnwys: Cadeirydd, Is-Gadeirydd, Ysgrifennydd, Trysorydd, Ysgrifennydd y Wasg, Cynrychiolyddion i'r Cyngor Cenedlaethol, i'r Gynhadledd Genedlaethol, ac i Bwyllgorau Rhanbarth y Cynulliad Cenedlaethol.
- 3.3** Wrth ethol swyddogion a chynrychiolyddion bydd yr etholaethau yn rhoi ystyriaeth briodol i ymrwymiad y blaidd i gyfle cyfartal ac i arferion sydd ddim yn camwahaniaethu
- 3.4** Dyletswydd gyntaf yr Ysgrifennydd newydd-etholedig (neu ail-etholedig) fydd hysbysu'r Swyddfa Genedlaethol ynglŷn â'r enwau uchod, gyda manylion priodol ynglŷn â sut i ddod i gysylltiad.

- 4** **Trefn Cyfarfodydd y Pwyllgor Etholaeth**
- 4.1** Bydd y materion safonol canlynol yn ymddangos ar agenda pob cyfarfod cyffredin o'r Pwyllgor Etholaeth:
- 4.1i Cofnodion y cyfarfod diwethaf
  - 4.1ii Materion yn codi o'r cofnodion
  - 4.1iii Gohebiaeth oddi wrth y Swyddfa Ganolog
  - 4.1iv Gohebiaeth Gyffredinol
  - 4.1v Adroddiadau Grwpiau Cynghorwyr
  - 4.1vi Adroddiad y Trysorydd a Swyddogion eraill
  - 4.1vii Adroddiad y Cydlynnydd Rhanbarthol
  - 4.1viii Adroddiadau Cynrychiolyddion

of the committee.

- 3** **Annual General Meeting**
- 3.1** Irrespective of the month in which the constituency committee was formed, an Annual General Meeting will be held in late June, early July of each year.
- 3.2** The order of business shall be:
- 3.2i Minutes of the previous Annual General Meeting
  - 3.2ii Matters arising from those minutes
  - 3.2iii Financial Report and reports of other officers
  - 3.2iv Election of Officers and Representatives, to include the following: Chair, Vice-Chair, Secretary, Treasurer, Representatives to National Council, to Annual Conference, and the National Assembly Regional Committee.
- 3.3** In election of officers and representatives constituencies shall pay due consideration to the party's commitment to equality of opportunity and non-discriminatory practices.
- 3.4** The first duty of the newly elected (or-re-elected) Secretary shall be to inform the National Office of the above names, with appropriate contact details.

- 4** **The conduct of Constituency Committee Meetings**
- 4.1** The following standard items shall appear on the agenda of all ordinary Constituency Committee meetings:
- 4.1i Minutes of the last meeting
  - 4.1ii Matters arising from the minutes
  - 4.1iii Correspondence from Head Office
  - 4.1iv General correspondence
  - 4.1v Reports from Councillors' Groups
  - 4.1vi Treasurers' Reports and other officers' reports
  - 4.1vii Report from the Regional Co-ordinator

- 4.1ix Adroddiadau Canghennau
  - 4.1x Adroddiadau gan aelodau neu ymgeisyddion y Cynulliad Cenedlaethol, Senedd San Steffan a Senedd Ewrop
  - 4.1xi Cynigion a gyflwynwyd gan y canghennau
  - 4.1xii Cyhoeddi Datganiad i'r Wasg
  - 4.1xiii Dyddiad, amser, a lleoliad y cyfarfod nesaf.
  - 4.2 Bydd cynigion a gwelliannau yn cael eu cynnig a'u heilio cyn cael eu trafod. Pleidleisir trwy godi dwylo oni fydd aelod yn gofyn am bleidlais gudd.
  - 4.3 Os digwydd unrhyw anhrefn bydd hawl gan y Cadeirydd i ohirio'r cyfarfod dros dro neu am gyfnod amhenodol.
  - 4.4 Fel arfer, cynhelir cyfarfodydd mewn neuaddau cyhoeddus ac yn y blaen, yn hytrach nag mewn cartrefi preifat, a bydd yr etholaeth yn sicrhau bod y lleoliad yn cynnig mynediad cyfartal i bob aelod.
- 5**
- Cynigion Ffurfiol**
- 5.1 Gall unrhyw aelod o Bwyllgor Etholaeth gynnis y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:
    - 5.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth
    - 5.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
    - 5.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
    - 5.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd
    - 5.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
    - 5.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
    - 5.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
    - 5.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
    - 5.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
  - 5.2 Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.
  - 5.3 Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei

- 4.1viii Representatives' Reports
  - 4.1ix Branch Reports
  - 4.1x Reports from the National Assembly, Parliamentary and European Parliamentary members or candidates
  - 4.1xi Motions submitted by branches
  - 4.1xii Issuing of a Press Release
  - 4.1xiii Date, time, and location of next meeting.
  - 4.2 Motions and amendments shall be proposed and seconded before being discussed. Voting shall be by show of hands unless a member requests a secret ballot.
  - 4.3 In the event of disorder the Chair shall have the right to suspend the meeting pro tem or sine die.
  - 4.4 Meetings shall normally be held in public halls etc rather than private homes, and the constituency committee shall ensure that the venue offers equality of access to all members.
- 5**
- Formal Motions**
- 5.1 Any Constituency Committee member may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:
    - 5.1i Motion to put the question to the vote immediately
    - 5.1ii Motion that the meeting be adjourned
    - 5.1iii Motion that the matter be left on the table
    - 5.1iv Motion to suspend Standing Orders until the meeting moves to the new business
    - 5.1v Motion of no confidence in the Chair
    - 5.1vi Motion to call for a secret ballot
    - 5.1vii Motion to take the motion in parts
    - 5.1viii Motion to request a Chairpersons ruling
    - 5.1ix Motion to challenge Chairpersons ruling
  - 5.2 Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
  - 5.3 A proposer of any of the above formal motions shall

eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 3.1v neu 3.1xi, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.

5.4 Ni ellir ond cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod Pwyllgor Etholaeth heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.

6 Cofnodion a Chyfrifon

6.1 Bydd pob pwyllgor Etholaeth yn cadw cofnodion ysgrifenedig o bob cyfarfod. Bydd y rhain ar gael i bob aelod o'r pwyllgor o fewn amser rhesymol yn dilyn y cyfarfod, ac ar eu cais i swyddogion priodol canghennau o fewn yr etholaeth ac i Gydlynnydd y Rhanbarth neu swyddog dynodedig arall o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

6.2 Bydd y Trysorydd yn cadw cyfrif manwl o faterion ariannol y Pwyllgor Etholaeth, gan gynnwys materion ariannol y canghennau o fewn yr Etholaeth ac unrhyw asedau cyfalaf a ddelir, a chyflwynir y cyfrifon hynny i'w harchwilio gan berson cymwys a ddewisir gan y Pwyllgor Etholaeth cyn eu cyflwyno i'r Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol.

6.3 Bydd y Cyfrifon a gymeradwyir gan y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol yn cael eu gyrru i'r Swyddfa Genedlaethol yn unol â'r gofynion cyfreithiol.

7 Is-Bwyllgorau

7.1 Gall Pwyllgor Etholaeth benodi unrhyw is-bwyllgor o aelodau i ystyried neu benderfynu unrhyw faterion

have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 3.1v or 3.1xi, where the Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another delegate to do so at her/his discretion.

5.4 A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Constituency Committee meeting unless the grounds for the motion differ.

6 Minutes and Accounts

6.1 Each constituency committee shall keep written minutes of all meetings. These shall be made available to each member of the committee within a reasonable time following the meeting, and on request to appropriate officers of branches within the constituency, and the Regional Co-Ordinator or other designated officer of the National Executive.

6.2 The Treasurer shall keep detailed accounts of the financial affairs of the constituency committee, including the financial affairs of the branches within the Constituency and any capital assets held, and will submit these accounts for examination by a competent person chosen by the constituency committee prior to their presentation at the Annual General Meeting.

6.3 The Accounts as passed by the Annual General Meeting shall be lodged with the National Office in accordance with legislative requirements.

7 Sub-Committees

7.1 A constituency committee may appoint any sub-committee of members to consider or determine specific

penodol ar yr amod bod y pwyllgor yn argymhell neu'n adrodd i gyfarfod o ddewis y Pwyllgor Etholaeth a bod dirprwyo unrhyw bwerau yn amodol ar dderbyn cadarnhad y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol.

- 8**
- Datganiadau i'r Wasg**
- 8.1** Dim ond Ysgrifennydd y Wasg neu swyddog arall y penderfynir arno gan y cyfarfod o'r pwyllgor Etholaeth fydd yn rhoi unrhyw fanylion am weithgareddau'r pwyllgor Etholaeth i'r cyfryngau
- 8.2** Byddir yn anfon copiâu o ddatganiadau i'r wasg at y Swyddog Cyfathrebu yn y Swyddfa Ganolog ac at Gydlynnydd y Rhanbarth, er gwybodaeth, yr un pryd ag yr anfonir hwynt i'r wasg.
- 9**
- Disgyblu**
- 9.1** Os digwydd bod amgylchiadau yn codi lle'r ystyrir bod aelod o'r pwyllgor Etholaeth wedi ymddwyn mewn ffordd sy'n groes i amcanion y blaid, neu mewn ffordd sy'n debygol o ddwyn anfri ar y blaid, bydd hawl gan y pwyllgor Etholaeth i gynnal gwrandawriad disgyblu yn unol â'r Rheolau Sefydlog ar gyfer Trefniadau Disgyblu.
- 10**
- Dehongliad ac amrywiadau lleol**
- 10.1** Bydd unrhyw anghydfod ynglŷn â dehongli'r rheolau sefydlog hyn yn cael ei benderfynu yn y lle cyntaf gan y Prif Weithredwr, ac os na chaiff ei ddatrys yno, gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd ei benderfyniad yn derfynol.
- 10.2** Eithriadol ac anarferol fydd amrywiadau lleol i'r rheolau sefydlog hyn, ac ni ellir eu gweithredu ond gyda chaniatâd penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Byddir yn cofnodi'r rhesymau penodol dros ganiatáu'r amrywiad ac os bydd amgylchiadau'n newid disgwylir i'r pwyllgor Etholaeth adfer y drefn arferol.

matters provided that the committee recommends or reports to a constituency committee meeting designated by the Committee and that any delegation of powers is subject to confirmation at the Annual General Meeting.

- 8**
- Press Statements**
- 8.1** No details of constituency committee business shall be given to the media except by the Press Secretary or other officer decided upon by the constituency committee meeting.
- 8.2** Copies of press releases shall be circulated for information to the Communications Officer at Head Office and the Regional Co-Ordinator at the same time as their issue to the press.
- 9**
- Discipline**
- 9.1** In the event of circumstances where a member of the constituency committee is perceived to have acted in a manner contrary to the aims of the party, or in a manner likely to bring the party into disrepute, the constituency committee shall have the right to conduct a disciplinary hearing as outlined in the Standing Orders for Disciplinary Procedures.
- 10**
- Interpretation and local variation**
- 10.1** Any dispute over the interpretation of these standing orders shall be determined in the first instance by the Chief Executive, and if unresolved by National Executive, whose decision shall be final.
- 10.2** Local variations to these standing orders shall be the exception rather than the rule, and can only be implemented with the express consent of the National Executive. The specific reasons why variation has been allowed shall be minuted, and should circumstances change the constituency committee is required to revert to the norm.

3.3 Rheolau Sefydlog ar gyfer Pwyllgorau Ardal Llywodraeth Leol

- 1**
- 1.1** **Diffiniad o Bwyllgor Ardal Llywodraeth Leol**
Fel a ddisgrifir yn y Cyfansoddiad, ffurfir Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol ar gyfer ardal pob awdurdod unedol nad yw'n cyd-ffinio ag Etholaeth a byddant yn gyfrifol am sicrhau cyswllt a chydweithredu rhwng cynghorwyr etholedig ar awdurdodau unedol a changhennau yn ardal yr awdurdod unedol hwnnw, ond yn yr ardaloedd hynny lle bo'r etholaeth a'r awdurdod unedol yn cyd-ffinio bydd cyfrifoldebau'r Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol yn gorwedd gyda'r Pwyllgor Etholaeth.
- 1.2** Bydd y Pwyllgor hefyd yn gyfrifol am ddrafftio Maniffesto Llywodraeth Leol ar gyfer yr awdurdod unedol perthnasol a chydlynu'r ymgyrch etholiadol er mwyn sicrhau cysondeb ledled ardal yr awdurdod lleol hwnnw.
- 1.3** Cyflwynir pob maniffesto sirol i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol cyn ei gyhoeddi. Y Pwyllgor Gwaith sydd â'r hawl i gymeradwyo neu wrthod unrhyw faniffesto, er mwyn sicrhau cysondeb.
- 2**
- 2.1** **Aelodaeth Pwyllgorau Ardal Llywodraeth Leol**
Bydd gan bob cangen o fewn Ardal Llywodraeth Leol y gynrychiolaeth isod ar y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol:
- 1 cynrychiolydd os yw'r aelodaeth rhwng 10 a 99
  - 2 gynrychiolydd, gan barchu ymrwymiad y Blaid i gyfleoedd cyfartal, os yw'r aelodaeth yn 100 neu fwy
- Lle mae nifer y canghennau yn isel, gall y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol godi nifer y cynrychiolwyr o'r canghennau mewn cyfartaledd i'r aelodaeth gyda

3.3 Standing Orders for Local Government Area Committees

- 1**
- 1.1** **Definition of a Local Government Area Committee**
As described in the Constitution, a Local Government Area Committee shall be formed for each unitary authority area where Constituency Committees are not coterminous with the boundaries of Unitary Authorities and shall be responsible for ensuring liaison and co-operation between elected councillors on unitary authorities and branches within the area of that unitary authority, but where constituencies and unitary authorities are coterminous the responsibilities of the Local Government Area committee fall on the Constituency Committee.
- 1.2** The Committee shall also be charged with the drafting of the Local Government Manifesto for the relevant unitary authority and co-ordinating the electoral campaign in order to ensure consistency in all parts of that local authority area.
- 1.3** Every county manifesto shall be submitted to the National Executive Committee before it is published. The National Executive Committee shall have the right to approve or reject any such manifesto, in order to ensure consistency.
- 2**
- 2.1** **Membership of Local Government Area Committees**
Each branch within the Local Government Area shall have the following representation on the Local Government Area Committee:
- 1 representative if membership is between 10 & 99
  - 2 representatives, having due regard to the party's commitment to equal opportunity, if membership is 100 or more
- Where the number of branches is low, the Local Government Area Committee may increase the

chaniatâd a fynegir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

Bydd gan bob Adran Genedlaethol gdnabyddedig hawl i un cynrychiolydd ar y Pwyllgor Etholaeth, wedi ei ddewis o blith aelodau'r Adran yn yr ardal llywodraeth leol yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog yr Adran.

- 2.2** Arweinydd grŵp Plaid Cymru - The Party of Wales ar yr Awdurdod Unedol a phedwar aelod arall o'r grŵp a ddewisir gan y grŵp.
- 2.3** Bydd pob Aelod Seneddol, neu aelod etholaethol y Cynulliad Cenedlaethol o fewn ardal yr awdurdod unedig yn aelod.
- 2.4** Bydd y Cydlynnydd(ion) Rhanbarthol perthnasol yn aelodau yn rhinwedd eu swydd ar ran y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol
- 2.5** Bydd disgwyl i bob Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol wahodd Aelodau Seneddol Ewropeaidd y Blaid i bob un o'u cyfarfodydd i fod yn bresennol heb bleidlais, neu i anfon cynrychiolydd ar eu r/rhan i fod yn bresennol heb bleidlais.
- 2.6** Er mwyn ffurfio tîm ymgyrchu etholiadol, bydd gan Bwyllgor Ardal Llywodraeth Leol yr hawl i gyfethol aelodau di-bleidlais eraill ar yr amod na fydd mwy na thraean holl aelodau'r pwyllgor wedi cael eu cyfethol fel hynny.
- 2.7** Bydd pob Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol yn gwahodd i'w holl gyfarfodydd pob AC rhestr y mae ei rhanbarth yn cynnwys ardal yr awdurdod unedig, a phob ymgeisydd a gadarnhawyd o fewn ardal yr awdurdod unedig ar gyfer etholiadau'r Cynulliad neu San Steffan, ac bydd ganddynt hawl i fod yn bresennol yn y cyfarfodydd, ond ni fydd ganddynt hawl i bleidlais.

3

Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol

- 3.1** Cynullir y cyfarfod cychwynnol i sefydlu'r pwyllgorau hyn, ar ôl mabwysiadu'r rheolau sefydlog hyn, gan

number of branch representatives in proportion to membership only with the express approval of the National Executive Committee.

Each recognised National Section shall be entitled to one representative on the Local Government Area Committee selected from amongst the Section's members within the local government area according to the Section's Constitution and Standing Orders.

- 2.2** The Leader of the Plaid Cymru - The Party of Wales group on the Unitary Authority, plus four other members of the group selected by the group shall be members.
- 2.3** Each Member of Parliament or constituency member of the National Assembly within the area of the unitary authority shall be a member.
- 2.4** The relevant Regional Co-Ordinator(s) shall be ex-officio members on behalf on the National Executive Committee
- 2.5** All Local Government Area Committees shall invite all the party's MEPs to all their meetings and they, or their representative, shall be entitled to be present at such meetings but shall not be entitled to vote.
- 2.6** For the purpose of effective organisation, the Local Government Area Committee shall have the power to co-opt additional non-voting members provided that such so-options should never exceed one third of the total membership of the committee.
- 2.7** All Local Government Area Committees shall invite to all their meetings all the party's list AM's whose region includes the unitary authority area, and any ratified candidates for the Assembly or Westminster elections within the unitary authority area, and they shall be entitled to be present at such meetings, but shall not be entitled to vote.

3

Annual General Meeting

- 3.1** The initial meeting to establish these committees following the adoption of these standing orders will be

Gydlynnydd Rhanbarthol a benodir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

- 3.2** Waeth ba fis bynnag y ffurfiwyd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, cynhelir ei Gyfarfod Cyffredinol Blyneddol yn hwyr ym mis Mehefin neu yn gynnar ym mis Gorffennaf pob blwyddyn.
- 3.3** Dyma fydd trefn y busnes:
- 3.3i Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blyneddol blaenorol
  - 3.3ii Materion yn codi o'r cofnodion hynny
  - 3.3iii Ethol Swyddogion, a fydd yn cynnwys y canlynol: Cadeirydd, Is-Gadeirydd, Ysgrifennydd, Trysorydd.
- 3.4** Wrth ethol swyddogion a chynrychiolyddion, rhaid i Bwyllgorau Ardal Llywodraeth leol roi sylw dyledus i ymrwymiad y blaid i gyfle cyfartal ac arferion sydd ddim yn camwahaniaethu.
- 3.5** Dyletswydd cyntaf Ysgrifennydd sydd newydd ei h/ethol (neu ei h/ail-ethol) fydd hysbysu'r Swyddfa Genedlaethol ynghylch yr enwau uchod, gyda manylion cysylltu priodol.

4 **Cynnal Cyfarfodydd Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol**

- 4.1** Rhaid i'r eitemau sefydlog isod ymddangos ar agenda pob cyfarfod Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol cyffredin:
- 4.1i Cofnodion y cyfarfod diwethaf
  - 4.1ii Materion yn codi o'r cofnodion
  - 4.1iii Gohebiaeth
  - 4.1iv Adroddiadau gan Grwpiau Cynghorwyr
  - 4.1v Adroddiadau Swyddogion
  - 4.1vi Eitemau a godir gan ganghennau
  - 4.1vii Eitemau a godir gan Aelodau Seneddol ac Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol neu ymgeisyddion
  - 4.1viii Dyddiad, amser a lleoliad y cyfarfod nesaf.
- 4.2** Rhaid cynnig ac eilio pob cynnig a gwelliant cyn ei drafod. Pleidleisir drwy godi dwylo oni bai bod aelod yn

convened by a Regional Co-Ordinator designated by the National Executive Committee.

- 3.2** Irrespective of the month in which the Local Government Area Committee was formed, an Annual General Meeting will be held in late June, early July of each year.
- 3.3** The order of business shall be:
- 3.3i Minutes of the previous Annual General Meeting
  - 3.3ii Matters arising from those minutes
  - 3.3iii Election of Officers, to include the following: Chair, Vice-Chair, Secretary, and Treasurer.
- 3.4** In election of officers and representatives Local Government Area Committees shall pay due consideration to the party's commitment to equality of opportunity and non-discriminatory practices.
- 3.5** The first duty of the newly elected (or-re-elected) Secretary shall be to inform National office of the above names, with appropriate contact details.

4 **The conduct of Local Government Area Committee Meetings**

- 4.1** The following standard items shall appear on the agenda of all ordinary Local Government Area Committee meetings:
- 4.1i Minutes of the last meeting
  - 4.1ii Matters arising from the minutes
  - 4.1iii Correspondence
  - 4.1iv Reports from Councillors' Groups
  - 4.1v Officers' Reports
  - 4.1vi Items raised by branches
  - 4.1vii Items raised by the Parliamentary and National Assembly members or candidates
  - 4.1viii Date, time, and location of next meeting.
- 4.2** Motions and amendments shall be proposed and

- 4.3 gofyn am bleidlais gudd.
Os bydd anrhefn, bydd gan y Cadeirydd yr hawl i ohirio'r cyfarfod pro tem neu sine die.

5 **Cynigion Ffurfiol**

- 5.1 Gall unrhyw aelod o Bwyllgor Ardal Llywodraeth Leol gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:
- 5.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth
  - 5.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
  - 5.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
  - 5.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd
  - 5.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
  - 5.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
  - 5.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
  - 5.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
  - 5.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
- 5.2 Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.
- 5.3 Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 5.1v neu 5.1xi, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.
- 5.4 Ni ellir ond cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol heblaw fod sail y cynnig

seconded before being discussed. Voting shall be by show of hands unless a member requests a secret ballot.

- 4.3 In the event of disorder the Chair shall have the right to suspend the meeting pro tem or sine die.

5 **Formal Motions**

- 5.1 Any Local Government Area Committee member may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:
- 5.1i Motion to put the question to the vote immediately
  - 5.1ii Motion that the meeting be adjourned
  - 5.1iii Motion that the matter be left on the table
  - 5.1iv Motion to suspend Standing Orders until the meeting moves to the new business
  - 5.1v Motion of no confidence in the Chair
  - 5.1vi Motion to call for a secret ballot
  - 5.1vii Motion to take the motion in parts
  - 5.1viii Motion to request a Chairpersons ruling
  - 5.1ix Motion to challenge Chairpersons ruling
- 5.2 Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
- 5.3 A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 5.1v or 5.1xi, where the Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another delegate to do so at her/his discretion.
- 5.4 A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Local Government Area

yn wahanol.

- 6**
- 6.1** **Cofnodion**
Rhaid i bob Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol gadw cofnodion ysgrifenedig o bob cyfarfod. Rhaid i'r rhain fod ar gael ar gais swyddogion priodol canghennau o fewn yr ardal llywodraeth leol, ac i'r Cydlynnydd Rhanbarthol neu swyddog penodedig arall o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 6.2** Rhaid i'r Trysorydd gadw cyfrifon manwl o faterion ariannol y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, gan gynnwys unrhyw asedau cyfalaf a ddelir, a bydd yn cyflwyno'r cyfrifon hyn i'w harchwilio gan berson cymwys a ddewiswyd gan y pwyllgor ardal llywodraeth leol cyn eu cyflwyno yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol.
- 6.3** Rhaid cyflwyno'r Cyfrifon, fel y'u derbynnir gan y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol, i'r Swyddfa Genedlaethol, yn unol â gofynion y gyfraith.
- 7**
- 7.1** **Is-Bwyllgorau**
Caiff Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol benodi unrhyw is-bwyllgor o aelodau i ystyried neu benderfynu ar faterion penodol ar yr amod bod yr is-bwyllgor yn argymhell neu'n adrodd i gyfarfod nesaf y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol a bod unrhyw bwerau a ddirprwyir yn gorfod cael eu cadarnhau yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol.
- 8**
- 8.1** **Datganiadau i'r Wasg**
Ni chaniateir datgelu manylion am fusnes pwyllgor ardal llywodraeth leol i'r cyfryngau ag eithrio gan yr Ysgrifennydd neu swyddog arall yn ôl penderfyniad y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol.
- 8.2** Rhaid darparu copïau o ddatganiadau i'r wasg, er gwybodaeth, i'r Swyddog Cyfathrebu yn y Swyddfa Genedlaethol ac i'r Cydlynnydd Rhanbarthol ar yr un pryd

Committee meeting unless the grounds for the motion differ.

- 6**
- 6.1** **Minutes**
Each Local Government Area Committee shall keep written minutes of all meetings. These shall be made available on request to appropriate officers of branches within the local government area, and the Regional Co-Ordinator or other designated officer of the National Executive.
- 6.2** The Treasurer shall keep detailed accounts of the financial affairs of the Local Government Area Committee, including any capital assets held, and will submit these accounts for examination by a competent person chosen by the Local Government Area Committee prior to their presentation at the Annual General Meeting.
- 6.3** The Accounts as passed by the Annual General Meeting shall be lodged with National office in accordance with legislative requirements.
- 7**
- 7.1** **Sub-Committees**
A Local Government Area Committee may appoint any sub-committee of members to consider or determine specific matters provided that the sub-committee recommends or reports to the next Local Government Area Committee meeting and that any delegation of powers is subject to confirmation at the Annual General Meeting.
- 8**
- 8.1** **Press Statements**
No details of Local Government Area Committee business shall be given to the media except by the Secretary or other officer decided upon by the Local Government Area Committee meeting.
- 8.2** Copies of press releases shall be circulated for information to the Communications Officer at National office and the Regional Co-Ordinator at the same time

ag i'r wasg.

- 9**
- 9.1** **Dehongliad**
Y Prif Weithredwr fydd yn penderfynu yn y lle cyntaf ar unrhyw anghydfod ynghylch dehongli'r rheolau sefydlog hyn ac os nad oes modd iddo/i ei ddatrys, y Pwyllgor Gwaith fydd yn penderfynu, a bydd ei benderfyniad yn derfynol.

as their issue to the press.

- 9**
- 9.1** **Interpretation**
Any dispute over the interpretation of these standing orders shall be determined in the first instance by the Chief Executive, and if unresolved by National Executive, whose decision shall be final.

3.4 Rheolau Sefydlog Pwyllgor Rhanbarth y Cynulliad Cenedlaethol

- 1** **Diffinio Pwyllgor Rhanbarth Etholiadol y Cynulliad Cenedlaethol**
- 1.1** Fel a ddisgrifir yn y Cyfansoddiad, gellir sefydlu Pwyllgorau Rhanbarth Etholiadol yn y rhanbarthau hynny a ddiffinnir gan y Cynulliad Cenedlaethol fel rhanbarthau at bwrpas ethol Aelodau Ychwanegol i'r Cynulliad. Byddant yn gyfrifol am ddarparu cydgysylltiad rhwng Aelodau Ychwanegol etholedig o'r Cynulliad Cenedlaethol a threfniadaeth y blaid yn y rhanbarth hwnnw, ac am gydgyssylltu ymgyrchoedd etholiadol ar ran Aelodau Ychwanegol y Cynulliad Cenedlaethol.
- 1.2** Mae'r rheolau hyn yn fodel ar gyfer Rhanbarthau, ond bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i osod unrhyw drefniadau amgen y mae'n tybio eu bod yn addas ar gyfer unrhyw Ranbarth ar ôl ymgyngori gyda'r pwyllgorau etholaeth yn y Rhanbarth hwnnw.
- 2** **Aelodaeth Pwyllgorau Rhanbarth Etholaethol y Cynulliad Cenedlaethol**
- 2.1** Bydd gan bob Pwyllgor Etholaeth yn y Rhanbarth 3 chynrychiolydd ar Bwyllgor Rhanbarthol y Cynulliad Cenedlaethol (PRhECC) a bydd o leiaf un yn ddyn ac o leiaf un yn fenyw.
- 2.2** Bydd gan bob Adran Genedlaethol gydnabyddedig hawl i un cynrychiolydd ar Bwyllgor Rhanbarth y Cynulliad Cenedlaethol wedi ei ddewis o blith aelodau'r Adran yn y Rhanbarth yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog yr adran.
- 2.3** Pob Aelod o'r Cynulliad Cenedlaethol, neu'r ymgeiswyr a gadarnhawyd ar gyfer y swyddi hynny yn y Rhanbarth.
- 2.4** Er mwyn ffurfio tîm ymgyrchu etholiadol, bydd gan PRhECC yr hawl i gyfethol aelodau di-bleidlais eraill ar

3.4 Standing Orders for Assembly Regional Committees

- 1** **Definition of a National Assembly Electoral Region Committee**
- 1.1** As described in the Constitution, Electoral Region Committees may be established in those regions defined by the National Assembly as regions for the purpose of the election of Additional Members to the Assembly. Such Committees shall be responsible for providing liaison between elected Additional Members of the National Assembly and the party organisation within that region, and for co-ordinating election campaigns for National Assembly Additional Members.
- 1.2** These rules constitute a model arrangement for Regions, but the National Executive Committee shall have the power to establish such other arrangements for particular regions as it deems appropriate after consulting with the constituencies in the region concerned.
- 2** **Membership of National Assembly Electoral Region Committees**
- 2.1** Each Constituency Committee within the Region shall have 3 representatives on the National Assembly Electoral Region Committee (NAERC), of whom at least one shall be a man and one shall be a woman.
- 2.2** Each recognised National Section shall be entitled to one representative on the National Assembly Electoral Region Committee selected from amongst the Section's members within the Region according to the section's constitution and standing orders.
- 2.3** Each Member of the National Assembly, or ratified candidates for those posts within the Region.
- 2.4** For the purposes of forming an electoral campaigning team, the NAERC shall have the power to co-opt

yr amod na fydd mwy na thraean holl aelodau'r pwyllgor wedi cael eu cyfethol fel hynny.

- 3**
- Cyfarfodydd Cyffredinol Blynyddol**
- 3.1** Bydd y cyfarfod cychwynnol i sefydlu'r pwyllgorau hyn yn sgil mabwysiadu'r rheolau sefydlog hyn yn cael ei gynnull gan Cydlynnydd Rhanbarthol a ddynodir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 3.2** Waeth ym mha fis y sefydlwyd y PRhECC, cynhelir Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol ddiwedd Mehefin/ddechrau Gorffennaf bob blwyddyn.
- 3.3** Trefn y rhaglen fydd:
- 3.3i Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol diwethaf
  - 3.3ii Materion yn codi o'r cofnodion hynny
  - 3.3iii Adroddiadau ariannol ac adroddiadau swyddogion eraill
  - 3.3iv Ethol Swyddogion a Chynrychiolwyr, a fydd yn cynnwys y canlynol: Cadeirydd, Is-Gadeirydd, Ysgrifennydd, Trysorydd.
- 3.4** Wrth ethol swyddogion a chynrychiolwyr bydd y pwyllgor rhanbarth etholiadol yn rhoi ystyriaeth dyledus i ymrwymiad y blaid i gyfle cyfartal ac i arferion sydd ddim yn camwahaniaethu
- 3.5** Dyletswydd gyntaf yr Ysgrifennydd newydd etholedig (neu ail-etholedig) fydd hysbysu'r Swyddfa Genedlaethol ynglŷn â'r enwau uchod, gyda manylion priodol ynglŷn â sut i ddod i gysylltiad.
- 4**
- Trefn y Pwyllgor Rhanbarth Etholiadol**
- 4.1** Bydd y materion safonol isod yn ymddangos ar agenda pob cyfarfod cyffredin o PRhECC:
- 4.1i Cofnodion y cyfarfod diwethaf
  - 4.1ii Materion yn codi o'r cofnodion
  - 4.1iii Gohebiaeth
  - 4.1iv Adroddiadau Swyddogion

additional non-voting members provided that such co-options should never exceed one third of the total membership of the committee.

- 3**
- Annual General Meeting**
- 3.1** The initial meeting to establish these committees following the adoption of these standing orders will be convened by a Regional Co-Ordinator designated by the National Executive Committee.
- 3.2** Irrespective of the month in which the NAERC was formed, an Annual General Meeting will be held in late June, early July of each year.
- 3.3** The order of business shall be:
- 3.3i Minutes of the previous Annual General Meeting
  - 3.3ii Matters arising from those minutes
  - 3.3iii Financial Report and reports of other officers
  - 3.3iv Election of Officers and Representatives, to include the following: Chair, Vice-Chair, Secretary, Treasurer.
- 3.4** In the election of officers and representatives branches shall pay due consideration to the party's commitment to equality of opportunity and non-discriminatory practices
- 3.5** The first duty of the newly elected (or-re-elected) Secretary shall be to inform national office of the above names, with appropriate contact details.
- 4**
- The conduct of National Assembly Electoral Region Committee Meetings**
- 4.1** The following standard items shall appear on the agenda of all ordinary NAERC meetings:
- 4.1i Minutes of the last meeting
  - 4.1ii Matters arising from the minutes
  - 4.1iii Correspondence

- 4.1vii Materion a godwyd gan aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol a ymgeisyddion
- 4.1viii Cynigion a gyflwynwyd gan etholaethau
- 4.1x Dyddiad, amser, a lleoliad y cyfarfod nesaf
- 4.2** Bydd cynigion a gwelliannau yn cael eu cynnig a'u heilio cyn cael eu trafod. Pleidleisir trwy godi dwylo os na fydd aelod yn gofyn am bleidlais gudd.
- 4.3** Os digwydd unrhyw anhrefn bydd hawl gan y Cadeirydd i ohirio'r cyfarfod dros dro neu am gyfnod amhenodol.

- 5**
- Cynigion Ffurfiol**
- 5.1** Gall unrhyw aelod o Bwyllgor Rhanbarth Etholiadol gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:
    - 5.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth
    - 5.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
    - 5.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
    - 5.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd
    - 5.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
    - 5.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
    - 5.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
    - 5.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
    - 5.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
  - 5.2** Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.
  - 5.3** Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r Cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar Aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 5.1v neu 5.1xi, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r

- 4.1iv Officers' Reports
- 4.1vii Items raised by National Assembly members or candidates
- 4.1viii Motions submitted by constituencies
- 4.1x Date, time, and location of next meeting.
- 4.2** Motions and amendments shall be proposed and seconded before being discussed. Voting shall be by show of hands unless a member requests a secret ballot.
- 4.3** In the event of disorder the Chair shall have the right to suspend the meeting pro tem or sine die.

- 5**
- Formal Motions**
- 5.1** Any National Assembly Electoral Region Committee member may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:
    - 5.1i Motion to put the question to the vote immediately
    - 5.1ii Motion that the meeting be adjourned
    - 5.1iii Motion that the matter be left on the table
    - 5.1iv Motion to suspend Standing Orders until the meeting moves to the new business
    - 5.1v Motion of no confidence in the Chair
    - 5.1vi Motion to call for a secret ballot
    - 5.1vii Motion to take the motion in parts
    - 5.1viii Motion to request a Chairpersons ruling
    - 5.1ix Motion to challenge Chairpersons ruling
  - 5.2** Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
  - 5.3** A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 5.1v or 5.1xi, where the

	Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.		Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another delegate to do so at her/his discretion.
5.4	Ni ellir ond cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod Pwyllgor Rhanbarth Etholiadol heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.	5.4	A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any National Assembly Electoral Region Committee meeting unless the grounds for the motion differ.
6	<u>Cofnodion a Chyfrifon</u>	6	<u>Minutes and Accounts</u>
6.1	Bydd pob PRhECC yn cadw cofnodion ysgrifenedig o bob cyfarfod. Bydd y rhain ar gael ar gais i swyddogion priodol etholaethau o fewn y Rhanbarth ac i Gydlynnyddion Rhanbarthol y Rhanbarth neu swyddogion dynodedig eraill o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.	6.1	Each NAERC shall keep written minutes of all meetings. These shall be made available on request to appropriate officers of constituencies within the Region, and the Regional Co-Ordinators or other designated officers of the National Executive.
6.2	Bydd y Trysorydd yn cadw cyfrif manwl o faterion cyllidol PRhECC, gan gynnwys unrhyw asedau cyfalaf a ddelir, a chyflwynir y cyfrifon hynny i'w harchwilio gan berson cymwys a ddewisir gan PRhECC cyn eu cyflwyno i'r Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol.	6.2	The Treasurer shall keep detailed accounts of the financial affairs of the NAERC, including any capital assets held, and will submit these accounts for examination by a competent person chosen by the NAERC prior to their presentation at the Annual General Meeting.
6.3	Bydd y Cyfrifon a gymeradwyir gan y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol yn cael eu danfon i'r Swyddfa Genedlaethol yn unol â'r gofynion cyfreithiol.	6.3	The Accounts as passed by the Annual General Meeting shall be lodged with National office in accordance with legislative requirements.
7	<u>Pwyllgorau</u>	7	<u>Committees</u>
7.1	Gall PRhECC benodi unrhyw bwyllgor o aelodau i ystyried neu benderfynu unrhyw faterion penodol ar yr amod bod y pwyllgor yn argymhell neu'n adrodd i gyfarfod nesaf PRhECC a bod dirprwyo unrhyw bwerau yn amodol ar dderbyn cadarnhad y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol.	7.1	A NAERC may appoint any committee of members to consider or determine specific matters provided that the committee recommends or reports to the next NAERC meeting and that any delegation of powers is subject to confirmation at the Annual General Meeting.
8	<u>Datganiadau i'r Wasg</u>	8	<u>Press Statements</u>
8.1	Dim ond Ysgrifennydd y Wasg neu swyddog arall y penderfynir arno gan y cyfarfod o'r PRhECC fydd yn rhoi	8.1	No details of NAERC business shall be given to the media except by the Press Secretary or other officer

unrhyw fanylion am weithgareddau PRhECC i'r cyfryngau.

- 8.2** Byddir yn anfon copiâu o ddatganiadau i'r wasg at y Swyddog Cyfathrebu yn y Swyddfa Genedlaethol ac at y Cydlynnyddion Rhanbarthol, er gwybodaeth, yr un pryd ag yr anfonir hwynt i'r wasg.

9

Dehongliad ac amrywiadau lleol

- 9.1** Bydd unrhyw anghydfod ynglŷn â dehongli'r rheolau sefydlog hyn yn cael ei benderfynu yn y lle cyntaf gan y Prif Weithredwr, ac os na chaiff ei ddatrys yno, gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd ei benderfyniad yn derfynol.

decided upon by the NAERC meeting.

- 8.2** Copies of press releases shall be circulated for information to the Communications Officer at National office and the Regional Co-Ordinators at the same time as their issue to the press.

9

Interpretation and local variation

- 9.1** Any dispute over the interpretation of these standing orders shall be determined in the first instance by the Chief Executive, and if unresolved by National Executive, whose decision shall be final.

3.5 Rheolau Sefydlog Pwyllgor Safonau

- 1**
- 1.1** **Pwrpas**
Bydd gan y Pwyllgor Safonau y cyfrifoldebau canlynol:
- i. Rhoi cyngor cyffredinol i holl gynrychiolwyr a swyddogion etholedig y blaid, ar bob lefel, ar y safon ymddygiad a ddisgwylir gan gynrychiolwyr y blaid.
  - ii. Rhoi cyngor penodol i unrhyw aelod, ar gais, os yw'n ystyried hynny'n briodol, os yw llwybr gweithredu arfaethedig yn dderbyniol ai peidio.
  - iii. Monitro cydlyniaeth cynrychiolwyr a swyddogion etholedig y blaid â'r cyngor cyffredinol a nodir dan (i) uchod, ac unrhyw ofynion a osodir gan unrhyw un o Reolau Sefydlog neu Reolau'r blaid.
  - iv. Ystyried unrhyw fater a gyfeiriwyd ato gan Bwyllgor Etholaeth neu gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, neu'r Cyngor Cenedlaethol, i'w ymchwilio a gwneud argymhellion ar gyfer gweithredu.
  - v. Paratoi adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ar ei weithgareddau.
- 1.2** Bydd gan y Pwyllgor Safonau y grym i ofyn i unrhyw aelod o'r blaid i fynychu cyfarfod, a/neu i gyflenwi gwybodaeth o'r fath a ystyria'n angenrheidiol i'w alluogi i gynnal ei swyddogaethau, a bydd yn adrodd yn benodol i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol lle gwrthodir unrhyw gais o'r fath.
- 1.3** Ni fydd gan y Pwyllgor Safonau unrhyw bwerau i ddechrau gweithredu o unrhyw fath, dim ond i ymchwilio ac ystyried yn fanwl unrhyw fater a gyfeirir ato, ac i wneud argymhellion i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol neu'r Etholaeth.

3.5 Standing Orders for the Standards Committee

- 1**
- 1.1** **Purpose**
There shall be a Standards Committee, which shall have the following responsibilities:
- i. To provide general advice to all of the party's elected representatives and officials, at all levels, on the standards of behaviour expected of the party's representatives.
  - ii. To provide specific advice, on request, if it considers that appropriate, to any member on the acceptability or otherwise of any proposed course of action.
  - iii. To monitor the adherence of the party's elected representatives and officials to the general advice laid down under (i) above, and to any requirements imposed by any of the party's Standing Orders or Rules.
  - iv. To consider any matter referred to it by a Constituency committee or by the National Executive Committee, or the National Chair, for investigation and to make recommendations for action.
  - v. To prepare an annual report for the National Executive Committee on its activities.
- 1.2** The Standards Committee shall have the power to request any member of the party to attend a meeting, and/or to supply such information, as it feels necessary to enable it to carry out its functions, and shall specifically report to the National Executive Committee where any such request is refused.
- 1.3** The Standards Committee shall have no powers to instigate action of any sort, only to investigate and consider in detail any matter referred to it, and to make recommendations to the National Executive Committee or to the Constituency.

- 2**
- Aelodaeth**
- 2.1** Bydd aelodaeth y Pwyllgor Safonau yn cynnwys:
- i. Cadeirydd a thri aelod, a enwebir yn flynyddol gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gan roi ystyriaeth ddyledus i ymrwymiad y blaid i gydbwysedd rhyw, nad oes raid iddynt fod yn aelodau o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, i'w cadarnhau gan y Cyngor Cenedlaethol.
  - ii. Un cynrychiolydd a enwebir yn flynyddol gan grŵp y blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol, i'w gadarnhau gan y Cyngor Cenedlaethol
  - iii. Un cynrychiolydd a enwebir yn flynyddol gan grŵp y blaid yn Senedd San Steffan, i'w gadarnhau gan y Cyngor Cenedlaethol
  - iv. Un cynrychiolydd a enwebir gan Gymdeithas Cynghorwyr y blaid, i'w gadarnhau gan y Cyngor Cenedlaethol.
  - v. Un cynrychiolydd a enwebir yn flynyddol gan Grŵp y Blaid yn Senedd Ewrop, i'w gadarnhau gan y Cyngor Cenedlaethol.

- 3**
- Trefn Cyfarfodydd**
- 3.1** Bydd y Pwyllgor yn cwrdd o leiaf unwaith bob blwyddyn, ac ar ôl hynny o fewn dwy wythnos i unrhyw fater gael ei gyfeirio'n benodol ato, ac fel arall fel a bennir gan y pwyllgor.
- 3.2** Bydd y Cadeirydd yn rheoli pob trafodaeth, a bydd rheoliad y cadeirydd yn derfynol ym mhob mater o weithdrefn, a dim ond yn achos cymalau 4.1v neu 4.1ix y Rheolau Sefydlog hyn y bydd yn agored i drafodaeth
- 3.3** Ni fydd y Cadeirydd yn cynnig neu eilio cynigion na gwelliannau tra yn y gadair. Bydd yn gadael y gadair cyn gwneud hynny, ac ni fydd yn ailgymryd y gadair tan ar ôl cymryd pleidlais ar y cynnig/gwelliant neu i'r drafodaeth ddod i ben mewn modd arall.
- 3.4** Os oes gan unrhyw aelod ddiddordeb ariannol neu

- 2**
- Membership**
- 2.1** The membership of the Standards Committee shall comprise:
- i. A Chair and three members, to be nominated annually by the National Executive Committee having due regard to the party's commitment to gender balance, who need not be members of the National Executive Committee, to be ratified by National Council.
  - ii. One representative to be nominated annually by the party's group in the National Assembly, to be ratified by National Council
  - iii. One representative to be nominated annually by the party's group in the Westminster Parliament, to be ratified by National Council
  - iv. One representative nominated by the party's Councillors' Association, to be ratified by National Council.
  - v. One representative to be nominated annually by the party's group in the European Parliament, to be ratified by National Council.

- 3**
- Conduct of Meetings.**
- 3.1** The Committee shall meet at least once each year, and thereafter within two weeks of any matter being specifically referred to it, and otherwise as the committee shall decide.
- 3.2** The Chair shall regulate all discussions, and his/her ruling shall be final in all matters of procedure, and shall only be open to debate in the case of clauses 4.1v or 4.1ix of these Standing Orders.
- 3.3** The Chair shall not propose or second motions or amendments while in the chair. (S)he shall vacate the chair before doing so, and shall not resume the chair until after the vote on the motion/ amendment has been taken or the discussion otherwise concluded.
- 3.4** If any member has a direct or indirect pecuniary or other

ddiddordeb arall uniongyrchol neu anuniongyrchol yn y mater dan drafodaeth, yna bydd yn datgan diddordeb o'r fath ac yn gadael yr ystafell tra trafodir y mater dan sylw.

- 3.5** Fel arall, bydd gan holl aelodau'r Pwyllgor bleidlais mewn unrhyw fater dan drafodaeth a bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw yn ogystal â phleidlais ei hun os yw'r pleidleisiau'n gyfartal.
- 3.6** Y cworwm fydd tri aelod.
- 3.7** Medrir cynnig cynigion a gwelliannau yn llafar heb roi rybudd ymlaen llaw ond rhoddir rhybudd ysgrifenedig lle bynnag y bo modd fel y gall y Cadeirydd gynnwys yr eitem yn yr agenda ysgrifenedig.
- 3.8** Caiff pob cynnig neu welliant ei eilio ac ar ôl hynny bydd yn agored i drafodaeth wedyn. Bydd gan y cynigydd hawl i ateb ar unwaith cyn y cymerir y bleidlais.
- 3.9** Bydd gan y Cadeirydd yr hawl i benderfynu pa mor hir y caniateir i bob aelod siarad ar unrhyw bwnc, ac os y caniateir i aelod sydd eisoes wedi siarad unwaith i siarad eto ar yr un pwnc.
- 3.10** Bydd pleidleisio ar gynigion a gwelliannau drwy ddangos dwylo os na wneir cais am bleidlais ddirgel. Bydd y Cadeirydd bob amser yn cytuno i gais o'r fath.
- 3.11** Os bydd unrhyw anrhefn, bydd gan y Cadeirydd hawl i ohirio'r cyfarfod yn y fan a'r lle.

4 **Cynnigion ffurfiol**

- 4.1** Gall unrhyw aelod o'r Pwyllgor gynnig y cynigion ffurfiol dilynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy nodi i'r Cadeirydd ei fod/bod yn bwriadu cynnig cynnig ffurfiol:
- 4.1i Cynnig i roi'r cwestiwn i bleidlais ar unwaith
  - 4.1ii Cynnig y dylid gohirio'r Pwyllgor Safonau
  - 4.1iii Cynnig y dylid gadael y mater ar y bwrdd
  - 4.1iv Cynnig i ohirio Rheolau Sefydlog
  - 4.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
  - 4.1vi Cynnig i alw am bleidlais ddirgel
  - 4.1vii Cynnig i gymryd y cynnig mewn rhannau

interest in any matter under discussion, then (s)he shall declare such interest and shall leave the room whilst the matter concerned is under discussion.

- 3.5** Otherwise, all members of the Committee shall have a vote in any matter under discussion, and the Chair shall have a casting vote as well as his/her own vote if the voting is equal.
- 3.6** The quorum shall be three members.
- 3.7** Motions and amendments may be proposed orally without prior notice of motion, but written notice shall be given wherever possible in order that the Chair can include the item in the written agenda.
- 3.8** Each motion or amendment shall be seconded, and shall thereafter be open for discussion. The proposer shall have the right to reply immediately before the vote is taken.
- 3.9** The Chair shall have the right to decide how long each member shall be permitted to speak on any topic, and whether a member who has already spoken once shall be allowed to speak again on the same topic.
- 3.10** Voting on motions and amendments shall be on a show of hands unless a request is made for a ballot vote. The Chair shall always accede to such a request.
- 3.11** In the event of any disorder, the Chair shall have the right to suspend the meeting summarily.

4 **Formal motions**

- 4.1** Any member of the Committee may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that he/she intends to propose a formal motion:
- 4.1i Motion to put the question to the vote immediately
  - 4.1ii Motion that the Standards Committee be adjourned
  - 4.1iii Motion that the matter be left on the table
  - 4.1iv Motion to suspend Sanding Orders

4.1viii Cynnig i ofyn am reoliad gan y Cadeirydd

4.1ix Cynnig i herio rheoliad y Cadeirydd

- 4.2** Bydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod angen mwyafrif syml i gael eu cario.
- 4.3** Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig ar yr amod y caiff y cynnig ei eilio. Bydd y Cadeirydd wedyn yn galw ar aelod i wrthwynebu'r cynnig a bydd yn symud yn syth i bleidlais. Rhoddir blaenoriaeth i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r cyfan o'r cynigion ffurfiol uchod ar wahân i 4.1v neu 4.1x lle dylai'r Cadeirydd gael yr hawl i wrthwynebu'r cynnig ar ôl iddo/iddi symud o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol yn dymuno gwrthwynebu'r cynnig yna gall y Cadeirydd alw aelod arall i wneud hynny ar ei d/disgresiwn.
- 4.4** Dim ond unwaith yn ystod unrhyw gyfarfod Pwyllgor y medrir cynnig cynnig o ddiffyg hyder os nad yw'r seiliau dros y cynnig yn wahanol.

5 Hysbysiad a Threfn Busnes

- 5.1** Anfonir hysbysiad ysgrifenedig o amser a lle y cynhelir pob cyfarfod o leiaf wythnos ymlaen llaw at holl aelodau'r Pwyllgor.
- 5.2** Anfonir agenda ysgrifenedig at bob aelod o leiaf saith diwrnod cyn pob cyfarfod.
- 5.3** Os hysbyswyd aelodau ymlaen llaw am ddyddiadau cyfarfodydd ar gyfer y flwyddyn, yna bydd hysbysiad ysgrifenedig yn dal i gael ei anfon, ond bydd tridiau o rybudd yn ddigonol.

6 Cyfrinachedd

- 6.1** Ni chaiff unrhyw fanylion o gwbl o drafodaeth neu fusnes cyfarfodydd o'r Pwyllgor eu rhoi na'u trafod gyda'r

4.1v. Motion of no confidence in the Chair

4.1vi Motion to call for a secret ballot

4.1vii Motion to take the motion in parts

4.1viii Motion to request a Chair ruling

4.1ix Motion to challenge a Chair's ruling

- 4.2** Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
- 4.3** A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 4.1v or 4.1ix, where the Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another member to do so at her/his discretion
- 4.4** A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Committee meeting unless the grounds for the motion differ.
- ## **5** Notification and Order of Business
- 5.1** Written notification of the time and place of all meetings shall be sent at least a week in advance to all members of the Committee.
- 5.2** A written agenda shall be sent to every member at least seven days in advance of every meeting.
- 5.3** If the dates of meetings for the year have been notified in advance to all members, then written notification shall still be sent, but three days' notice shall suffice.

6

6 Confidentiality

- 6.1** No details whatsoever of discussion or business at meetings of the Committee shall be given to or

wasg heb ganiatâd y Cadeirydd Cenedlaethol neu'r Prif Weithredydd; hwy yn unig fydd yn gyfrifol am ddatganiadau swyddogol i'r wasg.

6.2 Gall y Pwyllgor ddynodi fod rhai eitemau'n gyfrinachol, ac yn yr achos hynny ni chânt eu trafod y tu allan i'r cyfarfod.

discussed with the press without the permission of the National Chair or Chief Executive; they alone shall be responsible for official press statements.

6.2 The Committee may designate some items as confidential, in which case they shall not be discussed outside of the meeting.

3.6 Rheolau Sefydlog y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol

- 1**
- 1.1** **Aelodaeth**
Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd pob swyddog cenedlaethol a ddiffinnir gan y Cyfansoddiad, ynghyd ag:
- un cynrychiolydd o bob Adran Genedlaethol gydnabyddedig
  - un cynrychiolydd a etholir gan grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol
  - un cynrychiolydd a etholir gan grŵp y Blaid yn y Senedd Ewropeaidd
  - un cynrychiolydd a etholir gan grŵp y Blaid yn Nhŷ'r Cyffredin
  - un cynrychiolydd a etholir gan grŵp y Blaid yn Ail Siambr Senedd San Steffan
- 1.2** Ni fydd gan unrhyw aelod o staff a gyflogir dan gymal 12.1vi y Cyfansoddiad hawl i fod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol
- 1.3** Ni fydd gan unrhyw aelod o staff a gyflogir gan aelodau etholedig y Blaid, neu grwpiau aelodau etholedig y Blaid, hawl i fod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 1.4** Os digwydd i aelod o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol geisio am swydd a benodir dan gymal 12.1vi o'r Cyfansoddiad, dylai'r aelod hwnnw/honno gael ei wahardd o fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor o'r dyddiad y cyflwynna ef/hi ei g/chais hyd at gadarnhad gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fod yr apwyntiad wedi ei wneud.
- 2**
- 2.1** **Prif Weithredwr**
Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi Prif

3.6 Standing Orders for National Executive Committee

- 1**
- 1.1** **Composition**
The membership of the National Executive Committee shall comprise all the national officers as defined by the Constitution, together with:
- one representative from each recognised National Section
  - one representative to be elected by the party's group in the National Assembly
  - one representative to be elected by the party's group in the European Parliament
  - one representative to be elected by the party's group in the House of Commons.
  - one representative to be elected by the party's group in the Second Chamber of the Westminster Parliament
- 1.2** No member of staff employed under clause 12.1vi of the Constitution shall be entitled to be members of the National Executive Committee
- 1.3** No salaried member of staff employed by elected members of the party or by the party's groups of elected members may be a member of the National Executive Committee.
- 1.4** In the event of a member of the National Executive Committee applying for a paid post under clause 12.1vi of the Constitution, the said member shall be suspended from attending the meetings of the Executive and its Committees with effect from the date of submission of her/his application until the confirmation by the Executive of the aforesaid appointment.
- 2**
- 2.1** **Chief Executive**
The National Executive Committee shall appoint a Chief

- Weithredwr, a all fod yn gyflogedig, i weithredu fel Ysgrifennydd y Pwyllgor.
- 2.2** Ni fydd y Prif Weithredwr yn aelod gyda phleidlais yn y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, onid yw hefyd wedi cael ei (h)ethol yn swyddog cenedlaethol yn ôl diffiniad adran 14.1 y Cyfansoddiad.
- 2.3** Bydd gan y Prif Weithredwr y fath ddyletswyddau a chyfrifoldebau eraill ag a roddir iddo / iddi gan Gyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y blaid, neu a roddir iddo/iddi drwy orchymyn y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 3** **Trefn Cyfarfodydd.**
- 3.1** Y Cadeirydd fydd yn cadeirio holl gyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Yn ei h/absenoldeb, neu pan fo'r Cadeirydd yn dymuno cymryd rhan mewn trafodaeth benodol, bydd yr Is-Gadeirydd yn cadeirio'r cyfarfod. Os digwydd bod y ddau yn absennol neu wedi symud o'r gadair dros dro, bydd y cyfarfod yn ethol cadeirydd o blith yr aelodau sy'n weddill. Bydd pob cyfeiriad at swyddogaeth y Cadeirydd o hyn ymlaen yn dal ar gyfer pa bynnag aelod sydd yn y gadair ar y pryd.
- 3.2** Bydd y Cadeirydd yn cadw trefn ar bob trafodaeth, a bydd ei dd/dyfarniad ynglyn ag unrhyw fater o drefn yn derfynol ac ni fydd yn agored i'w drafod heblaw yn achos cymalau 4.1v neu 4.1ix y Rheolau Sefydlog hyn.
- 3.3** Ni fydd y Cadeirydd yn cynnig nac yn eilio cynigion na gwelliannau pan fydd yn y gadair. Bydd yn symud o'r gadair cyn y gall wneud hynny, ac ni chaiff fynd yn ôl i'r gadair hyd nes y bo'r bleidlais ar y cynnig neu'r gwelliant wedi cael ei chynnal neu'r drafodaeth wedi dod i ben mewn rhyw ffordd arall.
- 3.4** Os oes gan unrhyw aelod fudd uniongyrchol neu ariannol, neu gysylltiad arall gydag unrhyw fater dan ystyriaeth, bydd yn datgan y cysylltiad ac yn mynd o'r ystafell tra bo'r mater hwnnw yn cael ei drafod.
- 3.5** Fel arall, bydd gan bob aelod o'r Pwyllgor Gwaith
- Executive, who may be an employee, who shall act as the Secretary to the Committee.
- 2.2** The Chief Executive shall not be a voting member of the National Executive Committee unless (s)he has also been elected as a national officer as defined by section 14.1 of the Constitution.
- 2.3** The Chief Executive shall have such other duties and responsibilities as are placed on him / her by the Constitution and Standing Orders of the party, or by the instruction of the National Executive Committee.
- 3** **Conduct of Meetings.**
- 3.1** The Chair shall chair all meetings of the National Executive Committee. In his/her absence, or where the Chair wishes to participate in a particular debate, the Vice-Chair shall chair the meeting. In the event that both are absent or have temporarily vacated the chair, the meeting shall elect a chair from amongst the remaining members. All references that follow relating to the role of the Chair shall apply to whichever member is in the chair at the time.
- 3.2** The Chair shall regulate all discussions, and his/her ruling shall be final in all matters of procedure, and shall only be open to debate in the case of clauses 4.1v or 4.1ix of these Standing Orders.
- 3.3** The Chair shall not propose or second motions or amendments while in the chair. (S)he shall vacate the chair before doing so, and shall not resume the chair until after the vote on the motion/ amendment has been taken or the discussion otherwise concluded.
- 3.4** If any member has a direct or indirect pecuniary or other interest in any matter under discussion, then (s)he shall declare such interest and shall leave the room whilst the matter concerned is under discussion.
- 3.5** Otherwise, all members of the National Executive

Cenedlaethol bleidlais mewn unrhyw fater sy'n cael ei drafod, a bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw yn ogystal â'i b/phleidlais ei hun os bydd y pleidleisio yn gyfartal.

3.6 Y cworwm fydd traean yr aelodau, ac os yw'n digwydd bod y cyfarfod neu ran o'r cyfarfod yn ddi-gworwm, yna gall y cyfarfod fynd yn ei flaen os bydd y Cadeirydd yn penderfynu felly. Ond mae unrhyw benderfyniadau a gymerir pan nad oes cworwm yn amodol ar gael eu cadarnhau gan y cyfarfod nesaf sydd â chworwm.

3.7 Gellir cynnig ac eilio cynigion ar lafar, heb gyflwyno rhybudd o gynnig ymlaen llaw, ond rhoddir rhybudd ysgrifenedig pryd bynnag y bo modd fel y gall y Cadeirydd gynnwys y mater ar yr agenda ysgrifenedig.

3.8 Rhaid i bob cynnig neu welliant gael ei eilio, a bydd wedyn yn agored i drafodaeth. Bydd gan y cynigydd hawl i ymateb yn union cyn symud at bleidlais.

3.9 Bydd gan y Cadeirydd hawl i benderfynu am ba hyd y caniateir i bob aelod siarad ar unrhyw fater, ac os caiff aelod sydd wedi siarad unwaith siarad eto yngl[^]yn â'r un mater.

3.10 Pleidleisir ar gynigion a gwelliannau trwy godi dwylo oni wneir cais am bleidlais gudd. Bydd y Cadeirydd bob amser yn caniatáu cais o'r fath.

3.11 Os digwydd bod unrhyw anhrefn bydd gan y Cadeirydd hawl i ohirio'r cyfarfod ar unwaith.

4

Cynigion ffurfiol

4.1 Gall unrhyw aelod o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy hysbysu i'r Cadeirydd ei fod yn bwriadu cynnig cynnig ffurfiol:

4.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth

4.1ii Cynnig fod y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cael ei ohirio

4.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd

4.1iv Cynnig i wahardd Rheolau Sefydlog

Committee shall have a vote in any matter under discussion, and the Chair shall have a casting vote as well as his/her own vote if the voting is equal.

3.6 A quorum shall be formed by one-third of the membership, and in the event that there is no quorum for any meeting, or for any part of the meeting, then the meeting may proceed if the Chair so decides, but any decisions taken during such period of inquoracy shall be subject to ratification by the next quorate meeting.

3.7 Motions and amendments may be proposed orally without prior notice of motion, but written notice shall be given wherever possible in order that the Chair can include the item in the written agenda.

3.8 Each motion or amendment shall be seconded, and shall thereafter be open for discussion. The proposer shall have the right to reply immediately before the vote is taken.

3.9 The Chair shall have the right to decide how long each member shall be permitted to speak on any topic, and whether a member who has already spoken once shall be allowed to speak again on the same topic.

3.10 Voting on motions and amendments shall be on a show of hands unless a request is made for a ballot vote. The Chair shall always accede to such a request.

3.11 In the event of any disorder, the Chair shall have the right to suspend the meeting summarily.

4

Formal motions

4.1 Any member of the National Executive Committee may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:

4.1i Motion to put the question to the vote immediately

4.1ii Motion that the National Executive Committee be adjourned

4.1iii Motion hat the matter be left on the table

4.1iv Motion to suspend Sanding Orders

	4.1v. Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd		4.1v. Motion of no confidence in the Chair
	4.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd		4.1vi Motion to call for a secret ballot
	4.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau		4.1vii Motion to take the motion in parts
	4.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd		4.1viii Motion to request a Chairpersons ruling
	4.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd		4.1ix Motion to challenge a Chairpersons ruling
4.2	Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.	4.2	Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
4.3	Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu yr holl o'r cynigion ffurfiol uchod heblaw am 4.1v neu 4.1xi, lle bydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.	4.3	A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 4.1v or 4.1ix, where the Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another member to do so at her/his discretion
4.4	Ni ellir cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd ond unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod cangen heblaw fod sail y cynnig yn wahanol	4.4	A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any National Executive Committee meeting unless the grounds for the motion differ.
5	<u>Is-Bwyllgorau</u>	5	<u>Sub Committees</u>
5.1	Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol benderfynu sefydlu unrhyw is-bwyllgorau y dymuna, gan ystyried cyfartaledd aelodaeth yr is-bwyllgorau hyn o ran eu rhyw.	5.1	The National Executive Committee may set up such sub-committees as it may so decide, having due regard to gender balance in the membership of such sub-committees.
5.2	Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ddirprwyo i unrhyw is-bwyllgor yr hawl i wneud penderfyniad terfynol ar unrhyw fater neu faterion diffiniedig, ond os nad oes awdurdod o'r fath wedi cael ei ddirprwyo, yr unig hawl fydd gan yr is-bwyllgor fydd yr hawl i wneud argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.	5.2	The National Executive Committee may delegate to any sub-committee the right to make a final decision on any defined matter or matters, but where such authority has not been so delegated, the sub-committee shall have no power other than to make recommendations to the National Executive Committee.
5.3	Bydd rheolau sefydlog unrhyw is-bwyllgorau yr un fath â Rheolau Sefydlog y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gyda'r gwahaniaethau canlynol:	5.3	The standing orders of any sub-committees shall be as the standing orders of the National Executive Committee, with the following variations:

5.3i Gellir cynnal cyfarfod arbennig o unrhyw is-bwyllgor ar gais cadeirydd yr is-bwyllgor hwnnw trwy rybudd ysgrifenedig o 24 awr.

5.3ii Y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd yn penderfynu pa aelod fydd yn cadeirio pob is-bwyllgor.

5.3iii Gall aelodau cyfetholedig bleidleisio ar unrhyw fater sydd ar ffurf argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ond ni chânt bleidleisio ar unrhyw fater a ddirprwywyd i'r is-bwyllgor.

- 6**   **Hysbysrwydd a Threfn y Gweithgareddau**
- 6.1**   Anfonir hysbysiad ysgrifenedig am amseriad a lleoliad pob cyfarfod cyffredin o leiaf wythnos ymlaen llaw at bob aelod o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 6.2**   Anfonir agenda at bob aelod o leiaf saith niwrnod cyn bob cyfarfod.
- 6.3**   Os bydd aelodau wedi cael eu hysbysu ymlaen llaw ynghylch dyddiadau'r cyfarfodydd cyffredin am y flwyddyn, bydd rhybudd ysgrifenedig yn dal i gael ei anfon, ond bydd tri diwrnod o rybudd yn ddigon.

- 7**   **Cyfarfodydd Arbennig**
- 7.1**   Cynullir Cyfarfod Arbennig:
- os bydd y Cadeirydd yn penderfynu felly, neu
  - os bydd y Llywydd yn penderfynu felly, neu
  - os bydd traean aelodau'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn gwneud cais ysgrifenedig am hynny i'r Prif Weithredwr.
- 7.2**   Anfonir rhybudd ysgrifenedig am amseriad a lleoliad pob cyfarfod arbennig o leiaf 3 diwrnod ymlaen llaw at holl aelodau'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 7.3**   Penderfynir ar agenda cyfarfodydd arbennig gan y Cadeirydd.
- 7.4**   Bydd cofnodion unrhyw gyfarfod arbennig yn cael eu gosod gerbron cyfarfod cyffredin nesaf y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

5.3i An extraordinary meeting of any sub-committee may be held at the request of the chair of that sub-committee with written notice of 24 hours.

5.3ii The National Executive Committee shall decide which member shall chair each sub-committee.

5.3iii Co-opted members may vote on any matter which is in the nature of a recommendation to the National Executive Committee, but may not vote on any matter delegated to the sub-committee.

- 6**   **Notification and Order of Business**
- 6.1**   Written notification of the time and place of all ordinary meetings shall be sent at least a week in advance to all members of the National Executive Committee.
- 6.2**   A written agenda shall be sent to every member at least seven days in advance of every meeting.
- 6.3**   If the dates of ordinary meetings for the year have been notified in advance to all members, then written notification shall still be sent, but three days' notice shall suffice.

- 7**   **Extra-Ordinary Meetings**
- 7.1**   An Extraordinary meeting shall be convened if:
- the Chair so decides, or
  - the President so decides, or
  - one third of the members of the National Executive Committee so request in writing to the Chief Executive.
- 7.2**   Written notification of the time and place of all extraordinary meetings shall be sent at least 3 days in advance to all members of the National Executive Committee.
- 7.3**   The order of business at an extraordinary meeting shall be as determined by the Chair.
- 7.4**   The minutes of any extraordinary meeting shall be tabled at the next ordinary meeting of the National Executive Committee.

- 8**
- Cyfarfod Blynyddol**
- 8.1** Yn dilyn y Gynhadledd flynyddol cynhelir cyfarfod blynyddol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 8.2** Bydd yr Agenda fel a ganlyn:
- 8.2i Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol diwethaf.
  - 8.2ii Sefydlu, a phennu aelodaeth, unrhyw is-bwyllgorau.
  - 8.2iii Ethol cynrychiolwyr ar unrhyw gyrrff eraill, gan gynnwys Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd, y Pwyllgor Safonau, unrhyw gyrrff o Ymddiriedolwyr, a'r Gynghrair Rydd Ewropeaidd, gan ystyrier yr angen am gyfartaledd o ran rhyw ymhlith cynrychiolyddion y blaidd ar y cyrrff hyn.
  - 8.2iv Y Cynnig Ariannol Blynyddol.
  - 8.2v Adolygu gweithrediad cyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaidd dros y flwyddyn, a phenderfynu ar unrhyw newidiadau i'r rheolau hynny lle pennwyd mai'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol oedd y corff sy'n gyfrifol am eu cynnal.
  - 8.2vi Adolygu'r terfynau cyllidol ar gyfer unrhyw drefniadau dethol mewnol neu etholiadau mewnol.
  - 8.2vii Penodi Archwilwyr.
  - 8.2viii Penodi Swyddog Enwebu Cofrestredig.
- 8.3** Byddir yn llenwi unrhyw swyddi achlysurol y cyfeirir atynt yn y paragraff blaenorol yng nghyfarfod cyffredin nesaf y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

- 9**
- Cyfrinachedd**
- 9.1** Ni roddir i'r wasg, na thrafod gyda hwy, unrhyw fanylion o fath yn y byd am drafodaethau na gweithgareddau'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, heb ganiatâd y Cadeirydd neu'r Prif Weithredwr; nhw yn unig fydd yn gyfrifol am ddatganiadau swyddogol i'r wasg.
- 9.2** Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ddynodi rhai materion yn rhai cyfrinachol ac ni fyddir yn trafod y

- 8**
- Annual Meeting**
- 8.1** Following the annual Conference there shall be an annual meeting of the National Executive Committee.
- 8.2** The order of business shall be as follows:
- 8.2i Minutes of the previous Annual General Meeting
  - 8.2ii Establishment and Membership of any sub-committees
  - 8.2iii Election of representatives to any other bodies, including Conference Steering Committee, the Standards Committee, any bodies of Trustees, and the European Free Alliance, having due regard for the need for gender balance in the party's representation on these bodies.
  - 8.2iv The Annual Financial Motion
  - 8.2v Review of the operation of the party's constitution and standing orders over the past year, and determination of any changes to those rules where the National Executive Committee is defined as the body responsible for maintaining them.
  - 8.2vi Review of financial limits for the conduct of any internal selection processes and elections.
  - 8.2vii Appointment of Auditors.
  - 8.2viii Appointment of Registered Nominating Officer.
- 8.3** Casual vacancies for any posts referred to in the preceding paragraph shall be filled at the next ordinary meeting of the National Executive Committee

- 9**
- Confidentiality**
- 9.1** No details whatsoever of discussion or business at meetings of the National Executive Committee shall be given to or discussed with the press without the permission of the Chair or Chief Executive; they alone shall be responsible for official press statements.
- 9.2** The National Executive Committee may designate some items as confidential, in which case they shall not be

materion hynny tu allan i'r cyfarfod.

discussed outside of the meeting.

3.7 Rheolau Sefydlog y Gynhadledd

- 1 Bydd y Blaid yn cynnal Cynhadledd Flynyddol ar ddyddiad a bennwyd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gan roi ystyriaeth i gyngor Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd.
- 2 Bydd cynrychiolyddion y Gynhadledd fel a ganlyn:
  - 2.1 Holl swyddogion cenedlaethol y Blaid.
  - 2.2 Holl aelodau'r Cyngor Cenedlaethol.
  - 2.3 Dau gynrychiolydd, un dyn ac un fenyw, o bob Pwyllgor Etholaeth yn ychwanegol i'r rhai a gynhwysir yn 2.2 uchod.
  - 2.4 Cynrychiolyddion o ganghennau swyddogol yn ychwanegol at y rhai a gynhwysir yn 2.2 uchod yn seiliedig ar nifer yr aelodau a gofnodwyd yn y Swyddfa Genedlaethol ar y dyddiad a bennir yn unol â chymal 6 fel a ganlyn:
    - 2.4i Pedwar cynrychiolydd os yw'r aelodaeth yn llai na 50 aelod. O blith y rhain dylai o leiaf un fod yn wryw ac o leiaf un fod yn fenyw;
    - 2.4ii Dau gynrychiolydd arall, un dyn ac un fenyw, am bob 50 aelod ychwanegol, neu ran ohono.
- 3 **Presenoldeb yn y Gynhadledd:**
  - 3.1 Gall cynrychiolydd a gofrestrwyd fynychu unrhyw sesiwn yn y Gynhadledd a siarad, os caiff ei g/alw, ar unrhyw eitem a drafodir. Gall hefyd gymryd rhan mewn unrhyw bleidlais a gynhelir yn ystod y Gynhadledd.
  - 3.2 Gall unrhyw aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales gofrestru fel sylwebydd a mynychu unrhyw sesiwn o'r Gynhadledd a siarad, os caiff ei g/alw, ar unrhyw eitem a drafodir, ond ni all gymryd rhan mewn unrhyw bleidlais a gynhelir.
  - 3.3 Gall pobl nad ydynt yn aelodau o Blaid Cymru:
    - 3.3i fynychu sesiynau, agored y Gynhadledd, a

3.7 Standing Orders for Conference

- 1 The Party shall hold an Annual Conference, on a date decided by the National Executive Committee Conference as advised by the Conference Steering Committee
- 2 Delegates to Conference shall be as follows:
  - 2.1 All National officers of the party
  - 2.2 All Members of National Council
  - 2.3 Two delegates, a woman and a man, from each Constituency Committee in addition to those included in 2.2 above
  - 2.4 Delegates from branches, in addition to those included in 2.2 above, based on the number of members recorded at the National Office on the date set by the Steering Committee, as follows
    - 2.4i Four delegates if the membership is less than 50 members, of which at least one shall be a man and at least one shall be a woman
    - 2.4ii Two additional delegates, one woman and one man, for each further 50 members or part thereof.
- 3 **Attendance at Conference**
  - 3.1 Registered delegates may attend any session of the Conference, and may speak, if called, on any item of business, and may also take part in any vote during the conference.
  - 3.2 Any member of Plaid Cymru - the Party of Wales may register as an observer, and may then attend any session of the Conference, and may speak, if called, on any item of business, but may not take part in any voting.
  - 3.3 Persons who are not members of Plaid Cymru may
    - 3.3i attend open sessions of the Conference, and

3.3ii siarad ar adeg briodol yn ystod y gweithgareddau, yn ôl doethineb y Cadeirydd, os nad yw'r Gynhadledd yn penderfynu i'r gwrthwyneb, ond ni all gymryd rhan mewn unrhyw bleidlais a gynhelir.

4

Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd:

- 4.1 Bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys:
- 4.1i pedwar aelod a etholir gan y Gynhadledd Flynyddol am dymor o ddwy flynedd, dau i'w hethol bob blwyddyn;
  - 4.1ii Cadeirydd ac Is-gadeirydd Cenedlaethol Plaid Cymru, a'r Cyfarwyddwyr sy'n gyfrifol am Bolisi ac Addysg Wleidyddol.
  - 4.1iii Cadeirydd y Pwyllgor Llywio, wedi'i h/ethol yn unol â'r Rheolau Sefydlog ar Gyfer Ethol Swyddogion Cenedlaethol;
  - 4.1iv os daw swydd yn wag ymhlith yr aelodau a etholwyd gan y Gynhadledd bydd gan y Pwyllgor Llywio hawl i gyfethol gan roi blaenoriaeth i'r ymgeisydd yn yr etholiad diwethaf ar gyfer y Pwyllgor a dderbyniodd y nifer mwyaf o bleidleisiau ond nas etholwyd. Bydd rhaid i gyfetholiad o'r fath gael ei gadarnhau gan gyfarfod nesaf y Cyngor Cenedlaethol;
- 4.2 Bydd y Pwyllgor yn gyfrifol am raglen ac amserlen y Gynhadledd, gan roi ystyriaeth i:
- 4.2i ofynion cydraddoldeb mynediad;
  - 4.2ii unrhyw benderfyniad penodol gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- gan gydymffurfio â gofynion y Rheolau Sefydlog hyn ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 4.3 Bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn gyfrifol am drefnu etholiadau ar gyfer swyddogion cenedlaethol yn unol â'r Rheolau Sefydlog ar Gyfer Ethol Swyddogion Cenedlaethol.
- 4.4 Fe all Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd fod â dyletswyddau eraill a ddisgrifir yn y Cyfansoddiad a'r Rheolau

3.3ii speak at an appropriate point during the proceedings at the discretion of the Chair, unless Conference decides otherwise, but may not take part in any voting.

4

Conference Steering Committee:

- 4.1 The Conference Steering Committee shall comprise:
- 4.1i four members elected by the Annual Conference for a term of two years, two to be elected each year
  - 4.1ii National Chair and Vice Chair of Plaid Cymru and the Directors responsible for Policy and Political Education.
  - 4.1iii the Chair of the Steering Committee, elected in accordance with Standing Orders for the Election of national Officers
  - 4.1iv in the event of a casual vacancy amongst members elected by Conference the Conference Steering Committee shall have the power to co-opt giving preference to the candidate for election at the last election to the Committee with the highest number of votes who was not elected, but such co-option shall be subject to ratification at the next meeting of National Council;
- 4.2 The Committee will be responsible for the programme and timetables of the Conference, taking into account:
- 4.2i requirements of equality of access,
  - 4.2ii any specific decisions of the National Executive Committee,
- and in accordance with the provisions of these Standing Orders and shall report to the National Executive Committee.
- 4.3 The Committee shall be responsible for organising elections for national officers in accordance with the Standing Orders for the Election of National Officers.
- 4.4 The Committee shall have such other duties as may be specified in the Constitution and Standing Orders of the party.

- Sefydlog.
- 4.5** O fewn tair wythnos o ddiwedd Cynhadledd, dylai'r Pwyllgor gynhyrchu adroddiad yn dangos canlyniadau pleidleisio ar gynigion a gwelliannau yn ystod y Gynhadledd, i'w cylchredeg i ganghennau.
- 5** **5.1** Bydd trefn y busnes yn y Gynhadledd yn cynnwys: Adroddiad gan Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd fydd yn cynnwys trefn y busnes a fydd yr eitem gyntaf fydd dan sylw;
- 5.2** Derbyn cofnodion y Gynhadledd flaenorol;
- 5.3** Unrhyw fater sydd angen sylw yn ôl y Cyfansoddiad neu'r Rheolau Sefydlog;
- 5.4** Unrhyw gynig brys gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol;
- 5.5** Cynigion eraill yn y drefn ac yn ôl yr amser a bennwyd gan Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd.
- 6** **Amserlen**
- 6.1** Bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn paratoi amserlen i'w chyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol er mwyn penderfynu'n derfynol ar y canlynol:
- 6.1i dyddiad cyflwyno cynigion i'r Prif Weithredwr;
- 6.1ii dyddiad dosbarthu'r cynigion i gyrff perthnasol o fewn y Blaid;
- 6.1iii dyddiad cyflwyno gwelliannau i'r Prif Weithredwr;
- 6.1iv dyddiad derbyn enwebiadau ar gyfer swyddogion cenedlaethol;
- 6.1v dyddiad ar gyfer cwblhau llawlyfr y Gynhadledd;
- 6.1vi dyddiad cyfri'r aelodau i ddibenion mesur cynrychiolaeth canghennau i'r Gynhadledd
- 6.2** Yn dilyn penderfyniad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol bydd y Prif Weithredwr yn cyhoeddi'r amserlen wrth yr holl gyrff perthnasol o fewn y Blaid cyn ddiwedd y flwyddyn cyn y Gynhadledd Genedlaethol.
- 4.5** Within three weeks of end of Conference, the Committee shall produce a report showing the results of voting on motions and amendments during Conference for distribution to the branches.
- 5** **5.1** The order of business at Conference shall include: Report from Conference Steering Committee which shall include the order of business and which shall be the first item of business
- 5.2** Acceptance of the minutes of the previous Conference
- 5.3** Any business required by the Constitution or Standing Orders
- 5.4** Emergency motions from the National Executive Committee
- 5.5** Other motions in the order and according to the time allotted by the Conference Steering Committee.
- 6** **Timetable**
- 6.1** The Conference Steering Committee shall prepare a timetable for submission to the National Executive Committee for a final decision which shall set out dates for the following activities as a minimum:
- 6.1i Date for submission of motions to the Chief Executive
- 6.1ii Date for circulation of motions to relevant bodies within the party
- 6.1iii Date for submission of amendments to the Chief Executive
- 6.1iv Date for nominations for national officers
- 6.1v Date for completion of Conference handbook.
- 6.1vi Date for calculating members in order to measure the representation of branches to the Conference.
- 6.2** Once agreed by the National Executive, the schedule of dates shall be published to all relevant bodies in the party by the Chief Executive before the end of the year

preceding National Conference.

- 7**
- Cynigion**
- 7.1** Gall canghennau, Pwyllgorau Etholaeth, Adrannau Cenedlaethol, y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, y Cyngor Cenedlaethol, Grwpiau Cyngor Sir, Grŵp y Cynulliad Cenedlaethol, Grŵp San Steffan neu'r Grŵp Ewropeaidd gyflwyno cynigion i'r Prif Weithredwr i'w hystyried gan Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd ar gyfer eu cynnwys ar agenda'r Gynhadledd.
- 7.2** Rhaid i bob cynnig ar gyfer yr agenda gael ei gyflwyno'n ysgrifenedig i'r Prif Weithredwr;
- 7.3** Bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn ystyried pob cynnig a gyflwynir yn unol â'r amserlen. Fe all gyfansawddu cynigion gyda chydsyniad y sawl sy'n eu cyflwyno a bydd yn penderfynu pa gynigion sydd i'w cynnwys ar agenda'r Gynhadledd;
- 7.4** Bydd y cynigion sydd i gael eu cynnwys ar agenda'r Gynhadledd yn cael eu dosbarthu i'r holl gyrff y cyfeirir atynt yng nghymal 7.1 y Rheolau Sefydlog hyn a bydd ganddynt yr hawl i gyflwyno gwelliannau yn unol â'r amserlen;
- 7.5** Bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn ystyried pob gwelliant a gyflwynir yn unol â'r amserlen. Fe all gyfansawddu gwelliannau gyda chydsyniad y sawl sy'n eu cyflwyno a bydd yn penderfynu pa welliannau sydd i'w cynnwys ar agenda'r Gynhadledd;
- 7.6** Bydd Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd yn gwrthod unrhyw gynigion neu welliannau a all ddwyn anfrï ar y Blaid, a gwelliannau sy'n gynigion ynddynt eu hunain yn hytrach na gwelliannau, neu nad ydynt yn cyfeirio at hanfod y cynnig gwreiddiol neu sydd yn negydu'r cynnig.
- 8**
- Trafodaeth**
- 8.1** Ni fydd cynnig na gwelliant yn agored i'w drafod onis cynigir. Unwaith y rhoddir ef ger bron ni ellir ei dynnu'n ôl heb ganiatâd y Gynhadledd;

- 7**
- Motions**
- 7.1** Any branch, Constituency Committee, National Section, the National Executive Committee, National Council, County Council Groups, the National Assembly Group, the Westminster Group or the European Group may submit motions to the Chief Executive for consideration by the Conference Steering Committee for inclusion on the Conference agenda.
- 7.2** Every motion for inclusion on the agenda must be submitted in writing to the Chief Executive
- 7.3** The Conference Steering Committee shall consider all motions submitted according to the timetable, may composite motions with the consent of the proposers, and shall decide which motions are to be included on the Conference agenda
- 7.4** Motions to be included on the Conference agenda shall be circulated to all the bodies referred to in clause 7.1 of these Standing Orders which shall have the right to submit amendments in accordance with the timetable.
- 7.5** Conference Steering Committee shall consider all amendments submitted according to the timetable, may composite amendments with the consent of the proposers, and shall decide which amendments are to be included on the Conference agenda
- 7.6** The Conference Steering Committee shall reject any motions or amendments which may bring the party into disrepute, and purported amendments which are motions in their own right rather than amendments, or do not address the substance of the original motion or negate the main motion.
- 8**
- Debate**
- 8.1** No motion or amendment shall be open for discussion unless it is proposed. Once proposed it cannot be withdrawn without the consent of Conference.

- 8.2** Bydd unrhyw gynneg neu welliant nad yw'n cael ei roi ger bron ac y rhoddyd rhybudd o hynny yn cael ei anwybyddu ac ni fydd yn cael ei drafod eto heb ganiatâd y Gynhadledd;
- 8.3** Bydd trefn y drafodaeth fel a ganlyn:
- 8.3i y sawl sy'n gwneud y cynneg
  - 8.3ii unrhyw areithiau ar y cynneg yn y drefn y gelwir hwy gan y Cadeirydd ac yn ôl yr amser sydd ar gael gan roi sylw teg i gydbwysedd o ran rhyw ymysg y siaradwyr pryd bynnag fo hynny'n bosib;
  - 8.3iii cynigwyr y gwelliannau yn y drefn a bennwyd gan Bwyllgor Llywio'r Gynhadledd;
  - 8.3iv unrhyw areithiau ar y gwelliannau, yn y drefn y gelwir hwy gan y Cadeirydd ac yn ôl yr amser sydd ar gael gan roi sylw teg i gydbwysedd o ran rhyw ymysg siaradwyr pryd bynnag fo hynny'n bosib;
  - 8.3v ymateb gan y sawl a wnaeth y cynneg;
  - 8.3vi yn dilyn yr ymateb, bydd y Gynhadledd yn pleidleisio ar y gwelliannau, ym mha bynnag drefn a bennir gan y Cadeirydd, cyn pleidleisio ar y cynneg terfynol;
  - 8.3vii Gall y Cadeirydd benderfynu a yw'r pleidleisiau hyn i ddigwydd mewn rhannau.
- 8.4** Bydd y sawl sy'n cyflwyno cynneg yn cael siarad am 5 munud ar y mwyaf a'r siaradwyr eraill am 3 munud, os na nodir i'r gwrthwyneb ar yr agenda, neu gyda chaniatâd y Cadeirydd.

9

Cynigion Ffurfiol

- 9.1** Gall unrhyw gynrychiolydd i'r Gynhadledd gyflwyno'r cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd araith trwy roi gwybod i'r Cadeirydd ei f/bod yn bwriadu gwneud hynny:
- 9.1i cynneg i gael pleidlais ar y mater yn syth;
  - 9.1ii cynneg i ohirio'r Gynhadledd;
  - 9.1iii cynneg i osod y mater ar y bwrdd;
  - 9.1iv cynneg i roi'r Rheolau Sefydlog o'r neilltu nes y bydd y Gynhadledd yn symud at fusnes arall;

- 8.2** Any motion or amendment that is not proposed of which notice has been given shall be passed over and cannot be debated again without the consent of Conference.
- 8.3** The order of debate shall be as follows:
- 8.3i Proposer of the motion
  - 8.3ii Any speeches on the motion as called by the Chair and for which time is available, having due regard for gender balance amongst speakers when possible.
  - 8.3iii Proposers of amendments, in the order determined by Conference Steering Committee
  - 8.3iv Any speeches on amendments as called by the Chair for which time is available and having due regard for gender balance amongst speakers when possible.
  - 8.3v Response by the proposer of the motion.
  - 8.3vi Following the response, Conference will vote on the amendments in such order as the Chair may determine, before voting on the substantive motion.
  - 8.3vii The Chair may determine whether these votes shall be taken in parts.
- 8.4** Proposers of the motion will be allowed to speak for a maximum of five minutes. All other speakers will be allowed 3 minutes, unless otherwise indicated in the agenda, or by the Chair.

9

Formal motions

- 9.1** Any delegate to Conference may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion.
- 9.1i Motion to put the question to the vote immediately
  - 9.1ii Motion that Conference be adjourned
  - 9.1iii Motion that the matter be left on the table
  - 9.1iv Motion to suspend Standing Orders until Conference moves to new business

	9.1v cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd;		9.1v Motion of no confidence in the Chair
	9.1vi cynnig i ymfurfio'n bwyllgor;		9.1vi Motion to move into committee
	9.1vii cynnig i alw am bleidlais gudd;		9.1vii Motion to call for secret ballot
	9.1viii cynnig i gyfeirio'r cynnig i'r Fforwm Polisi Cenedlaethol, neu'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol neu'r Cyngor Cenedlaethol i'w ystyried ymhellach;		9.1vii Motion to refer the motion to The National Policy Forum, or the National Executive or National Council for further consideration
	9.1ix Cynnig i bleidleisio ar y cynnig fesul rhan;		9.1ix Motion to take the motion in parts
	9.1x Cynnig i geisio dyfarniad y Cadeirydd;		9.1x Motion to request the Chairpersons ruling
	9.1xi Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd.		9.1xi Motion to challenge the Chairperson's ruling
9.2	Bydd angen mwyafrif syml ar unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod er mwyn cael ei dderbyn;	9.2	Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
9.3	Bydd gan y sawl sy'n cyflwyno unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i wneud hynny, a chymryd bod y cynnig yn cael ei eilio. Yna bydd y Cadeirydd yn galw ar aelod i wrthwynebu'r cynnig cyn symud yn syth i bleidlais. Rhoddir blaenoriaeth i'r sawl a wnaeth y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod ag eithrio 9.1v, neu 9.1xi, lle bydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu'r cynnig ar yr amod ei fod ef neu hi yn gadael y Gadair. Oni fydd y sawl a wnaeth y cynnig gwreiddiol yn dymuno gwrthwynebu'r cynnig, yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall yn ôl ei ddoethineb ei hun.	9.3	A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 9.1.v, or 9.1xi, where the Chair shall have the right to oppose the motion following his/her vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another delegate to do so at her/his discretion.
9.4	Ni ellir cyflwyno cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd ond unwaith yn ystod pob sesiwn o'r Gynhadledd heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.	9.4	A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any session of Conference unless the grounds for the motion differ.
10	<u>Y Cadeirydd</u>	10	<u>The Chair</u>
10.1	Cadeirydd y Gynhadledd fydd Cadeirydd Plaid Cymru - The Party of Wales. Yn absenoldeb y Cadeirydd bydd yr Is-gadeirydd yn cadeirio'r Gynhadledd. Yn absenoldeb y ddau swyddog hyn bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnig enwebiad gerbron y Gynhadledd i'w gadarnhau;	10.1	The Chair of Conference shall be the Chair of Plaid Cymru the Party of Wales. In the absence of the Chair the Vice Chair shall chair Conference. In the absence of both of these officers the National Executive Committee will nominate a replacement to be confirmed by Conference
10.2	Bydd penderfyniad y Cadeirydd ar y dehongliad o'r rheolau hyn yn agored i drafodaeth yn achos 9.1v a 9.1xi yn unig.	10.2	The Chair's decision shall be final as to the interpretation of the these rules and shall be open to debate only in the case of 9.1.v or 9.1xi.

10.3 Bydd gan y Cadeirydd yr hawl i ohirio'r Gynhadledd yn ôl ei d/ddoethineb; 10.4 Os bydd y Cadeirydd am annerch y Gynhadledd ar unrhyw gynnig ac eithrio i ddehongli'r rheolau hyn yna bydd rhaid iddo ef/hi symud o'r Gadair; 10.5 Gyda chydysniad y Gynhadledd bydd gan y Cadeirydd yr hawl i amrywio trefn y busnes.	10.3 The Chair shall have discretion to adjourn Conference 10.4 If the Chair wishes to address the Conference on any motion unless it is to interpret these rules then he /she must vacate the Chair 10.5 The Chair shall have discretion to amend the order of business with Conference's approval	11 Pleidleisir drwy ddangos cardiau pleidleisio os na fydd y Gynhadledd yn penderfynu yn wahanol.	11 Voting shall be by show of voting cards unless Conference decides otherwise.
12 Gellir galw Cynhadledd Arbennig trwy benderfyniad y Gynhadledd Flynyddol, Cyngor Cenedlaethol neu'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd agenda cynhadledd o'r fath yn cael ei gosod gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.	12 A Special Conference may be convened by resolution of the Annual Conference, National Council or the National Executive Committee, and the agenda of such a Conference shall be set by the National Executive Committee.		

3.8 Rheolau Sefydlog y Fforwm Polisi Cenedlaethol

- 1** Bydd y Fforwm Polisi Cenedlaethol yn gyfrifol am:
- i) Ymchwilio a datblygu polisi a'u cyflwyno i'w trafod gan y Cyngor Cenedlaethol a'r Gynhadledd;
  - ii) Unrhyw swyddogaethau eraill a briodolir iddo mewn rhannau eraill o'r Cyfansoddiad a'r Rheolau Sefydlog hyn.
- 2** Y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil fydd cadeirydd y Fforwm Polisi Cenedlaethol.
- 3** Bydd aelodaeth y Fforwm Polisi Cenedlaethol yn cynnwys:
- i) Llywydd Plaid Cymru - The Party of Wales
  - ii) Is-Lywydd Plaid Cymru - The Party of Wales
  - iii) Y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil
  - iv) Datblygwyr Polisi fel sydd eu hangen yn ôl eu meysydd arbenigedd. Caiff yr aelodau hyn eu henwebu gan y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil a daw'r enwebiadau gerbron y Cyngor Cenedlaethol er cadarnhad. Bydd gan y Cyngor Cenedlaethol yr hawl i ystyried enwebiadau ar sail unigol a'u cadarnhau neu eu cyfeirio'n ôl am ystyriaeth bellach. Os daw lle'n wag bydd gan y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil hawl i wneud trefniadau dros dro i sicrhau y caiff pob portffolio ei gynnwys.
- 4** Cyfrifoldeb y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil fydd dyrannu portffolios a thasgau gan roi ystyriaeth i'r portffolios polisi sydd gan gynrychiolwyr etholedig yn y Cynulliad Cenedlaethol, San Steffan a'r Senedd Ewropeaidd.

3.8 Standing Orders of National Policy Forum

- 1** The National Policy Forum shall be responsible for
- i) Researching and developing policy and presenting these for debate by National Council and Conference;
  - ii) Other such functions attributed to it elsewhere in this Constitution and Standing Orders
- 2** The National Policy Forum shall be chaired by the Director of Policy & Research.
- 3** Membership of the National Policy Forum shall comprise:
- i) The President of Plaid Cymru - the Party of Wales
  - ii) The Vice-President of Plaid Cymru - the Party of Wales
  - iii) The Director of Policy & Research
  - iv) Such other Policy Developers as shall be required according to their fields of expertise. The Director of Policy & research shall nominate these members and the nominations shall come before the National Council for ratification. National Council shall have the right to consider nominations on an individual basis and ratify or refer back for further consideration. In the event of a vacancy the Director of Policy & Research shall be empowered to make temporary arrangements to ensure that all portfolios are covered.
- 4** The allocation of portfolios and tasks shall be the responsibility of the Director of Policy & Research having regard for the policy portfolios carried by elected representatives in the National Assembly, Westminster and the European Parliament.

5	Dyletswydd y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil fydd sicrhau y caiff diddordebau a phrofiad llywodraeth leol eu hadlewyrchu ymysg aelodaeth y Fforwm.	5	It shall be a duty of the Director of Policy & Research to ensure that local government interests and experience are reflected amongst the membership of the Forum.
6	Dyletswydd y Cyfarwyddydd Polisi ac Ymchwil fydd sicrhau fod aelodaeth y Fforwm yn adlewyrchu ymrwymiad y Plaid i gydbwysedd rhyw.	6	It shall be a duty of the Director of Policy & Research to ensure that membership of the Forum reflects the party's commitment to gender balance.
7	Bydd y Fforwm yn llunio ei weithdrefn ei hun ar gyfer datblygu papurau polisi o bryd i'w gilydd, a chaiff ei ymrynhau, yn amodol ar ystyriaethau cyllideb a rheolau sefydlog ariannol y blaid, i gomisiynu gwaith o ffynonellau allanol.	7	The Forum shall devise its own procedure for the development of policy papers from time to time, and shall be empowered, subject to budgetary considerations and the financial standing orders of the party, to commission work from external sources.
8	Ni ystyrir unrhyw bapurau a gynhyrchir ar gyfer y Fforwm yn bolisi Plaid Cymru the Party of Wales nes iddynt fod wedi eu derbyn a/neu eu newid gan y Gynhadledd Flynyddol. Medrir hefyd gyflwyno papurau i'r Cyngor Cenedlaethol fel rhan o'r broses ddatblygu.	8	No papers produced by the Forum shall be regarded as being the policy of Plaid Cymru, the Party of Wales until such time as they have been accepted and/or amended by National Conference. Papers may also be presented to National Council as part of the development programme.
9	Bydd gan y Fforwm Polisi Cenedlaethol gyfrifoldeb i baratoi cynigion i'r Gynhadledd i'w hystyried gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd yn rhoi ystyriaeth ddyledus i'r amserlen ar gyfer cyflwyno cynigion a luniwyd gan y Pwyllgor Llywio. Dim ond os y cytunwyd ar gynnig gan gyfarfod llawn o'r Fforwm Polisi Cenedlaethol y medrir derbyn unrhyw gynnig a gyflwynir i'r Gynhadledd yn enw'r Fforwm.	9	The National Policy Forum shall have a responsibility to prepare motions for Conference for consideration by the National Executive, and shall have due regard for the timetable for submission developed by the Steering Committee. Any motion presented to Conference in the name of the National Policy Forum shall only be accepted as such if the motion has been agreed by a full meeting of the Forum.
10	Bydd y Fforwm Polisi Cenedlaethol yn cyfrannu at baratoi manifestos etholiadol yn amodol i'r broses a amlinellwyd ar gyfer mabwysiadu manifestos gan y Cyngor Cenedlaethol.	10	The National Policy Forum shall contribute to the preparation of election manifestos subject to the process outlined for the adoption of manifestos by National Council.

3.9 Rheolau Sefydlog y Cyngor Cenedlaethol

- 1**
- 1.1** **Aelodaeth**
Aelodaeth y Cyngor Cenedlaethol fydd yr holl swyddogion cenedlaethol a ddiffinnir gan y Cyfansoddiad, ynghyd â:
- 1.1i Dau gynrychiolydd, gan barchu ymrwymiad y Blaid i gyfleoedd cyfartal, a etholir gan bob Pwyllgor Etholaeth
  - 1.1ii Dau gynrychiolydd, gan barchu ymrwymiad y Blaid i gyfleoedd cyfartal, a etholir gan bob cangen swyddogol
  - 1.1iii Holl aelodau Pwyllgor Llywio'r Gynhadledd
  - 1.1iv Pedwar cynrychiolydd, gan barchu ymrwymiad y Blaid i gyfleoedd cyfartal (heblaw am Adran Menywod lle bydd pedair dynes) o bob Adran Genedlaethol gydnabyddedig
  - 1.1v Pob aelod o'r Cynulliad Cenedlaethol, pob AS a phob ASE
  - 1.1vi Pob darpar ymgeisydd sydd wedi ei gadarnhau ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol, y Senedd Ewropeaidd, a San Steffan
  - 1.1vii Aelodau ac aelodau amgen Pwyllgor y Rhanbarthau
  - 1.1viii Arweinydd grŵp y Blaid ar bob Cyngor Sir.

- 2**
- 2.1** **Trefn Cyfarfodydd**
Y Cadeirydd fydd yn cadeirio holl gyfarfodydd y Cyngor Cenedlaethol. Yn ei h/absenoldeb, neu pan fo'r Cadeirydd yn dymuno cymryd rhan mewn trafodaeth benodol, bydd yr Is-Gadeirydd yn cadeirio'r cyfarfod. Os digwydd bod y ddau yn absennol neu wedi symud o'r gadair dros dro, bydd y cyfarfod yn ethol cadeirydd o

3.9 Standing Orders of the National Council

- 1**
- 1.1** **Composition**
The membership of the National Council shall comprise all the national officers as defined by the Constitution, together with:
- 1.1i Two representatives elected by each Constituency Committee, having due regard to the party's commitment to equal opportunities.
  - 1.1ii Two representatives elected by each official branch having due regard to the party's commitment to equal opportunities
  - 1.1iii All members of the Conference Steering Committee
  - 1.1iv Four representatives of each recognised national section, having due regard to the party's commitment to equal opportunities (except for the women's Section which shall have four women representatives)
  - 1.1v All Members of the National Assembly, MEPs, and MPs
  - 1.1vi All ratified prospective candidates for the National Assembly, the European Parliament, and Westminster
  - 1.1vii Members and alternate members of the Committee of the Regions
  - 1.1viii The Leader of the Plaid Cymru group on each County Council.

- 2**
- 2.1** **Conduct of Meetings**
The Chair shall chair all meetings of the National Council. In his/her absence, or where the Chair wishes to participate in a particular debate, the Vice-Chair shall chair the meeting. In the event that both are absent or have temporarily vacated the chair, the meeting shall elect a chair from amongst the remaining members. All

blith yr aelodau sy'n weddill. Bydd pob cyfeiriad at swyddogaeth y Cadeirydd o hyn ymlaen yn berthnasol i ba bynnag aelod sydd yn y gadair ar y pryd.

- 2.2** Bydd y Cadeirydd yn cadw trefn ar bob trafodaeth, a bydd ei d/dyfarriad yngl[^]yn ag unrhyw fater o drefn yn derfynol ac ni fyddant yn agored i'w trafod ond yn achos cymalau 3.1v neu 3.1x y Rheolau Sefydlog hyn..
- 2.3** Ni fydd y Cadeirydd yn cynnig nac yn eilio cynigion na gwelliannau pan fydd yn y gadair. Bydd yn symud o'r gadair cyn y gall wneud hynny, ac ni chaiff fynd yn ôl i'r gadair hyd nes y bo'r bleidlais ar y cynnig neu'r gwelliant wedi cael ei chynnal neu'r drafodaeth wedi dod i ben mewn rhyw ffordd arall.
- 2.4** Os oes gan unrhyw aelod fudd uniongyrchol neu ariannol, neu gysylltiad arall gydag unrhyw fater dan ystyriaeth, bydd yn datgan y cysylltiad ac yn gadael yr ystafell er mwyn i'r mater hwnnw gael ei drafod.
- 2.5** Fel arall, bydd gan bob aelod o'r Cyngor Cenedlaethol bleidlais ar unrhyw fater sy'n cael ei drafod, a bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw yn ogystal â'i ph/bleidlais ei hun os bydd y pleidleisio yn gyfartal.
- 2.6** Y cworwm fydd traean yr aelodau neu 40 aelod, pa un bynnag sydd leiaf, ac os yw'n digwydd bod y cyfarfod neu ran o'r cyfarfod yn ddi-gworwm, yna gall y cyfarfod fynd yn ei flaen os bydd y Cadeirydd yn penderfynu felly, ond bydd unrhyw benderfyniadau a gymerir pan nad oes cworwm yn amodol ar gael eu cadarnhau gan y cyfarfod nesaf sydd â chworwm, neu gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 2.7** Dylai cynigion gael eu cyflwyno mewn ysgrifen er mwyn i gynigion addas gael eu hanfon i'r aelodau gyda'r rhaglen ysgrifenedig ymlaen llaw ar gyfer pob cyfarfod. Ond bydd gan y Cadeirydd yr hawl i dderbyn cynigion brys hyd ddiwrnod y Cyfarfod cyn belled â'u bod yn ymwneud â materion sydd yn dod yn berthnasol yn ystod y cyfnod rhwng dyddiad cau derbyn cynigion ysgrifenedig a diwrnod y cyfarfod. Ni ddylai unrhyw

references that follow, relating to the role of the Chair, shall apply to whichever member is in the chair at the time.

- 2.2** The Chair shall regulate all discussions, and his/her ruling shall be final in all matters of procedure and shall only be open to debate in the case of 3.1v or 3.1x of these Standing Orders.
- 2.3** The Chair shall not propose or second motions or amendments while in the chair. (S)he shall vacate the chair before doing so, and shall not resume the chair until after the vote on the motion/ amendment has been taken or the discussion otherwise concluded.
- 2.4** If any member has a direct or indirect pecuniary or other interest in any matter under discussion, then (s)he shall declare such interest and shall leave the room whilst the matter concerned is under discussion.
- 2.5** Otherwise, all members of the National Council shall have a vote in any matter under discussion, and the Chair shall have a casting vote as well as his/her own vote if the voting is equal.
- 2.6** A quorum shall be formed by one-third of the membership, or 40 members, whichever is the lesser, and in the event that there is no quorum for any meeting, or for any part of the meeting, then the meeting may proceed if the Chair so decides, but any decisions taken during such period of inquoracy shall be subject to ratification by the next quorate meeting, or by the National Executive Committee.
- 2.7** Motions shall be submitted in writing so that valid motions can be circulated to members with the written agenda in advance of each meeting. However, the Chair will have discretion to accept emergency motions up to the day of the meeting provided that they relate to issues that have become relevant during the period between the deadline for the receipt of written motions and the date of the meeting. No such emergency

- gynnig brys o'r math yma ymwneud â newid yn y cyfansoddiad neu reolau sefydlog.
- 2.8** Rhaid i bob cynnig neu welliant gael ei eilio, a bydd wedyn yn agored i drafodaeth. Bydd gan y cynigydd hawl i ymateb yn union cyn symud i bleidlais.
- 2.9** Bydd gan y Cadeirydd hawl i benderfynu am ba hyd y caniateir i bob aelod siarad ar unrhyw fater, ac os caiff aelod sydd wedi siarad unwaith siarad eto yngl^{af} yn â'r un mater.
- 2.10** Pleidleisir ar gynigion a gwelliannau trwy godi dwylo oni wneir cais am bleidlais gudd. Bydd y Cadeirydd yn rhoi cais felly gerbron y Cyngor ac yn cytuno i'r cais os oes mwyafrif o'r aelodau sy'n bresennol ac yn pleidleisio, o blaid hynny.
- 2.11** Os digwydd bod unrhyw anrhefn bydd gan y Cadeirydd hawl i ohirio'r cyfarfod ar unwaith.
- 3** **Cynigion ffurfiol**
- 3.1** Gall unrhyw gynrychiolydd i'r Cyngor gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy hysbysu i'r Cadeirydd ei fod yn bwriadu cynnig cynnig ffurfiol:
- 3.1i Cynnig i roi y cwestiwn i bleidlais yn syth
  - 3.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
  - 3.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
  - 3.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y cyfarfod yn symud i fusnes newydd
  - 3.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
  - 3.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
  - 3.1vii Cynnig i gyfeirio'r cynnig i'r Fforwm Polisi Cenedlaethol neu'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am ystyriaeth bellach.
  - 3.1viii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
  - 3.1ix Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
  - 3.1x Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
- 3.2** Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.

- motions shall involve any change in the constitution or standing orders.
- 2.8** Each motion or amendment shall be seconded, and shall thereafter be open for discussion. The proposer shall have the right to reply immediately before the vote is taken.
- 2.9** The Chair shall have the right to decide how long each member shall be permitted to speak on any topic, and whether a member who has already spoken once shall be allowed to speak again on the same topic.
- 2.10** Voting on motions and amendments shall be on a show of hands unless a request is made for a ballot vote. The Chair shall put such a request to the Council as a procedural motion, and shall accede to the request if a majority of the members present and voting so decide.
- 2.11** In the event of any disorder, the Chair shall have the right to suspend the meeting summarily.
- 3** **Formal motions**
- 3.1** Any delegate to Council may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:
- 3.1i Motion to put the question to the vote immediately
  - 3.1ii Motion that Council be adjourned
  - 3.1iii Motion that the matter be left on the table
  - 3.1iv Motion to suspend Standing Orders until Council moves to new business
  - 3.1v Motion of no confidence in the Chair
  - 3.1vi Motion to call for a secret ballot
  - 3.1vii Motion to refer the motion to the National Policy Forum or the National Executive Committee for further consideration.
  - 3.1viii Motion to take the motion in parts
  - 3.1ix Motion to request a Chairpersons ruling
  - 3.1x Motion to challenge a Chairpersons ruling
- 3.2** Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.

- 3.3** Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Yna bydd y Cadeirydd yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna'n symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu yr holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 3.1v neu 3.1xi, lle bydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.
- 3.4** Gellir cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod cangen heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.
- 4** **Hysbysu a Threfn Gweithgareddau**
- 4.1** Bydd y Cyngor Cenedlaethol yn cyfarfod o leiaf dair gwaith y flwyddyn ar ddyddiadau a bennir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ond bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i alw llai o gyfarfodydd os yw'n ystyried fod amgylchiadau yn galw am hynny.
- 4.2** Anfonir hysbysiad ysgrifenedig o leoliad ac amseriad pob cyfarfod cyffredin at bob aelod o'r Cyngor Cenedlaethol y mae'r swyddfa genedlaethol wedi cael gwybod amdanynt o leiaf bythefnos ymlaen llaw.
- 4.3** Bydd agenda cyfarfodydd cyffredin y Cyngor Cenedlaethol yn cael ei bennu gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 5** **Cyfarfodydd Arbennig**
- 5.1** Cynullir Cyfarfod Arbennig:
- os bydd y Cadeirydd yn penderfynu felly, neu
  - os bydd y Llywydd yn penderfynu felly, neu
  - os bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penderfynu felly
  - os bydd chwarter cynrychiolwyr y canghennau a'r
- 3.3** A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions except 3.1v or 3.1x, where the Chair shall have the right to oppose the motion following her/his vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion then the Chair may call another delegate to do so at her/his discretion.
- 3.4** A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Council meeting unless the grounds for the motion differ.
- 4** **Notification and Order of Business**
- 4.1** The National Council shall meet at least thrice each year on dates agreed by the National Executive Committee, but the National Executive shall have the right to call fewer meetings if it feels that circumstances so require.
- 4.2** Written notification of the time and place of all ordinary meetings shall be sent at least two weeks in advance to all members of the National Council, of whose names the national office has been advised.
- 4.3** The Order of Business at ordinary meetings of the National Council shall be set by the National Executive Committee.
- 5** **Extra-Ordinary Meetings**
- 5.1** An Extraordinary meeting shall be convened if:
- the Chair so decides, or
  - the President so decides, or
  - the National Executive Committee so decides, or
  - one quarter of the branch and constituency representatives so request in writing to the Chief

- etholaethau yn gwneud cais ysgrifenedig am hynny i'r Prif Weithredwr.
- 5.2** Anfonir hysbysiad ysgrifenedig o amseriad a lleoliad pob cyfarfod arbennig o leiaf un wythnos ymlaen llaw at holl aelodau'r Cyngor Cenedlaethol y mae'r swyddfa genedlaethol wedi cael gwybod amdanynt.
- 5.3** Bydd trefn y gweithgareddau mewn cyfarfod arbennig yn cael eu penderfynu gan y Cadeirydd.
- 5.4** Bydd cofnodion unrhyw gyfarfod arbennig yn cael eu cyflwyno gerbron cyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor Cenedlaethol.
- 6** **Cyfarfod Blynyddol**
- 6.1** Bydd cyfarfod cyntaf y flwyddyn yn gyfarfod blynyddol.
- 6.2** Bydd trefn y gweithgareddau fel a ganlyn:
 6.2i Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol diwethaf
 6.2ii Aelodaeth y Fforwm Polisi
 6.2iii Adolygu nifer ac ardaloedd daearyddol yr Cydlynwyr
 6.2iv Adolygu nifer, a chyfrifoldebau, y Cyfarwyddwyr
 6.2v Aelodaeth Pwyllgor y Rhanbarthau (lle bo hynny yn addas)
 6.2vi Yr adrannau cenedlaethol – adroddiadau gan, ac adolygu statws
 6.2vii Aelodaeth y Pwyllgor Safonau
- 6.3** Byddir yn llenwi unrhyw swyddi achlysurol y cyfeirir atynt yn y paragraff blaenorol yng nghyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor Cenedlaethol.
- 7** **Cyfrinachedd**
- 7.1** Ni roddir i'r wasg, ac ni thrafodir â'r wasg, unrhyw fanylion o fath yn y byd am drafodaethau na gweithgareddau'r Cyngor Cenedlaethol, heb ganiatâd y Cadeirydd neu'r Prif Weithredwr; nhw yn unig fydd yn gyfrifol am ddatganiadau swyddogol i'r wasg.

Executive.

- 5.2** Written notification of the time and place of all extraordinary meetings shall be sent at least one week in advance to all members of the National Council, of whose names the national office has been advised.
- 5.3** The order of business at an extraordinary meeting shall be as determined by the Chair.
- 5.4** The minutes of any extraordinary meeting shall be tabled at the next ordinary meeting of the National Council.
- 6** **Annual Meeting**
- 6.1** The first meeting of the calendar year shall be an annual meeting.
- 6.2** The order of business shall be as follows:
 6.2i Minutes of the last AGM
 6.2ii Membership of the Policy Forum
 6.2iii Review of number and geographical areas of Co-ordinators
 6.2iv Review of number, and responsibilities, of Directors
 6.2v Membership of the Committee of the Regions (where appropriate)
 6.2vi Reports from, and review of the status of, national sections
 6.2vii membership of Standards Committee.
- 6.3** Casual vacancies for any posts referred to in the preceding paragraph shall be filled at the next ordinary meeting of the National Council.
- 7** **Confidentiality**
- 7.1** No details whatsoever of discussion or business at meetings of the National Council shall be given to or discussed with the press without the permission of the Chair or Chief Executive; they alone shall be responsible for official press statements.

7.2 Gall y Cyngor Cenedlaethol ddynodi rhai materion yn gyfrinachol ac ni fyddir yn trafod y materion hynny tu allan i'r cyfarfod.

7.2 The National Council may designate some items as confidential, in which case they shall not be discussed outside of the meeting.

4.1 Rheolau Sefydlog ar gyfer grŵp Cyngor Bro neu Gyngor Tref

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Mae aelodau Grŵp Aelodau Plaid Cymru - The Party of Wales ar gyngor tref neu gyngor cymuned (“aelodau'r Grŵp”) yn derbyn y cyfrifoldeb sydd arnynt i'r genedl, i'r gymuned leol, ac i'r blaid i:
- 1.1i ymddwyn mewn ffordd a fydd yn peri i bobl ystyried llywodraeth leol fel elfen gredadwy, hanfodol ac uchel ei pharch o lywodraeth Cymru;
  - 1.1ii ymddwyn yn weddus ac yn onest bob amser;
  - 1.1iii ffurfio grŵp cydlynol sy'n darparu nerth, cefnogaeth, gwybodaeth a rheolaeth i aelodau;
- 1.2** Bydd y Grŵp yn penderfynu ar y llinell bolisi i'w dilyn gan aelodau'r Grŵp ar faterion a drafodir gan y cyngor tref neu'r cyngor cymuned, ond o fewn fframwaith polisiau Plaid Cymru - The Party of Wales fel y'u pennwyd gan y Gynhadledd neu gan y Cyngor Cenedlaethol;
- 1.3** Pan fo cynghorydd yn unig gynrychiolydd Plaid Cymru - The Party of Wales ar unrhyw gyngor (fel nad oes modd ffurfio grŵp) fe fydd, serch hynny, yn cael ei rwympo gan ddarpariaeth y rheolau sefydlog hyn i'r graddau y bo modd eu cymhwyso i unigolyn.

- 2**
- Aelodaeth y Grŵp**
- 2.1** Aelodau'r Grŵp (yn amodol ar baragraff 2.2 fydd:
- 2.1i Pob aelod o'r cyngor tref neu'r cyngor cymuned a etholwyd neu a gyf-etholwyd yn ymgeisydd swyddogol Plaid Cymru - The Party of Wales;
  - 2.1ii Unrhyw Aelod arall o'r cyngor tref neu'r cyngor cymuned sydd wedi cael ei dderbyn yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales, y bo ei gais i ddod yn aelod o'r Grŵp yn cael ei gefnogi gan o leiaf 2/3 o

4.1 Standing Orders for a Community Council or Town Council Group

- 1**
- General**
- 1.1** Members of the Plaid Cymru - the Party of Wales Group of Members of a town or community council (“members of the Group”) accept a responsibility owed to the nation, the local community, and the party to:
- 1.1i behave so that local government comes to be seen as a credible, essential and respected element of the government of Wales.
  - 1.1ii conduct themselves with due propriety and integrity at all times;
  - 1.1iii form a cohesive group which provides strength, support, information, and regulation for members;
- 1.2** The Group will decide on the policy line to be taken by members of the Group in relation to matters being considered by the council but within the framework of the policies of Plaid Cymru - the Party of Wales as decided by Conference or National Council;
- 1.3** Where a councillor is the sole representative of Plaid Cymru - the Party of Wales on any town or community council (so that it is impossible to form a group) (s)he will nevertheless be bound by the provisions of these standing orders in so far as they are capable of applying to an individual.

- 2**
- Membership of the Group**
- 2.1** The members of the Group shall (subject to paragraph 2.2) comprise:
- 2.1i All Members of the town or community council elected or co-opted as official candidates of Plaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.1ii Any other Member of the town or community council who has been accepted as a member of Plaid Cymru - the Party of Wales, whose application to

aelodau'r Grŵp sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y cyfarfod o'r Grŵp lle mae ei gais ef neu hi yn cael ei ystyried ac y bo ei aelodaeth o'r Grŵp wedi cael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol perthnasol.

- 2.2** Bydd person yn peidio â bod yn aelod o'r Grŵp pan fydd:
- 2.2i yn peidio â bod yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.2ii yn peidio â bod yn aelod o'r cyngor tref neu'r cyngor cymuned;
  - 2.2iii yn ymddiswyddo o'r Grŵp trwy roi rhybudd ysgrifenedig i Ysgrifennydd y Grŵp;
  - 2.2iv yn cael ei ddiarddel o'r Grŵp;
  - 2.2v yn cael ei atal o'r Grŵp (er y bydd yn dod yn aelod o'r Grŵp ar unwaith pan ddaw'r cyfnod atal i ben).

3 Swyddogion y Grŵp

- 3.1** Bydd gan y Grŵp y swyddogion canlynol:
- 3.1i Arweinydd;
  - 3.1ii Cadeirydd;
  - 3.1iii Ysgrifennydd;
- unrhyw swyddogion eraill y penderfyna aelodau'r Grŵp eu penodi o bryd i'w gilydd.
- 3.2** Mae holl swyddogion y Grŵp i gael eu hethol trwy bleidlais gudd gan holl aelodau'r Grŵp gan ddilyn Rheolau Etholiadau Mewnol y blaid. Trefnir yr etholiad gan Gadeirydd y cyfarfod lle cynhelir yr etholiad a gall dderbyn pleidlais trwy lythyr gan aelod o'r Grŵp sy'n methu â bod yn bresennol oherwydd salwch neu reswm da arall.
- 3.3** Bydd pob swyddog a etholir gan y Grŵp yn dal ei swydd tan y cyfarfod blynyddol nesaf onid ydyw yn y cyfamser yn ymddiswyddo neu'n peidio â bod yn aelod o'r Grŵp, neu hyd nes y bydd tymor y cyngor tref neu'r cyngor

become a member of the Group is supported by not less than 2/3 of the members of the Group present and voting at the meeting of the Group at which his or her application is considered and whose membership of the Group has been approved by the relevant Local Government Area Committee.

- 2.2** A person ceases to be a member of the Group if he or she:
- 2.2i ceases to be a member of Plaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.2ii ceases to be a Member of the town or community council;
  - 2.2iii resigns from the Group by giving notice in writing to the Group Secretary;
  - 2.2iv is expelled from the Group;
  - 2.2v is suspended from the Group (although he or she will automatically become a member of the Group again on the termination of the period of suspension)

3 Officers of the Group

- 3.1** The Group will have the following officers:
- 3.1i Leader;
  - 3.1ii Chair;
  - 3.1iii Secretary;
- and such other officers as the members of the Group from time to time decide.
- 3.2** All officers of the Group are to be elected by secret ballot of the members of the group following the party's Rules for Internal Elections. The chair of the meeting at which the election is held is to conduct the election and may, where a member of the group cannot attend due to illness or other good reason, accept a vote by letter.
- 3.3** All officers elected by the group are to hold office until the next annual meeting unless in the meantime they resign or cease to be a member of the Group or the term of the town or community council during which they were

cymuned yr etholwyd ef neu hi yn aelod ohono yn dod i ben. I ymddiswyddo, rhaid hysbysu Ysgrifennydd y Grŵp yn ysgrifenedig.

3.4 Mae Etholiadau i gael eu cynnal:

- 3.4i mewn cyfarfod sefydlu a gynullir cyn gynted ag y bo modd ar ôl pob etholiad cyffredinol ar gyfer y cyngor tref neu'r cyngor cymuned. Bydd pob cyfarfod sefydlu yn cael ei gynnull gan yr Arweinydd ar y pryd, neu os yw swydd yr Arweinydd heb ei llenwi, gan unrhyw aelod oedd yn swyddog i'r Grŵp yn ystod tymor blaenorol y cyngor tref neu'r cyngor cymuned;
- 3.4ii wedi hynny, mewn cyfarfod blynyddol a gynullir gan Gadeirydd y Grŵp unwaith bob blwyddyn galendr;
- 3.4iii os digwydd bod unrhyw swydd yn wag, yng nghyfarfod cyffredin nesaf y Grŵp wedi i 10 diwrnod fynd heibio o'r dyddiad y daeth y swydd yn wag

4

Cyfarfodydd y Grŵp

- 4.1 Mae cyfarfodydd y Grŵp i gael eu cynnull gan y Cadeirydd ac i gael eu cynnal o leiaf unwaith bob blwyddyn, ac fel arall, fel y penderfyna'r grŵp.
- 4.2 Y Cadeirydd fydd yn penderfynu ar raglen pob cyfarfod, mewn ymgynghoriad ag aelodau'r Grŵp, a rhoddir (ac eithrio dan amodau'r paragraff nesaf) hysbysiad ysgrifenedig o'r cyfarfod a'r rhaglen i bob aelod o'r Grŵp fel ei fod yn ei dderbyn o leiaf 7 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.3 Pan fo'r Cadeirydd o'r farn bod angen cynnull cyfarfod o'r Grŵp fel mater o frys gall wneud hynny heb gydymffurfio â pharagraff 4.2, ond yn yr achos hwnnw rhaid rhoi cymaint o rybudd â phosib bod y cyfarfod i'w gynnal ac ynghylch y materion sydd i'w hystyried.
- 4.4 Os yw'r Cadeirydd yn methu â chadeirio cyfarfod o'r Grŵp bydd yr aelodau sy'n bresennol yn ethol un o'u plith yn Gadeirydd gweithredol ar gyfer y cyfarfod.

elected comes to an end. Resignation must be notified in writing to the Secretary of the Group.

3.4 Elections are to take place:

- 3.4i at an inaugural meeting to be convened as soon as practicable after each general election for the town or community council. Each inaugural meeting shall be convened by the Leader for the time being or, if the post of Leader is vacant, by any member who was an officer of the Group during the previous term of the town or community council;
- 3.4ii thereafter, at an annual meeting to be convened by the Chair of the Group once in each calendar year;
- 3.4iii in the event of a vacancy in any office, at the first ordinary meeting of the Group after the expiry of 10 days from the date when the vacancy arises

4

Group Meetings

- 4.1 Group meetings are to be convened by the Chair and are to take place at least annually, and thereafter, as the group shall so decide.
- 4.2 The agenda for each meeting shall be determined by the Chair in consultation with the members of the Group and (except as provided in the next paragraph) written notice of the meeting and of the agenda will be sent to each member of the Group so as to be received not less than 7 days before the date of the meeting.
- 4.3 When in the opinion of the Chair it is necessary to convene a meeting of the Group as a matter of urgency he or she may do so without complying with paragraph 4.2 but in such a case as much notice as possible must be given of the meeting and of the business to be considered.
- 4.4 If the Chair is unable to chair a meeting of the Group the members present are to elect one of their number as acting Chair of the meeting.

- 4.5** Mae gan y Cadeirydd yr awdurdod a'r ddyletswydd i reoli gweithgareddau yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn sicrhau:
- 4.5i bod y drafodaeth yn agored, yn ddemocrataidd ac yn drefnus;
  - 4.5ii bod cyfle teg i aelodau fynegi eu barn mewn ffordd gryno, perthnasol a gweddus.
- 4.6** Yn ogystal â phleidlais bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw.
- 4.7** Ysgrifennydd y Grŵp fydd yn gyfrifol am sicrhau bod cofnodion y cyfarfodydd yn cael eu cadw a'u dosbarthu.
- 4.8** Gall aelodau'r Grŵp awdurdodi personau nad ydynt yn aelodau o'r Grŵp i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn darparu cymorth gweinyddol, cyngor a gwybodaeth.
- 4.9** Gall y Grŵp sefydlu unrhyw is-bwyllgorau neu weithgorau sydd eu hangen i adrodd i'r Grŵp.
- 4.10** Y Cworwm ar gyfer cyfarfodydd y grŵp yw hanner yr aelodau sydd â hawl i fod yn bresennol.

- 5** **Y Grŵp a Gwaith y Cyngor**
- 5.1** Arweinydd y Grŵp fydd ymgeisydd y Grŵp am swydd Arweinydd y cyngor tref neu'r cyngor cymuned os bydd y fath swydd.
- 5.2** Bydd enwebiadau'r grŵp ar gyfer aelodaeth (gan gynnwys aelodaeth fel dirprwyon pan fo'n briodol) o Bwyllgorau'r cyngor tref neu'r cyngor cymuned a'r cyrff eraill y mae aelodau'r cyngor tref neu'r cyngor cymuned yn eistedd arnynt yn cael eu hethol gan y Grŵp yn ôl yr angen ac yn unol â'r un drefn a ddilynir wrth ethol swyddogion y Grŵp. Wrth wneud hynny bydd aelodau'r Grŵp yn rhoi sylw i feysydd diddordeb, gwybodaeth a phrofiad yr ymgeiswyr.
- 5.3** Pan fydd raid, bydd y Grŵp yn dewis ei ymgeisydd ar gyfer Cadeirydd Pwyllgor o blith yr aelodau o'r Grŵp sy'n

- 4.5** The Chair has the power and is under a duty to regulate proceedings at Group meetings so as to ensure that:
- 4.5i discussion is open, democratic and orderly;
  - 4.5ii there is fair opportunity for members to express their views in a concise relevant and seemly manner.
- 4.6** In addition to having a vote the Chair will have a casting vote.
- 4.7** The Secretary of the Group is to be responsible for ensuring that minutes of meetings are taken and circulated.
- 4.8** The members of the Group may authorise the presence at Group meetings of persons who are not members of the Group for the purpose of providing administrative support advice and information.
- 4.9** The Group may set up such sub-committees or working groups, reporting to the Group, as are necessary.
- 4.10** The quorum for meetings of the Group is one half of the members entitled to attend.

- 5** **The Group and the Work of the Council**
- 5.1** The Leader of the Group is the Group's candidate for the office of Leader of the town or community council, where such a role exists.
- 5.2** The Group's nominees for membership (including substitute membership where appropriate) of the Committees of the town or community council and of other bodies on which members of the town or community council sit will be elected by the Group as and when the need arises according to the same procedure as when electing officers of the Group. When doing so the members of the Group are to have regard for the particular areas of interest, knowledge and experience of the candidates.
- 5.3** The Group will, when necessary, elect from amongst those members of the Group who are members of a

- 5.4 aelodau o'r Pwyllgor hwnnw.
Pan fydd cyfle gan aelodau'r Grŵp i ddylanwadu ar y dewis o bwnc i'w drafod gan y cyngor tref neu'r cyngor cymuned, neu gan Bwyllgor, byddant yn gwneud hynny yn unol â phenderfyniad y Grŵp yn dilyn trafodaeth mewn cyfarfod o'r Grŵp.
- 6** **Cod Ymddygiad**
- 6.1 Disgwylir presenoldeb llawn a phrydlon ym mhob cyfarfod o'r Cyngor, ei Bwyllgorau a'i gyrrff cysylltiedig ac yng nghyfarfodydd y Grŵp a'i is-bwyllgorau a'i weithgorau, onid oes rhesymau anorfod dros absenoldeb. Dylid hysbysu aelodau eraill y Grŵp o resymau o'r fath.
- 6.2 Bydd aelodau yn cyflawni eu gwaith yn eu wardiau yn gydwybodol.
- 6.3 Bydd aelodau yn mynychu cyfarfodydd y gangen yn rheolaidd ac yn darparu adroddiad ysgrifenedig am eu gweithgareddau os ydynt yn methu â bod yn bresennol.
- 6.4 Ni fyddir o dan unrhyw amgylchiadau yn derbyn tâl neu roddion y gellid dehongli fel rhywbeth sy'n debygol o ddylanwadu ar y ffordd y mae'r aelodau yn cyflawni eu dyletswyddau fel aelodau o'r cyngor tref neu'r cyngor cymuned.
- 6.5 Bydd aelodau bob amser yn cynnal perthynas broffesiynol gyda staff y Cyngor a gweision sifil eraill a gydag ysgrifenyddiaeth y blaid.
- 6.6 Ni fydd aelodau yn ymddwyn mewn ffordd a fydd yn dwyn anfri ar y Grŵp na'r blaid.
- 6.7 Rhaid i'r aelodau gadw at y safonau ymddygiad cyffredinol a osodir gan y cyngor tref neu'r cyngor cymuned a gan y blaid ar bersonau sy'n dal swyddi cyhoeddus. Rhaid datgan unrhyw fuddiannau sy'n ofynnol i'w datgan yn ôl y safonau hynny.
- 6.8 Dim ond eu costau gwirioneddol y gall aelodau eu hawlio.

- 5.4 Committee its candidate for Chair of the Committee.
Where members of the Group have the opportunity to influence the choice of a subject for debate by the town or community council or a Committee they must do so in accordance with the decision of the Group following discussion in Group meeting.
- 6** **Code of Conduct**
- 6.1 Full and punctual attendance at all meetings of the Council, its Committees and associated bodies and at meetings of the Group and its sub-committees and working groups is expected unless there are compelling reasons for absence, which should be made known to other members of the Group.
- 6.2 Members will carry out ward work conscientiously.
- 6.3 Members will attend branch meetings regularly and if unable to attend must provide a written report on their activities.
- 6.4 Payments or gifts which could be construed as likely to influence the way in which members discharge their duties as members of the town or community council will under no circumstances be accepted.
- 6.5 Members will maintain at all times a professional relationship with Council and other civil servants and with the party secretariat.
- 6.6 Members must not act in such a way as to bring the Group or the party into disrepute
- 6.7 Members must abide by general standards of conduct for those holding public appointments laid down by the town or community and the party. Any interests required to be declared by such standards must be declared.
- 6.8 Only actual expenses incurred by the members will be claimed.

- 7**
- Disgyblu**
- 7.1** Mae'n amod aelodaeth o'r Grŵp bod yr aelod yn cadw at ddarpariaethau'r Rheolau Sefydlog hyn ac at bolisïau a phenderfyniadau'r Grŵp. Os bydd aelod yn torri'r Rheolau Sefydlog hyn, neu'n gweithredu'n groes i benderfyniadau'r Grŵp gallai hynny arwain at gamau disgyblu. Pan fydd y Grŵp yn cynnwys pedwar aelod neu fwy, y Grŵp fydd yn gweithredu'r achos. Pan fydd llai na phedwar aelod yn y Grŵp, y Pwyllgor Ardal Lywodraeth Leol fydd yn gyfrifol am weithredu.
- 7.2** Wrth benderfynu a ddylid sbarduno camau disgyblu yn erbyn aelod, a sut i weithredu mewn achos o'r fath, bydd y Grŵp yn ystyried yr egwyddor y gallai aelod fod wedi cael ei gymell i weithredu fel y gwnaeth gan argyhoeddiad personol dwfn neu gan fuddiannau ei etholwyr. Byddir yn trin achosion fel hyn gyda chydymdeimlad ond yn amodol ar yr angen pennaf i warchod disgyblaeth a chydlynid y Grŵp.
- 7.3** Os bydd y Cadeirydd yn derbyn unrhyw gwyn bod aelod wedi gweithredu mewn modd sy'n sbarduno camau disgyblu bydd yn rhoi gwybod i'r aelod mewn ysgrifen beth yw sylwedd y gwyn a byddir yn gosod y mater ar raglen cyfarfod cyfleus nesaf y Grŵp. Rhoddir cyfle i'r aelod ymateb i'r gwyn ac yna bydd yn gadael y cyfarfod. Os bydd raid, bydd yr aelodau o'r Grŵp sy'n weddill, ar ôl ymchwilio ymhellach i'r mater a chaniatáu i'r aelod sydd dan ystyriaeth ymateb, yn penderfynu sut i weithredu, os o gwbl. Gellir gweithredu un o'r camau canlynol:
- 7.3i cerydd ysgrifenedig;
  - 7.3ii colli unrhyw freintiau aelodaeth o'r Grŵp yn ôl doethineb y Grŵp;
  - 7.3iii gwahardd yr aelod o'r Grŵp am gyfnod penodol;
  - 7.3iv ei ddiarddel o'r Grŵp (yn amodol ar gais am gael ailymuno)
- 7.4** Nid oes hawl i apel yn erbyn gweithred o dan 7.3i na

- 7**
- Discipline**
- 7.1** It is a condition of membership of the Group that the member abides by the provisions of these Standing Orders and the policies and decisions of the Group and breach by a member of these Standing Orders or actions contrary to the decisions of the Group may lead to disciplinary action. Where there are four or more members of the Group, such action will be taken by the Group; where there are less than four members, such action shall be the responsibility of the Local Government Area Committee.
- 7.2** In deciding whether to take disciplinary action against a member and if so what action to take the Group will take account of the principle that a member may have been motivated to act as he or she did by deeply-held personal conviction or the interests of his or her constituents and will treat such actions sympathetically but subject to the over-riding need to preserve the discipline and cohesion of the Group.
- 7.3** On receipt by the Chair of any complaint that a member has acted in a manner which calls for disciplinary action he will notify the member in writing of the substance of the complaint and it will be placed on the agenda of the next convenient meeting of the Group. The member will be given the opportunity of responding to the complaint and will then withdraw. The remaining members of the Group will, if necessary after seeking further information and permitting the member under consideration to respond to it, decide what disciplinary action, if any, is required. Such action may be either:
- 7.3i a written reprimand;
  - 7.3ii loss of such privileges of membership of the Group as the Group may decide;
  - 7.3iii suspension from the Group for a fixed period;
  - 7.3iv expulsion from the Group (subject to any application for re-admission)
- 7.4** There will be no right of appeal against action under 7.3i

7.3ii uchod ond gall aelod apelio i Bwyllgor Gwaith Cenedlaethol Plaid Cymru - The Party of Wales yn erbyn gweithred o dan 7.3iii neu 7.3iv.

7.5 Hysbysir Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o unrhyw gamau disgyblu yn erbyn aelod, a gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gymryd camau disgyblu ychwanegol yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaid.

8 **Perthynas gyda chyrrff eraill o fewn y Blaid**

8.1 Os digwydd unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp ac unrhyw gorff arall o fewn y blaid, cyfeirir y mater at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn cymodi ac yn penderfynu'r mater. Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, neu bod y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn methu â phenderfynu'r achos a gyfeiriwyd ato, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cyfeirio'r mater at y Cyngor Cenedlaethol a bydd penderfyniad y Cyngor Cenedlaethol ar y mater yn derfynol ac yn rhwymo pawb sydd a wnelo â'r mater.

9 **Perthynas gyda Phleidiau Eraill**

9.1 Ni chaiff y Grŵp ddod i glymblaid, trefniant, na chytundeb ffurfiol arall gydag unrhyw blaid arall a gynrychiolir yn y cyngor tref neu'r cyngor cymuned ac eithrio gyda chymeradwyaeth benodol Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y blaid.

or 7.3ii above but a member may appeal to the National Executive of Plaid Cymru -the Party of Wales against action under 7.3iii or 7.3iv.

7.5 Any disciplinary action taken against a member of the Group shall be reported to the National Executive who may in addition take further disciplinary action under the party constitution and standing orders.

8 **Relationships with other bodies within the Party**

8.1 In the event of any disagreement between the Group and any other body within the party the matter shall be referred to the National Executive for mediation and resolution. In the event of any disagreement between the Group and the National Executive or any disagreement referred to the National Executive which the National Executive is unable to resolve, the National Executive shall refer the matter to the National Council whose decision on the matter shall be final and binding on all parties involved.

9 **Relationships with Other Parties**

9.1 The Group may not enter into any coalition, pact, or other formal arrangement with any other party represented in the county or county borough council except with the express approval of the National Executive Committee of the party.

4.2 Rheolau Sefydlog ar gyfer grŵp Cyngor Unedig

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Mae aelodau Grŵp Aelodau Plaid Cymru - The Party of Wales ar gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol (“aelodau'r Grŵp”) yn derbyn y cyfrifoldeb sydd arnynt i'r genedl, i'r gymuned leol, ac i'r blaid i:
- 1.1i ymddwyn mewn ffordd a fydd yn peri i bobl ystyried llywodraeth leol fel elfen gredadwy, hanfodol ac uchel ei pharch o lywodraeth Cymru;
  - 1.1ii ymddwyn yn weddus ac yn onest bob amser;
  - 1.1iii ffurfio grŵp cydlynol sy'n darparu nerth, cefnogaeth, gwybodaeth, hyfforddiant, a rheolaeth i aelodau;
  - 1.1iv Gweithio fel tîm, gan ddelio ag unrhyw anghytundeb o fewn y grŵp.
- 1.2** Bydd y Grŵp yn penderfynu ar y llinell bolisi i'w dilyn gan aelodau'r Grŵp ar faterion a drafodir gan y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol, ond o fewn fframwaith:
- 1.2i polisïau Plaid Cymru - The Party of Wales fel y'u pennwyd gan y Gynhadledd neu gan y Cyngor Cenedlaethol;
  - 1.2ii ymgynghoriad a chydgyssylltiad gyda grwpiau'r blaid yn y Senedd Ewropeaidd, ym Mhwyllgor y Rhanbarthau, yn Senedd y Deyrnas Gyfunol, ac yn y Cynulliad Cenedlaethol, a gyda Swyddogion Cenedlaethol a llywodraeth swyddogol y blaid. (Bydd aelodau'r grŵp yn gwneud eu gorau i gyrraedd y lefel uchaf bosib o gydweithrediad o'r fath;
  - 1.2iii unrhyw fanifesto a ddefnyddiwyd yn yr etholiadau i'r cyngor.
- 1.3** Pan fo cynghorydd yn unig gynrychiolydd Plaid Cymru - The Party of Wales ar unrhyw gyngor (fel nad oes modd ffurfio grŵp) fe fydd, serch hynny, yn cael ei rwymo gan ddarpariaeth y rheolau sefydlog hyn i'r graddau y bo

4.2 Standing Orders for a Unitary Authority Group

- 1**
- General**
- 1.1** Members of the Plaid Cymru - the Party of Wales Group of Members of a county or county borough council (“members of the Group”) accept a responsibility owed to the nation, the local community, and the party to:
- 1.1i behave so that local government comes to be seen as a credible, essential and respected element of the government of Wales;
  - 1.1ii conduct themselves with due propriety and integrity at all times;
  - 1.1iii form a cohesive group which provides strength, support, information, training, and regulation for members;
  - 1.1iv work as a team, managing any disagreements internally to the group.
- 1.2** The Group will decide on the policy line to be taken by members of the Group in relation to matters being considered by the county or county borough council but within the framework of:
- 1.2i the policies of Plaid Cymru - the Party of Wales as decided by Conference or National Council;
  - 1.2ii consultation and co-ordination with the party's groups in the European Parliament, the Committee of the Regions, the United Kingdom Parliament, the National Assembly and the National Officers and official spokespersons of the party. (Members of the Group will use their best endeavours to achieve the highest possible degree of such co-ordination);
  - 1.2iii any manifesto adopted by the party in the elections for the council.
- 1.3** Where a councillor is the sole representative of Plaid Cymru - the Party of Wales on any council (so that it is impossible to form a group) (s)he will nevertheless be bound by the provisions of these standing orders in so

modd eu cymhwyso i unigolyn.

- 2**
- 2.1** **Aelodaeth y Grŵp**
Aelodau'r Grŵp (yn amodol ar baragraff 2.2 fydd:
2.1i pob aelod o'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol a etholwyd yn ymgeisydd swyddogol Plaid Cymru - The Party of Wales;
2.1ii Unrhyw Aelod arall o'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol sydd wedi cael ei dderbyn yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales, y bo ei gais i ddod yn aelod o'r Grŵp yn cael ei gefnogi gan o leiaf 2/3 o aelodau'r Grŵp sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y cyfarfod o'r Grŵp lle mae ei gais ef neu hi yn cael ei ystyried ac y bo ei aelodaeth o'r Grŵp wedi cael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol perthnasol.
- 2.2** Bydd person yn peidio â bod yn aelod o'r Grŵp pan fydd:
2.2i yn peidio â bod yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales;
2.2ii yn peidio â bod yn aelod o'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol;
2.2iii yn ymddiswyddo o'r Grŵp trwy roi rhybudd ysgrifenedig i Ysgrifennydd y Grŵp;
2.2iv yn cael ei ddiarddel o'r Grŵp;
2.2v yn cael ei atal o'r Grŵp (er y bydd yn dod yn aelod o'r Grŵp ar unwaith pan ddaw'r cyfnod atal i ben).
- 3**
- 3.1** **Swyddogion y Grŵp**
Bydd gan y Grŵp o leiaf y swyddogion canlynol:
3.1i Arweinydd,
3.1ii Ysgrifennydd,
unrhyw swyddogion eraill y penderfyna aelodau'r Grŵp eu penodi o bryd i'w gilydd. Bydd y Grŵp yn penodi un aelod (a all fod Arweinydd, Ysgrifennydd,

far as they are capable of applying to an individual.

- 2**
- 2.1** **Membership of the Group**
The members of the Group shall (subject to paragraph 2.2) comprise:
2.1i all Members of the county or county borough council elected as official candidates of Plaid Cymru - the Party of Wales;
2.1ii any other Member of the county or county borough council who has been accepted as a member of Plaid Cymru - the Party of Wales, whose application to become a member of the Group is supported by not less than 2/3 of the members of the Group present and voting at the meeting of the Group at which his or her application is considered and whose membership of the Group has been approved by the relevant Local Government Area Committee.
- 2.2** A person ceases to be a member of the Group if he or she:
2.2i ceases to be a member of Plaid Cymru - the Party of Wales;
2.2ii ceases to be a Member of the county or county borough council;
2.2iii resigns from the Group by giving notice in writing to the Group Secretary;
2.2iv is expelled from the Group;
2.2v is suspended from the Group (although he or she will automatically become a member of the Group again on the termination of the period of suspension)
- 3**
- 3.1** **Officers of the Group**
The Group will have as a minimum the following officers:
3.1i Leader,
3.1ii Secretary,
and such other officers as the members of the Group from time to time decide. The Group shall appoint one member (who may be the Leader, the Secretary,

neu unrhyw swyddog arall y Grŵp) i weithredu cyfrifoldebau'r Cadeirydd, fel y'u disgrifir yn y Rheolau Sefydlog hyn.

3.2 Mae holl swyddogion y Grŵp i gael eu hethol trwy bleidlais gudd gan holl aelodau'r Grŵp gan ddilyn Rheolau Etholiadau Mewnol y blaid. Trefnir yr etholiad gan Gadeirydd y cyfarfod lle cynhelir yr etholiad a gall dderbyn pleidlais trwy lythyr gan aelod o'r Grŵp sy'n methu â bod yn bresennol oherwydd salwch neu reswm da arall.

3.3 Bydd pob swyddog a etholir gan y Grŵp yn dal ei swydd am ba gyfnod bynnag a benderfynir gan y Grŵp (o fewn cyfyngiadau eraill y Rheolau Sefydlog hyn) onid ydyw yn y cyfamser yn ymddiswyddo neu'n peidio â bod yn aelod o'r Grŵp, neu hyd nes y bydd tymor y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol yr etholwyd ef neu hi yn aelod ohono yn dod i ben. I ymddiswyddo, rhaid hysbysu Ysgrifennydd y Grŵp yn ysgrifenedig.

3.4 Cynhelir etholiadau:

- 3.4i ym mhob cyfarfod sefydlu y Grŵp;
- 3.4ii ym mhob cyfarfod blynyddol y Grŵp os yw'r Grŵp wedi penderfynu cael etholiadau blynyddol, neu os yw un rhan o dair o aelodau'r Grŵp wedi gwneud cais mewn ysgrifen i'r Ysgrifennydd;
- 3.4iii os digwydd bod unrhyw swydd yn wag, yng nghyfarfod cyffredin nesaf y Grŵp wedi i 10 diwrnod fynd heibio o'r dyddiad y daeth y swydd yn wag

4 Cyfarfodydd y Grŵp

4.1 Cynhelir cyfarfod sefydlu'r Grŵp cyn gynted ag y bo modd ar ôl pob etholiad cyffredinol ar gyfer y cyngor sir ne'r cyngor bwrdeistref sirol. Cynullir pob cyfarfod sefydlu gan yr Arweinydd ar y pryd, neu os yw swydd yr Arweinydd heb ei llenwi, gan unrhyw aelod a oedd yn swyddog y Grŵp yn ystod tymor blaenorol y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol, neu os nad oes swyddog o'r fath, gan gadeirydd y pwyllgor ardal llywodraeth leol

or other Group officer) to exercise the functions of Chair as described in these Standing Orders.

3.2 All officers of the Group are to be elected by secret ballot of the members of the group following the party's Rules for Internal Elections. The chair of the meeting at which the election is held is to conduct the election and may, where a member of the group cannot attend due to illness or other good reason, accept a vote by letter.

3.3 All officers elected by the group are to hold office for such period as the Group shall decide (subject to other provisions of these Standing Orders) unless in the meantime they resign or cease to be a member of the Group or the term of the county or county borough council during which they were elected comes to an end. Resignation must be notified in writing to the Secretary of the Group.

3.4 Elections are to take place:

- 3.4i in every inaugural meeting of the Group;
- 3.4ii at the annual meeting of the Group if the Group has decided on annual elections, or if one third of the members of the Group have so requested in writing to the Secretary;
- 3.4iii in the event of a vacancy in any office, at the first ordinary meeting of the Group after the expiry of 10 days from the date when the vacancy arises

4 Group Meetings

4.1 An inaugural meeting of the Group shall be held as soon as practicable after each general election for the county or county borough council. Each inaugural meeting shall be convened by the Leader of the Group, or if that post is vacant, by any member who was an officer of the Group during the previous term of the council, or if there is no such member, by the Chair of the relevant local government area committee.

- perthnasol.
- 4.2** Ag eithrio'r cyfarfod sefydlu, cynullir cyfarfodydd y Grŵp gan y Cadeirydd.
- 4.3** Cynhelir cyfarfod blynyddol y Grŵp cyn pob cyfarfod blynyddol o'r cyngor.
- 4.4** Mae cyfarfodydd cyffredinol y Grŵp i gael eu cynnull o leiaf unwaith bob cylch pwyllgor pan fo'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol yn eistedd.
- 4.5** Y Cadeirydd fydd yn penderfynu ar raglen pob cyfarfod, mewn ymgynghoriad ag aelodau'r Grŵp, a rhoddir (ac eithrio dan amodau'r paragraff nesaf) hysbysiad ysgrifenedig o'r cyfarfod a'r rhaglen i bob aelod o'r Grŵp fel ei fod yn ei dderbyn o leiaf 4 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod os yw'r cyfarfod i gael ei gynnal pan fo'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol yn eistedd neu, fel arall, o leiaf 7 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.6** Pan fo'r Cadeirydd o'r farn bod angen cynnull cyfarfod o'r Grŵp fel mater o frys gall wneud hynny heb gydymffurfio â pharagraff 4.2, ond yn yr achos hwnnw rhaid rhoi cymaint o rybudd â phosib bod y cyfarfod i'w gynnal ac ynghylch y materion sydd i'w hystyried.
- 4.7** Os yw'r Cadeirydd yn methu â chadeirio cyfarfod o'r Grŵp bydd yr aelodau sy'n bresennol yn ethol un o'u plith yn Gadeirydd gweithredol ar gyfer y cyfarfod.
- 4.8** Mae gan y Cadeirydd yr awdurdod a'r ddyletswydd i reoli gweithgareddau yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn sicrhau:
- 4.5i bod y drafodaeth yn agored, yn ddemocrataidd ac yn drefnus;
  - 4.5ii bod cyfle teg i aelodau fynegi eu barn mewn ffordd gryno, perthnasol a gweddus.
- 4.9** Yn ogystal â phleidlais bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw.
- 4.10** Ysgrifennydd y Grŵp fydd yn gyfrifol am sicrhau bod cofnodion y cyfarfodydd yn cael eu cadw a'u dosbarthu.
- 4.2** Excepting the inaugural meeting, all Group meetings are to be convened by the Chair.
- 4.3** An annual meeting of the Group shall be held prior to each annual meeting of the council.
- 4.4** Ordinary Group meetings are to be convened at least once during each meeting cycle whilst the county or county borough council is in session.
- 4.5** The agenda for each meeting shall be determined by the Chair in consultation with the members of the Group and (except as provided in the next paragraph) written notice of the meeting and of the agenda will be sent to each member of the Group so as to be received not less than 4 days before the date of the meeting if the meeting is to take place whilst the county or county borough council is in session or otherwise not less than 7 days before the date of the meeting.
- 4.6** When in the opinion of the Chair it is necessary to convene a meeting of the Group as a matter of urgency he or she may do so without complying with paragraph 4.2 but in such a case as much notice as possible must be given of the meeting and of the business to be considered.
- 4.7** If the Chair is unable to chair a meeting of the Group the members present are to elect one of their number as acting Chair of the meeting.
- 4.8** The Chair has the power and is under a duty to regulate proceedings at Group meetings so as to ensure that:
- 4.5i discussion is open democratic and orderly;
  - 4.5ii there is fair opportunity for members to express their views in a concise relevant and seemly manner.
- 4.9** In addition to having a vote the Chair will have a casting vote.
- 4.10** The Secretary of the Group is to be responsible for ensuring that minutes of meetings are taken and

4.11 Gall aelodau'r Grŵp awdurdodi personau nad ydynt yn aelodau o'r Grŵp i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn darparu cymorth gweinyddol, cyngor, a gwybodaeth.

4.12 Gall y Grŵp sefydlu unrhyw is-bwyllgorau neu weithgorau sydd eu hangen i adrodd i'r Grŵp. Yn benodol, rhaid i'r Grŵp wneud trefniadau er mwyn i'r aelodau hynny sy'n perthyn i un o Bwyllgorau'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol gyfarfod gyda'i gilydd i drafod a datblygu polisi'r Grŵp fel y bo'n berthnasol i'r Pwyllgor hwnnw. Rhaid i is-bwyllgorau neu weithgorau o'r fath weithredu yn unol â pholisiau a gymeradwywyd gan y Grŵp a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig i'r Grŵp ynglŷn â'u trafodaethau a'u gweithgareddau.

4.13 Y Cworwm ar gyfer cyfarfodydd y grŵp yw hanner yr aelodau sydd â hawl i fod yn bresennol.

5 Cynigion Ffurfiol

5.1 Gall unrhyw aelod o'r Grŵp gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:

5.1.1 Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth

5.1.2 Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio

5.1.3 Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd

5.1.4 Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd

5.1.5 Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd

5.1.6 Cynnig i alw pleidlais gudd

5.1.7 Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau

5.1.8 Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd

5.1.9 Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd

5.2 Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.

5.3 Bydd gan y sawl sy'n cynnig unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig

circulated.

4.11 The members of the Group may authorise the presence at Group meetings of persons who are not members of the Group for the purpose of providing administrative support, advice, and information.

4.12 The Group may set up such sub-committees or working groups, reporting to the Group, as are necessary. In particular the Group must make arrangements for those members of the Group who are members of each Committee of the county or county borough council to meet together in order to discuss and develop Group policy as it relates to that Committee. Such sub-committees or working groups must act in accordance with the approved policies of the Group and must make regular written reports to the Group on their discussions and activities.

4.13 The quorum for meetings of the Group is one half of the members entitled to attend.

5

Formal Motions

5.1 Any member of the Group may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:

5.1.1 Motion to put the matter to the vote immediately

5.1.2 Motion that the Group meeting be adjourned

5.1.3 Motion that the matter be left on the table

5.1.4 Motion to suspend Standing Orders

5.1.5 Motion of no confidence in the Chair

5.1.6 Motion to call for a secret ballot

5.1.7 Motion to take the motion in parts

5.1.8 Motion to request a Chairperson's ruling

5.1.9 Motion to challenge a Chairperson's ruling

5.2 Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.

5.3 A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a

yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 3.1v neu 3.1xi, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb. Ni ellir ond cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod grŵp heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.'

5.4

6

Y Grŵp a Gwaith y Cyngor

6.1 Wrth benderfynu pa aelodau o'r Grŵp gânt eu henwebu ar gyfer unrhyw swyddi ar y cyngor neu ar ran y cyngor, bydd y Grŵp yn ystyried:

diddordebau a dyheadau aelodau'r Grŵp;
yr angen i rannu cyfrifoldebau rhwng aelodau;
yr angen i sicrhau fod pob aelod yn chwarae rhan;
ymrwymiad y Blaid at gyfartaledd rhywiol a chyfle cyfartal.

6.2 O dan gyfyngiadau paragraff 6.1 uchod, caiff y Grŵp weithredu fel y myn wrth ddewis aelodau i'w henwebu.

6.3 Ni fydd unrhyw aelod o'r Grŵp yn enwebu unrhyw aelod o'r cyngor am unrhyw swydd, heb gytundeb y Grŵp.

6.4 Pan fydd cyfle gan aelodau'r Grŵp i ddylanwadu ar y dewis o bwnc i'w drafod gan y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol, neu gan Bwyllgor, byddant yn gwneud hynny yn unol â phenderfyniad y Grŵp yn dilyn trafodaeth mewn cyfarfod o'r Grŵp.

6.5 Bydd aelodau o'r Grŵp sydd wedi eu hethol i swyddi yn adrodd yn rheolaidd ar eu gwaith i weddill y Grŵp.

member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions, except 5.1.5 or 5.1.9, where the Chair shall have the right to oppose the motion following his/her vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion, then the Chair may call another member to do so at his/her discretion.

5.4

A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Group meeting unless the grounds for the motion differ.

6

The Group and the Work of the Council

6.1 In determining which members of the Group shall be nominated to official positions within the Council or on behalf of the council, the Groups shall have regard to:

the interests and wishes of the members of the Group;
the need to share responsibilities between members;
the need to keep members involved fully;
the party's commitment to gender balance and equality of opportunity.

6.2 Subject to paragraph 6.1 above, the Group shall use whatever process it shall determine to select members for nomination.

6.3 No member of the Group shall nominate any member of the council for any such post, save with the agreement of the Group.

6.4 Where members of the Group have the opportunity to influence the choice of a subject for debate by the county or county borough council or a Committee they must do so in accordance with the decision of the Group following discussion in Group meeting.

6.5 Members of the Group elected to official positions shall provide regular reports on their activities to the rest of the Group.

7 **Llunio Polisi**
7.1 Mae aelodau o'r Grŵp, ac yn arbennig y rhai a etholir i swydd neu i swydd gysgodol ar y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol, yn gyfrifol am gymryd rhan yn y broses o ddatblygu polisïau'r blaid mewn meysydd sy'n berthnasol i swyddogaethau'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol, a phan fo'n briodol, maent yn gyfrifol am arwain y broses honno.

8 **Cod Ymddygiad**
8.1 Disgwylir presenoldeb llawn a phrydlon ym mhob cyfarfod o'r Cyngor, ei Bwyllgorau a'i gyrrff cysylltiedig ac yng nghyfarfodydd y Grŵp a'i is-bwyllgorau a'i weithgorau, onid oes rhesymau anorfod dros absenoldeb. Dylid hysbysu'r Arweinydd ac aelodau eraill y Grŵp o resymau o'r fath.
8.2 Bydd aelodau yn cyflawni eu gwaith yn eu wardiau yn gydwybodol.
8.3 Bydd aelodau yn mynychu cyfarfodydd y gangen yn rheolaidd ac yn darparu adroddiad ysgrifenedig am eu gweithgareddau os ydynt yn methu â bod yn bresennol.
8.4 Bydd Arweinydd y Grŵp yn sicrhau fod adroddiad yn cael ei gyflwyno i bob cyfarfod y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol ac I Bwyllgorau Etholaeth perthnasol.
8.5 Ni chaiff taliadau neu roddion y medrid dehongli eu bod yn debygol o ddylanwadu ar y ffordd y mae aelodau yn cyflawni eu dyletswyddau fel aelodau o'r Cyngor eu derbyn dan unrhyw amgylchiadau.
8.6 Ni chaiff Aelodau'r Grŵp eu noddi'n unigol gan unrhyw berson neu unrhyw sefydliad y medrid tybio fod ganddynt fuddiant mewn unrhyw agwedd o waith y Cyngor, neu effeithiau'r gwaith hwnnw heb ganiatad penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni dderbynnir rhoddion ond yn unol ag unrhyw reolau a osodir gan y Cyngor ei hunan, a bydd Aelodau'n ystyried yn ofalus y

7 **Policy Making**
7.1 Members of the Group and in particular those elected to office or shadow office of the county or county borough council are responsible for participating in and, where appropriate leading the process of developing the policies of the party in areas relevant to the functions of the county or county borough council.

8 **Code of Conduct**
8.1 Full and punctual attendance at all meetings of the Council, its Committees and associated bodies and at meetings of the Group and its sub-committees and working groups is expected unless there are compelling reasons for absence, which should be made known to the Leader and to other members of the Group.
8.2 Members will carry out ward work conscientiously.
8.3 Members will attend branch meetings regularly and if unable to attend must provide a written report on their activities.
8.4 The group Leader shall ensure that a report is presented to each meeting of the Local Government Area Committee and to the relevant Constituency Committee meetings.
8.5 Payments or gifts which could be construed as likely to influence the way in which members discharge their duties as members of the county or county borough council will under no circumstances be accepted.
8.6 Members of the Group may not be sponsored individually by anyone or any organisation which could be perceived as having an interest in any of the workings of the Council or the effects of those workings without the explicit agreement of the National Executive Committee. Gifts will only be accepted within any limits and rules laid down by the Council itself, and

canfyddiad posib o dderbyn y fath roddion. Medrir derbyn nawdd ymchwil a staff mewn rhai amgylchiadau. Caiff unrhyw gynnig neu gais o'r fath ei ystyried ar ei haeddiant gan gyfarfod o'r Grŵp. Caiff unrhyw arian a dderbynnir ei ddatgan yn gyhoeddus. Ni fyddir yn derbyn arian neu unrhyw gymhelliant arall gan lobiwyr dan unrhyw amgylchiadau.

- 8.7 Bydd aelodau bob amser yn cynnal perthynas broffesiynol gyda staff y Cyngor a gweision sifil eraill a gydag ysgrifenyddiaeth y blaid.
- 8.8 Ni fydd aelodau yn ymddwyn mewn ffordd a fydd yn dwyn anfri ar y Grŵp na'r blaid.
- 8.9 Rhaid i'r Aelodau gydymffurfio â'r safonau ymddygiad cyffredinol ar gyfer y rhai sy'n dal apwyntiadau cyhoeddus a nodir gan y Cyngor a chan y Blaid. Rhaid datgan unrhyw fuddiannau y mae'n ofynnol eu datgan yn ôl y safonau hynny.
- 8.10 Dim ond eu costau gwirioneddol y gall aelodau eu hawlio.

9

Disgyblu

- 9.1 Mae'n amod aelodaeth o'r Grŵp bod yr aelod yn cadw at ddarpariaethau'r Rheolau Sefydlog hyn ac at bolisiâu a phenderfyniadau'r Grŵp. Os bydd aelod yn torri'r Rheolau Sefydlog hyn, neu'n gweithredu'n groes i benderfyniadau'r Grŵp gallai hynny arwain at gamau disgyblu. Pan fydd y Grŵp yn cynnwys pedwar aelod neu fwy, y Grŵp fydd yn gweithredu'r achos. Pan fydd llai na phedwar aelod yn y Grŵp, y Pwyllgor Ardal Lywodraeth Leol fydd yn gyfrifol am weithredu.
- 9.2 Wrth benderfynu a ddylid sbarduno camau disgyblu yn erbyn aelod, a sut i weithredu mewn achos o'r fath, bydd y Grŵp yn ystyried yr egwyddor y gallai aelod fod wedi cael ei gymell i weithredu fel y gwnaeth gan argyhoeddiad personol dwfn neu gan fuddiannau ei

members will pay particular regard to the perception which others may have of such gifts. Sponsorship of research and staff may in some circumstances be accepted. Any such offer or request will be considered on its individual merits by a meeting of the group. Any money that is received will be declared publicly. Under no circumstances will money or any other inducement or favours be accepted from lobbyists.

- 8.7 Members will maintain at all times a professional relationship with Council and other civil servants and with the party secretariat.
- 8.8 Members must not act in such a way as to bring the Group or the party into disrepute
- 8.9 Members must abide by general standards of conduct for those holding public appointments laid down by the county or county borough council and the party. Any interests required to be declared by such standards must be declared.
- 8.10 Only actual expenses incurred by the members will be claimed.

9

Discipline

- 9.1 It is a condition of membership of the Group that the member abides by the provisions of these Standing Orders and the policies and decisions of the Group and breach by a member of these Standing Orders or actions contrary to the decisions of the Group may lead to disciplinary action. Where there are four or more members of the Group, such action will be taken by the Group; where there are less than four members, such action shall be the responsibility of the Local Government Area Committee.
- 9.2 In deciding whether to take disciplinary action against a member and if so what action to take the Group will take account of the principle that a member may have been motivated to act as he or she did by deeply-held personal conviction or the interests of his or her

- etholwyr. Byddir yn trin achosion fel hyn gyda chydymdeimlad ond yn amodol ar yr angen pennaf i warchod disgyblaeth a chydlyniad y Grŵp.
- 9.3** Os bydd y Cadeirydd yn derbyn unrhyw gwyn bod aelod wedi gweithredu mewn modd sy'n sbarduno camau disgyblu bydd yn rhoi gwybod i'r aelod mewn ysgrifen beth yw sylwedd y gwyn a byddir yn gosod y mater ar raglen cyfarfod cyfleus nesaf y Grŵp. Rhoddir cyfle i'r aelod ymateb i'r gwyn ac yna bydd yn gadael y cyfarfod. Os bydd raid, bydd yr aelodau o'r Grŵp sy'n weddill, ar ôl ymchwilio ymhellach i'r mater a chaniatáu i'r aelod sydd dan ystyriaeth ymateb, yn penderfynu sut i weithredu, os o gwbl. Gellir gweithredu un o'r camau canlynol:
- 9.3i cerydd ysgrifenedig;
  - 9.3ii colli unrhyw freintiau aelodaeth o'r Grŵp yn ôl doethineb y Grŵp;
  - 9.3iii gwahardd yr aelod o'r Grŵp am gyfnod penodol;
  - 9.3iv ei ddiarddel o'r Grŵp (yn amodol ar gais am gael ailymuno)
- 9.4** Nid oes hawl i apêl yn erbyn gweithred o dan 9.3i na 9.3ii uchod ond gall aelod apelio i Bwyllgor Gwaith Cenedlaethol Plaid Cymru - The Party of Wales yn erbyn gweithred o dan 9.3iii neu 9.3iv.
- 9.5** Hysbysir Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o unrhyw gamau disgyblu yn erbyn aelod, a gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gymryd camau disgyblu ychwanegol yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaid.
- 10** **Perthynas gyda chyrff eraill o fewn y Blaid**
- 10.1** Bydd y Grŵp yn penodi cynrychiolwyr i gymryd rhan mewn cyfarfodydd ar y cyd a gynhelir yn rheolaidd gydag aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol, y Senedd Ewropeaidd, a Senedd San Steffan. Bydd y rhaglen yn cynnwys eitemau ar ddatblygu a chydgyssylltu polisi ac ar ddatrys unrhyw feysydd penodol lle bo anghytundeb. Cynhelir cyfarfodydd o'r fath o leiaf unwaith y chwarter.

- constituents and will treat such actions sympathetically but subject to the over-riding need to preserve the discipline and cohesion of the Group.
- 9.3** On receipt by the Chair of any complaint that a member has acted in a manner which calls for disciplinary action he will notify the member in writing of the substance of the complaint and it will be placed on the agenda of the next convenient meeting of the Group. The member will be given the opportunity of responding to the complaint and will then withdraw. The remaining members of the Group will, if necessary after seeking further information and permitting the member under consideration to respond to it, decide what disciplinary action, if any, is required. Such action may be either:
- 9.3i a written reprimand;
  - 9.3ii loss of such privileges of membership of the Group as the Group may decide;
  - 9.3iii suspension from the Group for a fixed period;
  - 9.3iv expulsion from the Group (subject to any application for re-admission)
- 9.4** There will be no right of appeal against action under 9.3i or 9.3ii above but a member may appeal to the National Executive of Plaid Cymru -the Party of Wales against action under 9.3iii or 9.3iv.
- 9.5** Any disciplinary action taken against a member of the Group shall be reported to the National Executive who may in addition take further disciplinary action under the party constitution and standing orders.
- 10** **Relationships with other bodies within the Party**
- 10.1** The Group will appoint representatives to participate in regular joint meetings with members of the National Assembly, the European Parliament, and the Westminster Parliament. The agenda will include items for developing and co-ordinating policy and for resolving any specific areas of disagreement. Such meetings shall be convened at least once each quarter.

- 10.2** Os digwydd unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp ac unrhyw gorff arall o fewn y blaid, cyfeirir y mater at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn cymodi ac yn penderfynu'r mater. Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, neu bod y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn methu â phenderfynu'r achos a gyfeiriwyd ato, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cyfeirio'r mater at y Cyngor Cenedlaethol a bydd penderfyniad y Cyngor Cenedlaethol ar y mater yn derfynol ac yn rhwymo pawb sydd a wnelo â'r mater.
- 10.3** Bydd pob cynghorydd unigol yn adrodd yn rheolaidd i'w gangen, ond ni chaiff y gangen fynnu fod y cynghorydd yn cymryd safbwynt arbennig ar unrhyw fater a ddaw gerbron y cyngor. Bydd y Grŵp yn adrodd i'r Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol perthnasol, a chaiff y pwyllgor hwnnw benderfynu polisi lleol o fewn cyfyngiadau polisi cenedlaethol a benderfynir gan gynhadledd y blaid.
- 11** **Perthynas gyda Staff**
- 11.1** Bydd y Grŵp, mewn ymgynghoriad â chynrychiolwyr y staff yr effeithir arnynt, yn pennu graddfeydd tâl cytunedig, amodau a thelerau gwaith cytunedig, a threfniadau penodi cytunedig ar gyfer yr holl staff a benodir gan aelodau o'r Grŵp.
- 12** **Perthynas gyda Phleidiau Eraill**
- 12.1** Cydnabyddir y bydd angen o bryd i'w gilydd i gydweithredu gyda phleidiau eraill o fewn unrhyw gyngor. Ni chaniateir, dan unrhyw amgylchiadau, i'r grŵp drafod unrhyw fath o gytundeb cyn-etholiadol, ond ar ôl i'r etholiadau ddigwydd, fe gaiff drafod sut mae ffurfio gweinyddiaeth ar gyfer y cyngor.
- 12.2** Os bydd y cyngor wedi mabwysiadu sistem o fyrddau a phwyllgorau gydag aelodaeth pob plaid yn seiliedig ar
- 10.2** In the event of any disagreement between the Group and any other body within the party the matter shall be referred to the National Executive for mediation and resolution. In the event of any disagreement between the Group and the National Executive or any disagreement referred to the National Executive which the National Executive is unable to resolve, the National Executive shall refer the matter to the National Council whose decision on the matter shall be final and binding on all parties involved.
- 10.3** Whilst each individual councillor should provide reports to meetings of her/his branch on a regular basis, the branch may not seek to instruct a councillor to take a particular position on any issue in the council chamber. The Group as a whole shall report to the relevant Local Government Area Committee, which may determine local party policy within the confines of national policy as defined by the party's conference.
- 11** **Relationships with Staff**
- 11.1** The Group will fix, in consultation with any representatives of the staff affected, agreed scales of remuneration, agreed terms and conditions of employment, and agreed procedures for appointment in relation to all staff employed by members of the Group.
- 12** **Relationships with Other Parties**
- 12.1** It is recognised that there will be a need from time to time for a level of co-operation with other parties within any council. Under no circumstances may any group of councillors negotiate any form of arrangement regarding elections to the authority, but once elections have taken place, there may be negotiations as to the forming of an administration to run the council.
- 12.2** Where the council has adopted a system of party-balanced boards and committees, the group shall be

- nifer eu haelodau o'r cyngor, fe gaiff y grŵp benderfynu sut mae'n gweithio gyda'r pleidiau eraill, cyhyd a nad oes unrhyw gytundeb ffurfiol gyda'r pleidiau hynny.
- 12.3** Ym mhob achos arall, neu pe bwriedir trefniant fwy ffurfiol, fe gaiff y grŵp agor trafodaethau gydag un neu fwy o'r pleidiau eraill ar y cyngor.
- 12.4** Ar ddiwedd y trafodaethau, cyflwynir datganiad ysgrifenedig o amcanion y cytundeb ("y datganiad"), a fydd yn datgan unrhyw bolisiau a gytunwyd, i'r Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, a, pe'i cytunir, i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am y penderfyniad terfynol. Ni roddir cydsyniad y blaid i unrhyw gytundeb heb i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol roi caniatâd penodol, ac ni roddir y fath ganiatâd yn absenoldeb y datganiad. Os bydd unrhyw anghytundeb rhwng y cyrff gwahanol, bydd penderfyniad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn derfynol, ac yn clymu pawb.
- 12.5** Adolygir a thrafodir cynnydd yn erbyn y datganiad yn flynyddol gan y grŵp, y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol, a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, ar sail adroddiad ysgrifenedig i'w chyflwyno gan arweinydd y grŵp. Gall unrhyw un o'r cyrff hynny gynnig terfynu'r cytundeb, ond y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol sydd a'r hawl i wneud y penderfyniad terfynol.
- 12.6** Os bydd unrhyw blaid arall yn torri termau'r cytundeb, caniateir cynnig terfynu'r cytundeb ar unrhyw adeg, ond eto, bydd penderfyniad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn derfynol.

free to determine how it works with the other parties, as long as no formal pact or coalition is entered into.

- 12.3** In all other cases, or where it is proposed that a more formal arrangement is put in place, the group may open discussions with one or more other groups on the council.
- 12.4** At the conclusion of any negotiations, a written statement of the aims of the arrangement ("the statement"), setting out any agreed policies, shall be presented to the Local Government Area Committee for discussion, and, if agreed, to the National Executive for final decision. Under no circumstances shall any agreement be entered into without the explicit approval of the National Executive, and that approval shall not be given in the absence of the statement. In the event of any disagreement between the various bodies, the decision of the National Executive shall be final and binding.
- 12.5** Progress against the statement shall be reviewed and discussed by the group, the Local Government Area Committee, and the National Executive annually, on the basis of a written report to be provided by the Group Leader. Any of those bodies may propose that the agreement be ended, but the final decision shall be made by the National Executive.
- 12.6** In the event of any breach of the agreement by any other party, a proposal to end the agreement may be made at any time, but again, the decision of the National Executive shall be final and binding.

4.3 Rheolau Sefydlog ar gyfer grŵp y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol

- 1**
- 1.1** **Cyffredinol**
Mae aelodau o Grŵp Aelodau Plaid Cymru - the Party of Wales yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru ("aelodau'r Grŵp") yn derbyn y cyfrifoldeb sydd arnynt i'r genedl ac i'r blaid i:
- 1.1i ymddwyn fel bod y Cynulliad Cenedlaethol yn ymsefydlu a gweithredu fel corff credadwy, hanfodol ac uchel ei barch a drysorir gan bobl Cymru fel eu llywodraeth werthfawr
  - 1.1ii ymddwyn gyda'r priodolder ac integriti dyladwy ar bob adeg;
  - 1.1iii ffurfio Grŵp cydlynus sy'n rhoi nerth, cefnogaeth, gwybodaeth a rheoliad i aelodau;
- 1.2** Bydd y Grŵp yn penderfynu ar yr agwedd polisi a gymerir gan aelodau'r Grŵp yng nghyswllt materion i gael eu hystyried gan y Cynulliad Cenedlaethol ond o fewn fframwaith:
- 1.2i polisiâu Plaid Cymru a benderfynwyd gan y Gynhadledd neu'r Cyngor Cenedlaethol;
  - 1.2ii ymgynghori a chydlynu gyda grwpiau'r blaid yn y Senedd Ewropeaidd, Pwyllgor y Rhanbarthau, Senedd y Deyrnas Gyfunol, awdurdodau lleol, Adrannau Cenedlaethol swyddogol y Blaid, a llefarwyr swyddogol y blaid. (Bydd aelodau'r Grŵp yn ymdrechu i sicrhau po fwyaf bosibl o gydlyniaeth o'r fath).
- 1.3** Bydd y Grŵp yn parchu egwyddor cydraddoldeb yng nghyswllt y defnydd o'r Gymraeg a'r Saesneg ac felly:
- 1.3i bydd cyfleusterau cyfieithu ar y pryd ar gael yn holl gyfarfodydd llawn y Grŵp;
  - 1.3ii cylchredir agendâu a chofnodion pob cyfarfod o'r Grŵp yn y ddwy iaith.

4.3 Standing Orders for the Party's group in the National Assembly

- 1**
- 1.1** **General**
Members of the Plaid Cymru - the Party of Wales Group of Members of the National Assembly for Wales ("members of the Group") accept a responsibility owed to the nation and the party to:
- 1.1i behave so that the National Assembly is established and functions as a credible, essential and respected body recognised by those living in Wales as their valuable and valued government;
  - 1.1ii conduct themselves with due propriety and integrity at all times;
  - 1.1iii form a cohesive group which provides strength, support, information, and regulation for members;
- 1.2** The Group will decide on the policy line to be taken by members of the Group in relation to matters being considered by the National Assembly but within the framework of:
- 1.2i the policies of Plaid Cymru - the Party of Wales as decided by Conference or National Council;
  - 1.2ii consultation and co-ordination with the party's groups in the European Parliament, the Committee of the Regions, the United Kingdom Parliament, local authorities and the National Officers, official National Sections of the Party, and official spokespersons of the party. (Members of the Group will use their best endeavours to achieve the highest possible degree of such co-ordination)
- 1.3** The Group will respect the principle of equality in relation to use of the Welsh and English languages and therefore:
- 1.3i simultaneous translation facilities will be available at all full Group meetings;
  - 1.3ii agendas and minutes of all Group meetings will

be circulated in both languages.

- 2**
- 2.1** **Aelodaeth y Grŵp**
Bydd aelodau'r Grŵp (yn amodol i baragraff 2.2) yn cynnwys:
- 2.1i pob Aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru a etholwyd fel ymgeisydd swyddogol Plaid Cymru - the party of Wales;
  - 2.1ii unrhyw Aelod arall o'r Cynulliad Cenedlaethol a dderbyniwyd fel aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales, y cefnogwyd ei gais/chais i ddod yn aelod o'r Grŵp gan ddim llai na 2/3 aelodau'r Grŵp yn bresennol ac yn pleidleisio yng nghyfarfod y Grŵp sy'n ystyried y cais ac y cymeradwywyd ei h/aelodaeth o'r Grŵp gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
  - 2.1iii Llywydd a Chadeirydd Plaid Cymru (neu gynrychiolwyr yn eu lle) ond heb bwerau pleidleisio.
- 2.2** Mae person yn peidio bod yn aelod o'r Grŵp os yw'n:
- 2.2i peidio bod yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.2ii peidio bod yn Aelod o'r Cynulliad Cenedlaethol;
  - 2.2iii ymddiswyddo o'r Grŵp drwy roi rhybudd mewn ysgrifen i Ysgrifennydd y Grŵp;
  - 2.2iv cael ei d/diarddel o'r Grŵp;
  - 2.2v cael ei g/wahardd o'r Grŵp (er y bydd yn awtomatig yn dod yn aelod o'r Grŵp eto pan ddaw cyfnod y gwaharddiad i ben).

- 3**
- 3.1** **Swyddogion y Grŵp**
Bydd gan y Grŵp y swyddogion dilynol:
- 3.1i Arweinydd;
  - 3.1ii Dirprwy Arweinydd;
  - 3.1iii Cadeirydd;

- 2**
- 2.1** **Membership of the Group**
The members of the Group shall (subject to paragraph 2.2) comprise:
- 2.1i all Members of the National Assembly for Wales elected as official candidates of Plaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.1ii any other Member of the National Assembly who has been accepted as a member of Plaid Cymru - the Party of Wales, whose application to become a member of the Group is supported by not less than 2/3 of the members of the Group present and voting at the meeting of the Group at which his or her application is considered and whose membership of the Group has been approved by the National Executive Committee.
  - 2.1iii the President and Chair of Plaid Cymru (or their substitutes) but without voting powers.
- 2.2** A person ceases to be a member of the Group if he or she:
- 2.2i ceases to be a member of Plaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.2ii ceases to be a Member of the National Assembly;
  - 2.2iii resigns from the Group by giving notice in writing to the Group Secretary;
  - 2.2iv is expelled from the Group;
  - 2.2v is suspended from the Group (although he or she will automatically become a member of the Group again on the termination of the period of suspension)

- 3**
- 3.1** **Officers of the Group**
The Group will have the following officers:
- 3.1i Leader;
  - 3.1ii Deputy Leader;
  - 3.1iii Chair;

- 3.1iv Ysgrifennydd;
 3.1v Prif Chwip;
 3.1vi Cynrychiolydd ar y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol;
 3.1vii Cydlynnydd gyda Chymdeithas y Cynghorwyr; bydd o leiaf dau o'r swyddogion uchod yn ddynion ac o leiaf dau yn fenywod
 3.1viii swyddogion eraill y gall aelodau'r Grŵp benderfynu arnynt o bryd i'w gilydd.
- 3.2** Caiff arweinydd Grŵp y blaid yn y Cynulliad ei h/ethol gan aelodaeth y blaid yn unol â'r Rheolau Sefydlog perthnasol.
- 3.3** Caiff pob swyddog arall o'r Grŵp eu hethol drwy bleidlais ddirgel o aelodau'r Grŵp yn dilyn rheolau'r blaid ar gyfer etholiadau mewnol. Gall cadeirydd y cyfarfod lle cynhelir yr etholiad dderbyn pleidlais drwy lythyr lle na all aelod o'r Grŵp fynychu oherwydd salwch neu reswm da arall.
- 3.4** Mae pob swyddog a etholir gan y Grŵp i ddal eu swyddi hyd y cyfarfod blynyddol nesaf os nad ydynt yn ymddiswyddo neu'n peidio bod yn aelod o'r Grŵp yn y cyfamser neu y daw tymor y Cynulliad Cenedlaethol y cawsant eu hethol ynddo i ben. Rhaid hysbysu Ysgrifennydd y Grŵp mewn ysgrifen am ymddiswyddiad.
- 3.5** Mae etholiadau i gael eu cynnal:
 3.5i mewn cyfarfod dechreuol i'w gynnal cyn gynted ag sy'n ymarferol ar ôl pob etholiad cyffredinol i'r Cynulliad Cenedlaethol. Caiff pob cyfarfod dechreuol ei gynnull gan yr Arweinydd cyfredol neu, os yw swydd yr Arweinydd yn wag, gan unrhyw aelod oedd yn swyddog o'r Grŵp yn ystod tymor blaenorol y Cynulliad Cenedlaethol;
 3.5ii ar ôl hynny mewn cyfarfod blynyddol i'w gynnull gan Gadeirydd y Grŵp unwaith ym mhob blwyddyn galendr rhwng 1 Mai a 31 Gorffennaf;
 3.5iii os bydd lle gwag mewn unrhyw swydd, yn y cyfarfod cyffredin cyntaf o'r Grŵp ar ôl i 10 diwrnod

- 3.1iv Secretary;
 3.1v Chief Whip;
 3.1vi National Executive Representative;
 3.1vii Co-ordinator with the Councillors' Association; at least two of the above officers shall be women and at least two shall be men,
 3.1viii such other officers as the members of the Group from time to time decide.
- 3.2** The leader of the party's group in the National shall be elected by the party's membership in accordance with the relevant Standing Orders.
- 3.3** All other officers of the Group are to be elected by secret ballot of the members of the group following the party's Rules for Internal Elections. The chair of the meeting at which the election is held is to conduct the election and may, where a member of the group cannot attend due to illness or other good reason, accept a vote by letter.
- 3.4** All officers elected by the group are to hold office until the next annual meeting unless in the meantime they resign or cease to be a member of the Group or the term of the National Assembly during which they were elected comes to an end. Resignation must be notified in writing to the Secretary of the Group.
- 3.5** Elections are to take place:
 3.5i at an inaugural meeting to be convened as soon as practicable after each general election for National Assembly. Each inaugural meeting shall be convened by the Leader for the time being or, if the post of Leader is vacant, by any member who was an officer of the Group during the previous term of the National Assembly;
 3.5ii thereafter, at an annual meeting to be convened by the Chair of the Group once in each calendar year between 1st May and 31st July;
 3.5iii in the event of a vacancy in any office, at the first ordinary meeting of the Group after the expiry of

ddirwyn i ben o'r dyddiad y daeth y lle yn wag.

10 days from the date when the vacancy arises

- 4**
- Cyfarfodydd Grŵp**
- 4.1** Mae cyfarfodydd Grŵp i'w cynnull gan y Cadeirydd ac i'w cynnal o leiaf unwaith ym mhob wythnos tra bo'r Cynulliad Cenedlaethol yn eistedd.
- 4.2** Caiff agenda pob cyfarfod ei benderfynu gan y Cadeirydd mewn ymgynghoriad gydag aelodau o'r Grŵp ac (ar wahân i'r ddarpariaeth yn y paragraff nesaf) anfonir rhybudd ysgrifenedig o'r cyfarfod a'r agenda at bob aelod o'r Grŵp i gael eu derbyn heb fod yn llai na 4 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod os yw'r cyfarfod i'w gynnal tra bo'r Cynulliad Cenedlaethol yn eistedd neu fel arall ddim llai na 7 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.3** Os yw'r Cadeirydd o'r farn fod angen cynnull cyfarfod o'r Grŵp fel mater o frys gall wneud hynny heb gydymffurfio gyda pharagraff 4.2 ond mewn achos o'r fath rhaid rhoi cymaint o rybudd ag sy'n bosibl o'r cyfarfod ac o'r busnes i gael ei ystyried.
- 4.4** Os yw'r Cadeirydd yn methu cadeirio cyfarfod o'r Grŵp bydd yr aelodau sy'n bresennol yn ethol un o'u plith i fod yn Gadeirydd gweithredol y cyfarfod.
- 4.5** Mae gan y Cadeirydd y grym ac mae'n ddyletswydd arno/arni i reoli trafodion yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn sicrhau:
- 4.5i bod trafodaeth yn agored, democrataidd a threfnus;
  - 4.5ii bod cyfle teg i aelodau fynegi eu barn mewn dull cryno, perthnasol a gweddus.
- 4.6** Bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw yn ogystal â phleidlais gyffredin.
- 4.7** Ysgrifennydd y Grŵp fydd yn gyfrifol am sicrhau y cymerir ac y cylchredir cofnodion cyfarfodydd..
- 4.8** Gall aelodau'r Grŵp awdurdodi i bersonau nad ydynt yn

- 4**
- Group Meetings**
- 4.1** Group meetings are to be convened by the Chair and are to take place at least once in each week whilst the National Assembly is in session.
- 4.2** The agenda for each meeting shall be determined by the Chair in consultation with the members of the Group and (except as provided in the next paragraph) written notice of the meeting and of the agenda will be sent to each member of the Group so as to be received not less than 4 days before the date of the meeting if the meeting is to take place whilst the National Assembly is in session or otherwise not less than 7 days before the date of the meeting.
- 4.3** When in the opinion of the Chair it is necessary to convene a meeting of the Group as a matter of urgency he or she may do so without complying with paragraph 4.2 but in such a case as much notice as possible must be given of the meeting and of the business to be considered.
- 4.4** If the Chair is unable to chair a meeting of the Group the members present are to elect one of their number as acting Chair of the meeting.
- 4.5** The Chair has the power and is under a duty to regulate proceedings at Group meetings so as to ensure that:
- 4.5i discussion is open democratic and orderly;
  - 4.5ii there is fair opportunity for members to express their views in a concise relevant and seemly manner.
- 4.6** In addition to having a vote the Chair will have a casting vote.
- 4.7** The Secretary of the Group is to be responsible for ensuring that minutes of meetings are taken and circulated.
- 4.8** The members of the Group may authorise the presence

aelodau o'r Grŵp i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Grŵp ar gyfer dibenion darparu cefnogaeth weinyddol, cyngor a gwybodaeth.

4.9 Gall y Grŵp sefydlu is-bwyllgorau neu weithgorau yn adrodd i'r Grŵp, yn ôl yr angen. Yn neilltuol rhaid i'r Grŵp wneud trefniadau ar gyfer yr aelodau hynny o'r Grŵp sy'n aelodau pob Pwyllgor o'r Cynulliad Cenedlaethol i gwrdd er mwyn trafod a datblygu polisi'r Grŵp fel y cyfeiria at y Pwyllgor hwnnw. Rhaid i is-bwyllgorau neu weithgorau o'r fath weithredu yn unol â pholisïau cymeradwy y Grŵp a rhaid iddynt wneud adroddiadau rheolaidd i'r Grŵp ar eu trafodaethau a gweithgareddau.

4.10 Y Cworwm ar gyfer cyfarfodydd y grŵp yw hanner yr aelodau sydd â hawl i fod yn bresennol.

5

Cynigion Ffurfiol

5.1 Gall unrhyw aelod o'r Grŵp gynnig y cynigion ffurfiol dilynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy ddangos i'r Cadeirydd y bwriadant gynnig cynnig ffurfiol:

5.1.1 Cynnig i roi'r mater i'r bleidlais ar unwaith

5.1.2 Cynnig i ohirio cyfarfod y Grŵp

5.1.3 Cynnig i adael y mater ar y bwrdd

5.1.4 Cynnig i ohirio Rheolau Sefydlog

5.1.5 Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd

5.1.6 Cynnig i alw am bleidlais ddirgel

5.1.7 Cynnig i gymryd y cynnig mewn rhannau

5.1.8 Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd

5.1.9 Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd

5.2 Bydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod angen mwyafrif syml i gael ei gario.

5.3 Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i'w gynnig os bydd eilydd. Bydd y Cadeirydd wedyn yn galw ar aelod i wrthwynebu'r cynnig a bydd yn symud yn syth i bleidlais. Rhoddir blaenoriaeth i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod, ar wahân i 5.1.5 neu 5.1.9, pan

at Group meetings of persons who are not members of the Group for the purpose of providing administrative support advice and information.

4.9 The Group may set up such sub-committees or working groups, reporting to the Group, as are necessary. In particular the Group must make arrangements for those members of the Group who are members of each Committee of the National Assembly to meet together in order to discuss and develop Group policy as it relates to that Committee. Such sub-committees or working groups must act in accordance with the approved policies of the Group and must make regular reports to the Group on their discussions and activities.

4.10 The quorum for meetings of the Group is one half of the members entitled to attend.

5

Formal Motions

5.1 Any member of the Group may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:

5.1.1 Motion to put the matter to the vote immediately

5.1.2 Motion that the Group meeting be adjourned

5.1.3 Motion that the matter be left on the table

5.1.4 Motion to suspend Standing Orders

5.1.5 Motion of no confidence in the Chair

5.1.6 Motion to call for a secret ballot

5.1.7 Motion to take the motion in parts

5.1.8 Motion to request a Chairperson's ruling

5.1.9 Motion to challenge a Chairperson's ruling

5.2 Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.

5.3 A propose of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the

fydd gan y Cadeirydd hawl i wrthwynebu'r cynnig ar ôl gadael y Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol yn dymuno gwrthwynebu'r cynnig, yna gall y Cadeirydd yn ôl ei d/dewis alw ar aelod arall i wneud hynny.

5.4 Dim ond unwaith yn ystod unrhyw gyfarfod o'r Grŵp y medrir cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd os nad yw'r sail ar gyfer y cynnig yn wahanol.

6 **Y Grŵp a Gwaith y Cynulliad**

6.1 Arweinydd y Grŵp yw ymgeisydd y Grŵp ar gyfer swydd Prif Weinidog y Cynulliad Cenedlaethol.

6.2 Y Rheolydd Busnes yw ymgeisydd y Grŵp ar gyfer swydd Trefnydd y Cynulliad Cenedlaethol ac enwebai'r Grŵp ar gyfer aelodaeth o Bwyllgor Busnes y Cynulliad.

6.3 Yn ychwanegol at gadeirio cyfarfodydd y Grŵp, bydd swyddogaethau Cadeirydd y Grŵp yn cynnwys cydlynu ar sail feunyddiol gydag aelodau'r Grŵp a'r Arweinydd, Prif Chwip a'r Rheolydd Busnes a rhwng y Grŵp a rhannau eraill o'r blaid.

6.4 Caiff y sawl a enwebir gan y Grŵp ar gyfer aelodaeth (yn cynnwys aelodaeth ddirprwy lle'n briodol) o Bwyllgorau'r Cynulliad Cenedlaethol a chyrrff eraill y mae aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol yn eistedd arnynt eu henwebu gan y Grŵp fel a phan y cwyd angen yn ôl yr un weithdrefn ag ar gyfer ethol swyddogion o'r Grŵp. Pan yn gwneud hynny bydd aelodau'r Grŵp yn rhoi ystyriaeth i feysydd diddordeb arbennig, gwybodaeth a phrofiad yr unigolion.

6.5 Bydd y rhai a enwebir gan y Grŵp ar gyfer pob Pwyllgor Pwnc yn cynnwys aelod i weithredu fel Cysgod Ysgrifennydd (os nad yw'r Ysgrifennydd yn aelod o'r Grŵp).

6.6 Bydd yr Arweinydd yn cynnig rhestr i'w Grŵp, o aelodau,

above formal motions, except 5.1.5 or 5.1.9, where the Chair shall have the right to oppose the motion following his/her vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion, then the Chair may call another member to do so at his/her discretion.

5.4 A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Group meeting unless the grounds for the motion differ.

6 **The Group and the Work of the Assembly**

6.1 The Leader of the Group is the Group's candidate for the office of First Minister of the National Assembly.

6.2 The Business Manager is the Group's candidate for the office of Trefnydd of the National Assembly and is the Group's nominee for membership of the Business Committee of the Assembly.

6.3 The functions of the Chair of the Group will, in addition to the chairing of Group meetings include liaising on a day-to-day basis between the members of the Group and the Leader, Chief Whip, and Business Manager and between the Group and other organs of the party.

6.4 The Group's nominees for membership (including substitute membership where appropriate) of the Committees of the National Assembly and of other bodies on which members of the National Assembly sit will be elected by the Group as and when the need arises according to the same procedure as when electing officers of the Group. When doing so the members of the Group are to have regard for the particular areas of interest, knowledge and experience of the candidates.

6.5 The nominees of the Group for each Subject Committee will include a member to act as Shadow Secretary (unless the Secretary is a member of the Group)

6.6 The Leader will propose to the Group a list of members

i ffurfio Cabinet ar gyfer y Cynulliad neu Gabinet Cysgodol fel bo'n briodol. Bydd ef neu hi yn hysbysu aelodau'r Grŵp o'r meysydd portffolio fydd yn cael eu clustnodi i'r aelodau hynny mewn perthynas â busnes y Cynulliad Cenedlaethol. Rhaid i'r portffolios yng Nghabinet y Cynulliad neu'r Cabinet Cysgodol bob amser gynnwys Rheolydd Busnes ac Ysgrifennydd Cyllid. Bydd y Grŵp wedyn yn pleidleisio i gadarnhau neu wrthod Cabinet y Cynulliad neu Gabinet Cysgodol yr Arweinydd. Os gwrthodir y Cabinet arfaethedig, bydd y Cadeirydd yn gohirio cyfarfod y Grŵp, a fydd yn ailgynnull cyn gynted ag mae'r Arweinydd yn barod i gynnig Cabinet y Cynulliad neu Gabinet Cysgodol newydd. Rhaid i'r cyfarfod ailgynnull o fewn 3 diwrnod gwaith o ohirio'r cyfarfod gwreiddiol. Mae'r weithdrefn uchod yn gymwys os daw lle'n wag neu os yw'r Arweinydd yn dymuno neu bod angen i newid yr aelodaeth neu ddsbarthiad portffolios.

6.7 Wrth ffurfio Cabinet y Cynulliad neu Gabinet Cysgodol i'w cynnig i'r Grŵp, bydd yr Arweinydd yn rhoi ystyriaeth i'r angen i'r Cabinet adlewyrchu holl bobl Cymru. Bydd yn rhoi sylw arbennig i'r angen am gydbwysedd rhyw.

6.8 Bydd yr Arweinydd hefyd yn cynnig aelodau go gyfer a Chabinet Cysgodol ar gyfer Cymru. Bydd hyn wedi'i seilio ar Gabinet y Cynulliad ond fe fydd hefyd yn cynnwys Gweinidogion Cysgodol o Senedd San Steffan a'r Senedd Ewropeaidd. Bydd aelodaeth y Cabinet Cysgodol yn cael ei benderfynu drwy ymgynghoriad gydag arweinyddion y Blaid yn Senedd San Steffan a'r Senedd Ewropeaidd, a bydd yn cael ei roi gerbron y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol i'w gymeradwyo neu i'w wrthod. Bydd yr aelodaeth hefyd yn cynnwys Llywydd y Blaid. Bydd yr Arweinydd yn gyfrifol am sicrhau fod y Cabinet yn cyfarfod yn rheolaidd ac yn gweithredu'n effeithiol er mwyn hybu polisiau'r Blaid yn y tri sefydliad, a thu allan i'r Blaid. Bydd Aelodau'r Cabinet Cysgodol

to form the Assembly Cabinet or Shadow Cabinet as the case may be. (S)he will inform that Group of the portfolios to be allocated to these members in relation to the business of the National Assembly. The portfolios in the Assembly Cabinet or Shadow Cabinet must always include a Business Manager, and a Finance Secretary. The Group will then vote to confirm or reject the Leader's proposed Assembly Cabinet or Shadow Cabinet. If the proposed Cabinet is rejected, the Chair will postpone the Group meeting, which will reconvene as soon as the Leader is ready to propose a new Assembly Cabinet or Shadow Cabinet. The meeting must reconvene within 3 working days of the original meeting being postponed. In the event of a casual vacancy or should the Leader wish or need to change the membership or distribution of portfolios the above procedure applies.

6.7 In forming the Assembly Cabinet or Shadow Cabinet for proposal to the Group, the Leader will have regard to the need for the Cabinet to reflect the whole of the people of Wales. (S)he will pay particular attention to the need for gender balance.

6.8 The Leader shall also propose members for a Shadow Cabinet for Wales. This will be based on the Assembly Cabinet but will also draw in Shadow Ministers from the Westminster and European Parliaments who will have responsibility for matters not yet devolved to the National Assembly. The membership of the Shadow Cabinet shall be drawn up in consultation with the party's leaders in the Westminster and European Parliaments, and shall be submitted to the National Executive Committee for approval or rejection. The membership shall also include the President of the Party. The Leader shall be responsible for ensuring that this Cabinet meets regularly and acts effectively to promote the policies of the party in all three institutions,

yn gyfrifol am bennu blaenoriaethau ar gyfer gwaith Ymchwil a Datblygu Polisi, ac am gydlynu gyda'r Blaid i sicrhau fod y materion hyn yn cael eu gweithredu. Bydd cofnodion pob cyfarfod yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Gall yr Arweinydd benodi is-lefarwyr fel ag y mae ef neu hi yn ei weld yn angenrheidiol mewn unrhyw un o'r tri sefydliad, gan sicrhau fod hyn yn cael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

6.9 Pan fo angen, bydd y Grŵp yn ethol ymgeisydd i fod yn Gadeirydd y Pwyllgor o blith yr aelodau hynny o'r Grŵp sy'n aelodau o'r cyfryw Bwyllgor.

6.10 Pan fo'r Grŵp mewn gwrthblaid caiff mater dadleuon Pleidiau Lleiafrifol eu trafod a'u penderfynu gan y Grŵp. Bydd aelodau unigol a dynnir allan o'r bleidlais ar gyfer dadleuon aelodau unigol yn dewis eu pynciau gan roi ystyriaeth briodol i bolisiâu a blaenoriaethau'r Grŵp.

6.11 Bydd y Grŵp yn sefydlu system i sicrhau y caiff cwestiynau Aelodau i Ysgrifenyddion y Cynulliad eu llunio gan roi ystyriaeth briodol i bolisiâu a blaenoriaethau'r Grŵp.

6.12 Bydd Cadeirydd y Grŵp yn sicrhau y cynhyrchir adroddiad ysgrifenedig o waith y Grŵp ar gyfer holl gyfarfodydd Cyngor Cenedlaethol y Blaid.

7

Llunio Polisiâu

7.1 Mae aelodau'r Grŵp ac yn neilltuol y rhai a etholir i swydd neu swydd gysgodol yn y Cynulliad Cenedlaethol yn gyfrifol am gymryd rhan yn a lle'n briodol arwain y broses o ddatblygu polisiâu'r blaid mewn meysydd perthnasol i swyddogaethau'r Cynulliad Cenedlaethol.

7.2 Gan gadw mewn cof y ffaith fod y rhai a etholir i swydd yn derbyn dyletswyddau a chyfyngiadau neilltuol a bod Cadeiryddion Pwyllgorau dan ddyletswydd neilltuol i weithredu'n deg ac yn agored yng nghyswllt holl aelodau' eu Pwyllgorau, bydd y patrwm dilynol yn

and outside the party. Members of the Shadow Cabinet shall also be responsible for identifying priorities for Research and Policy Development, and liaising with the party to ensure action on these matters. Minutes of all meetings shall be submitted to the National Executive Committee. The Leader may also appoint such junior spokesperson(s) as (s)he shall feel necessary in any of the three institutions, again subject to ratification by the National Executive Committee.

6.9 The Group will, when necessary, elect from amongst those members of the Group who are members of a Committee its candidate for Chair of the Committee.

6.10 When the Group is in opposition the subject of Minority Party debates will be debated and decided by the Group. Individual members drawn out of the ballot for individual members debates will choose their topics giving due regard to the Group's policies and priorities.

6.11 The Group will establish a system to ensure that Members' questions to Assembly Secretaries are framed with due regard to the Group's policies and priorities.

6.12 The Chair of the Group will ensure that a written report of the work of the Group is produced for all Party National Council meetings.

7

Policy Making

7.1 Members of the Group and in particular those elected to office or shadow office of the National Assembly are responsible for participating in and, where appropriate leading the process of developing the policies of the party in areas relevant to the functions of the National Assembly.

7.2 Bearing in mind the fact that those elected to office are subject to distinct duties and constraints and that Chairs of Committees are under a particular duty to act fairly and openly in relation to all members of their Committees, the following pattern will apply:

weithredol:

- 7.2i Bydd Cysgod Ysgrifenyddion yn gweithio mewn cydweithrediad agos ac yn ymgynghori â'r strwythurau hynny o'r blaidd sy'n datblygu polisi, yn cynnwys y Fforwm Polisi Cenedlaethol, unrhyw weithgorau ymchwil neu ddatblygu polisi a chynrychiolwyr etholedig eraill y blaidd;
- 7.2ii Bydd ysgrifenyddion hefyd yn gweithio mewn cydweithrediad ac ymgynghoriad gyda strwythurau o'r fath lle bynnag yn briodol ac yn neilltuol wrth ddatblygu amcanion polisi tymor hir. Cydnabyddir na fydd cydweithrediad ac ymgynghoriad o'r fath bob amser yn bosibl neu'n briodol pan yn ffurfio polisi i ymateb i anghenion tymor byr ;
- 7.2iii Bydd Cadeiryddion Pwyllgorau yn adrodd i'r Grŵp ar waith eu Pwyllgorau o leiaf yn fisol tra bydd y Cynulliad Cenedlaethol yn eistedd a disgwylir iddynt wneud cymaint i hyrwyddo a datblygu polisiâu'r Grŵp ag sy'n gyson gyda'u dyletswydd i fod yn deg ac yn agored.

- 8**
- Côd Ymddygiad**
- 8.1** Disgwylir presenoldeb llawn a phrydlon ym mhob cyfarfod o'r Cynulliad, ei Bwyllgorau a chyrrff cysylltiedig ac mewn cyfarfodydd o'r Grŵp a'i is-bwyllgorau a gweithgorau os nad oes rhesymau cryf dros absenoldeb, a ddylai fod yn hysbys i aelodau eraill y Grŵp.
- 8.2** Bydd aelodau'n cynnal gwaith etholaethol mewn modd cydwybodol.
- 8.3** Bydd aelodau yn mynychu cyfarfodydd o'r pwyllgor etholaeth yn rheolaidd ac os na fedrant fod yn bresennol rhaid iddynt ddarparu adroddiad ysgrifenedig o'u gweithgareddau. Yn achos aelodau rhestr ranbarthol dylent anelu i gwrdd â phob pwyllgor etholaeth yn eu hardal o leiaf unwaith y flwyddyn a dylent gyflwyno adroddiadau ysgrifenedig o leiaf unwaith bob chwarter.

- 7.2i Shadow Secretaries shall work in close co-operation and consultation with those party structures which develop policy, including the National Policy Forum any research or policy development working groups and other elected representatives of the party;
- 7.2ii Secretaries will also work in co-operation and consultation with such structures wherever appropriate and in particular in developing long-term policy aims. It is recognised that such co-operation and consultation will not always be possible or appropriate when formulating policy to react to short-term needs;
- 7.2iii Committee Chairs will report to the Group on the work of their Committees at least monthly whilst the National Assembly is in session and will be expected to do as much to further and develop the policies of the Group as is consistent with their duties of fairness and openness.

- 8**
- Code of Conduct**
- 8.1** Full and punctual attendance at all meetings of the Assembly, its Committees and associated bodies and at meetings of the Group and its sub-committees and working groups is expected unless there are compelling reasons for absence, which should be made known to other members of the Group.
- 8.2** Members will carry out constituency work conscientiously.
- 8.3** Members will attend constituency committee meetings regularly and if unable to attend must provide a written report on their activities. In the case of regional list members they should aim to meet each constituency committee in their area at least once a year and should submit written reports at least each quarter.

- 8.4** Bydd aelodau yn cydymffurfio gyda'r egwyddor fod aelodaeth o'r Cynulliad Cenedlaethol yn swydd lawn-amser ac ni fyddant yn ymgymryd ag unrhyw swydd lawn-amser arall (heblaw y gall aelodau barhau i fod yn aelodau o Dy'r Cyffredin fel trefniant dros dro). Pan fo unrhyw Aelod yn dymuno ymgymryd ag unrhyw ffurf arall o swydd ran-amser y tu allan i'r Cynulliad, bydd yn gwneud hyn yn hysbys i'r Grŵp. Os yw'r Grŵp yn teimlo fod swydd o'r fath yn anghyson â bod yn aelod o'r Cynulliad, neu fel arall yn anfuiddiol i'r Grŵp neu'r Blaid, bydd yr Aelod yn rhoi'r gorau i swydd o'r fath. Os bydd yr Aelod yn gwrthwynebu penderfyniad y Grŵp gall apelio i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a bydd penderfyniad y Pwyllgor Gwaith ar y mater yn derfynol.
- 8.5** Byddir yn datgelu unrhyw enillion o ffynonellau heblaw aelodaeth o'r Cynulliad Cenedlaethol (yn cynnwys cyfweiliadau ar y cyfryngau) i'r Grŵp a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 8.6** I'w weithredu o'r etholiad nesaf i'r Cynulliad Cenedlaethol, bydd pob Aelod etholedig y Cynulliad Cenedlaethol Plaid Cymru – The Party of Wales yn talu lefi o 3% o'u cyflog gros i'r Blaid yn genedlaethol, a'r swm hwn i'w dalu yn fisol drwy archeb banc.
- 8.7** Ni chaiff taliadau neu roddion y medrid dehongli eu bod yn debygol o ddylanwadu ar y ffordd y mae aelodau yn cyflawni eu dyletswyddau fel aelodau o'r Cynulliad Cenedlaethol eu derbyn dan unrhyw amgylchiadau.
- 8.8** Ni chaiff Aelodau'r Grŵp eu noddi'n unigol gan unrhyw berson neu unrhyw sefydliad y medrid tybio fod ganddynt fuddiant mewn unrhyw agwedd o waith y Cynulliad, neu effeithiau'r gwaith hwnnw heb ganiatad penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni dderbynnir rhoddion ond yn unol ag unrhyw reolau a osodir gan y Cynulliad ei hunan, a bydd Aelodau'n ystyried yn ofalus y canfyddiad posib o dderbyn y fath roddion. Medrir derbyn nawdd ymchwil a staff mewn rhai amgylchiadau. Caiff unrhyw gynnig neu gais o'r fath ei ystyried ar ei

- 8.4** Members will abide by the principle that membership of the National Assembly is a full-time occupation and will undertake no other full-time occupation (except that as a transitional arrangement members may continue to be members of the House of Commons). Where any Member wishes to undertake any other form of part-time occupation outside the Assembly, (s)he shall make this known to the Group. If the Group feels that such occupation is inconsistent with membership of the Assembly, or otherwise not in the interests of the Group or the Party, the Member shall cease such occupation. Should the Member object to the decision of the Group s/he may appeal to the National Executive Committee whose decision on the matter shall be final.
- 8.5** Any earnings derived from sources other than membership of the National Assembly (including media interviews) will be declared to the Group and the National Executive Committee.
- 8.6** With effect from the next election to the National Assembly, all Plaid Cymru – The Party of Wales elected National Assembly Members will pay a levy of 3% of their gross salary to the party centrally, such sum to be payable by monthly bankers order payment.
- 8.7** Payments or gifts which could be construed as likely to influence the way in which members discharge their duties as members of the National Assembly will under no circumstances be accepted.
- 8.8** Members of the Group may not be sponsored individually by anyone or any organisation which could be perceived as having an interest in any of the workings of the Assembly, or the effects of those workings without the explicit agreement of the National Executive Committee. Gifts will only be accepted within any limits and rules laid down by the Assembly itself, and members will pay particular regard to the perception which others may have of such gifts. Sponsorship of research and staff may in some

haeddiant gan gyfarfod o'r Grŵp.
Caiff unrhyw arian a dderbynnir ei ddatgan yn gyhoeddus. Ni fyddir yn derbyn arian neu unrhyw gymhelliant arall gan lobïwyr dan unrhyw amgylchiadau.

- 8.9** Bydd aelodau'n cadw perthynas broffesiynol gyda staff y Cynulliad a gweision sifil eraill a gyda ysgrifenyddiaeth y blaid ar bob adeg.
- 8.10** Rhaid i aelodau beidio gweithredu mewn ffordd o'r fath fydd yn dod ag anfri i'r Grŵp neu'r blaid.
- 8.11** Rhaid i'r Aelodau gydymffurfio â'r safonau ymddygiad cyffredinol ar gyfer y rhai sy'n dal apwyntiadau cyhoeddus a nodir gan y Cynulliad Cenedlaethol a chan y Blaid. Rhaid datgan unrhyw fuddiannau y mae'n ofynnol eu datgan yn ôl y safonau hynny.

9

Disgyblaeth

- 9.1** Mae'n amod o aelodaeth y Grŵp fod yr aelod yn cydymffurfio gyda darpariaethau'r Rheolau Sefydlog hyn a pholisïau a phenderfyniadau'r Grŵp a gall torri'r Rheolau Sefydlog hyn neu gamau sy'n groes i benderfyniadau'r Grŵp gan aelod arwain at weithredu disgyblaethol.
- 9.2** Wrth benderfynu p'un ai i gymryd gweithredu disgyblaethol yn erbyn aelod ac os felly pa weithredu i'w gymryd bydd y Grŵp yn rhoi ystyriaeth i'r egwyddor y gall aelod fod wedi ei gymell/chymell i weithredu fel a wnaeth gan argyhoeddiad personol dwfn neu ddiddordebau ei h/etholwyr a bydd yn trin camau o'r fath gyda chydymdeimlad ond yn ddarostyngedig i'r angen blaenaf i gadw disgyblaeth a chydlyniaeth y Grŵp.
- 9.3** Os bydd y cadeirydd yn derbyn unrhyw gwyn fod aelod wedi gweithredu mewn ffordd a all arwain at weithredu disgyblu, bydd hi neu efe yn rhoi rhybudd ysgrifenedig i'r aelod o natur y gwyn. Bydd wedyn yn creu panel o dri aelod o'r grŵp i archwilio'r gwyn. Ffurfir y panel trwy fwrw coelbren ymhlith aelodau'r grŵp sydd yn gymwys i

circumstances be accepted. Any such offer or request will be considered on its individual merits by a meeting of the group. Any money which is received will be declared publicly. Under no circumstances will money or any other inducement be accepted from lobbyists.

- 8.9** Members will maintain at all times a professional relationship with Assembly and other civil servants and with the party secretariat.
- 8.10** Members must not act in such a way as to bring the Group or the party into disrepute
- 8.11** Members must abide by general standards of conduct for those holding public appointments laid down by the National Assembly and the party. Any interests required to be declared by such standards must be declared.

9

Discipline

- 9.1** It is a condition of membership of the Group that the member abides by the provisions of these Standing Orders and the policies and decisions of the Group and breach by a member of these Standing Orders or actions contrary to the decisions of the Group may lead to disciplinary action.
- 9.2** In deciding whether to take disciplinary action against a member and if so what action to take the Group will take account of the principle that a member may have been motivated to act as he or she did by deeply-held personal conviction or the interests of his or her constituents and will treat such actions sympathetically but subject to the over-riding need to preserve the discipline and cohesion of the Group.
- 9.3** On receipt by the Chair of any complaint that a member has acted in a manner which calls for disciplinary action, (s)he will notify the member in writing of the substance of the complaint. (S)he will then establish a panel of three Group members to investigate the complaint. The Panel will be formed by drawing lots from Group

glywed y gwyn. Ni fydd Arweinydd, Prif Chwip, na Chadeirydd y grŵp byth yn gymwys. Bydd unrhyw aelod gyda diddordeb yn y gwyn hefyd yn anghymwys. Rhaid i bob aelod arall o'r grŵp sicrhau eu bod ar gael i glywed y gwyn pe'u dewisir.

Bydd y panel yn ethol ei gadeirydd, a bydd yn archwilio'r gwyn. Rhoddir cyfle i'r aelod ymateb i'r gwyn mewn cyfarfod o'r panel. Bydd y panel yn ystyried y mater, gan benderfynu pa weithred disgyblaethol, os unrhyw un, sydd yn addas. Gall y fath weithredu fod:

9.3.1 cerydd ysgrifenedig

9.3.2 colli pa freintiau bynnag o aelodaeth y grŵp ag y bydd y panel yn penderfynu, am gyfnod penodedig.

9.3.3 gwaharddiad o'r grŵp am gyfnod penodedig

9.3.4 diarddel o'r grŵp (er fod hawl gwneud cais am ailymuno)

Hysbysir yr aelod o benderfyniad y panel yn syth ar lafar. Fe'i hysbysir mewn ysgrifen, o fewn tri diwrnod gwaith, o benderfyniad y panel ac o resymau'r panel am y penderfyniad hwnnw.

Bydd gan yr aelod hawl i apelio i'r grŵp llawn. Rhaid clywed unrhyw apêl mewn cyfarfod llawn o'r grŵp a elwir yn unswydd wrth i'r cadeirydd dderbyn rhybudd yr apêl. Ni chaiff unrhyw aelod o'r grŵp sydd a diddordeb yn y mater fod yn bresennol yng nghyfarfod y grŵp.

Bydd aelodau'r panel disgyblu gwreiddiol yn mynychu'r cyfarfod i esbonio eu penderfyniad a'u rhesymau, ond ni fyddant yn pleidleisio ar benderfyniad y grŵp yn yr apêl.

Caiff yr aelod sydd yn apelio wneud ei sylwadau, a bydd wedyn yn neilltuo o'r cyfarfod. Bydd y grŵp wedyn yn trafod yr apêl, a chaiff:

9.3.5 Cadarnhau penderfyniad y panel

9.3.6 Newid y gweithred disgyblaethol i un llai

9.3.7 Derbyn yr apêl

Fe hysbysir yr aelod o benderfyniad y grŵp yn syth ar

members eligible to hear the complaint. The Leader, the Chief Whip, and the Chair will always be ineligible to sit on the initial panel. Any member with an interest in the complaint will also be ineligible. All other Group Members must make themselves available to participate in the Panel if drawn by lot.

The Panel will elect its own Chair, and will investigate the complaint. The Member will be given the opportunity to respond to the complaint in a meeting of the Panel. The Panel will then consider the matter and decide what disciplinary action, if any, is required. Such action may be:

9.3.1. a written reprimand;

9.3.2. the loss of such privileges of the membership of the Group as the panel may decide for a fixed period of time;

9.3.3. suspension from the Group for a fixed period;

9.3.4. expulsion from the Group (subject to application for re-admission).

The Member subject to disciplinary action will be informed verbally immediately of the Panel's decision. (S)he will receive in writing, within three working days, a written copy of the Panel's decision and the reason for that decision.

The Member will have the right of appeal to the full Group. Any appeal must be heard at a full Group meeting convened specifically for the purpose when the Chair receives the notice of appeal. Any Group Member with an interest in the disciplinary matter will, following prior discussions with the Chair, withdraw from the Group meeting.

Members of the original disciplinary Panel will attend the Group meeting to explain their decision and the reasons for it, but will not vote on the Group's decision in the appeal.

lafar, a bydd yr aelod yn derbyn rhybudd ysgrifenedig, o fewn tri diwrnod gwaith, o benderfyniad y grŵp a'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw.

- 9.4** Os bydd y Grŵp yn rhoi cerydd ysgrifenedig i aelod neu'n tynnu breintiau am gyfnod sefydlog, ni fydd unrhyw hawl apelio. Medrir apelio i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol parthed unrhyw benderfyniad i ddiarddel neu ohirio aelodaeth.
- 9.5** Caiff unrhyw weithredu disgyblaethol a gymerir yn erbyn aelod o'r Grŵp ei adrodd i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a all yn ychwanegol gymryd camau disgyblaethol pellach dan gyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaid.

10

Perthynas gyda chyrrff eraill o fewn y Blaid

- 10.1** Bydd y Grŵp neu gynrychiolwyr y Grŵp yn cymryd rhan mewn cyd-gyfarfodydd rheolaidd gydag aelodau Senedd y Deyrnas Gyfunol, y Senedd Ewropeaidd, a chynrychiolwyr Grwpiau'r blaid ar awdurdodau unedol. Bydd yr agenda yn cynnwys eitemau ar gyfer datblygu a chydlynu polisi ac ar gyfer datrys unrhyw feysydd penodol o anghytundeb. Cynullir cyfarfodydd o'r fath o leiaf unwaith y chwarter.
- 10.2** Bydd y Grŵp yn ethol un o'i blith i gydlynu gyda Chymdeithas y Cynghorwyr ac i fynychu cyfarfodydd o Bwyllgor Gwaith y Gymdeithas. Trefnir cyfarfodydd rhwng aelodau'r Grŵp ac aelodau cynghorau unigol pan fo angen trafod materion o gonsyrn cyffredin. Disgwylir i aelodau unigol o'r Grŵp gydlynu'n effeithlon gyda

The Member appealing against the Panel's decision will make his/her representations to the Group and then withdraw. The Group will then debate the appeal, and may:

- 9.3.5 Uphold the decision of the Panel;
9.3.6 Impose a lesser sanction;
9.3.7 Uphold the appeal.

The Member will be informed verbally of the Group's decision immediately and will receive, within three working days, a written report of the Group's decision and the reasons for that decision.

- 9.4** In the event of the Group issuing a member with a written reprimand or withdrawing privileges for a fixed period, there will be no right of appeal. Any decision to suspend or expel a Member will be subject to appeal to the National Executive Committee.
- 9.5** Any disciplinary action taken against a member of the Group shall be reported to the National Executive who may in addition take further disciplinary action under the party constitution and standing orders.

10

Relationships with other bodies within the Party

- 10.1** The Group or representatives of the Group will participate in regular joint meetings with members of the United Kingdom Parliament, the European Parliament, and representatives of the party's groups on unitary authorities. The agenda will include items for developing and co-ordinating policy and for resolving any specific areas of disagreement. Such meetings shall be convened at least once each quarter.
- 10.2** The Group will elect one of its number to liaise with the Councillors' Association and to attend meetings of the Association Executive. Meetings will be arranged between members of the Group and members of individual councils when matters of common concern need to be discussed. Individual members of the Group

chynghorwyr yn ardal ei h/etholaeth neu ranbarth etholiadol.

- 10.3** Os bydd unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp ac unrhyw gorff arall o fewn y blaid, cyfeirir y mater at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ar gyfer cyfryngu a datrys yr anghytundeb. Os bydd unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol neu unrhyw anghytundeb a gyfeiriwyd at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y mae'r Pwyllgor Gwaith yn methu ei ddatrys, bydd y Pwyllgor Gwaith yn cyfeirio'r mater at y Cyngor Cenedlaethol a bydd ei benderfyniad ef ar y mater yn derfynol ac yn cyfrwymo'r holl bartion sy'n gysylltiedig.

11 **Perthynas gyda Staff**

- 11.1** Bydd y Grŵp yn sefydlu protocol ar gyfer cyflogaeth staff gan y Grŵp ac Aelodau'r Grŵp, yn trafod materion o dâl, amodau a thelerau cyflogaeth, a gweithdrefnau recriwtio a dethol. Bydd y Grŵp yn cymryd cyngor allanol fel a ystyria'n briodol wrth ddrafftio'r cynnig a bydd yn ei negydu gyda chynrychiolwyr y staff.
- 11.2** Fe ddisgwylir i bob aelod etholaeth sefydlu o leiaf un swyddfa oddi fewn i'w (h)etholaeth lle gall etholwyr gysylltu â nhw yn ystod oriau gwaith. Fe fydd disgwyl i bob aelod rhanbarthol sicrhau trefniadau fel bo modd i aelodau'r cyhoedd gysylltu gyda nhw yn ystod oriau gwaith - fe all hyn olygu sefydlu swyddfa unigol neu rhannu swyddfa. Os yw aelod yn bwriadu sefydlu swyddfa newydd neu adleoli swyddfa bresennol, fe fydd yr aelod yn cytuno'r trefniadau o flaen llaw gyda'r Prif Weithredydd ac unrhyw swyddogion eraill a enwebir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Fe fydd disgwyl i aelodau gydweithredu gydag aelodau o Senedd San Steffan ac aelodau o Senedd Ewrop i sicrhau darpariaeth effeithiol o swyddfeydd etholaeth.

will be expected to liaise effectively with councillors in the area of his or her constituency or electoral region.

- 10.3** In the event of any disagreement between the Group and any other body within the party the matter shall be referred to the National Executive for mediation and resolution. In the event of any disagreement between the Group and the National Executive or any disagreement referred to the National Executive which the National Executive is unable to resolve, the National Executive shall refer the matter to the National Council whose decision on the matter shall be final and binding on all parties involved.

11 **Relationships with Staff**

- 11.1** The Group will establish a protocol to cover employment of staff by the Group and by Group Members, addressing issues of remuneration, terms and conditions of employment, and recruitment and selection procedures. The Group will take such external advice, as it deems appropriate in drafting this proposal and will negotiate it with representatives of the staff.
- 11.2** Each constituency member is expected to establish at least one office within his/her constituency where constituents can contact him/her during normal working hours. Each regional member will be expected to make arrangements such that members of the public are able to contact him/her during normal working hours – this may involve sharing an office or establishing one as appropriate. Any member proposing to establish a new office or re-locate an existing office shall agree the arrangements in advance with the Chief Executive and any other officers nominated by the National Executive Committee. All members will be expected to co-operate with members of the Westminster Parliament and members of the European Parliament so as to achieve the most appropriate provision of constituency offices.

12

Perthynas gyda Phartïon Eraill

12.1

Ni chaiff y Grŵp ffurfio clymblaid, cytundeb, neu drefniant ffurfiol arall gyda unrhyw blaid arall a gynrychiolir yn y Cynulliad Cenedlaethol heblaw gyda chymeradwyaeth benodol Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y blaid.

12

Relationships with Other Parties

12.1

The Group may not enter into any coalition, pact, or other formal arrangement with any other party represented in the National Assembly except with the express approval of the National Executive Committee of the party.

4.4 Rheolau Sefydlog ar gyfer grŵp y Plaid yn Nhŷ'r Cyffredin

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Mae aelodau Grŵp Plaid Cymru - The Party of Wales o Dŷ'r Cyffredin ("aelodau'r Grŵp") yn derbyn bod arnynt gyfrifoldeb i'r genedl, i'r gymuned leol, ac i'r blaid i:
- 1.1i ymddwyn yn weddus ac yn onest bob amser;
  - 1.1ii ffurfio grŵp cydlynol sy'n darparu nerth, cefnogaeth, gwybodaeth a rheolaeth i aelodau;
- 1.2** Bydd y Grŵp yn penderfynu pa linell bolisi i'w dilyn gan aelodau'r Grŵp mewn perthynas â materion sydd dan ystyriaeth gan Dŷ'r Cyffredin, ond o fewn fframwaith:
- 1.2i polisiâu Plaid Cymru - The Party of Wales a benderfynir gan y Gynhadledd Genedlaethol neu'r Cyngor Cenedlaethol;
  - 1.2ii Ymgynghoriad a chydgyssylltiad gyda grwpiau'r blaid yn y Senedd Ewropeaidd, ym Mhwyllgor y Rhanbarthau, yn y Cynulliad Cenedlaethol, ac mewn awdurdodau lleol a gyda Swyddogion Cenedlaethol a llefarwyr swyddogol y blaid. (Bydd aelodau'r Grŵp yn gwneud eu gorau i gyrraedd y lefel uchaf bosib o gydweithrediad yn hyn o beth)
- 1.3** Bydd y Grŵp yn parchu'r egwyddor o gydraddoldeb mewn perthynas â'r defnydd o'r iaith Gymraeg a'r Saesneg.
- 1.4** Pan fo Aelod Seneddol yn unig gynrychiolydd Plaid Cymru - The Party of Wales yn Nhŷ'r Cyffredin (fel nad oes modd ffurfio grŵp) fe fydd, serch hynny, yn cael ei rwympo gan ddarpariaeth y rheolau sefydlog hyn i'r graddau y bo modd eu cymhwyso i unigolyn.

2 Aelodaeth y Grŵp

4.4 Standing Orders for the Party's group in the House of Commons

- 1**
- General**
- 1.1** Members of the Plaid Cymru - the Party of Wales Group of Members of the House of Commons ("members of the Group") accept a responsibility owed to the nation and the party to:
- 1.1i conduct themselves with due propriety and integrity at all times;
  - 1.1ii form a cohesive group which provides strength, support, information, and regulation for members;
- 1.2** The Group will decide on the policy line to be taken by members of the Group in relation to matters being considered by the House of Commons but within the framework of:
- 1.2i the policies of Plaid Cymru - the Party of Wales as decided by Conference or National Council;
  - 1.2ii consultation and co-ordination with the party's groups in the European Parliament, the Committee of the Regions, the National Assembly, local authorities and the National Officers and official spokespersons of the party. (Members of the Group will use their best endeavours to achieve the highest possible degree of such co-ordination)
- 1.3** The Group will respect the principle of equality in relation to use of the Welsh and English languages.
- 1.4** Where a Member of Parliament is the sole representative of Plaid Cymru - the Party of Wales in the House of Commons (so that it is impossible to form a group) (s)he will nevertheless be bound by the provisions of these standing orders in so far as they are capable of applying to an individual.

2 Membership of the Group

- 2.1** Aelodau'r Grŵp (yn amodol ar baragraff 2.2 fydd:
2.1i pob Aelod o Dŷ'r Cyffredin a etholwyd yn ymgeisydd swyddogol Plaid Cymru - The Party of Wales;
2.1ii unrhyw Aelod arall o Dŷ'r Cyffredin sydd wedi cael ei dderbyn yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales, y bo ei gais i ddod yn aelod o'r Grŵp yn cael ei gefnogi gan o leiaf 2/3 o aelodau'r Grŵp sy'n bresennol ac yn pleidleisio mewn cyfarfod o'r Grŵp lle mae ei gais yn cael ei ystyried ac y bo ei aelodaeth o'r Grŵp wedi cael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
2.1iii. Llywydd Plaid Cymru (neu gynrychiolydd yn ei (l)le) ond heb bwerau pleidleisio.

- 2.2** Bydd person yn peidio â bod yn aelod o'r Grŵp pan fydd:
2.2i yn peidio â bod yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales;
2.2ii yn peidio â bod yn aelod o Dy'r Cyffredin;
2.2iii Yn ymddiswyddo o'r Grŵp trwy roi rhybudd ysgrifenedig i Ysgrifennydd y Grŵp;
2.2iv yn cael ei ddiarddel o'r Grŵp;
2.2v yn cael ei atal o'r Grŵp (er y bydd yn dod yn aelod o'r Grŵp ar unwaith pan ddaw'r cyfnod atal i ben)

3 Swyddogion y Grŵp

- 3.1** Bydd gan y Grŵp yr aelodau canlynol:
3.1i Arweinydd;
3.1ii Cadeirydd;
3.1iii Ysgrifennydd;
3.1iv Prif Chwip;
3.1v unrhyw swyddogion eraill y penderfyna aelodau'r Grŵp eu penodi o bryd i'w gilydd.

- 2.1** The members of the Group shall (subject to paragraph 2.2) comprise:
2.1i all Members of the House of Commons elected as official candidates of Plaid Cymru - the Party of Wales;
2.1ii any other Member of the House of Commons who has been accepted as a member of Plaid Cymru - the Party of Wales, whose application to become a member of the Group is supported by not less than 2/3 of the members of the Group present and voting at the meeting of the Group at which his or her application is considered and whose membership of the Group has been approved by the National Executive Committee.
2.1iii The President of Plaid Cymru (or substitute) but without voting powers.

- 2.2** A person ceases to be a member of the Group if he or she:
2.2i ceases to be a member of Plaid Cymru - the Party of Wales;
2.2ii ceases to be a Member of the House of Commons;
2.2iii resigns from the Group by giving notice in writing to the Group Secretary;
2.2iv is expelled from the Group;
2.2v is suspended from the Group (although he or she will automatically become a member of the Group again on the termination of the period of suspension)

3 Officers of the Group

- 3.1** The Group will have the following officers:
3.1i Leader;
3.1ii Chair;
3.1iii Secretary;
3.1iv Chief Whip;
3.1v such other officers as the members of the Group from time to time decide.

3.2 Bydd holl swyddogion y Grŵp yn cael eu hethol trwy bleidlais gudd gan holl aelodau'r Grŵp, gan ddilyn Rheolau Etholiadau Mewnol y blaid. Cadeirydd y cyfarfod lle cynhelir yr etholiad fydd yn trefnu'r etholiad a gall dderbyn pleidlais trwy lythyr gan aelod o'r Grŵp sy'n methu â bod yn bresennol oherwydd salwch neu reswm da arall.

3.3 Bydd pob swyddog a etholir gan y Grŵp yn dal ei swydd tan y cyfarfod blynyddol nesaf, onid ydynt yn y cyfamser yn ymddiswyddo neu'n peidio â bod yn aelod o'r Grŵp, neu hyd nes y bydd tymor y Senedd yr etholwyd hwy yn aelod ohoni yn dod i ben. I ymddiswyddo, rhaid hysbysu Ysgrifennydd y Grŵp yn ysgrifenedig.

3.4 Bydd Etholiadau yn cael eu cynnal:

3.4i mewn cyfarfod sefydlu a gynullir cyn gynted ag y bo modd wedi pob etholiad cyffredinol ar gyfer Tŷ'r Cyffredin. Bydd pob cyfarfod sefydlu yn cael ei gynnull gan yr Arweinydd ar y pryd, neu os yw swydd yr Arweinydd heb ei llenwi, gan unrhyw aelod a oedd yn swyddog o'r Grŵp yn ystod tymor blaenorol Tŷ'r Cyffredin.

3.4ii Wedi hynny, mewn cyfarfod blynyddol a gynullir gan Gadeirydd y Grŵp unwaith bob blwyddyn galendr;

3.4iii Os digwydd bod unrhyw swydd yn wag, yn ystod y cyfarfod cyffredin nesaf o'r Grŵp wedi i 10 diwrnod fynd heibio o'r dyddiad y daeth y swydd yn wag

4

Cyfarfodydd y Grŵp

4.1 Mae cyfarfodydd y Grŵp i gael eu cynnull gan y Cadeirydd ac i gael eu cynnal o leiaf unwaith bob wythnos pan fydd Tŷ'r Cyffredin yn eistedd.

4.2 Y Cadeirydd fydd yn penderfynu ar agenda pob cyfarfod, mewn ymgynghoriad ag aelodau'r Grŵp, a rhoddir (ac eithrio dan amodau'r paragraff nesaf) hysbysiad ysgrifenedig o'r cyfarfod a'r rhaglen i bob aelod o'r Grŵp fel ei fod yn eu derbyn o leiaf 4 diwrnod

3.2 All officers of the Group are to be elected by secret ballot of the members of the group following the party's Rules for Internal Elections. The chair of the meeting at which the election is held is to conduct the election and may, where a member of the group cannot attend due to illness or other good reason, accept a vote by letter.

3.3 All officers elected by the group are to hold office until the next annual meeting unless in the meantime they resign or cease to be a member of the Group or the term of the House of Commons during which they were elected comes to an end. Resignation must be notified in writing to the Secretary of the Group.

3.4 Elections are to take place:

3.4i at an inaugural meeting to be convened as soon as practicable after each general election for the House of Commons. Each inaugural meeting shall be convened by the Leader for the time being or, if the post of Leader is vacant, by any member who was an officer of the Group during the previous term of the House of Commons;

3.4ii thereafter, at an annual meeting to be convened by the Chair of the Group once in each calendar year;

3.4iii in the event of a vacancy in any office, at the first ordinary meeting of the Group after the expiry of 10 days from the date when the vacancy arises

4

Group Meetings

4.1 Group meetings are to be convened by the Chair and are to take place at least once in each week whilst the House of Commons is in session.

4.2 The agenda for each meeting shall be determined by the Chair in consultation with the members of the Group and (except as provided in the next paragraph) written notice of the meeting and of the agenda will be sent to each member of the Group so as to be received not less than

cyn dyddiad y cyfarfod os yw'r cyfarfod i gael ei gynnal pan fo Tŷ'r Cyffredin yn eistedd neu, fel arall, o leiaf 7 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.

- 4.3** Pan fo'r Cadeirydd o'r farn bod angen cynnull cyfarfod o'r Grŵp fel mater o frys gall wneud hynny heb gydymffurfio â pharagraff 4.2, ond yn yr achos hwnnw rhaid rhoi cymaint o rybudd â phosib bod y cyfarfod i'w gynnal ac ynghylch y materion sydd i'w hystyried.
- 4.4** Os yw'r Cadeirydd yn methu â chadeirio cyfarfod o'r Grŵp, bydd yr aelodau sy'n bresennol yn ethol un o'u plith yn Gadeirydd gweithredol ar gyfer y cyfarfod.
- 4.5** Mae gan y Cadeirydd yr awdurdod a'r ddyletswydd i reoli gweithgareddau yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn sicrhau:
- 4.5i bod y drafodaeth yn agored, yn ddemocrataidd ac yn drefnus;
  - 4.5ii bod cyfle teg i aelodau fynegi eu barn mewn ffordd gryno, perthnasol a gweddus.
- 4.6** Yn ogystal â phleidlais, bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw.
- 4.7** Ysgrifennydd y Grŵp fydd yn gyfrifol am sicrhau bod cofnodion y cyfarfodydd yn cael eu cadw a'u cylchredeg.
- 4.8** Gall aelodau'r Grŵp awdurdodi personau nad ydynt yn aelodau o'r Grŵp i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn darparu cymorth gweinyddol, cyngor a gwybodaeth.
- 4.9** Gall y Grŵp sefydlu unrhyw is-bwyllgorau neu weithgorau sydd eu hangen i adrodd i'r Grŵp. Rhaid i is-bwyllgorau a gweithgorau o'r fath weithredu yn unol â pholisïau a gymeradwywyd gan y Grŵp a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig rheolaidd i'r Grŵp ynglŷn â'u trafodaethau a'u gweithgareddau.
- 4.10** Y Cworwm ar gyfer cyfarfodydd y grŵp yw hanner yr aelodau sydd â hawl i fod yn bresennol.

4 days before the date of the meeting if the meeting is to take place whilst the House of Commons is in session or otherwise not less than 7 days before the date of the meeting.

- 4.3** When in the opinion of the Chair it is necessary to convene a meeting of the Group as a matter of urgency he or she may do so without complying with paragraph 4.2 but in such a case as much notice as possible must be given of the meeting and of the business to be considered.
- 4.4** If the Chair is unable to chair a meeting of the Group the members present are to elect one of their number as acting Chair of the meeting.
- 4.5** The Chair has the power and is under a duty to regulate proceedings at Group meetings so as to ensure that:
- 4.5i discussion is open democratic and orderly;
  - 4.5ii there is fair opportunity for members to express their views in a concise relevant and seemly manner.
- 4.6** In addition to having a vote the Chair will have a casting vote.
- 4.7** The Secretary of the Group is to be responsible for ensuring that minutes of meetings are taken and circulated.
- 4.8** The members of the Group may authorise the presence at Group meetings of persons who are not members of the Group for the purpose of providing administrative support advice and information.
- 4.9** The Group may set up such sub-committees or working groups, reporting to the Group, as are necessary. Such sub-committees or working groups must act in accordance with the approved policies of the Group and must make regular written reports to the Group on their discussions and activities.
- 4.10** The quorum for meetings of the Group is one half of the members entitled to attend.

- 5**
- Cynigion Ffurfiol**
- 5.1** Gall unrhyw aelod o Grŵp gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:
- 5.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth
  - 5.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
  - 5.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
  - 5.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd
  - 5.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
  - 5.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
  - 5.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
  - 5.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
  - 5.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
- 5.2** Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.
- 5.3** Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 5.1v neu 5.1ix, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawriad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.
- 5.4** Ni ellir ond cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod grŵp heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.'

- 6**
- Y Grŵp a Gwaith y Senedd**
- 6.1** Bydd gwaith Cadeirydd y Grŵp yn cynnwys, yn ogystal â chadeirio'r Grŵp, cydgysylltu o ddydd i ddydd rhwng aelodau'r Grŵp a'r Arweinydd a'r Rheolwr Busnes a

- 5**
- Formal Motions**
- 5.1** Any member of the Group may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:
- 5.1i Motion to put the matter to the vote immediately
  - 5.1ii Motion that the Group meeting be adjourned
  - 5.1iii Motion that the matter be left on the table
  - 5.1iv Motion to suspend Standing Orders
  - 5.1v Motion of no confidence in the Chair
  - 5.1vi Motion to call for a secret ballot
  - 5.1.vii Motion to take the motion in parts
  - 5.1viii Motion to request a Chairperson's ruling
  - 5.1.ix Motion to challenge a Chairperson's ruling
- 5.2** Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.
- 5.3** A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions, except 5.1v or 5.1ix, where the Chair shall have the right to oppose the motion following his/her vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion, then the Chair may call another member to do so at his/her discretion.
- 5.4** A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Group meeting unless the grounds for the motion differ.

- 6**
- The Group and the Work of the Parliament**
- 6.1** The functions of the Chair of the Group will, in addition to the chairing of Group meetings include liaising on a day-to-day basis between the members of the Group

rhwng y Grŵp ac organau eraill y blaid.

- 6.2** Bydd enwebiadau'r grŵp ar gyfer aelodaeth (gan gynnwys aelodaeth fel dirprwyon pan fo'n briodol) o Bwyllgorau Tŷ'r Cyffredin a'r cyrff eraill y mae aelodau Tŷ'r Cyffredin yn eistedd arnynt yn cael eu hethol gan y Grŵp yn ôl yr angen ac yn unol â'r un drefn a ddilynir wrth ethol swyddogion y Grŵp. Wrth wneud hynny bydd aelodau'r Grŵp yn rhoi sylw i feysydd diddordeb, gwybodaeth a phrofiad yr ymgeiswyr.
- 6.3** Bydd pob aelod o'r Grŵp yn gyfrifol am bynciau penodol yn y Senedd fel eu dewisir gan Arweinydd y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol gan gydymffurfio a rheolau sefydlog y Grŵp hwnnw. Bydd penodiadau o'r fath yn cael eu clustnodi drwy ymgynghoriad gydag arweinydd Grŵp San Steffan, a bydd angen i hyn gael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 6.4** Pan fydd cyfle gan aelodau'r Grŵp i ddylanwadu ar y pwnc y dewisir ei drafod yn Nhŷ'r Cyffredin neu gan Bwyllgor, byddant yn gwneud hynny yn unol â phenderfyniad y Grŵp yn dilyn trafodaeth mewn cyfarfod o'r Grŵp.
- 6.5** Dylid cyflwyno unrhyw gwestiwn y dymuna unrhyw aelod o'r Grŵp ei gyfeirio at Weinidog, ac eithrio pan fo hynny'n amhosib oherwydd brys y mater, at Ysgrifennydd y Grŵp. Bydd Ysgrifennydd y Grŵp yn ei gylchlythyru i'r Arweinydd, y Rheolwr Busnes, a'r Cadeirydd. Os yw'n digwydd bod un o'r swyddogion hynny yn dymuno ei addasu, neu ei roi heibio, rhaid iddo hysbysu'r aelod trwy Ysgrifennydd y Grŵp o fewn 48 awr. Os yw'r aelod yn anghytuno â'r gwrthwynebiad ni chaiff symud ymlaen gyda'r cwestiwn oni bai bod cyfarfod o'r Grŵp wedi cymeradwyo hynny.

and the Leader and Business Manager and between the Group and other organs of the party.

- 6.2** The Group's nominees for membership (including substitute membership where appropriate) of the Committees of the House of Commons and of other bodies on which members of the House of Commons sit will be elected by the Group as and when the need arises according to the same procedure as when electing officers of the Group. When doing so the members of the Group are to have regard for the particular areas of interest, knowledge and experience of the candidates.
- 6.3** Each member of the group will take responsibility for particular subject areas in the Parliament as selected by the Party's Leader in the National Assembly under the Standing Orders for that group. Such appointments shall be made in consultation with the leader of the Westminster group, and be subject to agreement by the National Executive Committee.
- 6.4** Where members of the Group have the opportunity to influence the choice of a subject for debate by the House of Commons or a Committee they must do so in accordance with the decision of the Group following discussion in Group meeting.
- 6.5** Any question which a member of the Group proposes to address to a Minister must, except where the urgency of the matter makes it impossible, be submitted to the Secretary of the Group, who will circulate it to the Leader, Business Manager, and Chair. In the event that one of those officers require it to be amended or not to be pursued, (s)he must notify the member of that fact through the Secretary of the Group within 48 hours, in which case the member, if (s)he disagrees with the objection, may only proceed with the question if approved by a group meeting.

7.1 Mae aelodau'r Grŵp yn gyfrifol am gymryd rhan yn y broses o ddatblygu polisiâu'r blaid mewn meysydd perthnasol i swyddogaethau Tŷ'r Cyffredin, a phan fo'n briodol, byddant yn gyfrifol am arwain y broses honno.

8 **Cod Ymddygiad**

8.1 Disgwylir presenoldeb addas yn unol â phenderfyniadau'r Grŵp, yn y Senedd, ei Phwyllgorau a'i chyrrff cysylltiedig ac yng nghyfarfodydd y Grŵp, ei is-bwyllgorau a'i weithgorau, onid oes rhesymau anorfod dros absenoldeb. Dylid hysbysu Rheolwr Busnes y Grŵp o resymau o'r fath.

8.2 Bydd aelodau yn cyflawni eu gwaith yn eu hetholaethau yn gydwybodol.

8.3 Bydd aelodau yn mynychu cyfarfodydd eu pwyllgor etholaethol yn rheolaidd ac yn darparu adroddiad ysgrifenedig am eu gweithgareddau os ydynt yn methu â bod yn bresennol.

8.4 Bydd aelodau yn cadw at yr egwyddor bod aelodaeth o Senedd San Steffan yn waith llawn amser ac ni fyddant yn ymgymryd ag unrhyw swydd llawn amser arall.

8.5 Byddir yn datgan i'r Grŵp unrhyw incwm o ffynonellau (gan gynnwys cyfweiliadau ar y cyfryngau) ar wahân i aelodaeth o Senedd San Steffan.

8.6 I'w weithredu o'r etholiad nesaf i Senedd San Steffan, bydd pob aelod etholedig o Senedd San Steffan yn talu lefi o 3% o'u cyflog gros i'r Blaid yn genedlaethol, a'r swm hwn i'w dalu yn fisol drwy archeb banc.

8.7 Ni chaiff taliadau neu roddion y medrid dehongli eu bod yn debygol o ddylanwadu ar y ffordd y mae aelodau yn cyflawni eu dyletswyddau fel aelodau o Senedd San Steffan eu derbyn dan unrhyw amgylchiadau.

8.8 Ni chaiff Aelodau'r Grŵp eu noddî'n unigol gan unrhyw berson neu unrhyw sefydliad y medrid tybio fod ganddynt fuddiant mewn unrhyw agwedd o waith y

7.1 Members of the Group are responsible for participating in and, where appropriate leading the process of developing the policies of the party in areas relevant to the functions of the House of Commons.

8 **Code of Conduct**

8.1 Appropriate attendance, in accordance with Group decisions, in Parliament, its Committees and associated bodies and at meetings of the Group and its sub-committees and working groups is expected unless there are compelling reasons for absence, which should be made known to the Business Manager of the Group.

8.2 Members will carry out constituency work conscientiously.

8.3 Members will attend constituency committee meetings regularly and if unable to attend must provide a written report on their activities.

8.4 Members will abide by the principle that membership of the Westminster parliament is a full-time occupation and will undertake no other full-time occupation.

8.5 Any income derived from sources other than membership of the Westminster parliament (including media interviews) will be declared to the Group.

8.6 With effect from the next election to the Westminster Parliament, all Plaid Cymru – The Party of Wales elected Members of the Westminster Parliament will pay a levy of 3% of their gross salary to the party centrally, such sum to be payable by monthly bankers order payment.

8.7 Payments or gifts which could be construed as likely to influence the way in which members discharge their duties as members of the Westminster parliament will under no circumstances be accepted.

8.8 Members of the Group may not be sponsored individually by anyone or any organisation which could be perceived as having an interest in any of the

Senedd, neu effeithiau'r gwaith hwnnw heb ganiatad penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni dderbynnir rhoddion ond yn unol ag unrhyw reolau a osodir gan y Senedd ei hunan, a bydd Aelodau'n ystyried yn ofalus y canfyddiad posib o dderbyn y fath roddion. Medrir derbyn nawdd ymchwil a staff mewn rhai amgylchiadau. Caiff unrhyw gynnig neu gais o'r fath ei ystyried ar ei haeddiant gan gyfarfod o'r Grŵp. Caiff unrhyw arian a dderbynnir ei ddatgan yn gyhoeddus. Ni fyddir yn derbyn arian neu unrhyw gymhelliant arall gan lobïwyr dan unrhyw amgylchiadau.

- 8.9** Bydd aelodau bob amser yn cynnal perthynas broffesiynol gyda staff Seneddol a gweision sifil eraill a gydag ysgrifenyddiaeth y blaid.
- 8.10** Ni fydd aelodau yn ymddwyn mewn ffordd a fydd yn dwyn anfri ar y Grŵp na'r blaid.
- 8.11** Rhaid i'r Aelodau gydymffurfio â'r safonau ymddygiad cyffredinol ar gyfer y rhai sy'n dal apwyntiadau cyhoeddus a nodir gan Senedd San Steffan a chan y Blaid. Rhaid datgan unrhyw fuddiannau y mae'n ofynnol eu datgan yn ôl y safonau hynny.
- 8.12** Dim ond eu costau gwirioneddol y gall aelodau eu hawlio.

9

Disgyblu

- 9.1** Mae'n amod aelodaeth o'r Grŵp bod yr aelod yn glynu wrth ddarpariaeth y Rheolau Sefydlog hyn ac wrth bolisiâu a phenderfyniadau'r Grŵp. Os bydd aelod yn torri'r Rheolau Sefydlog hyn, neu'n gweithredu'n groes i benderfyniadau'r Grŵp gallai hynny arwain at gamau disgyblu. Pan fydd y Grŵp yn cynnwys pedwar aelod neu fwy, y Grŵp fydd yn gweithredu'r camau hynny. Pan fydd llai na phedwar aelod yn y Grŵp y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd yn gyfrifol am weithredu.
- 9.2** Wrth benderfynu a ddylid cychwyn camau disgyblu yn

workings of the Parliament, or the effects of those workings without the explicit agreement of the National Executive Committee. Gifts will only be accepted within any limits and rules laid down by the Parliament itself, and members will pay particular regard to the perception which others may have of such gifts. Sponsorship of research and staff may in some circumstances be accepted. Any such offer or request will be considered on its individual merits by a meeting of the group. Any money which is received will be declared publicly. Under no circumstances will money or any other inducement or favours be accepted from lobbyists.

- 8.9** Members will maintain at all times a professional relationship with Parliamentary and other civil servants and with the party secretariat.
- 8.10** Members must not act in such a way as to bring the Group or the party into disrepute
- 8.11** Members must abide by general standards of conduct for those holding public appointments laid down by the Westminster parliament and the party. Any interests required to be declared by such standards must be declared.
- 8.12** Only actual expenses incurred by the members will be claimed.

9

Discipline

- 9.1** It is a condition of membership of the Group that the member abides by the provisions of these Standing Orders and the policies and decisions of the Group and breach by a member of these Standing Orders or actions contrary to the decisions of the Group may lead to disciplinary action. Where there are four or more members of the Group, such action will be taken by the Group; where there are less than four members, such action shall be the responsibility of the National Executive Committee.
- 9.2** In deciding whether to take disciplinary action against a

erbyn aelod, a sut i weithredu mewn achos o'r fath, bydd y Grŵp yn cymryd i ystyriaeth yr egwyddor y gallai aelod fod wedi cael ei gymell i weithredu fel y gwnaeth gan argyhoeddiad personol dwfn neu gan fuddiannau ei etholwyr. Byddir yn trin achosion fel hyn gyda chydymdeimlad ond yn amodol ar yr angen pennaf i warchod disgyblaeth a chydlyniad y Grŵp.

9.3 Os bydd y Cadeirydd yn derbyn unrhyw gwyn bod aelod wedi gweithredu mewn modd sy'n sbarduno camau disgyblu bydd yn rhoi gwybod i'r aelod mewn ysgrifen beth yw sylwedd y gwyn a byddir yn gosod y mater ar raglen cyfarfod cyfleus nesaf y Grŵp. Rhoddir cyfle i'r aelod ymateb i'r gwyn ac yna bydd yn gadael y cyfarfod. Bydd aelodau eraill y Grŵp, ar ôl ymchwilio ymhellach i'r mater os bydd raid, a chaniatáu i'r aelod sydd dan ystyriaeth ymateb, yn penderfynu sut i weithredu, os o gwbl. Gellir gweithredu un o'r camau canlynol:

- 9.3i cerydd ysgrifenedig;
- 9.3ii colli unrhyw freintiau aelodaeth o'r Grŵp yn ôl doethineb y Grŵp;
- 9.3iii gwahardd yr aelod o'r Grŵp am gyfnod penodol;
- 9.3iv ei ddiarddel o'r Grŵp (yn amodol ar gais am gael ail ymuno)

9.4 Nid oes hawl i apêl yn erbyn gweithred o dan 9.3i na 9.3ii uchod ond gall aelod apelio i Bwyllgor Gwaith Cenedlaethol Plaid Cymru - The Party of Wales yn erbyn gweithred o dan 9.3iii neu 9.3iv.

9.5 Rhoddir gwybod i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am unrhyw achos disgyblu yn erbyn aelod o'r Grŵp a gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol weithredu disgyblaeth ychwanegol yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaid.

10 Perthynas gyda chyrrff eraill o fewn y Blaid

10.1 Bydd y Grŵp yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd ar y cyd a gynhelir yn rheolaidd gydag aelodau'r Cynulliad

member and if so what action to take the Group will take account of the principle that a member may have been motivated to act as he or she did by deeply-held personal conviction or the interests of his or her constituents and will treat such actions sympathetically but subject to the over-riding need to preserve the discipline and cohesion of the Group.

9.3 On receipt by the Chair of any complaint that a member has acted in a manner which calls for disciplinary action he will notify the member in writing of the substance of the complaint and it will be placed on the agenda of the next convenient meeting of the Group. The member will be given the opportunity of responding to the complaint and will then withdraw. The remaining members of the Group will, if necessary after seeking further information and permitting the member under consideration to respond to it, decide what disciplinary action, if any, is required. Such action may be either:

- 9.3i a written reprimand;
- 9.3ii loss of such privileges of membership of the Group as the Group may decide;
- 9.3iii suspension from the Group for a fixed period;
- 9.3iv expulsion from the Group (subject to any application for re-admission)

9.4 There will be no right of appeal against action under 9.3i or 9.3ii above but a member may appeal to the National Executive of Plaid Cymru -the Party of Wales against action under 9.3iii or 9.3iv.

9.5 Any disciplinary action taken against a member of the Group shall be reported to the National Executive who may in addition take further disciplinary action under the party constitution and standing orders.

10 Relationships with other bodies within the Party

10.1 The Group will participate in regular joint meetings with members of the National Assembly, the Second

Cenedlaethol, y Senedd Ewropeaidd, 2il Siambr Senedd San Steffan, a chynrychiolwyr grwpiau'r blaid ar yr awdurdodau unedol. Bydd y rhaglen yn cynnwys eitemau ar ddatblygu a chydgyssylltu polisi ac ar ddatrys unrhyw feysydd penodol lle bo anghytundeb. Cynhelir cyfarfodydd o'r fath o leiaf unwaith y chwarter.

10.2 Bydd y Grŵp yn ethol un o'i aelodau i gydgyssylltu gyda Chymdeithas y Cynghorwyr ac i fynychu cyfarfodydd Pwyllgor Gwaith y gymdeithas honno. Trefnir cyfarfodydd rhwng aelodau'r Grŵp ac aelodau o gynghorau unigol pan fydd angen trafod materion o ddiddordeb cyffredin. Disgwylir i aelodau unigol o'r Grŵp gydgyssylltu yn effeithiol gyda chynghorwyr yn eu hetholaeth neu ranbarth etholiadol.

10.3 Bydd yr aelod a etholir yn Gydgyssylltydd Polisi yn gyfrifol am gydgyssylltu gyda'r blaid ar bob mater o bolisi, ac yn benodol bydd yn gwasanaethu fel aelod, yn rhinwedd ei swydd, o Fforwm Polisi'r blaid.

10.4 Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp ac unrhyw gorff arall o fewn y blaid cyfeirir y mater at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn cymodi ac yn penderfynu'r mater. Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, neu bod y Pwyllgor Gwaith yn methu â datrys yr anghytundeb a gyfeiriwyd i'w sylw, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cyfeirio'r mater at y Cyngor Cenedlaethol a bydd penderfyniad y Cyngor Cenedlaethol ar y mater yn derfynol ac yn rhwymo pawb sydd a wnelo â'r mater.

11 Perthynas gyda Staff

11.1 Bydd y Grŵp, mewn ymgynghoriad â chynrychiolwyr y staff yr effeithir arnynt, yn gosod graddfeydd tâl cytunedig, amodau a thelerau gwaith cytunedig, a threfniadau penodi cytunedig, ar gyfer yr holl staff a gyflogir gan aelodau o'r Grŵp, gan gynnwys staff sy'n gweithio yn yr etholaethau.

Chamber of the Westminster Parliament, the European Parliament, and representatives of the party's groups on unitary authorities. The agenda will include items for developing and co-ordinating policy and for resolving any specific areas of disagreement. Such meetings shall be convened at least once each quarter.

10.2 The Group will elect one of its number to liaise with the Councillors' Association and to attend meetings of the Association Executive. Meetings will be arranged between members of the Group and members of individual councils when matters of common concern need to be discussed. Individual members of the Group will be expected to liaise effectively with councillors in the area of his or her constituency or electoral region.

10.3 The member elected as Policy Co-ordinator shall be responsible for liaison with the party on all policy issues, and in particular shall serve as an ex-officio member of the party's Policy Forum.

10.4 In the event of any disagreement between the Group and any other body within the party the matter shall be referred to the National Executive for mediation and resolution. In the event of any disagreement between the Group and the National Executive or any disagreement referred to the National Executive which the National Executive is unable to resolve, the National Executive shall refer the matter to the National Council whose decision on the matter shall be final and binding on all parties involved.

11 Relationships with Staff

11.1 The Group will fix, in consultation with any representatives of the staff affected, agreed scales of remuneration, agreed terms and conditions of employment, and agreed procedures for appointment in relation to all staff employed by members of the Group, including those based in the constituencies.

11.2 Fe ddisgwylir i bob aelod sefydlu swyddfa oddi fewn i'w (h)etholaeth lle gall etholwyr gysylltu â nhw yn ystod oriau gwaith. Os yw aelod yn bwriadu sefydlu swyddfa newydd neu adleoli swyddfa bresennol, fe fydd yr aelod yn cytuno'r trefniadau o flaen llaw gyda'r Prif Weithredydd ac unrhyw swyddogion eraill a enwebir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Fe fydd disgwyl i aelodau gydweithredu gydag aelodau o'r Cynulliad ac aelodau o Senedd Ewrop i sicrhau darpariaeth effeithiol o swyddfeydd etholaeth.

12 **Perthynas gyda Phleidiau Eraill**

12.1 Ni chaiff y Grŵp ddod i glymblaid, trefniant, na chytundeb ffurfiol arall gydag unrhyw blaid arall a gynrychiolir yn Senedd San Steffan ac eithrio gyda chymeradwyaeth benodol Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y blaid.

11.2 Each member is expected to establish at least one office within his/her constituency where constituents can contact him/her during normal working hours. Any member proposing to establish a new office or re-locate an existing office shall agree the arrangements in advance with the Chief Executive and any other officers nominated by the National Executive Committee. Members will be expected to co-operate with members of the Assembly and members of the European Parliament so as to achieve the most appropriate provision of constituency offices.

12 **Relationships with Other Parties**

12.1 The Group may not enter into any coalition, pact, or other formal arrangement with any other party represented in the Westminster parliament except with the express approval of the National Executive Committee of the party.

4.5 Rheolau Sefydlog ar gyfer grŵp y Plaid yn Ail Siambr Senedd San Steffan

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Mae aelodau Grŵp Plaid Cymru - The Party of Wales o Ail Siambr Senedd San Steffan (“aelodau'r Grŵp”) yn derbyn bod arnynt gyfrifoldeb i'r genedl, i'r gymuned leol, ac i'r blaid i:
- 1.1i ymddwyn yn weddus ac yn onest bob amser;
  - 1.1ii ffurfio grŵp cydlynol sy'n darparu nerth, cefnogaeth, gwybodaeth a rheolaeth i aelodau;
- 1.2** Bydd y Grŵp yn penderfynu pa linell bolisi i'w dilyn gan aelodau'r Grŵp mewn perthynas â materion sydd dan ystyriaeth gan Ail Siambr Senedd San Steffan, ond o fewn fframwaith:
- 1.2i polisiau Plaid Cymru - The Party of Wales a benderfynir gan y Gynhadledd Genedlaethol neu'r Cyngor Cenedlaethol;
  - 1.2ii Ymgynghoriad a chydgyssylltiad gyda grwpiau'r blaid yn y Senedd Ewropeaidd, ym Mhwyllgor y Rhanbarthau, yn y Cynulliad Cenedlaethol, Tŷ'r Cyffredin ac mewn awdurdodau lleol a gyda Swyddogion Cenedlaethol a llefarwyr swyddogol y blaid. (Bydd aelodau'r Grŵp yn gwneud eu gorau i gyrraedd y lefel uchaf bosib o gydweithrediad yn hyn o beth)
- 1.3** Bydd y Grŵp yn parchu'r egwyddor o gydraddoldeb mewn perthynas â'r defnydd o'r iaith Gymraeg a'r Saesneg.
- 1.4** Pan fo Aelod Ail Siambr Senedd San Steffan yn unig gynrychiolydd Plaid Cymru - The Party of Wales yn Ail Siambr Senedd San Steffan (fel nad oes modd ffurfio grŵp) fe fydd, serch hynny, yn cael ei rwymo gan ddarpariaeth y rheolau sefydlog hyn i'r graddau y bo modd eu cymhwyso i unigolyn.

4.5 Standing Orders for the Party's group in the Second Chamber of the Westminster Parliament

- 1**
- General**
- 1.1** Members of the Plaid Cymru - the Party of Wales Group of Members of the Second Chamber of the Westminster Parliament (“members of the Group”) accept a responsibility owed to the nation and the party to:
- 1.1i conduct themselves with due propriety and integrity at all times;
  - 1.1ii form a cohesive group which provides strength, support, information, and regulation for members;
- 1.2** The Group will decide on the policy line to be taken by members of the Group in relation to matters being considered by the Second Chamber of the Westminster Parliament but within the framework of:
- 1.2i the policies of Plaid Cymru - the Party of Wales as decided by Conference or National Council;
  - 1.2ii consultation and co-ordination with the party's groups in the European Parliament, the Committee of the Regions, the National Assembly, the House of Commons, local authorities and the National Officers and official spokespersons of the party. (Members of the Group will use their best endeavours to achieve the highest possible degree of such co-ordination)
- 1.3** The Group will respect the principle of equality in relation to use of the Welsh and English languages.
- 1.4** Where a Member of the Second Chamber of the Parliament is the sole representative of Plaid Cymru - the Party of Wales in the Second Chamber of the Westminster Parliament (so that it is impossible to form a group) (s)he will nevertheless be bound by the provisions of these standing orders in so far as they are

- 2**
- 2.1** **Aelodaeth y Grŵp**
Aelodau'r Grŵp (yn amodol ar baragraff 2.2 fydd:
2.1i pob Aelod o Ail Siambr Senedd San Steffan a enwebwyd yn ymgeisydd swyddogol Plaid Cymru - The Party of Wales;
2.1ii unrhyw Aelod arall o Ail Siambr Senedd San Steffan sydd wedi cael ei dderbyn yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales, y bo ei gais i ddod yn aelod o'r Grŵp yn cael ei gefnogi gan o leiaf 2/3 o aelodau'r Grŵp sy'n bresennol ac yn pleidleisio mewn cyfarfod o'r Grŵp lle mae ei gais yn cael ei ystyried ac y bo ei aelodaeth o'r Grŵp wedi cael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
2.1iii. Llywydd Plaid Cymru (neu gynrychiolydd yn ei (l)le) ond heb bwerau pleidleisio.
- 2.2** Bydd person yn peidio â bod yn aelod o'r Grŵp pan fydd:
2.2i yn peidio â bod yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales;
2.2ii yn peidio â bod yn aelod o Ail Siambr senedd San Steffan;
2.2iii Yn ymddiswyddo o'r Grŵp trwy roi rhybudd ysgrifenedig i Ysgrifennydd y Grŵp;
2.2iv yn cael ei ddiarddel o'r Grŵp;
2.2v yn cael ei atal o'r Grŵp (er y bydd yn dod yn aelod o'r Grŵp ar unwaith pan ddaw'r cyfnod atal i ben)
- 3**
- 3.1** **Swyddogion y Grŵp**
Bydd gan y Grŵp yr aelodau canlynol:
3.1i Arweinydd;
3.1ii Cadeirydd;
3.1iii Ysgrifennydd;

capable of applying to an individual.

- 2**
- 2.1** **Membership of the Group**
The members of the Group shall (subject to paragraph 2.2) comprise:
2.1i all Members of the second Chamber of the Westminster Parliament nominated as official candidates of Plaid Cymru - the Party of Wales;
2.1ii any other Member of the Second Chamber of the Westminster parliament who has been accepted as a member of Plaid Cymru - the Party of Wales, whose application to become a member of the Group is supported by not less than 2/3 of the members of the Group present and voting at the meeting of the Group at which his or her application is considered and whose membership of the Group has been approved by the National Executive Committee.
2.1iii The President of Plaid Cymru (or substitute) but without voting powers.
- 2.2** A person ceases to be a member of the Group if he or she:
2.2i ceases to be a member of Plaid Cymru - the Party of Wales;
2.2ii ceases to be a Member of the Second Chamber of the Westminster parliament;
2.2iii resigns from the Group by giving notice in writing to the Group Secretary;
2.2iv is expelled from the Group;
2.2v is suspended from the Group (although he or she will automatically become a member of the Group again on the termination of the period of suspension)
- 3**
- 3.1** **Officers of the Group**
The Group will have the following officers:
3.1i Leader;
3.1ii Chair;
3.1iii Secretary;

3.1iv Prif Chwip;

3.1v unrhyw swyddogion eraill y penderfyna aelodau'r Grŵp eu penodi o bryd i'w gilydd.

3.2 Bydd holl swyddogion y Grŵp yn cael eu hethol trwy bleidlais gudd gan holl aelodau'r Grŵp, gan ddilyn Rheolau Etholiadau Mewnol y blaid. Cadeirydd y cyfarfod lle cynhelir yr etholiad fydd yn trefnu'r etholiad a gall dderbyn pleidlais trwy lythyr gan aelod o'r Grŵp sy'n methu â bod yn bresennol oherwydd salwch neu reswm da arall.

3.3 Bydd pob swyddog a etholir gan y Grŵp yn dal ei swydd tan y cyfarfod blynyddol nesaf, onid ydynt yn y cyfamser yn ymddiswyddo neu'n peidio â bod yn aelod o'r Grŵp. I ymddiswyddo, rhaid hysbysu Ysgrifennydd y Grŵp yn ysgrifenedig.

3.4 Bydd Etholiadau yn cael eu cynnal:

3.4i mewn cyfarfod blynyddol a gynullir gan Gadeirydd y Grŵp unwaith bob blwyddyn galendr, neu, os nad oes Cadeirydd wedi'i ethol eto, gan aelod o'r grŵp a benodir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol at y pwrpas hwn;

3.4iii Os digwydd bod unrhyw swydd yn wag, yn ystod y cyfarfod cyffredin nesaf o'r Grŵp wedi i 10 diwrnod fynd heibio o'r dyddiad y daeth y swydd yn wag

4 Cyfarfodydd y Grŵp

4.1 Mae cyfarfodydd y Grŵp i gael eu cynnull gan y Cadeirydd ac i gael eu cynnal o leiaf unwaith bob wythnos pan fydd Ail Siambr Senedd San Steffan yn eistedd.

4.2 Y Cadeirydd fydd yn penderfynu ar agenda pob cyfarfod, mewn ymgynghoriad ag aelodau'r Grŵp, a rhoddir (ac eithrio dan amodau'r paragraff nesaf) hysbysiad ysgrifenedig o'r cyfarfod a'r rhaglen i bob aelod o'r Grŵp fel ei fod yn eu derbyn o leiaf 4 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod os yw'r cyfarfod i gael ei gynnal pan fo Ail Siambr y Senedd yn eistedd neu, fel arall, o

3.1iv Chief Whip;

3.1v such other officers as the members of the Group from time to time decide.

3.2 All officers of the Group are to be elected by secret ballot of the members of the group following the party's Rules for Internal Elections. The chair of the meeting at which the election is held is to conduct the election and may, where a member of the group cannot attend due to illness or other good reason, accept a vote by letter.

3.3 All officers elected by the group are to hold office until the next annual meeting unless in the meantime they resign or cease to be a member of the Group. Resignation must be notified in writing to the Secretary of the Group.

3.4 Elections are to take place:

3.4i at an annual meeting to be convened by the Chair of the Group or, if no Chair has yet been elected, by a member of the Group appointed for that purpose by the National Executive Committee once in each calendar year;

3.4iii in the event of a vacancy in any office, at the first ordinary meeting of the Group after the expiry of 10 days from the date when the vacancy arises

4 Group Meetings

4.1 Group meetings are to be convened by the Chair and are to take place at least once in each week whilst the Second Chamber of the Westminster parliament is in session.

4.2 The agenda for each meeting shall be determined by the Chair in consultation with the members of the Group and (except as provided in the next paragraph) written notice of the meeting and of the agenda will be sent to each member of the Group so as to be received not less than 4 days before the date of the meeting if the meeting is to take place whilst the Second Chamber of the

leiaf 7 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.

- 4.3** Pan fo'r Cadeirydd o'r farn bod angen cynnull cyfarfod o'r Grŵp fel mater o frys gall wneud hynny heb gydymffurfio â pharagraff 4.2, ond yn yr achos hwnnw rhaid rhoi cymaint o rybudd â phosib bod y cyfarfod i'w gynnal ac ynghylch y materion sydd i'w hystyried.
- 4.4** Os yw'r Cadeirydd yn methu â chadeirio cyfarfod o'r Grŵp, bydd yr aelodau sy'n bresennol yn ethol un o'u plith yn Gadeirydd gweithredol ar gyfer y cyfarfod.
- 4.5** Mae gan y Cadeirydd yr awdurdod a'r ddyletswydd i reoli gweithgareddau yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn sicrhau:
- 4.5i bod y drafodaeth yn agored, yn ddemocrataidd ac yn drefnus;
  - 4.5ii bod cyfle teg i aelodau fynegi eu barn mewn ffordd gryno, perthnasol a gweddus.
- 4.6** Yn ogystal â phleidlais, bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw.
- 4.7** Ysgrifennydd y Grŵp fydd yn gyfrifol am sicrhau bod cofnodion y cyfarfodydd yn cael eu cadw a'u cylchredeg.
- 4.8** Gall aelodau'r Grŵp awdurdodi personau nad ydynt yn aelodau o'r Grŵp i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Grŵp er mwyn darparu cymorth gweinyddol, cyngor a gwybodaeth.
- 4.9** Gall y Grŵp sefydlu unrhyw is-bwyllgorau neu weithgorau sydd eu hangen i adrodd i'r Grŵp. Rhaid i is-bwyllgorau a gweithgorau o'r fath weithredu yn unol â pholisïau a gymeradwywyd gan y Grŵp a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig rheolaidd i'r Grŵp ynglŷn â'u trafodaethau a'u gweithgareddau.
- 4.10** Y Cworwm ar gyfer cyfarfodydd y grŵp yw hanner yr aelodau sydd â hawl i fod yn bresennol.

5

Cynigion Ffurfiol

Westminster parliament is in session or otherwise not less than 7 days before the date of the meeting.

- 4.3** When in the opinion of the Chair it is necessary to convene a meeting of the Group as a matter of urgency he or she may do so without complying with paragraph 4.2 but in such a case as much notice as possible must be given of the meeting and of the business to be considered.
- 4.4** If the Chair is unable to chair a meeting of the Group the members present are to elect one of their number as acting Chair of the meeting.
- 4.5** The Chair has the power and is under a duty to regulate proceedings at Group meetings so as to ensure that:
- 4.5i discussion is open democratic and orderly;
  - 4.5ii there is fair opportunity for members to express their views in a concise relevant and seemly manner.
- 4.6** In addition to having a vote the Chair will have a casting vote.
- 4.7** The Secretary of the Group is to be responsible for ensuring that minutes of meetings are taken and circulated.
- 4.8** The members of the Group may authorise the presence at Group meetings of persons who are not members of the Group for the purpose of providing administrative support advice and information.
- 4.9** The Group may set up such sub-committees or working groups, reporting to the Group, as are necessary. Such sub-committees or working groups must act in accordance with the approved policies of the Group and must make regular written reports to the Group on their discussions and activities.
- 4.10** The quorum for meetings of the Group is one half of the members entitled to attend.

5

Formal Motions

- 5.1** Gall unrhyw aelod o Grŵp gynnig y cynigion ffurfiol canlynol ar ddiwedd unrhyw araith drwy fynegi i'r Cadeirydd ei fod am awgrymu cynnig ffurfiol:
- 5.1i Cynnig i roi y mater i bleidlais yn syth
  - 5.1ii Cynnig fod y cyfarfod yn cael ei ohirio
  - 5.1iii Cynnig fod y mater yn cael ei adael ar y bwrdd
  - 5.1iv Cynnig i ohirio'r Rheolau Sefydlog hyd nes y bydd y cyfarfod yn symud at fusnes newydd
  - 5.1v Cynnig o ddiffyg hyder yn y Cadeirydd
  - 5.1vi Cynnig i alw pleidlais gudd
  - 5.1vii Cynnig i gymeryd y cynnig mewn rhannau
  - 5.1viii Cynnig i ofyn am ddyfarniad y Cadeirydd
  - 5.1ix Cynnig i herio dyfarniad y Cadeirydd
- 5.2** Bydd angen mwyafrif syml i basio unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod.
- 5.3** Bydd gan gynigydd unrhyw un o'r cynigion ffurfiol uchod dri munud i gynnig y cynnig os yw'r cynnig yn cael ei eilio. Bydd y Cadeirydd yna yn galw ar aelod i wrthwynebu y cynnig ac yna symud ymlaen i bleidlais. Bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gynigydd y cynnig gwreiddiol i wrthwynebu'r holl gynigion ffurfiol uchod heblaw am 5.1v neu 5.1ix, lle fydd gan y Cadeirydd yr hawl i wrthwynebu y cynnig yn dilyn ei ymadawiad o'r Gadair. Os nad yw cynigydd y cynnig gwreiddiol eisiau gwrthwynebu y cynnig yna gall y Cadeirydd alw ar gynrychiolydd arall i wneud yn ôl ei ddoethineb.
- 5.4** Ni ellir ond cynnig cynnig o ddiffyg hyder yn erbyn y Cadeirydd unwaith yn unig yn ystod unrhyw gyfarfod grŵp heblaw fod sail y cynnig yn wahanol.'

6 Y Grŵp a Gwaith Ail Siambr y Senedd

- 6.1** Bydd gwaith Cadeirydd y Grŵp yn cynnwys, yn ogystal â chadeirio'r Grŵp, cydgysylltu o ddydd i ddydd rhwng aelodau'r Grŵp a'r Arweinydd a'r Rheolwr Busnes a rhwng y Grŵp ac organau eraill y blaid.

- 5.1** Any member of the Group may propose the following formal motions at the end of any speech by indicating to the Chair that they intend to propose a formal motion:
- 5.1i Motion to put the matter to the vote immediately
  - 5.1ii Motion that the Group meeting be adjourned
  - 5.1iii Motion that the matter be left on the table
  - 5.1iv Motion to suspend Standing Orders
  - 5.1v Motion of no confidence in the Chair
  - 5.1vi Motion to call for a secret ballot
  - 5.1.vii Motion to take the motion in parts
  - 5.1viii Motion to request a Chairperson's ruling
  - 5.1.ix Motion to challenge a Chairperson's ruling

- 5.2** Any of the above formal motions shall require a simple majority to be carried.

- 5.3** A proposer of any of the above formal motions shall have three minutes to propose the motion provided that the motion is seconded. The Chair shall then call on a member to oppose the motion and will then move straight to a vote. Preference shall be given to the proposer of the original motion to oppose all of the above formal motions, except 5.1v or 5.1ix, where the Chair shall have the right to oppose the motion following his/her vacation of the Chair. If the proposer of the original motion does not wish to oppose the motion, then the Chair may call another member to do so at his/her discretion.

- 5.4** A motion of no confidence in the Chair may be proposed only once during any Group meeting unless the grounds for the motion differ.

6 The Group and the Work of the Second Chamber of the Parliament

- 6.1** The functions of the Chair of the Group will, in addition to the chairing of Group meetings include liaising on a day-to-day basis between the members of the Group and the Leader and Business Manager and between the

- 6.2** Bydd enwebiadau'r grŵp ar gyfer aelodaeth (gan gynnwys aelodaeth fel dirprwyon pan fo'n briodol) o Bwyllgorau Ail Siambr Senedd San Steffan a'r cyrff eraill y mae aelodau Ail Siambr y Senedd yn eistedd arnynt yn cael eu hethol gan y Grŵp yn ôl yr angen ac yn unol â'r un drefn a ddilynir wrth ethol swyddogion y Grŵp. Wrth wneud hynny bydd aelodau'r Grŵp yn rhoi sylw i feysydd diddordeb, gwybodaeth a phrofiad yr ymgeiswyr.
- 6.3** Bydd pob aelod o'r Grŵp yn gyfrifol am bynciau penodol yn y Senedd fel eu dewisir gan Arweinydd y Blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol gan gydymffurfio â rheolau sefydlog y Grŵp hwnnw. Bydd penodiadau o'r fath yn cael eu clustnodi drwy ymgynghoriad gydag arweinydd Grŵp San Steffan, a bydd angen i hyn gael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 6.4** Pan fydd cyfle gan aelodau'r Grŵp i ddylanwadu ar y pwnc y dewisir ei drafod yn Ail Siambr Senedd San Steffan neu gan Bwyllgor, byddant yn gwneud hynny yn unol â phenderfyniad y Grŵp yn dilyn trafodaeth mewn cyfarfod o'r Grŵp.
- 6.5** Dylid cyflwyno unrhyw gwestiwn y dymuna unrhyw aelod o'r Grŵp ei gyfeirio at Weinidog, ac eithrio pan fo hynny'n amhosib oherwydd brys y mater, at Ysgrifennydd y Grŵp. Bydd Ysgrifennydd y Grŵp yn ei gylchlythyru i'r Arweinydd, y Rheolwr Busnes, a'r Cadeirydd. Os yw'n digwydd bod un o'r swyddogion hynny yn dymuno ei addasu, neu ei roi heibio, rhaid iddo hysbysu'r aelod trwy Ysgrifennydd y Grŵp o fewn 48 awr. Os yw'r aelod yn anghytuno â'r gwrthwynebiad ni chaiff symud ymlaen gyda'r cwestiwn oni bai bod cyfarfod o'r Grŵp wedi cymeradwyo hynny.

- Group and other organs of the party.
- 6.2** The Group's nominees for membership (including substitute membership where appropriate) of the Committees of the Second Chamber of the Westminster parliament and of other bodies on which members of the Second Chamber of the Westminster parliament sit will be elected by the Group as and when the need arises according to the same procedure as when electing officers of the Group. When doing so the members of the Group are to have regard for the particular areas of interest, knowledge and experience of the candidates.
- 6.3** Each member of the group will take responsibility for particular subject areas in the Parliament as selected by the Party's Leader in the National Assembly under the Standing Orders for that group. Such appointments shall be made in consultation with the leader of the Westminster group, and be subject to agreement by the National Executive Committee.
- 6.4** Where members of the Group have the opportunity to influence the choice of a subject for debate by the Second Chamber of the Westminster parliament or a Committee they must do so in accordance with the decision of the Group following discussion in Group meeting.
- 6.5** Any question which a member of the Group proposes to address to a Minister must, except where the urgency of the matter makes it impossible, be submitted to the Secretary of the Group, who will circulate it to the Leader, Business Manager, and Chair. In the event that one of those officers require it to be amended or not to be pursued, (s)he must notify the member of that fact through the Secretary of the Group within 48 hours, in which case the member, if (s)he disagrees with the objection, may only proceed with the question if approved by a group meeting.

7.1 Mae aelodau'r Grŵp yn gyfrifol am gymryd rhan yn y broses o ddatblygu polisiâu'r blaidd mewn meysydd perthnasol i swyddogaethau Ail Siambr Senedd San Steffan, a phan fo'n briodol, byddant yn gyfrifol am arwain y broses honno.

8 **Cod Ymddygiad**

8.1 Disgwylir presenoldeb addas yn unol â phenderfyniadau'r Grŵp, yn y Senedd, ei Phwyllgorau a'i chyrrff cysylltiedig ac yng nghyfarfodydd y Grŵp, ei is-bwyllgorau a'i weithgorau, onid oes rhesymau anorfod dros absenoldeb. Dylid hysbysu Rheolwr Busnes y Grŵp o resymau o'r fath.

8.2 Ni chaiff taliadau neu roddion y medrid dehongli eu bod yn debygol o ddylanwadu ar y ffordd y mae aelodau yn cyflawni eu dyletswyddau fel aelodau o Ail Siambr Senedd San Steffan eu derbyn dan unrhyw amgylchiadau.

8.3 Ni chaiff Aelodau'r Grŵp eu noddî'n unigol gan unrhyw berson neu unrhyw sefydliad y medrid tybio fod ganddynt fuddiant mewn unrhyw agwedd o waith y Senedd, neu effeithiau'r gwaith hwnnw heb ganiatad penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni dderbynnir rhoddion ond yn unol ag unrhyw reolau a osodir gan y Senedd ei hunan, a bydd Aelodau'n ystyried yn ofalus y canfyddiad posib o dderbyn y fath roddion. Medrir derbyn nawdd ymchwil a staff mewn rhai amgylchiadau. Caiff unrhyw gynnig neu gais o'r fath ei ystyried ar ei haeddiant gan gyfarfod o'r Grŵp. Caiff unrhyw arian a dderbynnir ei ddatgan yn gyhoeddus. Ni fyddir yn derbyn arian neu unrhyw gymhelliant arall gan lobiwyr dan unrhyw amgylchiadau.

8.4 Bydd aelodau bob amser yn cynnal perthynas broffesiynol gyda staff Seneddol a gweision sifil eraill a gydag ysgrifenyddiaeth y blaidd.

8.5 Ni fydd aelodau yn ymddwyn mewn ffordd a fydd yn

7.1 Members of the Group are responsible for participating in and, where appropriate leading the process of developing the policies of the party in areas relevant to the functions of the Second Chamber of the Westminster parliament.

8 **Code of Conduct**

8.1 Appropriate attendance, in accordance with Group decisions, in Parliament, its Committees and associated bodies and at meetings of the Group and its sub-committees and working groups is expected unless there are compelling reasons for absence, which should be made known to the Business Manager of the Group.

8.2 Payments or gifts which could be construed as likely to influence the way in which members discharge their duties as members of the Second Chamber of the Westminster parliament will under no circumstances be accepted.

8.3 Members of the Group may not be sponsored individually by anyone or any organisation which could be perceived as having an interest in any of the workings of the Parliament, or the effects of those workings without the explicit agreement of the National Executive Committee. Gifts will only be accepted within any limits and rules laid down by the Parliament itself, and members will pay particular regard to the perception which others may have of such gifts. Sponsorship of research and staff may in some circumstances be accepted. Any such offer or request will be considered on its individual merits by a meeting of the group. Any money which is received will be declared publicly. Under no circumstances will money or any other inducement or favours be accepted from lobbyists.

8.4 Members will maintain at all times a professional relationship with Parliamentary and other civil servants and with the party secretariat.

8.5 Members must not act in such a way as to bring the

8.6 dwyn anfri ar y Grŵp na'r blaid.
Rhaid i'r Aelodau gydymffurfio â'r safonau ymddygiad cyffredinol ar gyfer y rhai sy'n dal apwyntiadau cyhoeddus a nodir gan Senedd San Steffan a chan y Blaid. Rhaid datgan unrhyw fuddiannau y mae'n ofynnol eu datgan yn ôl y safonau hynny.

8.7 Dim ond eu costau gwirioneddol y gall aelodau eu hawlio.

9

Disgyblu

9.1 Mae'n amod aelodaeth o'r Grŵp bod yr aelod yn glynu wrth ddarpariaeth y Rheolau Sefydlog hyn ac wrth bolisiâu a phenderfyniadau'r Grŵp. Os bydd aelod yn torri'r Rheolau Sefydlog hyn, neu'n gweithredu'n groes i benderfyniadau'r Grŵp gallai hynny arwain at gamau disgyblu. Pan fydd y Grŵp yn cynnwys pedwar aelod neu fwy, y Grŵp fydd yn gweithredu'r camau hynny. Pan fydd llai na phedwar aelod yn y Grŵp y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd yn gyfrifol am weithredu.

9.2 Wrth benderfynu a ddylid cychwyn camau disgyblu yn erbyn aelod, a sut i weithredu mewn achos o'r fath, bydd y Grŵp yn cymryd i ystyriaeth yr egwyddor y gallai aelod fod wedi cael ei gymell i weithredu fel y gwnaeth gan argyhoeddiad personol dwfn neu gan fuddiannau ei etholwyr. Byddir yn trin achosion fel hyn gyda chydymdeimlad ond yn amodol ar yr angen pennaf i warchod disgyblaeth a chydlynid y Grŵp.

9.3 Os bydd y Cadeirydd yn derbyn unrhyw gwyn bod aelod wedi gweithredu mewn modd sy'n sbarduno camau disgyblu bydd yn rhoi gwybod i'r aelod mewn ysgrifen beth yw sylwedd y gwyn a byddir yn gosod y mater ar raglen cyfarfod cyfleus nesaf y Grŵp. Rhoddir cyfle i'r aelod ymateb i'r gwyn ac yna bydd yn gadael y cyfarfod. Bydd aelodau eraill y Grŵp, ar ôl ymchwilio ymhellach i'r mater os bydd raid, a chaniatáu i'r aelod sydd dan ystyriaeth ymateb, yn penderfynu sut i weithredu, os o

Group or the party into disrepute
8.6 Members must abide by general standards of conduct for those holding public appointments laid down by the Westminster parliament and the party. Any interests required to be declared by such standards must be declared.

8.7 Only actual expenses incurred by the members will be claimed.

9

Discipline

9.1 It is a condition of membership of the Group that the member abides by the provisions of these Standing Orders and the policies and decisions of the Group and breach by a member of these Standing Orders or actions contrary to the decisions of the Group may lead to disciplinary action. Where there are four or more members of the Group, such action will be taken by the Group; where there are less than four members, such action shall be the responsibility of the National Executive Committee.

9.2 In deciding whether to take disciplinary action against a member and if so what action to take the Group will take account of the principle that a member may have been motivated to act as he or she did by deeply-held personal conviction or the interests of his or her constituents and will treat such actions sympathetically but subject to the over-riding need to preserve the discipline and cohesion of the Group.

9.3 On receipt by the Chair of any complaint that a member has acted in a manner which calls for disciplinary action he will notify the member in writing of the substance of the complaint and it will be placed on the agenda of the next convenient meeting of the Group. The member will be given the opportunity of responding to the complaint and will then withdraw. The remaining members of the Group will, if necessary after seeking further information and permitting the member under consideration to

gwbl. Gellir gweithredu un o'r camau canlynol:
9.3i cerydd ysgrifenedig;
9.3ii colli unrhyw freintiau aelodaeth o'r Grŵp yn ôl doethineb y Grŵp;
9.3iii gwahardd yr aelod o'r Grŵp am gyfnod penodol;
9.3iv ei ddiarddel o'r Grŵp (yn amodol ar gais am gael ail ymuno)

9.4 Nid oes hawl i apêl yn erbyn gweithred o dan 9.3i na 9.3ii uchod ond gall aelod apelio i Bwyllgor Gwaith Cenedlaethol Plaid Cymru - The Party of Wales yn erbyn gweithred o dan 9.3iii neu 9.3iv.

9.5 Rhoddir gwybod i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am unrhyw achos disgyblu yn erbyn aelod o'r Grŵp a gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol weithredu disgyblaeth ychwanegol yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaid.

10 Perthynas gyda chyrrff eraill o fewn y Blaid

10.1 Bydd y Grŵp yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd ar y cyd a gynhelir yn rheolaidd gydag aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol, Tŷ'r Cyffredin, y Senedd Ewropeaidd, a chynrychiolwyr grwpiau'r blaid ar yr awdurdodau unedol. Bydd y rhaglen yn cynnwys eitemau ar ddatblygu a chydgyssylltu polisi ac ar ddatrys unrhyw feysydd penodol lle bo anghytundeb. Cynhelir cyfarfodydd o'r fath o leiaf unwaith y chwarter.

10.2 Bydd y Grŵp yn ethol un o'i aelodau i gydgyssylltu gyda Chymdeithas y Cynghorwyr ac i fynychu cyfarfodydd Pwyllgor Gwaith y gymdeithas honno. Trefnir cyfarfodydd rhwng aelodau'r Grŵp ac aelodau o gynghorau unigol pan fydd angen trafod materion o ddiddordeb cyffredin. Disgwylir i aelodau unigol o'r Grŵp gydgyssylltu yn effeithiol gyda chynghorwyr yn eu hetholaeth neu ranbarth etholiadol.

10.3 Bydd yr aelod a etholir yn Gydgyssylltydd Polisi yn gyfrifol am gydgyssylltu gyda'r blaid ar bob mater o bolisi, ac yn

respond to it, decide what disciplinary action, if any, is required. Such action may be either:

9.3i a written reprimand;

9.3ii loss of such privileges of membership of the Group as the Group may decide;

9.3iii suspension from the Group for a fixed period;

9.3iv expulsion from the Group (subject to any application for re-admission)

9.4 There will be no right of appeal against action under 9.3i or 9.3ii above but a member may appeal to the National Executive of Plaid Cymru -the Party of Wales against action under 9.3iii or 9.3iv.

9.5 Any disciplinary action taken against a member of the Group shall be reported to the National Executive who may in addition take further disciplinary action under the party constitution and standing orders.

10 Relationships with other bodies within the Party

10.1 The Group will participate in regular joint meetings with members of the National Assembly, the House of Commons, the European Parliament, and representatives of the party's groups on unitary authorities. The agenda will include items for developing and co-ordinating policy and for resolving any specific areas of disagreement. Such meetings shall be convened at least once each quarter.

10.2 The Group will elect one of its number to liaise with the Councillors' Association and to attend meetings of the Association Executive. Meetings will be arranged between members of the Group and members of individual councils when matters of common concern need to be discussed. Individual members of the Group will be expected to liaise effectively with councillors in the area of his or her constituency or electoral region.

10.3 The member elected as Policy Co-ordinator shall be responsible for liaison with the party on all policy issues,

benodol bydd yn gwasanaethu fel aelod, yn rhinwedd ei swydd, o Fforwm Polisi'r blaid.

- 10.4** Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp ac unrhyw gorff arall o fewn y blaid cyfeirir y mater at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn cymodi ac yn penderfynu'r mater. Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng y Grŵp a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, neu bod y Pwyllgor Gwaith yn methu â datrys yr anghytundeb a gyfeiriwyd i'w sylw, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cyfeirio'r mater at y Cyngor Cenedlaethol a bydd penderfyniad y Cyngor Cenedlaethol ar y mater yn derfynol ac yn rhwymo pawb sydd a wnelo â'r mater.

11 **Perthynas gyda Staff**

- 11.1** Bydd y Grŵp, mewn ymgynghoriad â chynrychiolwyr y staff yr effeithir arnynt, yn gosod graddfeydd tâl cytunedig, amodau a thelerau gwaith cytunedig, a threfniadau penodi cytunedig, ar gyfer yr holl staff a gyflogir gan aelodau o'r Grŵp, gan gynnwys staff sy'n gweithio yn yr etholaethau.

12 **Perthynas gyda Phleidiau Eraill**

- 12.1** Ni chaiff y Grŵp ddod i glymblaid, trefniant, na chytundeb ffurfiol arall gydag unrhyw blaid arall a gynrychiolir yn Ail Siambr Senedd San Steffan ac eithrio gyda chymeradwyaeth benodol Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol y blaid.

and in particular shall serve as an ex-officio member of the party's Policy Forum.

- 10.4** In the event of any disagreement between the Group and any other body within the party the matter shall be referred to the National Executive for mediation and resolution. In the event of any disagreement between the Group and the National Executive or any disagreement referred to the National Executive which the National Executive is unable to resolve, the National Executive shall refer the matter to the National Council whose decision on the matter shall be final and binding on all parties involved.

11 **Relationships with Staff**

- 11.1** The Group will fix, in consultation with any representatives of the staff affected, agreed scales of remuneration, agreed terms and conditions of employment, and agreed procedures for appointment in relation to all staff employed by members of the Group, including those based in the constituencies.

12 **Relationships with Other Parties**

- 12.1** The Group may not enter into any coalition, pact, or other formal arrangement with any other party represented in the Second Chamber of the Westminster parliament except with the express approval of the National Executive Committee of the party.

4.6 Rheolau Sefydlog ar gyfer Grŵp y Blaid yn y Senedd Ewropeaidd

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Mae aelodau Plaid Seneddol Ewropeaidd Plaid Cymru - The Party of Wales (“aelodau PSE”) yn derbyn fod arnynt gyfrifoldeb i’r genedl ac i’r blaid i:
- 1.1i ymddwyn bob amser gyda gwedduster a chywirdeb dyledus;
  - 1.1ii ffurfio PSE gydlynol sy’n darparu nerth, cynhaliath, gwybodaeth ac arweiniad i aelodau;
- 1.2** Bydd PSE yn penderfynu pa linell bolisi y bydd aelodau PSE yn ei dilyn mewn perthynas â materion sy’n cael eu hystyried gan y senedd Ewropeaidd, ond o fewn fframwaith:
- 1.2i polisiau Plaid Cymru -The Party of Wales a benderfynir gan y Gynhadledd neu’r Cyngor Cenedlaethol;
  - 1.2ii ymgynghoriad a chydgyssylltiad gyda grwpiau’r blaid yn y Cynulliad Cenedlaethol, ym Mhwyllgor y Rhanbarthau, yn Senedd y Deyrnas Gyfunol, mewn awdurdodau lleol, a gyda Swyddogion Cenedlaethol, llfaryddion swyddogol y blaid a’r Adranau Cenedlaethol. (Bydd aelodau PSE yn ceisio eu gorau i sicrhau y lefel uchaf o gydweithrediad ag sy’n bosibl yn hyn o beth)
- 1.3** Pan fo ASE yn unig gynrychiolydd Plaid Cymru -The Party of Wales yn y Senedd (fel nad oes modd ffurfio PSE) fe fydd, serch hynny, yn rhwym i ddarpariaethau’r rheolau sefydlog hyn i’r graddau y bo modd eu cymhwyso i unigolyn.
- 2**
- Aelodaeth y Blaid Seneddol Ewropeaidd (PSE)**
- 2.1** Aelodau PSE (yn amodol ar baragraff 2.2 fydd:
- 2.1i yr holl Aelodau Seneddol Ewropeaidd dros

4.6 Standing Orders for the Party’s Group in the European Parliament

- 1**
- General**
- 1.1** Members of the Plaid Cymru - the Party of Wales European Parliamentary Party (“members of the EPP”) accept a responsibility owed to the nation and to the party to:
- 1.1i conduct themselves with due propriety and integrity at all times;
  - 1.1ii form a cohesive EPP which provides strength, support, information, and regulation for members;
- 1.2** The EPP will decide on the policy line to be taken by members of the EPP in relation to matters being considered by the European parliament but within the framework of:
- 1.2i the policies of Plaid Cymru - the Party of Wales as decided by Conference or National Council;
  - 1.2ii consultation and co-ordination with the party’s groups in the National Assembly, the Committee of the Regions, the United Kingdom Parliament, local authorities, the National Officers and official spokespersons of the party and National Sections. (Members of the EPP will use their best endeavours to achieve the highest possible degree of such co-ordination)
- 1.3** Where an MEP is the sole representative of Plaid Cymru - the Party of Wales in the Parliament (so that it is impossible to form an EPP) (s)he will nevertheless be bound by the provisions of these standing orders in so far as they are capable of applying to an individual.
- 2**
- Membership of the EPP**
- 2.1** The members of the EPP shall (subject to paragraph 2.2) comprise:

Gymru a etholwyd yn ymgeiswyr swyddogol Plaid Cymru -The Party of Wales;

2.1ii unrhyw Aelod Seneddol Ewropeaidd arall sydd wedi cael ei dderbyn yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales, y bo ei gais i fod yn aelod o PSE yn cael ei gefnogi gan o leiaf 2/3 o aelodau PSE sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y cyfarfod o'r PSE sy'n ystyried y cais, ac y bo ei gais am aelodaeth o'r PSE wedi cael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

2.1iii Llywydd Plaid Cymru (neu gynrychiolydd yn ei (l)le ond heb bwerau pleidleisio.

- 2.2** Bydd person yn peidio â bod yn aelod o PSE pan fydd:
- 2.2i yn peidio â bod yn aelod o Blaid Cymru - the Party of Wales;
  - 2.2ii yn peidio â bod yn Aelod Seneddol Ewropeaidd;
  - 2.2iii yn ymddiswyddo o'r PSE trwy hysbysu Ysgrifennydd PSE mewn ysgrifen;
  - 2.2iv yn cael ei ddiarddel o'r PSE;
  - 2.2v yn cael ei atal o'r PSE (er y bydd yn aelod o'r PSE ar unwaith eto pan ddaw'r cyfnod atal i ben)

3 Swyddogion PSE

3.1 Arweinydd y PSE fydd yr Aelod a etholwyd ar ben rhestr etholiadol y blaid ar gyfer Etholiad Senedd Ewrop.

3.2 Bydd yr Arweinydd yn dal y swydd hyd at y cyfarfod blynyddol nesaf oni fydd yn y cyfamser yn ymddiswyddo neu'n peidio â bod yn aelod o'r PSE neu bod tymor y Senedd Ewropeaidd yr etholwyd ef neu hi ar ei gyfer yn dod i ben. I ymddiswyddo, rhaid hysbysu aelodau eraill PSE yn ysgrifenedig.

4 Cyfarfodydd PSE

2.1i all Members of the European parliament for Wales elected as official candidates of Plaid Cymru - the Party of Wales;

2.1ii any other Member of the European parliament who has been accepted as a member of Plaid Cymru - the Party of Wales, whose application to become a member of the EPP is supported by not less than 2/3 of the members of the EPP present and voting at the meeting of the EPP at which his or her application is considered and whose membership of the EPP has been approved by the National Executive Committee.

2.1iii The President of Plaid Cymru (or substitute) but without voting powers.

2.2 A person ceases to be a member of the EPP if he or she:

2.2i ceases to be a member of Plaid Cymru - the Party of Wales;

2.2ii ceases to be a Member of the European parliament;

2.2iii resigns from the EPP by giving notice in writing;

2.2iv is expelled from the EPP;

2.2v is suspended from the EPP (although he or she will automatically become a member of the EPP again on the termination of the period of suspension)

3 Officers of the EPP

3.1 The Leader of the EPP shall be the Member elected at the top of the party's electoral list for European Parliamentary elections

3.2 The Leader shall hold office until the next annual meeting unless in the meantime (s)he resigns or ceases to be a member of the EPP or the term of the European parliament during which (s)he was elected comes to an end. Resignation must be notified in writing to the other member(s) of the EPP.

4 EPP Meetings

- 4.1** Yr Arweinydd fydd yn cynnull cyfarfodydd PSE, a gynhelir fel y bo angen er mwyn cydgysylltu gwaith PSE yn effeithiol, ond byddant yn cael eu cynnal yn ffurfiol o leiaf unwaith y flwyddyn.
- 4.2** Yr Arweinydd fydd yn penderfynu ar y agenda ar gyfer pob cyfarfod ffurfiol ac anfonir copi o'r rhaglen at bob aelod o'r PSE fel ei fod yn cael ei dderbyn ganddo o leiaf 4 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod os yw'r cyfarfod i'w gynnal yn ystod eisteddiad y senedd Ewropeaidd neu, fel arall, o leiaf 7 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.3** Pan fo'r Arweinydd o'r farn bod angen cynnull cyfarfod brys o'r PSE gall wneud hynny heb gydymffurfio â pharagraff 4.2 ond mewn achos felly rhaid rhoi cymaint o rybudd ag y bo modd bod y cyfarfod i'w gynnal a pha faterion sydd i'w trafod.
- 4.4** Mae gan yr Arweinydd yr awdurdod a'r cyfrifoldeb i reoli trefn cyfarfod PSE er mwyn sicrhau:
4.4i bod trafodaeth yn agored, yn ddemocrataidd ac yn drefnus;
4.4ii bod cyfle teg i aelodau fynegi eu barn mewn ffordd gryno, perthnasol a gweddus
- 4.5** Yn ogystal â phleidlais bydd gan yr Arweinydd bleidlais fwrw.
- 4.6** Gall aelodau PSE awdurdodi personau nad ydynt yn aelodau o PSE i fod yn bresennol yn y cyfarfodydd er mwyn darparu cymorth gweinyddol, cyngor a gwybodaeth.
- 5** **PSE a Gwaith y Senedd**
- 5.1** Yn ei gyfarfod sefydlu ac ym mhob cyfarfod blynyddol wedi hynny bydd PSE yn penderfynu pa aelodau fydd yn gweithredu fel llyfarydd dros wahanol feysydd polisi.
- 5.2** Pan fo aelodau PSE yn cael cyfle i ddylanwadu ar y pwnc a ddewisir i'w drafod gan y Senedd Ewropeaidd

- 4.1** EPP meetings are to be convened by the Leader and are to take place as necessary for the effective co-ordination of the EPP's work, but shall take place on a formal basis at least once each year.
- 4.2** The agenda for each formal meeting shall be determined by the Leader and written notice of the meeting and of the agenda will be sent to each member of the EPP so as to be received not less than 4 days before the date of the meeting if the meeting is to take place whilst the European parliament is in session or otherwise not less than 7 days before the date of the meeting.
- 4.3** When in the opinion of the Leader it is necessary to convene a meeting of the EPP as a matter of urgency he or she may do so without complying with paragraph 4(b) but in such a case as much notice as possible must be given of the meeting and of the business to be considered.
- 4.4** The Leader has the power and is under a duty to regulate proceedings at EPP meetings so as to ensure that:
4.4i discussion is open democratic and orderly;
4.4ii there is fair opportunity for members to express their views in a concise relevant and seemly manner.
- 4.5** In addition to having a vote the Leader will have a casting vote.
- 4.6** The members of the EPP may authorise the presence at EPP meetings of persons who are not members of the EPP for the purpose of providing administrative support advice and information.
- 5** **The EPP and the Work of the Parliament**
- 5.1** At its inaugural meeting and at each subsequent annual meeting the EPP will determine which members shall act as spokespersons on which areas of policy.
- 5.2** Where members of the EPP have the opportunity to influence the choice of a subject for debate by the

	neu gan Bwyllgor rhaid iddynt wneud hynny yn unol â phenderfyniad PSE yn dilyn trafodaeth mewn cyfarfod o'r PSE.		European parliament or a Committee they must do so in accordance with the decision of the EPP following discussion in EPP meeting.
5.3	Dylai unrhyw gwestiwn i'r Comisiynwyr, neu i Gyngor y Gweinidogion, ac unrhyw argymhelliad iddynt gynnal dadl frys, gael ei drafod o fewn PSE cyn cael ei gyflwyno, ac eithrio pan fo'n ymwneud yn benodol â gwaith pwyllgor yr aelod.	5.3	Any questions to Commissioners, the Council of Ministers, or proposals for an urgency debate. should be discussed within the EPP before submission, unless it is an issue relating specifically to the member's committee work.
5.4	Bydd Arweinydd y PSE yn sicrhau fod adroddiad ysgrifenedig ar waith y grŵp yn cael ei ddarparu ar gyfer pob cyfarfod o'r Cyngor Cenedlaethol.	5.4	The Leader of the EPP will ensure that a written report of the work of the EPP is produced for all National Council meetings.
6	<u>Llunio Polisi</u>	6	<u>Policy Making</u>
6.1	Mae aelodau PSE yn gyfrifol am gymryd rhan yn y broses o ddatblygu polisiâu'r blaid mewn meysydd sy'n berthnasol i weithgareddau'r senedd Ewropeaidd, a phan fo'n briodol, am roi arweiniad yn y broses.	6.1	Members of the EPP are responsible for participating in and, where appropriate leading the process of developing the policies of the party in areas relevant to the functions of the European parliament.
7	<u>Côd Ymddygiad</u>	7	<u>Code of Conduct</u>
7.1	Disgwylir presenoldeb yng nghyfarfodydd y Senedd, ei Phwyllgorau a chyrrff cysylltiedig, ac yng nghyfarfodydd PSE, ei his-bwyllgorau a'i gweithgorau, oni bo rhesymau anorfod am absenoldeb. Dylid hysbysu aelodau eraill PSE o'r rhesymau hynny.	7.1	Appropriate attendance at meetings of the Parliament, its Committees and associated bodies and at meetings of the EPP and its sub-committees and working groups is expected unless there are compelling reasons for absence, which should be made known to other members of the EPP.
7.2	Bydd aelodau yn cyflawni gwaith eu hetholaeth yn gydwybodol.	7.2	Members will carry out constituency work conscientiously.
7.3	O fewn y cyfyngiadau a osodir arnynt gan eu gwaith seneddol, dylai aelodau geisio cadw cymaint o gysylltiad ag y gellir gyda phwyllgorau etholaethol y blaid trwy Gymru gyfan.	7.3	Members should seek to maximise their contact with the constituency committees of the party throughout Wales within the constraints of their parliamentary workload.
7.4	Bydd aelodau yn cadw at yr egwyddor bod aelodaeth o'r senedd Ewropeaidd yn swydd amser llawn ac ni fyddant yn ymgymryd ag unrhyw waith amser llawn arall.	7.4	Members will abide by the principle that membership of the European parliament is a full-time occupation and will undertake no other full-time occupation.
7.5	Byddir yn rhoi gwybod i'r PSE, ac i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, am unrhyw incwm a geir o ffynonellau heblaw aelodaeth o'r senedd Ewropeaidd (gan gynnwys	7.5	Any income derived from sources other than membership of the European Parliament (including media interviews) will be declared to the EPP and to the

- incwm cyfweliadau ar y cyfryngau).
- 7.6** I'w weithredu o'r etholiad nesaf i'r Senedd Ewropeaidd, bydd pob aelod etholedig o'r Senedd Ewropeaidd yn talu lefi o 3% o'u cyflog gros i'r Blaid yn genedlaethol, a'r swm hwn i'w dalu yn fisol drwy archeb banc.
- 7.7** Ni fyddir o dan unrhyw amgylchiadau yn derbyn taliadau neu roddion y gellid eu dehongli fel ymgais i ddylanwadu ar y ffordd y mae aelodau yn cyflawni eu dyletswydd fel aelodau o'r senedd Ewropeaidd.
- 7.8** Ni all unrhyw berson na chorff y gellid ystyried fod ganddo fuddiannau yn gysylltiedig ag unrhyw weithredoedd, neu ag effaith unrhyw weithredoedd o ran y senedd Ewropeaidd, noddi aelodau o'r PSE yn unigol heb ganiatad penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni dderbynnir rhoddion ond yn unol ag unrhyw reolau a osodir gan y Senedd ei hunan, a bydd Aelodau'n ystyried yn ofalus y canfyddiad posib o dderbyn y fath roddion. O dan rai amgylchiadau gellir derbyn nawdd ar gyfer ymchwil a staff. Rhaid i unrhyw gynig neu gais o'r fath gael ei ystyried yn ôl ei rinweddau mewn cyfarfod o'r PSE. Bydd unrhyw arian a dderbynnir yn cael ei ddatgan yn gyhoeddus. Ni fyddir o dan unrhyw amgylchiadau yn derbyn arian, anogaeth na ffafrau gan lobiwyr.
- 7.9** Bydd yr aelodau bob amser yn cynnal perthynas broffesiynol gyda staff y Senedd a gweision sifil eraill a gydag ysgrifenyddiaeth y blaid.
- 7.10** Ni fydd yr aelodau yn ymddwyn mewn unrhyw ffordd a fyddai'n dwyn anfri ar y Blaid Seneddol Ewropeaidd nac ar y blaid.
- 7.11** Rhaid i aelodau gadw at y safonau ymddygiad cyffredinol a bennir gan y senedd Ewropeaidd a chan y blaid ar gyfer rhai sy'n dal swyddi cyhoeddus. Rhaid datgan unrhyw fuddiannau sy'n ofynnol i'w datgan yn ôl y safonau hynny.

- National Executive Committee.
- 7.6** With effect from the next election to the European Parliament, all Plaid Cymru – The Party of Wales elected Members of the European Parliament will pay a levy of 3% of their gross salary to the party centrally, such sum to be payable by monthly bankers order payment.
- 7.7** Payments or gifts which could be construed as likely to influence the way in which members discharge their duties as members of the European parliament will under no circumstances be accepted.
- 7.8** Members of the EPP may not be sponsored individually by anyone or any organisation which could be perceived as having an interest in any of the workings of the Parliament, or the effects of those workings without the explicit agreement of the National Executive Committee. Gifts will only be accepted within any limits and rules laid down by the Parliament itself, and members will pay particular regard to the perception which others may have of such gifts. Sponsorship of research and staff may in some circumstances be accepted. Any such offer or request will be considered on its individual merits by a meeting of the EPP. Any money which is received will be declared publicly. Under no circumstances will money or any other inducement or favours be accepted from lobbyists.
- 7.9** Members will maintain at all times a professional relationship with Parliament and other civil servants and with the party secretariat.
- 7.10** Members must not act in such a way as to bring the EPP or the party into disrepute
- 7.11** Members must abide by general standards of conduct for those holding public appointments laid down by the European parliament and the party. Any interests required to be declared by such standards must be declared.

7.12 Pan fo'r fformiwla ar gyfer hawlio costau yn golygu bod aelodau PSE yn derbyn symiau sydd yn uwch na'u gwir wariant, ni fyddant yn cadw mwy na digon i gwrdd â'r gwir wariant.

8 **Disgyblaeth**

8.1 Mae'n amod aelodaeth o'r PSE bod yr aelod yn glynu wrth ofynion y Rheolau Sefydlog hyn ac wrth bolisiâu a phenderfyniadau PSE. Os bydd aelod yn torri'r rheolau hyn neu'n gweithredu yn groes i benderfyniadau'r PSE gall hynny arwain at achos disgyblu. Cyfrifoldeb y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd gweithredu mewn achos o'r fath.

8.2 Wrth benderfynu a ddylid dwyn achos disgyblu yn erbyn aelod, a sut i weithredu mewn achos o'r fath, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cymryd i ystyriaeth yr egwyddor y gallai aelod fod wedi cael ei gymell i weithredu fel y gwnaeth gan argyhoeddiad personol dwfn neu gan fuddiannau ei etholwyr. Byddir yn trin achosion fel hyn gyda chydymdeimlad ond yn amodol ar yr angen pennaf i warchod disgyblaeth a chydlyniad PSE.

8.3 Os bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn derbyn unrhyw gwyn bod aelod wedi gweithredu mewn modd sy'n golygu sbarduno camau disgyblu bydd yr Ysgrifennydd Cenedlaethol yn rhoi gwybod i'r aelod mewn ysgrifen beth yw sylwedd y gwyn a byddir yn gosod y mater ar raglen y cyfarfod cyfleus nesaf o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Rhoddir cyfle i'r aelod ymateb i'r gwyn ac yna bydd yn gadael y cyfarfod. Os bydd angen bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, ar ôl ymchwilio ymhellach i'r mater a chaniatáu i'r aelod sydd dan ystyriaeth ymateb, yn penderfynu pa gamau disgyblu sydd eu hangen, os o gwbl. Gall y camau hynny fod yn un o'r canlynol:

8.3i cerydd ysgrifenedig;

8.3ii colli unrhyw freintiau yn ôl doethineb y Pwyllgor

7.12 Where the formula for claiming expenses means that the members of the EPP receive sums in excess of actual costs incurred, they will retain only sufficient to cover actual costs incurred.

8 **Discipline**

8.1 It is a condition of membership of the EPP that the member abides by the provisions of these Standing Orders and the policies and decisions of the EPP and breach by a member of these Standing Orders or actions contrary to the decisions of the EPP may lead to disciplinary action. Such action shall be the responsibility of the National Executive Committee.

8.2 In deciding whether to take disciplinary action against a member and if so what action to take the National Executive Committee shall take account of the principle that a member may have been motivated to act as he or she did by deeply-held personal conviction or the interests of his or her constituents and will treat such actions sympathetically but subject to the over-riding need to preserve the discipline and cohesion of the EPP.

8.3 On receipt by the National Executive Committee of any complaint that a member has acted in a manner which calls for disciplinary action the Chief Executive will notify the member in writing of the substance of the complaint and it will be placed on the agenda of the next convenient meeting of the National Executive Committee. The member will be given the opportunity of responding to the complaint and will then withdraw. The members of the National Executive Committee will, if necessary after seeking further information and permitting the member under consideration to respond to it, decide what disciplinary action, if any, is required. Such action may be either:

8.3i a written reprimand;

8.3ii loss of such privileges as the National Executive

- Gwaith Cenedlaethol;
- 8.4** Nid oes hawl i apêl yn erbyn cam disgyblu o dan 8.3i na 8.3ii uchod.
- 8.5** Ar ben hynny, gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol gymryd camau disgyblu pellach yn unol â chyfansoddiad a rheolau sefydlog y blaid.
- 9** **Perthynas gyda chyrrff eraill o fewn y Blaid**
- 9.1** Bydd PSE yn ymuno â chyd-gyfarfodydd rheolaidd gydag aelodau o Senedd y Deyrnas Gyfunol, a'r Cynulliad Cenedlaethol a chynrychiolwyr grwpiau'r blaid ar yr awdurdodau unedol. Bydd y rhaglen yn cynnwys eitemau ar ddatblygu a chydgyssylltu polisi ac ar ddatrys unrhyw feysydd anghytundeb penodol. Bydd cyfarfodydd o'r fath yn cael eu cynnull o leiaf unwaith y chwarter.
- 9.2** Bydd PSE yn enwebu un o'u plith i gydgyssylltu gyda Chymdeithas y Cynghorwyr ac i fynyachu cyfarfodydd Pwyllgor Gwaith y Gymdeithas pan fo modd. Trefnir cyfarfodydd rhwng aelodau o'r PSE ac aelodau o gynghorau unigol pan fydd angen trafod materion o ddiddordeb cyffredin.
- 9.3** Os digwydd unrhyw anghytundeb rhwng PSE ac unrhyw gorff arall o fewn y blaid cyfeirir y mater at y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn cymodi ac yn penderfynu'r mater. Os digwydd bod unrhyw anghytundeb rhwng PSE a'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, neu bod y Pwyllgor Gwaith yn methu â phenderfynu achos a gyfeiriwyd ato, bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cyfeirio'r mater at y Cyngor Cenedlaethol a bydd penderfyniad y Cyngor Cenedlaethol ar y mater yn derfynol ac yn rhwymo pawb a fu'n ymwneud â'r mater.
- 10** **Perthynas gyda Staff**
- 10.1** Bydd PSE, mewn ymgynghoriad â chynrychiolwyr y staff yr effeithir arnynt, yn pennu graddfeydd tâl cytunedig,

- Committee may decide;
- 8.4** There will be no right of appeal against action under 8.3i or 9.3ii above.
- 8.5** The National Executive may in addition take further disciplinary action under the party constitution and standing orders.
- 9** **Relationships with other bodies within the Party**
- 9.1** The EPP will participate in regular joint meetings with members of the United Kingdom Parliament, the National Assembly and representatives of the party's groups on unitary authorities. The agenda will include items for developing and co-ordinating policy and for resolving any specific areas of disagreement. Such meetings shall be convened at least once each quarter.
- 9.2** The EPP will nominate one of its number to liaise with the Councillors' Association and to attend meetings of the Association Executive where possible. Meetings will be arranged between members of the EPP and members of individual councils when matters of common concern need to be discussed.
- 9.3** In the event of any disagreement between the EPP and any other body within the party the matter shall be referred to the National Executive for mediation and resolution. In the event of any disagreement between the EPP and the National Executive or any disagreement referred to the National Executive which the National Executive is unable to resolve, the National Executive shall refer the matter to the National Council whose decision on the matter shall be final and binding on all parties involved.
- 10** **Relationships with Staff**
- 10.1** The EPP will fix, in consultation with any representatives of the staff affected, agreed scales of remuneration,

amodau a thelerau gwaith cytunedig, a threfniadau penodi cytunedig ar gyfer yr holl staff a benodir gan PSE, gan gynnwys staff sydd wedi eu lleoli yn yr etholaethau.

- 10.2** Fe ddisgwylir i aelodau sefydlu o leiaf un swyddfa etholaeth i bob ASE. Fe fydd swyddfeydd fel arfer yn cael eu staffio llawn amser. Fe fydd aelodau'r cyhoedd yn gallu cysylltu gydag ASEau dros y ffôn yn ystod oriau swyddfa arferol. Os yw aelod yn bwriadu sefydlu swyddfa newydd neu adleoli swyddfa bresennol, fe fydd yr aelod yn cytuno'r trefniadau o flaen llaw gyda'r Prif Weithredydd ac unrhyw swyddogion eraill a enwebir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Fe fydd disgwyl i aelodau gydweithredu gydag aelodau o Senedd San Steffan ac aelodau o'r Cynulliad i sicrhau, lle bo hynny'n bosibl, darpariaeth ychwanegol o swyddfeydd etholaeth.

11 **Perthynas gyda Phleidiau Eraill**

- 11.1** Rhaid cael caniatâd penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol cyn y caiff PSE ymuno gyda grŵp gwleidyddol.
- 11.2** Pe cyfyd unrhyw amgylchiadau lle gallai aelodaeth o unrhyw grŵp ehangach o fewn y senedd arwain at sefyllfa lle gallai fod angen cyfaddawd yn y ffordd y gweithredir y rheolau sefydlog hyn neu mewn unrhyw fater o bolisi, bydd aelodau PSE yn trafod y sefyllfa gyda'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd rhaid i unrhyw gyfaddawd o'r fath dderbyn eu cymeradwyaeth.

agreed terms and conditions of employment, and agreed procedures for appointment in relation to all staff employed by members of the EPP, including those based in the constituencies.

- 10.2** Members will be expected to establish at least one constituency office per MEP. Offices will normally be staffed full time. Members of the public will be able to contact MEP's by phone during normal office hours. Any member proposing to establish a new office or relocate an existing office shall agree the arrangements in advance with the Chief Executive and any other officers nominated by the National Executive Committee. Members will be expected to co-operate with members of the National Assembly and UK Parliament so as to achieve, wherever possible, additional provision of constituency offices.

11 **Relationships with Other Parties**

- 11.1** The express approval of the National Executive Committee of the party must be given before the EPP joins a political group.
- 11.2** Any circumstance where membership of any wider grouping within the parliament as shall have been agreed leads to a situation where it may be necessary to compromise on the application of these standing orders or of any policy issue, then the members of the EPP shall discuss the situation with the National Executive Committee, whose approval shall be required for any such compromise.

5.1 Rheolau Sefydlog ar gyfer sefydlu a chynnal Cofrestr Genedlaethol o ymgeisyddion ar gyfer etholiadau'r Cynulliad, San Steffan, a Senedd Ewrop

- 1** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnal Cofrestr Genedlaethol o aelodau a ystyrir yn addas i fod yn ddarpar ymgeisyddion ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol, Senedd San Steffan, a'r Senedd Ewropeaidd.
- 2** Bydd y Gofrestr hon yn gymwys ar gyfer holl etholiadau'r Cynulliad, San Steffan a'r Senedd Ewropeaidd, ac yn gweithredu fel proses parhaus.
- 3** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi panel o aelodau Plaid Cymru - The Party of Wales i ystyried ar ei ran, bob cais am gael lle ar y Gofrestr Genedlaethol. Bydd y panel hwn yn cynnwys y nifer o aelodau a bennir yn briodol gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ac nid oes rhaid iddynt fod yn aelodau o'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi Cadeirydd y Panel. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn sicrhau bod aelodau'r panel yn derbyn unrhyw hyfforddiant a bennir yn angenrheidiol gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn adolygu aelodaeth y panel hwn yn ei Gyfarfod Cyffredinol Blyneddol.
- 4** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn gosod meini prawf er mwyn asesu cymhwyster aelodau a dderbynnir ar y Gofrestr Genedlaethol, a hefyd y broses i'w defnyddio i wneud yr asesiad. Bydd y meini prawf hyn yn cynnwys swydd ddisgrifiad ar gyfer swyddogaeth fel ymgeisydd, a disgrifiad person a fydd yn rhestru'r priodoleddau a ddisgwylir i'r unigolion eu meddu. Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hefyd baratoi ffurflen gais safonol yn nodi'r lleiafswm gwybodaeth sydd angen i unrhyw ymgeisydd ei ddarparu os yw'n dymuno cael ei gynnwys ar y Gofrestr. Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hefyd benderfynu os oes angen tystlythyrau ar gyfer pob darpar ymgeisydd, ac os felly, gan bwy. Bydd gan y

5.1 Rules for the establishment and maintenance of the National Register of candidates for Assembly, Westminster, and European elections

- 1** The National Executive shall maintain a National Register of members considered to be suitable as prospective National Assembly, Westminster, and European parliamentary candidates.
- 2** This Register shall apply for all Assembly, Westminster, and European elections, and shall operate on a rolling basis.
- 3** The National Executive shall appoint a panel of members of Plaid Cymru - The Party of Wales to consider on its behalf all applications for inclusion on the National Register. The National Executive Committee shall appoint a Chair of the Panel. This panel may contain as many members as the National Executive shall decide, and those members need not be members of the National Executive. The National Executive shall ensure that all members of the panel attend such training as the National Executive shall decide. The National Executive shall review the membership of this panel at its Annual General Meeting.
- 4** The National Executive shall set out criteria against which the suitability of members to be accepted onto the National Register shall be assessed, and the process to be used for making assessments of individuals against those criteria. These criteria shall include a job description for the role of candidate, and a person specification of the qualities required in the individuals. The National Executive may also prepare a standard application form setting out details of the minimum information required to be provided by any member who wishes to be included on the Register. The National Executive may also determine whether, and from whom, references shall be sought for all potential

Pwyllgor Gwaith hawl i roi cyfarwyddyd neu orchmynion mwy manwl i'r panel o bryd i'w gilydd fel bo angen yn nhyb y pwyllgor, o fewn cyd-gyswllt y rheolau hyn, a chaiff ddirprwyo'r hawl i'r Panel i weithredu rhai neu'r cyfan o'i gyfrifoldebau o dan y rheol hon.

- 5** Bydd unrhyw wybodaeth a phob gwybodaeth a ddarperir mewn ffurflenni cais, llythyrau, a thystlythyrau, y gofynnir amdanynt gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, yn cael ei throsglwyddo i'r panel. Gall y panel gymryd y wybodaeth i ystyriaeth wrth ddod i'w penderfyniad a bydd ganddo'r hawl i geisio tystiolaeth ychwanegol am unigolion penodol os yw'n teimlo bod angen hynny.
- 6** Ystyrir bod aelod o Plaid Cymru The Party of Wales yn aelod cymwys o dan delerau'r rheolau hyn os yw wedi bod yn aelod yn ôl diffiniad y Cyfansoddiad (ac unrhyw Reolau Sefydlog a rheolau) am gyfnod di-dor o flwyddyn neu fwy o ddyddiad cyflwyno'r cais. Mae gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl i ddiddymu'r ddarpariaeth hon mewn achosion penodol pan fo o'r farn mai hynny fyddai orau i'r blaid.
- 7** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn rhoi gwybod i bob aelod am fodolaeth y Gofrestr Genedlaethol ac am y drefn o ymgeisio i fod arni, trwy gyfrwng cyhoeddiadau a gohebiaeth y blaid yn y modd ac ar yr adegau a benderfynir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Gall aelodau wneud cais i'r Prif Weithredwr am gael eu hystyried ar gyfer y Gofrestr ar unrhyw adeg. Bydd pob aelod cymwys sy'n gwneud cais o'r fath yn mynychu un o gyfarfodydd rheolaidd y Panel ar gyfer asesiad a chyfweliad.
- 8** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn derbyn adroddiadau ynglyn â gwaith y panel ac ynglyn â chyflwr cyfredol y Gofrestr Genedlaethol gan y Prif Weithredwr yn rheolaidd.
- 9** Yn benodol bydd y Panel yn ystyried a yw'r rhestr yn gytbwys, yn arbennig o ran rhyw, a bydd ganddo hawl hefyd i wahodd aelodau cymwys penodol i ymgeisio, os yw'n penderfynu gwneud hynny.

candidates. The National Executive shall have the power to give such other guidance or instruction to the panel, as it feels necessary from time to time, within the context of these rules, and may delegate some or all of its responsibilities under this rule to the Panel.

- 5** Any and all information supplied by way of application forms, letters, and references as required by the National Executive shall be supplied to the panel, who may take it into account in arriving at their decision, and they shall also have the discretion to seek additional references if they feel it necessary in respect of specific individuals.
- 6** A member of Plaid Cymru The Party of Wales shall be considered to be an eligible member within the terms of these rules if (s)he has been a member as defined in the Constitution (and any Standing Orders and rules) for a continuous period of one year or more at the time of submitting the application. The National Executive shall have the right to over-rule this provision in specific cases where it believes that the best interests of the party are served by doing so.
- 7** The existence of the National Register, and the procedure for application for inclusion thereon, shall be notified to all members through the party's publications and communications as and when determined by the National Executive. Members may apply to the Chief Executive for consideration for inclusion on the Register at any time. All eligible members who so apply shall attend one of the regular meetings of the Panel for assessment and interview.
- 8** The National Executive shall receive reports on the work of the panel, and on the current state of the National Register, from the Chief Executive at regular intervals.
- 9** The Panel shall consider in particular whether the list is balanced, particularly in regard to gender, and shall also have the right to invite specific eligible members to apply if it so decides.

- 10** Ni chyfyngir ar nifer yr aelodau y gellir eu derbyn ar y Gofrestr Genedlaethol.
- 11** Wrth asesu darpar ymgeisyddion, bydd cyfrifoldeb gan y panel hefyd i ganfod lle gallai hyfforddiant neu gyngor personol neu mwy cyffredinol fod yn fuddiol er mwyn gwella effeithiolrwydd cyffredinol yr ymgeisyddion, ac i baratoi cynllun datblygu personol ar gyfer pob ymgeisydd.
- 12** Bydd y Panel yn argymhell i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol dderbyn neu wrthod pob ymgeisydd. Bydd pob ymgeisydd yn derbyn rhybudd ysgrifenedig o argymhelliad y Panel o fewn saith diwrnod i'r asesiad/ cyfweliad, a bydd gan bob ymgeisydd hawl i gyflwyno sylwadau ysgrifenedig ar yr argymhelliad hwnnw. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ystyried y fath sylwadau wrth ystyried argymhelliad y panel, a bydd penderfyniad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn derfynol.
- 13** Bydd gan aelod nas derbynnir ar y Gofrestr hawl i geisio eto. Caiff y panel ohirio trafod y fath gais am hyd at ddeuddeng mis os bydd o'r farn nad oes cynnydd ar y materion a godwyd yn ystod y cais gwreiddiol.
- 14** Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r unigolion, mewn ysgrifen, beth oedd penderfyniadau'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 15** Bob blwyddyn, bydd y panel yn adolygu'r enwau ar y Gofrestr Genedlaethol, gan roddi ystyriaeth briodol i'r meini prawf Dethol sy'n gyfredol ar y pryd. Er mwyn sicrhau bod y rhestr yn parhau yn gyfredol ac yn ddefnyddiol bydd y panel:
- yn ail-gyfweld unrhyw aelod ar y Gofrestr sydd heb gael ei ddewis fel ymgeisydd am gyfnod o bum mlynedd neu fwy ac sy'n dymuno i'w enw aros ar y Gofrestr,
  - yn gallu galw unrhyw berson arall ar y rhestr am gyfweliad arall
- 10** There shall be no limit to the number of persons accepted onto the National Register.
- 11** In assessing potential candidates, the panel shall also have a responsibility to identify where individual or more general training or advice could assist to improve the overall effectiveness of the candidates, and to prepare a personal development plan with each applicant.
- 12** The Panel will make a recommendation to the National Executive Committee as to whether each applicant should be accepted onto the Register or not. Every applicant shall receive written notification of the recommendation of the Panel within seven days of the assessment/ interview, and shall have the right to submit written comments on that recommendation. The National Executive shall consider any such comments along with the recommendation of the panel, and the decision of the National Executive Committee shall be final.
- 13** Any member whose name is not accepted onto the National Register may apply again for inclusion. The Panel shall have the right to defer consideration of any new application for up to twelve months if it feels that the issues identified during a previous application have not been addressed.
- 14** The Chief Executive shall notify all decisions of the National Executive Committee to the individuals in writing.
- 15** On an annual basis, the panel shall review all the names on the National Register, giving due consideration to the selection criteria currently in force. In order to ensure that the list remains current and usable, the panel:
- shall re-interview any member on the Register who has not been selected as a candidate for a period of five years or more and who wishes his or her name to remain on the Register,
  - may call for any of the other people on the Register to be re-

gan roi gwybod i'r unigolion hyn yn ysgrifenedig pam fod angen eu hail-gyfweld ar gyfer y Gofrestr Genedlaethol,

- yn gallu gofyn am unrhyw dystiolaeth ychwanegol a ystyrir yn briodol, ac ar gyfer rhai a oedd yn ymgeisyddion yn ystod yr etholiad, boed hwy wedi eu hethol neu beidio, yn gallu ceisio unrhyw dystiolaeth ag y dymuna ynglyn â'u perfformiad fel ymgeisydd a/neu fel aelod etholedig,

- yn gallu gofyn i aelodau sydd ar y Gofrestr a ydynt yn dymuno aros ar y Gofrestr, gan ddileu enwau unrhyw un nad yw'n dymuno cael ei gadw ar y Gofrestr

- yn gallu argymhell i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol unrhyw weithred a ystyrir ganddo yn angenrheidiol er mwyn sicrhau Cofrestr gytbwys o aelodau mwyaf addas y blaid.

16 Bydd gan y Pwyllgor Gwaith hawl i ddileu enw unrhyw aelod o'r Gofrestr, os yn nyb y pwyllgor, bydd gweithredu yn y fath fodd er lles cyffredinol y Blaid. Bydd gan unrhyw aelod y mae ei enw wedi ei ddileu o'r Gofrestr hawl geisio eto am gael ei enw ar y Gofrestr, trwy'r broses arferol.

17 Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl, os bydd yn tybio fod yr amserlen yn golygu fod angen gweithredu ar frys a bod rhesymau derbyniol paham na fu'n bosibl i ddilyn y broses arferol, i ychwanegu enw unrhyw aelod i'r Gofrestr dros dro ar gyfer etholiad penodol, ond bydd raid i'r aelod hwnnw fynychu sesiwn nesaf y Panel, ac ni fydd cynnwys ei enw ar y Gofrestr dros dro ddim yn rhagfarnu penderfyniad y Panel mewn unrhyw ffordd.

interviewed, and will inform those people in writing why they must be re-interviewed for the National Register

- may request such additional references as it feels appropriate, and in respect of those who were candidates during the election, whether elected or not, may seek such specific references as it so decides concerning their performance as a candidate and/or elected member,

- may ask members on the Register whether they wish to remain on the Register, and remove any who do not positively indicate that they wish to remain on the Register, and

- may make recommendations to the National Executive in terms of any actions which it feels are necessary to achieve a balanced Register of the most appropriate members of the party.

16 The National Executive shall have the power to remove the name of any member from the list if that member has not adhered to the agreed development plan, or in any other circumstances where it deems that so doing is in the best overall interest of the party. Any member whose name is thus removed shall have the right to apply to be included on the Register through the normal process.

17 The National Executive Committee shall have the right, where it considers that the timescales require urgent action and that there are acceptable reasons why the normal process could not have been followed, to add a member's name to the register on a purely temporary basis for a specific election, but any such member must attend the next meeting of the Panel, and his or her temporary inclusion on the register will not in any way prejudice the decision of the Panel.

5.2 Rheolau Sefydlog ar gyfer dewis ymgeiswyr ar gyfer etholiadau cynghorau unedol a chynghorau bro a thref

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Bydd ymgeisyddion ar gyfer etholiad i unrhyw awdurdod lleol yn cael eu dewis ar gyfer un etholiad yn unig. Mae'n rhaid dilyn y drefn ddewis ar gyfer pob etholiad dilynol, boed yr ymgeisydd wedi cael ei ethol ai peidio.
- 1.2** Dewisir ymgeisydd ar gyfer unrhyw ward benodol mewn unrhyw awdurdod penodol yn unol â'r trefniadau a nodir yn y rheolau isod.
- 1.3** Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol yr awdurdod lleol perthnasol a fydd yn gosod yr amserlen gyffredinol i'w dilyn gyda'r broses ddewis ar gyfer etholiadau llywodraeth leol yr ardal honno.
- 1.4** Dyfernir bod unrhyw aelod sy'n dymuno cael ei ddewis yn ymgeisydd ar gyfer awdurdod lleol wedi cytuno bod y rheolau hyn yn ei rwymo.
- 1.5** Rhaid i unrhyw berson sydd, ar unrhyw adeg, eisïau herio a ddilynwyd y rheolau hyn mewn unrhyw achos penodol ai peidio, wneud hynny trwy ysgrifennu at y Prif Weithredwr o fewn 7 diwrnod i'r digwyddiad a arweiniodd at yr her, gan nodi ar ba sail y gwneir yr her.
- 1.6** Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am unrhyw her o'r fath. Bydd y Pwyllgor Gwaith yn cymryd pa gamau bynnag y bo'n eu hystyried yn briodol er mwyn ymchwilio i'r mater, a bydd ei benderfyniad ar y materion hynny ac ar y camau a gymerir i ymchwilio iddynt a'u datrys, yn derfynol ac yn rhwymo pawb a fu'n ymwneud â'r mater.
- 1.7** Os digwydd bod unrhyw amwysedd neu ansicrwydd mewn perthynas â'r drefn sydd i'w dilyn o dan y rheolau hyn, mae disgrisiwn llwyr gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol i benderfynu'r mater. Bydd y Pwyllgor Gwaith yn cynnig unrhyw newidiadau i'r rheolau hyn y

5.2 Standing Orders for the selection of candidates for election to unitary authorities and town and community councils

- 1**
- General**
- 1.1** Candidates for election to any local authority are selected for one election only. The selection procedure shall be followed for each subsequent election, whether the candidate has been elected or not.
- 1.2** Selection of a candidate for any particular ward in any particular authority will be carried out in accordance with the procedures set out in the rules below.
- 1.3** The Local Government Area Committee for the local authority concerned shall set the overall timetable to be applied to the selection process for local authority elections in its area.
- 1.4** Any member seeking to be selected as a local authority candidate shall be deemed to have agreed that these rules are binding.
- 1.5** Any person wishing to challenge, at any stage, whether these rules have been followed in a particular case shall do so in writing to the Chief Executive within 7 days of the event giving rise to the challenge, indicating the basis on which the challenge is made.
- 1.6** The Chief Executive shall report any such challenge to the National Executive, which shall take whatever steps it considers appropriate to investigate the matter, and whose decision on all such matters, and on the steps taken to investigate and resolve them, shall be final and binding on all concerned.
- 1.7** In the event of any ambiguity or uncertainty in relation to the procedures to be followed under these rules, the National Executive shall have absolute discretion to determine the matter, and shall propose such changes to these rules as are necessary to resolve the issue for

1.8 bydd eu hangen er mwyn datrys y mater at y dyfodol. Mewn amgylchiadau eithriadol (er enghraifft, yn achos enwebiadau hwyr), gall cangen ofyn am ganiatâd Swyddog Enwebu Cofrestredig y blaid i addasu'r rheolau hyn. Bydd penderfyniad y Swyddog Enwebu Cofrestredig yn derfynol.

2 **Cychwyn y drefn ddewis**

- 2.1 Y gangen berthnasol fydd yn gweithredu'r drefn ddewis ar gyfer unrhyw ward, yn unol â'r rheolau hyn.
- 2.2 Bydd pob cangen yn dilyn yr amserlen a osodir gan y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol dan baragraff 1.3 uchod. Bydd amseriad pob un o'r gweithgareddau a nodir isod yn dod o dan y rheol hon.
- 2.3 Bydd y gangen yn rhoi gwybod i Ysgrifennydd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol ac i'r Prif Weithredwr, ei bod yn dymuno cychwyn y broses, a bydd yn gosod dyddiad cau ar gyfer ceisiadau, fydd o leiaf 28 diwrnod ar ôl dyddiad hysbysu Ysgrifennydd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol. Bydd hefyd yn gosod y dyddiadau ar gyfer y cyfarfodydd a'r penderfyniadau eraill sydd yn ofynnol o dan y rheolau hyn, ac yn hysbysu'r Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol ynglŷn â'r dyddiadau hynny. Wrth gychwyn y broses, bydd y gangen hefyd yn penodi Swyddog Dynodedig ar gyfer y drefn ddewis, ac yn anfon enw'r person a benodwyd i'r swyddogaeth hon at Ysgrifennydd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol. Ysgrifennydd y Gangen fydd yn cael ei benodi oni fydd y gangen yn penderfynu yn benodol i'r gwrthwyneb, ac ni all y person a benodir fod yn aelod sy'n ymgeisio am swydd fel darpar ymgeisydd llywodraeth leol.
- 2.4 Bydd y Swyddog Dynodedig yn rhoi gwybod i holl aelodau'r gangen bod y gangen wedi cychwyn y broses, gan nodi'r dyddiad cau, a'r cyfeiriad lle dylid anfon ceisiadau.

3 **Rhestr Etholwyr**

future instances.

1.8 In exceptional circumstances (e.g. in the case of late nominations), a branch may seek the consent of the party's Registered Nominating Officer for modifications of these rules to be permitted. The decision of the Registered Nominating Officer shall be final.

2 **Commencing the selection process**

- 2.1 The selection process for any ward shall be operated, in accordance with these rules, by the relevant branch.
- 2.2 Every branch shall abide by any timetable laid down by the Local Government Area Committee under paragraph 1.3 above, and the timing of any of the activities set out below shall be subject to this rule.
- 2.3 The branch shall notify the Secretary of the Local Government Area Committee and the Chief Executive that it wishes to initiate the process, and shall set a closing date for applications which is at least 28 days after the date of notification to the Secretary of the Local Government Area Committee. It shall also set dates for the other meetings and decision points required by these rules and notify those dates to the Local Government Area Committee. In initiating the process, the branch shall also appoint a Designated Officer for the purposes of the selection, and notify the name of the person selected to undertake this role to the Secretary of the Local Government Area Committee. The person appointed shall be the Branch Secretary, unless the branch explicitly decides otherwise, and may not be any member who is a candidate for the post of prospective local authority candidate.
- 2.4 The Designated Officer shall notify all the members of the branch of the fact that the branch has initiated the process, of the closing date, and of the address to which applications should be sent.

3 **Electoral Roll**

- 3.1** Ar y dyddiad y rhoddodd y gangen wybod i'r Prif Weithredwr ei bod yn dymuno cychwyn y broses, neu yn union ar ôl y dyddiad hwnnw, bydd y Prif Weithredwr yn rhoddi i'r Swyddog Dynodedig restr o aelodau (yn cynnwys enwau a chyfeiriadau), yn nodi yn glir pa rai sy'n gymwys i gymryd rhan yn y drefn ddewis. Bydd y rhestr etholwyr yn cynnwys holl aelodau'r gangen, neu'r canghennau, a gydnabyddir gan y Pwyllgor(au) Etholaethol fel y gangen (neu'r canghennau) sy'n gyfrifol am y ward dan sylw.
- 3.2** Unwaith i'r rhestr gael ei darparu ni ellir ei newid o gwbl nes y bo'r broses ddewis wedi cael ei chwblhau (neu wedi cael ei hail gychwyn am ba reswm bynnag).
- 3.3** Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu copi o'r rhestr etholwyr i bob ymgeisydd wrth i'w ceisiadau ddod i law. Gall yr Ymgeisyddion ddefnyddio'r rhestr i anfon un eitem o ohebiaeth, ar eu cost eu hunain, at y rhai sydd ar y rhestr etholwyr. Ond rhaid iddynt roi gwybod i'r Swyddog Dynodedig am holl gostau gwneud hynny. Gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, o bryd i'w gilydd, osod unrhyw reolau y bo'n eu hystyried yn briodol ynglŷn â'r mwyafrwm y gellir ei wario ar hyn. Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu gwybodaeth ar y gwariant a wnaed gan yr ymgeisyddion i unrhyw aelod sy'n gwneud cais am y wybodaeth hwnnw.

4

Dewis

- 4.1** Bydd y gangen yn pennu dyddiad dewis a fydd ddim cyn 28 diwrnod ar ôl y dyddiad a nodwyd ym mharagraff 2.3 uchod, a dim hwyrach na 58 diwrnod ar ôl y dyddiad hwnnw. Pan fo'r gangen yn gyfrifol am ardal sy'n cwmpasu mwy nag un ward, neu am ward sydd â mwy nag un sedd, gall y gangen benderfynu bryd hyn faint o Ymgeisyddion sydd i gael eu dewis, ac ar gyfer pa ward(iau).
- 4.2** Ni ellir caniatáu i unrhyw berson gymryd rhan yn y trefniadau dewis os nad yw ei enw ar y rhestr etholwyr a

- 3.1** On or immediately after the date on which the branch has notified the Chief Executive that it wishes to commence the process, the Chief Executive shall supply to the Designated Officer a list of members (including names and addresses), indicating clearly which are eligible to participate in the selection process. The electoral roll shall comprise all the members of the branch, or branches, recognised by the Constituency Committee(s) as being responsible for the ward in question.
- 3.2** Once that roll has been issued, it shall not change in any way until the selection process has been completed (or restarted for whatever reason).
- 3.3** The Designated Officer shall provide a copy of the electoral roll to all applicants as and when their application is received. Applicants may use this to send a single communication, at their own expense, to those on the electoral roll, but shall notify the Designated Officer of all expenses incurred in so doing. The National Executive may, from time to time, lay down such rules as it considers appropriate concerning the maximum amount of any such expenditure which may be incurred. The Designated Officer shall make available information on expenditure incurred by the candidates to any party member on request.

4

Selection

- 4.1** The branch shall set a selection date which shall be no less than 28 days after the date set by paragraph 2.3 above, and no more than 58 days after that date. The branch, in cases where the branch area covers more than one ward, or a ward in which there are more than one seat, may also determine at this point how many candidates are to be selected, and for which ward(s).
- 4.2** No person not on the electoral roll provided by the Chief Executive may be allowed to participate in the selection

- ddarparwyd gan y Prif Weithredwr.
- 4.3** Bydd y gangen yn trefnu cyfarfod dewis lle gall yr holl aelodau sydd ar y rhestr etholwyr gyfarfod â'r Ymgeisyddion a'u holi. Bydd pob aelod sydd ar y rhestr etholwyr yn derbyn hysbysiad ysgrifenedig am y cyfarfod, oddi wrth y Swyddog Dynodedig, o leiaf wythnos cyn y cyfarfod. Cadeirydd y gangen fydd yn cadeirio'r cyfarfod, oni bai ei fod ef neu hi yn ymgeisydd ei hunan. Mewn achos felly bydd y gangen yn dewis person nad yw'n ymgeisydd, i gadeirio'r cyfarfod
- 4.4** Anfonir gwahoddiad ysgrifenedig i'r cyfarfod at bob ymgeisydd dilys. Anfonir y gwahoddiadau gyda'r post dosbarth cyntaf (neu trwy e-bost) o leiaf 12 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.5** O fewn fframwaith y rheolau hyn, y Cadeirydd fydd yn gyfrifol am drefn y cyfarfod a bydd ei benderfyniad ef neu hi yn derfynol.
- 4.6** Yn y cyfarfod, caniateir i bob ymgeisydd annerch y cyfarfod am ddim mwy na phum munud, ac ateb cwestiynau am faint bynnag sy'n weddill o ddeng munud. Bydd y cadeirydd yn sicrhau bod yr holl Ymgeisyddion yn glynu'n gaeth wrth yr amseroedd hyn.
- 4.7** Ar ôl i'r holl Ymgeisyddion gael gwrandawriad, bydd y cyfarfod yn mynd yn syth at bleidlais, heb unrhyw drafodaeth ac eithrio ynghylch materion o drefn.
- 4.8** Ar ddiwedd y cyfarfod rhoddir papur pleidleisio i bob person sy'n bresennol sydd â'i enw ar y rhestr etholwyr (gan gynnwys unrhyw berson sy'n ymgeisydd â'i enw ar y rhestr etholwyr). Os nad oes ond un cais dilys, bydd y papur pleidleisio yn cynnwys dau ddewis, fel y gall aelodau bleidleisio dros ail gychwyn y trefniadau dewis os dymunant.
- 4.9** Pan ddaw'r cyfarfod i ben bydd cyfnod heb fod yn llai na hanner awr ac heb fod yn hwy nag awr pan gaiff pob person sydd ar y rhestr etholwyr lenwi'r papur pleidleisio a'i osod mewn blwch sydd wedi ei selio.
- 4.10** Byddir wedyn yn agor y blwch (neu'r blychau) pleidleisio

- process.
- 4.3** The branch shall organise a selection meeting at which all members on the electoral roll may meet and question the candidates. All members on the electoral roll shall receive written notice of the meeting, from the Designated Officer, at least one week before the meeting. The branch chair shall chair the meeting, unless (s)he is a candidate, in which case the branch shall elect a person who is not a candidate to chair the meeting.
- 4.4** All valid candidates shall be invited in writing to attend the meeting, such invitations to be sent by first class post (or e/mail) at least 12 days before the date of the meeting.
- 4.5** Within the framework of these rules, the Chair shall have the responsibility for conducting the meeting, and his/her decision will be final.
- 4.6** At the meeting, each candidate will be permitted to address the meeting for a maximum of five minutes, and to answer questions for the remaining element of ten minutes. The chair shall ensure that these times are strictly adhered to for all candidates.
- 4.7** After all candidates have been heard, the meeting shall move straight to the ballot, with no discussion save on matters of procedure.
- 4.8** At the end of the meeting, a ballot paper shall be given to each person attending whose name appears on the electoral roll (including any persons who are candidates whose name appears on the roll). Where there is only one valid application, then the ballot paper shall include two options, such that members may vote to re-start the selection process.
- 4.9** There shall be a period of not less than half an hour and not more than one hour at the conclusion of the meeting during which each person on the electoral roll may complete the ballot paper and place it in a sealed box.
- 4.10** The ballot box(es) shall then be opened and the votes

a bydd y Swyddog Dynodedig yn cyfrif y pleidleisiau yn unol â'r drefn a nodir yn y Rheolau Etholiadau Mewnol, hyd nes y bo nifer yr Ymgeisyddion a etholwyd yn cyfateb i nifer y swyddi sydd ar gael.

4.11 Ar ôl i'r cyfrif ddod i ben, byddir yn gosod y papurau pleidleisio mewn pecyn wedi ei selio, ac anfonir y pecyn at Ysgrifennydd yr Etholaeth ar unwaith.

4.12 Bydd Ysgrifennydd yr Etholaeth yn cadw'r pecynnau seiliedig am gyfnod o fis o leiaf, ac wedyn, heb eu hagar, yn eu dinistrio oni herir y broses.

4.13 Dim ond dan gyfarwyddyd penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, yn gweithredu yn unol â'i bwerau dan baragraff 1.7 uchod, y byddir yn agor y pecynnau seiliedig ac yn archwilio eu cynnwys.

5

Cadarnhau

5.1 Bydd y Swyddog Dynodedig yn rhoi gwybod i Ysgrifennydd yr Etholaeth ac i Ysgrifennydd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol pwy yw'r person(au) a etholwyd.

5.2 Bydd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol (neu unrhyw is-bwyllgor a benodir yn briodol ganddo i'r pwrpas) yn ystyried y dewis yn ei gyfarfod nesaf, ac yn penderfynu a yw am gadarnhau'r dewis ai peidio. Os bydd, am unrhyw reswm, yn penderfynu peidio â chadarnhau'r penderfyniad yna bydd y broses ar gyfer y gangen honno yn ail gychwyn.

5.3 Bydd Ysgrifennydd y Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol yn cynghori Ysgrifennydd y Gangen ynglŷn â phenderfyniad y pwyllgor etholaeth.

6

Is -Etholiadau

6.1 Rhaid dilyn y rheolau hyn ar gyfer is-etholiadau yn ogystal ag ar gyfer etholiadau sy'n digwydd yn ôl y drefn arferol, ond gellir lleihau'r cyfnodau y cyfeirir atynt yn y rheolau hyn fel y bo'r Pwyllgor Ardal Llywodraeth Leol

counted in accordance with the procedure defined in the Rules for Internal Elections by the Designated Officer, until sufficient candidates have been elected to fill the vacancies.

4.11 On completion of the counting, the ballot papers shall be placed into a sealed package, and the package shall be returned immediately to the Constituency Secretary.

4.12 The Constituency Secretary shall retain the sealed packages for a period of at least one month, and shall thereafter destroy them, unopened unless there is a challenge to the procedure.

4.13 The sealed packages shall be opened and the contents examined only under the explicit direction of the National Executive, in pursuit of its powers under paragraph 1.7 above.

5

Ratification

5.1 The Designated Officer shall notify the Constituency Secretary and the Secretary of the Local Government Area Committee of the name(s) of the person(s) selected.

5.2 The Local Government Area Committee (or any sub-committee properly appointed by it for this purpose) will consider the selection at its next meeting, and shall decide whether or not to ratify the decision of the branch. If it decides, for whatever reason, not to ratify the decision, then the procedure shall be recommenced for that branch.

5.3 The Local Government Area Committee Secretary will advise the branch secretary of the decision of the Local Government Area Committee.

6

By-elections

6.1 These rules shall be followed for by-elections as well as for normal rounds of elections, but the time periods referred to in these rules may be shortened as determined by the Constituency Committee.

yn penderfynu.

5.3 Rheolau Sefydlog ar gyfer dewis ymgeiswyr ar gyfer y rhestr ranbarthol

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Bydd ymgeisyddion ar gyfer etholiad i'r Cynulliad Cenedlaethol oddi ar y Rhestr Ranbarthol yn cael eu dewis ar gyfer un etholiad yn unig. Mae'n rhaid dilyn y trefniadau dewis ar gyfer pob etholiad dilynol boed yr ymgeisydd wedi cael ei ethol ai peidio.
- 1.2** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnal Cofrestr Genedlaethol o bersonau a ystyrir yn gymwys i sefyll mewn etholiadau ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol, San Steffan a'r Senedd Ewropeaidd. Dim ond personau sydd â'u henwau ar y Gofrestr hon a gaiff eu dewis yn ymgeisyddion ar gyfer y Cynulliad.
- 1.3** Bydd ymgeisyddion ar gyfer unrhyw Ranbarth penodol yn cael eu dewis oddi ar y Gofrestr hon yn unol â'r trefniadau a nodir yn y rheolau isod.
- 1.4** Y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd yn gosod yr amserlen a ddilyniwrth weithredu'r broses o ddewis enwau ar gyfer y Rhestrau Rhanbarthol.
- 1.5** Cymerir bod unrhyw aelod sy'n dymuno cael ei ddewis yn ymgeisydd ar gyfer y Cynulliad oddi ar y Rhestr Ranbarthol yn cytuno i gael ei rwymo gan y rheolau hyn.
- 1.6** Fe fydd unrhyw aelod sy'n dymuno cael ei ch/gadarnhau yn ymgeisydd yn arwyddo cytundeb cyn i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol eu cadarnhau yn nodi beth mae'r Blaid yn disgwyl i'r ymgeisyddion ei wneud a beth gall yr ymgeisyddion ei ddisgwyl gan y Blaid.
- 1.7** Rhaid i unrhyw berson sydd, ar unrhyw adeg, eisiau herio a ddilyniwrth y rheolau hyn mewn unrhyw achos penodol ai beidio, wneud hynny trwy ysgrifennu at y Prif Weithredwr o fewn 7 diwrnod i'r digwyddiad a arweiniodd at yr her, gan nodi ar ba sail y gwneir yr her.
- 1.8** Bydd y Prif Weithredwr yn hysbysu'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o unrhyw her o'r fath. Bydd y Pwyllgor

5.3 Standing Orders for the selection of Regional List candidates

- 1**
- General**
- 1.1** Candidates for election to the National Assembly via the Regional List are selected for one election only. The selection procedure shall be followed for each subsequent election, whether the candidate has been elected or not.
- 1.2** The National Executive will maintain a National Register of persons deemed to be suitable as candidates for National Assembly, Westminster, and European Parliament elections. Only persons whose names are on this Register may be selected as Assembly candidates.
- 1.3** Selection of candidates for any particular Region from this Register will be carried out in accordance with the procedures set out in the rules below.
- 1.4** The National Executive shall set the timetable to be applied to the selection process for the Regional Lists.
- 1.5** Any member seeking to be selected as a Regional List Assembly candidate shall be deemed to have agreed that these rules are binding.
- 1.6** Any member seeking ratification as a candidate shall sign a binding agreement prior to NEC ratification detailing what the Party expects from candidates and what candidates can expect from the Party.
- 1.7** Any person wishing to challenge, at any stage, whether these rules have been followed in a particular case shall do so in writing to the Chief Executive within 7 days of the event giving rise to the challenge, indicating the basis on which the challenge is made.
- 1.8** The Chief Executive shall report any such challenge to the National Executive, which shall take whatever steps

Gwaith yn cymryd pa gamau bynnag y bo'n eu hystyried yn briodol er mwyn ymchwilio i'r mater, a bydd ei benderfyniad ar y materion hynny ac ar y camau a gymerir i ymchwilio iddynt a'u datrys, yn derfynol ac yn rhwymo pawb a fu'n ymwneud â'r mater.

- 1.9** Os digwydd bod unrhyw amwysedd neu ansicrwydd mewn perthynas â'r drefn sydd i'w dilyn o dan y rheolau hyn, mae rhyddid llwyr gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol i benderfynu ar y mater. Bydd y Pwyllgor Gwaith yn cynnig unrhyw newidiadau i'r rheolau hyn y bydd eu hangen er mwyn datrys y mater at y dyfodol.

2 **Cychwyn y drefn ddewis**

- 2.1** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi Swyddog Dynodedig (na all fod yn berson sy'n ceisio cael ei ddewis yn ymgeisydd o dan y rheolau hyn) ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol. Yn unol ag unrhyw amserlen a bennwyd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o dan baragraff 1.4 uchod, bydd y Swyddog Dynodedig yn cychwyn proses ddewis y Rhestr Ranbarthol yn unol â'r rheolau hyn.
- 2.2** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, ar ôl adolygu canlyniadau'r broses ddewis yn yr etholaethau aelod unigol sydd wedi dewis eu hymgeisyddion, yn cynghori Swyddog Dynodedig pob Rhanbarth ynghylch nifer yr ymgeisyddion sydd i gael eu dewis ar gyfer pob Rhestr Ranbarthol, a nifer yr ymgeisyddion i gael eu gwahodd i'r cyfarfodydd hystingiadau.
- 2.3** Bydd y Prif Swyddog Dynodedig yn hysbysu'r Prif Weithredwr ei fod yn dymuno cychwyn y broses, a bydd yn gosod dyddiad cau ar gyfer ceisiadau, fydd o leiaf 28 diwrnod ar ôl dyddiad hysbysu'r Prif Weithredwr. Bydd hefyd yn cytuno dyddiadau ar gyfer y cyfarfodydd a'r penderfyniadau eraill sydd yn ofynnol o dan y rheolau hyn, gyda'r Prif Weithredwr.
- 2.4** Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r holl bersonau sydd ar y Gofrestr Genedlaethol ar y dyddiad y

it considers appropriate to investigate the matter, and whose decision on all such matters, and on the steps taken to investigate and resolve them, shall be final and binding on all concerned.

- 1.9** In the event of any ambiguity or uncertainty in relation to the procedures to be followed under these rules, the National Executive shall have absolute discretion to determine the matter, and shall propose such changes to these rules as are necessary to resolve the issue for future instances.

2 **Commencing the selection process**

- 2.1** The National Executive Committee shall appoint a Designated Officer (who shall not be a person seeking to be selected as a candidate under these rules) for each Electoral Region. In accordance with any timetable laid down by the National Executive under paragraph 1.4 above, the Designated Officer shall commence the Regional List selection process in accordance with these rules.
- 2.2** The National Executive, having reviewed the results of selections to date in the individual member constituencies, shall advise the Designated Officer for each Region of the number of candidates to be selected for the Regional List, and the number of candidates to be included on the shortlist invited to the hustings.
- 2.3** The Designated Officer shall notify the Chief Executive that (s)he wishes to initiate the process, and shall set a closing date for applications which is at least 28 days after the date of notification to the Chief Executive. (S)he shall also agree dates for the other meetings and decision points required by these rules with the Chief Executive.
- 2.4** The Chief Executive shall notify all the persons on the National Register at the time of receipt of such

derbyniodd yr hysbysiad, bod y Swyddog Dynodedig wedi cychwyn y broses, gan nodi'r dyddiad cau, a'r cyfeiriad lle dylid anfon ceisiadau.

2.5 Bydd y Prif Weithredwr hefyd yn hysbysu pob cangen a phwyllgor etholaeth y cant anfon enwebiadau, a'r dyddiad cau am dderbyn enwebiadau. Caiff unrhyw gangen neu bwyllgor etholaeth enwebu 2,4,neu 6 enw o'r Gofrestr Genedlaethol, ond rhai enwebu nifer gyfartal o ddynion a menywod. Ni fydd enwebiadau gan unrhyw gorff nad ydynt yn gyfartal o ran rhyw yn ddilys.

2.6 Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl i gyflwyno enwebiadau hefyd, ac nid oes rhaid i enwebiadau o'r Pwyllgor Gwaith gydymffurfio â'r gofynion ym mharagraff 2.4 uchod.

3

Y Rhestr Etholwyr

3.1 Ar y dyddiad y rhoddodd y Swyddog Dynodedig wybod i'r Prif Weithredwr ei fod yn dymuno cychwyn y broses, neu'n syth wedyn, bydd y Prif Weithredwr yn rhoi i'r Swyddog Dynodedig restr o ganghennau ac aelodau (gan gynnwys enwau a chyfeiriadau), yn nodi yn glir pa rai sy'n gymwys i gymryd rhan yn y broses ddewis. Bydd y rhestr etholwyr yn cynnwys holl aelodau'r canghennau yn yr ardal berthnasol. Ni chaiff person sy'n ymgeisio i gael ei ddewis bleidleisio, boed ei enw ar y rhestr etholwyr ai peidio.

3.2 Unwaith y bo'r rhestr wedi cael ei darparu ni ellir ei newid o gwbl nes y bo'r broses wedi cael ei chwblhau (neu wedi cael ei hail gychwyn am ba reswm bynnag).

3.3 Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu copi o'r rhestr etholwyr i bob ymgeisydd fel y mae eu henwebiadau'n dod i law. Gall pob ymgeisydd hefyd ofyn i'r Prif Weithredwr am un set o labeli yn dwyn y cyfeiriadau sydd ar y rhestr etholwyr, am dâl fydd yn cael ei bennu o

notification of the fact that the Designated Officer has initiated the process, of the closing date, and of the address to which applications should be sent.

2.5 The Chief Executive shall also notify all branches and constituency committees that they may submit nominations and of the closing date for submission of any such nominations. Any branch or constituency committee may submit 2, 4, or 6 nominations of names from the national register, but must nominate an equal number of men and women. Nominations from any body which are not thus balanced shall be invalid.

2.6 The National Executive Committee may also submit nominations, and such nominations do not need to conform with the requirements of 2.4 above.

3

Electoral Roll

3.1 On or immediately after the date on which the Designated Officer has notified the Chief Executive that (s)he wishes to commence the process, the Chief Executive shall supply to the Designated Officer a list of branches and members (including names and addresses), indicating clearly which are eligible to participate in the selection process. The electoral roll shall include the names and addresses of all members of all branches in the relevant area. No person who is a candidate for selection may vote in that selection, whether his/her name appears on the electoral roll or not.

3.2 Once that roll has been issued, it shall not change in any way until the selection process has been completed (or restarted for whatever reason).

3.3 The Designated Officer shall provide a copy of the electoral roll to all candidates as and when their nomination is received. Each candidate may also request from the Chief Executive a single set of address labels matching the electoral roll, for which the

bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Gall ymgeisyddion eu defnyddio i ohebu ar eu cost eu hunain gyda'r rhai sydd ar y rhestr etholwyr. Ond rhaid iddynt roi gwybod i'r Swyddog Dynodedig am yr holl gostau o wneud hynny, a chadw o fewn y terfynau gwariant a bennir o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu gwybodaeth ar y gwariant a wnaed gan yr ymgeisyddion i unrhyw aelod sy'n gwneud cais am y wybodaeth hwnnw. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith yr hawl i wyrddroi unrhyw ddewis, ac i ddileu enw'r unigolyn o'r Gofrestr Genedlaethol, pe profir fod unrhyw ymgeisydd heb gadw o fewn y rheolau a'r uchafsymiau hyn.

- 4**
- 4.1** **Paratoi Rhestr Fer** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cwrdd o fewn 7 diwrnod i'r dyddiad cau am geisiadau i ystyried paratoi rhestrau byr. Caiff y Pwyllgor Gwaith ddirprwyo'r cyfrifoldeb hwn i is-beyllgor ad hoc, neu i'r Pwyllgor Rhanbarth Etholiadol y Cynulliad Cenedlaethol os bydd y fath bwyllgor yn cyflwyno cais am dynnu'r rhestr fer. Caiff y corff sy'n llunio'r rhestr fer gyfweld pob ymgeisydd os mae'n dymuno gwneud.
- 4.2** Os na fydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn fodlon gyda nifer neu addasrwydd yr ymgeisyddion, bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i gymeryd pa gamau bynnag sydd yn ei dyb yn briodol, o ferwn ysbryd y rheolau hyn ac unrhyw benderfyniadau a gymerwyd gan y Cyngor Cenedlaethol neu'r Gynhadledd, er mwyn sicrhau rhestr foddhaol o ymgeisyddion.
- 5**
- 5.1** **Dewis** Bydd y Swyddog Dynodedig yn pennu dyddiad dewis a fydd fel arfer dim llai na 28 diwrnod a dim mwy na 85 diwrnod ar ôl y dyddiad cau ar gyfer derbyn ceisiadau, a

candidate shall pay such fee as may be set from time to time by the National Executive. Candidates may use this to communicate with those on the electoral roll, at their own expense, but shall report all expenditure incurred to the Designated Officer, and shall comply with any expenditure limits as may be set from time to time by the National Executive. The Designated Officer shall make available information on expenditure incurred by the candidates to any party member on request. The National Executive shall have the right to declare any selection null and void, and to remove any candidate's name from the National Register, in the event of any proven failure to abide by these limits and rules.

- 4**
- 4.1** **Short Listing** The National Executive Committee shall meet within 7 days of the closing date for applications to consider the preparation of short lists. The National Executive Committee may delegate the preparation of a short list to an ad-hoc sub-committee of the National Executive, or to the National Assembly Electoral Region Committee if such committee requests it to do so. The body preparing the short list may interview all the candidates if it wishes.
- 4.2** If the National Executive Committee is not satisfied with the number or suitability of candidates, or with the results of the short listing process, the National Executive Committee shall have the power to take whatever steps it considers necessary within the spirit of these rules and any decisions taken by the Conference and National Council to secure a satisfactory list of candidates.
- 5**
- 5.1** **Selection** The Designated Officer shall set a selection date which shall normally be no less than 28 days and no more than 85 days after the closing date for applications, as

- bennir yn unol â pharagraff 2.3 uchod.
- 5.2** Ni chaiff unrhyw berson nad yw ar y rhestr etholwyr a ddarparwyd gan y Prif Weithredwr gymryd rhan yn y drefn ddewis.
- 5.3** Bydd y Swyddog Dynodedig yn trefnu o leiaf ddau gyfarfod hysting, ar ddyddiadau gwahanol gydag o leiaf un wythnos rhwng y cyntaf a'r olaf, lle gall pob aelod sydd ar y rhestr etholwyr gyfarfod â'r ymgeisyddion a'u holi. Bydd pob aelod sydd ar y rhestr etholwyr yn derbyn hysbysiad ysgrifenedig oddi wrth y Swyddog Dynodedig am bob cyfarfod o'r fath, o leiaf un wythnos cyn y cyntaf o'r cyfarfodydd. Bydd y Swyddog Dynodedig yn penodi cadeirydd ar gyfer pob un o'r cyfarfodydd.
- 5.4** Bydd pob ymgeisydd dilys yn cael gwahoddiad ysgrifenedig i ddod i'r cyfarfodydd hysting, a bydd y gwahoddiadau hynny yn cael eu hanfon gyda'r post dosbarth cyntaf (neu e-bost) o leiaf 12 diwrnod cyn dyddiad y gynhadledd ddewis. Mae hawl gan unrhyw ymgeisydd na all fod yn bresennol mewn unrhyw gyfarfod hysting anfon un cynrychiolydd yn ei le. Bydd gan y cynrychiolyddion hyn hawl i gymryd lle'r ymgeisydd yn y cyfarfod hysting, a gallant fwrw golwg dros yr holl ddigwyddiadau.
- 5.5** Cadeirir y cyfarfodydd hysting gan yr aelod(au) a benodir i'r perwyl hwnnw gan y Swyddog Dynodedig.
- 5.6** Rheolir pob cyfarfod hystingiadau yn unol ag unrhyw reolau a gyhoeddir gan y Pwyllgor Gwaith o bryd i'w gilydd. Fe gaiff etholaethau ganiatáu pleidlais post i unrhyw aelod na all fynychu'r cyfarfodydd hystingiadau, ond bydd etholaethau yn dilyn unrhyw gyfarwyddyd mwy manwl a baratoir gan y Pwyllgor Gwaith o bryd i'w gilydd.
- 5.7** Ar ddiwedd pob cyfarfod rhoddir papur pleidleisio, a lunnir yn unol â'r Rheolau Etholiadau Mewnol, i bob person yno sydd â'i enw ar y rhestr etholwyr, ac sydd heb gael papur pleidleisio mewn cyfarfod hysting
- determined by paragraph 2.3 above.
- 5.2** No person not on the electoral roll provided by the Chief Executive may be allowed to participate in the selection process.
- 5.3** The Designated Officer shall organise at least two hustings meetings, on separate dates at least one week between the first and the last, at which all members on the electoral roll may meet and question the candidates. All members on the electoral roll shall receive written notice of all such meetings, from the Designated Officer, at least one week before the first such meeting. The Designated Officer shall appoint a chair for each of the meetings.
- 5.4** All valid candidates shall be invited in writing to attend the hustings meetings, such invitations to be sent by first class post (or e/mail) at least 12 days before the date of the selection conference. Any candidate unable to attend any hustings meeting shall be entitled to appoint one representative to attend in his/her place. Such representative shall be allowed to take the place of the candidate in the hustings meeting, and shall be allowed to observe all proceedings.
- 5.5** The hustings meetings will be chaired by the member(s) appointed for that purpose by the Designated Officer.
- 5.6** All hustings meetings shall be conducted in accordance with any guidance which may be issued by the National Executive from time to time. Postal Voting may be allowed for those members who are unable to attend hustings meetings, but shall be conducted in accordance with any detailed guidance issued by the National Executive from time to time.
- 5.7** At the end of each meeting, a ballot paper, drawn up in accordance with the Rules for Internal Elections shall be given to each person attending whose name appears on the electoral roll, and who has not received a ballot

blaenorol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn nodi ar y Rhestr Etholwyr rhif y papur pleidleisio a roddwyd i bob aelod. Bydd gwybodaeth am ba aelodau sydd wedi cael papur pleidleisio ym mhob cyfarfod yn cael ei darparu i bob ymgeisydd neu dyst ar ddiwedd pob cyfarfod.

- 5.8** Bydd cyfnod heb fod yn llai na hanner awr a heb fod dros awr ar derfyn y cyfarfod pan gaiff pob person sydd ar y rhestr etholwyr lenwi'r ffurflen bleidleisio a'i rhoi mewn blwch wedi ei selio.
- 5.9** Ni chaiff yr un papur pleidleisio ei dynnu allan o'r blwch hyd nes y bo pob cyfarfod hysting wedi cael ei gynnal a'r dyddiad dewis a nodwyd o dan 4.1 uchod wedi cyrraedd.
- 5.10** Ar y dyddiad dewis, ac ar ôl i bob cyfarfod hysting gael ei gynnal, ond cyn agor y blychau pleidleisio, rhoddir y rhestr etholwyr a farciwyd mewn pecyn seiliedig a bydd pob ymgeisydd (neu dyst a benodwyd am na allai'r ymgeisydd fod yn bresennol) yn arwyddo'r sêl.
- 5.11** Yna bydd y blychau pleidleisio yn cael eu hagor gan y Swyddog Dynodedig, a fydd yn cyfrif y pleidleisiau yn unol â'r drefn a ddiffinnir yn y Rheolau Etholiadau Mewnol ac yn unol â chyfarwyddyd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol er mwyn sicrhau, lle mae ymgeisyddion o ryw gwahanol, fod yr ail le yn cael ei roi i ymgyesydd o ryw gwahanol i'r ymgeisydd sy'n ennill y lle cyntaf. Caniateir i bob ymgeisydd fod yn bresennol ei hunan, neu caiff wahodd un tyst i fod yn bresennol ar ei ran.
- 5.12** Wedi gorffen cyfrif rhoddir y papurau pleidleisio mewn pecyn dan sêl, a anfonir ar unwaith, ynghyd â'r pecyn sy'n cynnwys y rhestr etholwyr a farciwyd, at y Prif Weithredwr.
- 5.13** Bydd y Prif Weithredwr yn cadw'r pecynnau seiliedig am gyfnod o fis o leiaf, ac wedyn yn eu dinistrio heb eu hagor oni herir y broses.

paper at a previous hustings meeting. The electoral roll shall be marked by the Designated Officer to indicate the number of the ballot paper issued to each member. Information as to which members have been issued with ballot papers at each meeting shall also be provided to each candidate or scrutineer at the end of each meeting.

- 5.8** There shall be a period of not less than half an hour and not more than one hour at the conclusion of the meeting during which each person on the electoral roll may complete the ballot paper and place it in a sealed box.
- 5.9** No ballot papers shall be removed from the box until all the hustings meetings have been held, and the selection date set under 4(a) above has been reached.
- 5.10** On the selection date, and after the conclusion of all hustings meetings, but before the ballot box(es) is/are opened, the marked up electoral roll shall be placed in a sealed package, and the seal signed by each of the candidates (or scrutineer if appointed in the event of any candidate being unable to be present).
- 5.11** The ballot box(es) shall then be opened and the votes counted by the Designated Officer, in accordance with the procedure defined in the Rules for Internal Elections, and in accordance by guidance issued by the National Executive Committee to ensure that where there are candidates of different genders, the second place shall be allocated to a candidate of the opposite gender to the first placed candidate. Each candidate will be permitted to attend in person, or to invite one scrutineer to attend on his/her behalf.
- 5.12** On completion of the counting, the ballot papers shall be placed into a sealed package, and both that, and the package containing the marked up electoral roll, shall be returned immediately to the Chief Executive.
- 5.13** The Chief Executive shall retain the sealed packages for a period of at least one month, and shall thereafter destroy them unopened unless a challenge has been

- 5.14** Dim ond o dan gyfarwyddyd penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, yn unol â'i bwerau dan baragraff 1.8 uchod y byddir yn agor y pecynnau seiliedig ac yn archwilio eu cynnwys.
- 5.15** Gall y Swyddog Dynodedig, neu rywun yn gweithredu ar ei ran, benderfynu gwneud datganiad cyhoeddus ynglyn â pha ymgeisyddion a ddewiswyd gan yr aelodau, ond rhaid i ddatganiad o'r fath ddweud yn benodol bod y dewis yn amodol ar gadarnhad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni chaiff unrhyw aelod arall wneud datganiad ar y mater.

6 **Cadarnhau**

- 6.1** Bydd y Swyddog Dynodedig yn hysbysu'r Prif Weithredwr o enwau'r personau a ddewiswyd.
- 6.2** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ystyried y dewis yn ei gyfarfod nesaf (ond os bydd cyhuddiad o weithredu annheg wedi ei wneud o dan ddarpariaeth cymal 1.7 neu am unrhyw reswm arall a benderfynir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ohirio'r drafodaeth ynghylch cadarnhau), a bydd yn penderfynu cadarnhau'r dewis neu beidio. Os bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penderfynu peidio a chadarnhau'r dewis, am ba reswm bynnag, bydd y broses yn ailgychwyn ar gyfer y Rhanbarth hwnnw.
- 6.3** Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i dynnu unrhyw enw oddi ar restr ymgeisyddion y Blaid ar gyfer unrhyw Ranbarth Etholiadol os mae'n tybio fod gwneud hynny er pennaf les y Blaid.
- 6.4** Bydd y Prif Weithredwr yn hysbysu'r Swyddog Dynodedig a'r ymgeisyddion o benderfyniad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 6.5** Dim ond y Prif Weithredwr, neu rywun yn gweithredu ar ei ran, a all gyhoeddi enwau'r darpar ymgeisyddion a

made to the procedure.

- 5.14** The sealed packages shall be opened and the contents examined only under the explicit direction of the National Executive, in pursuit of its powers under paragraph 1.8 above.
- 5.15** The Designated Officer, or a person acting on his or her behalf, may, if (s)he so decides, make a public statement as to which candidates have been chosen by the membership, but any such statement shall contain an explicit statement that such selection is subject to ratification by the National Executive. No other person may make any statement on the matter.

6 **Ratification**

- 6.1** The Designated Officer shall notify the Chief Executive of the names of the persons selected.
- 6.2** The National Executive will consider the selection at its next meeting (unless any allegation of unfair practice has been made under the provisions of clause 1.7 or for any other reason decided by the National Executive Committee, in which case a discussion on ratification may be delayed by the National Executive), and shall decide whether or not to ratify the decision of the selection process. If it decides, for whatever reason, not to ratify the decision, then the procedure shall be recommenced for that Region.
- 6.3** The National Executive Committee shall have the right at any time to remove any name from the list of candidates for any Electoral Region where it believes that the best interests of the party are served by so doing.
- 6.4** The Chief Executive will advise the Designated Officer and candidates of the decision of the National Executive.
- 6.5** Only the Chief Executive, or a person acting on his or her behalf, may make public the names of the selected

ddewiswyd.

- 7 **Newidiadau i'r Rhestr Ddewis**
- 7.1 Pan fydd ymgeisydd a ddewiswyd ar gyfer y Rhestr Ranbarthol yn gorfod tynnu allan o'r etholiad am ba reswm bynnag, neu os bydd enw unrhyw ymgeisydd yn cael ei ddileu o'r rhestr gan y Pwyllgor Gwath Cenedlaethol yn unol ag Adran 6 uchod, bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl ddiymwad i roi enw arall yn ei le a/neu ail-drefnu'r rhestr.
- 8 **Dod yn Aelod o'r Cynulliad**
- 8.1 Mae Plaid Cymru - The Party of Wales yn ystyried bod swydd AC yn un amser llawn. Felly mae'n rhaid i unrhyw berson a ddewisir o dan y rheolau hyn dderbyn hynny ac mae disgwyl iddo/iddi roi'r gorau i bob swydd llawn amser arall os caiff ei (h)ethol.
- 8.2 Er nad oes dim penodol yn y rheolau hyn i wahardd cynghorwyr etholedig, Aelodau Seneddol Ewropeaidd ac Aelodau Seneddol rhag ceisio cael eu dewis yn ddarpar ymgeisyddion ar gyfer y Cynulliad, rhaid i unrhyw un a etholir yn Aelod o'r Cynulliad ymddiswyddo o'r swyddi hynny o fewn cyfnod a bennir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a beth bynnag, dim hwyrach na rownd nesaf yr etholiadau ar gyfer y corff yr oedd gyntaf yn aelod ohono.

prospective candidates.

- 7 **Changes to the Selected List**
- 7.1 Where, for any reason, a candidate who has been selected as part of a Regional List finds that (s)he has to withdraw from the election, or is removed from the list by the National Executive Committee in accordance with section 6 above, the National Executive Committee shall have complete discretion to substitute a name and / or re-order the list.
- 8 **Becoming an AM**
- 8.1 Plaid Cymru The Party of Wales considers that being an AM is a full time job. Any person selected under these rules is thereby bound to accept that this is the case, and is expected to relinquish other full time employment if elected.
- 8.2 Whilst there is nothing specific in these rules that precludes elected councillors, MEPs, or MPs from seeking to be selected as prospective Assembly candidates, any who are elected as AMs will relinquish such posts within a time to be determined by the National Executive, and in any event, no later than the next round of elections to the body of which (s)he was first a member.

5.4 Rheolau Sefydlog ar gyfer dewis ymgeisyddion Etholaethau y Cynulliad Cenedlaethol a San Steffan

- 1**
- 1.1** **Cyffredinol**
Bydd ymgeisyddion ar gyfer etholiad i'r Cynulliad Cenedlaethol neu Senedd San Steffan yn cael eu dewis ar gyfer un etholiad yn unig. Mae'n rhaid dilyn y trefniadau dewis ar gyfer pob etholiad dilynol, boed yr ymgeisydd wedi cael ei ethol ai peidio.
- 1.2** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnal Cofrestr Genedlaethol o bersonau a ystyrir yn gymwys i sefyll fel ymgeisyddion mewn etholiadau ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol, San Steffan, a'r Senedd Ewropeaidd. Dim ond personau sydd â'u henwau ar y Gofrestr hon a gaiff eu dewis fel ymgeisyddion ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol, Senedd San Steffan neu'r Senedd Ewropeaidd.
- 1.3** Bydd ymgeisyddion ar gyfer unrhyw etholaeth benodol o'r Cynulliad Cenedlaethol neu San Steffan yn cael eu dewis o'r rhestr hon yn unol â'r trefniadau a nodir yn y rheolau isod.
- 1.4** Y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd yn gosod yr amserlen gyffredinol a ddilynir wrth weithredu'r broses o ddewis ymgeisyddion ar gyfer etholiadau'r Cynulliad Cenedlaethol a San Steffan, a gall hefyd, yn ôl ei d/ldoethineb, osod rheolau penodol ynglyn â'r amserlen ar gyfer unrhyw etholaeth arbennig neu grwp o etholaethau.
- 1.5** Dyfernir bod unrhyw berson sy'n dymuno cael ei ethol yn ymgeisydd i'r Cynulliad Cenedlaethol neu San Steffan wedi cytuno bod y rheolau hyn yn ei r/rhwymo.
- 1.6** Fe fydd unrhyw aelod sy'n dymuno cael ei ch/gadarnhau yn ymgeisydd yn arwyddo cytundeb cyn i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol eu cadarnhau yn nodi beth mae'r Blaid yn disgwyl i'r ymgeisyddion ei wneud a beth gall yr

5.4 Rules for the Selection of constituency candidates in National Assembly and Westminster Elections

- 1**
- 1.1** **General**
Candidates for election to the National Assembly or the Westminster parliament are selected for one election only. The selection procedure shall be followed for each subsequent election, whether the candidate has been elected or not.
- 1.2** The National Executive will maintain a National Register of persons deemed to be suitable as candidates for National Assembly, Westminster, and European Parliament elections. Only persons whose names are on this Register may be selected as National Assembly, Westminster, or European Parliament candidates.
- 1.3** Selection of a candidate for any particular constituency for the National Assembly or for Westminster from this Register will be carried out in accordance with the procedures set out in the rules below.
- 1.4** The National Executive shall set the overall timetable to be applied to the selection process for National Assembly and Westminster elections, and may also, at its discretion, set specific timetable rules for any particular constituency or group of constituencies.
- 1.5** Any member seeking to be selected as a National Assembly or Westminster candidate shall be deemed to have agreed that these rules are binding.
- 1.6** Any member seeking ratification as a candidate shall sign a binding agreement prior to NEC ratification detailing what the Party expects from candidates and what candidates can expect from the Party.

- ymgeisyddion ei ddisgwyl gan y Blaid.
- 1.7** Rhaid i unrhyw berson sydd, ar unrhyw adeg, eisiau herio a ddilynwyd y rheolau hyn mewn unrhyw achos penodol ai peidio, wneud hynny trwy ysgrifennu at y Prif Weithredwr o fewn 7 diwrnod i'r digwyddiad a arweiniodd at yr her, gan nodi ar ba sail y gwneir yr her.
- 1.8** Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am unrhyw her o'r fath. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cymryd pa gamau bynnag y bo'n eu hystyried yn briodol er mwyn ymchwilio i'r mater, a bydd ei benderfyniad ar y materion hynny ac ar y camau a gymerir i ymchwilio iddynt a'u datrys, yn derfynol ac yn rhwymo pawb a fu'n ymwneud â'r mater.
- 1.9** Os digwydd bod unrhyw amwysedd neu ansicrwydd mewn perthynas â'r drefn sydd i'w dilyn o dan y rheolau hyn, mae rhyddid llwyr gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol i benderfynu'r mater. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnig unrhyw newidiadau i'r rheolau hyn y bydd eu hangen er mwyn datrys y mater at y dyfodol.
- 1.10** Bydd gan unrhyw ddau bwyllgor etholaeth hawl i ofyn am gael dewis dau ymgeisydd, un dyn ac un fenyw, ar y cyd. Cyflwynir unrhyw gais o'r fath i'w Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a bydd gan y Pwyllgor hwnnw hawl i gytuno neu wrthod y cais, ac i wneud newidiadau i'r rheolau hyn fel bo angen er mwyn hwyluso'r broses.
- 2** **Cychwyn y drefn ddewis**
- 2.1** Gweithredir y drefn ddewis ar gyfer unrhyw etholaeth, yn unol â'r rheolau hyn, gan pwyllgor yr etholaeth perthnasol. Trwy gydol y broses bydd pwyllgor yr etholaeth yn sicrhau nad oes unrhyw berson sydd ei hun yn ymgeisydd, yn cymryd unrhyw ran mewn rheoli'r broses ddewis, nac yn cael bod yn bresennol mewn
- 1.7** Any person wishing to challenge, at any stage, whether these rules have been followed in a particular case shall do so in writing to the Chief Executive within 7 days of the event giving rise to the challenge, indicating the basis on which the challenge is made.
- 1.8** The Chief Executive shall report any such challenge to the National Executive, which shall take whatever steps it considers appropriate to investigate the matter, and whose decision on all such matters, and on the steps taken to investigate and resolve them, shall be final and binding on all concerned.
- 1.9** In the event of any ambiguity or uncertainty in relation to the procedures to be followed under these rules, the National Executive shall have absolute discretion to determine the matter, and shall propose such changes to these rules as are necessary to resolve the issue for future instances.
- 1.10** Any two constituency committees shall have the right to request that they be allowed to jointly select two candidates, one male, and the other female. Any such request shall be submitted to the National Executive Committee which shall have the right to agree or reject the request, and to make any variations to these rules as it shall consider necessary in order to facilitate the process.
- 2** **Commencing the selection process**
- 2.1** The selection process for any constituency shall be operated, in accordance with these rules, by the relevant constituency committee. The constituency committee shall ensure, throughout the process, that no person who is himself or herself a candidate for selection plays any part in the management of the selection process, or

unrhyw gyfarfod (nac mewn rhan o gyfarfod) sy'n trafod y broses honno.

2.2 Bydd pob pwyllgor etholaethol yn cadw at unrhyw amserlen a osodir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o dan baragraff 1.4 uchod, a bydd amseriad unrhyw un o'r gweithgareddau a nodir isod yn dod o dan y rheol hon, er y gall y Pwyllgor Gwaith newid rhain, os yn nhyb y Pwyllgor mae angen newid yr amserlen oherwydd amgylchiadau arbennig.

2.3 Bydd pwyllgor yr etholaeth yn rhoi gwybod i'r Prif Weithredwr ei fod yn dymuno cychwyn y broses, a bydd yn pennu dyddiad cau ar gyfer ceisiadau ac enwebiadau. Bydd y dyddiad cau o leiaf 28 diwrnod ar ôl y dyddiad yr hysbyswyd y Prif Weithredwr. Bydd hefyd yn pennu dyddiadau ar gyfer y cyfarfodydd a'r penderfyniadau eraill sydd eu hangen o dan y rheolau hyn a bydd yn hysbysu'r Prif Weithredwr o'r dyddiadau hynny. Wrth gychwyn y broses hon bydd pwyllgor yr etholaeth hefyd yn penodi Swyddog Dynodedig ar gyfer y drefn dewis, ac yn rhoi ei enw i'r Prif Weithredwr. Ysgrifennydd yr Etholaeth fydd y person a benodir oni fydd pwyllgor yr etholaeth yn penderfynu'n benodol i'r gwrthwyneb, ac ni all fod yn aelod sy'n ymgeisio am swydd fel darpar ymgeisydd seneddol.

2.4 Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r holl aelodau sydd ar y Gofrestr Genedlaethol pan dderbynnir yr hysbysiad hwnnw, bod yr etholaeth wedi cychwyn y broses, gan nodi'r dyddiad cau a'r cyfeiriad lle dylid anfon ceisiadau. Bydd y Prif Weithredwr hefyd yn darparu copi o'r Gofrestr Genedlaethol i ysgrifennydd pwyllgor yr etholaeth.

2.5 Bydd y Swyddog Dynodedig yn hysbysu ysgrifennydd pob cangen o fewn yr etholaeth fod y broses wedi cychwyn, ac fod gan y gangen hawl i enwebu unrhyw berson y mae ei (h)enw ar y Gofrestr Genedlaethol, ac fod yn rhaid i'r fath enwebiadau gael eu derbyn erbyn y dyddiad cau.

is allowed to attend any meeting (or part of any meeting), which is discussing that process.

2.2 Every constituency committee shall abide by any timetable laid down by the National Executive under paragraph 1.4 above, and the timing of any of the activities set out below shall be subject to this rule, and may be varied by the National Executive where it deems that special circumstances apply which require such a variation.

2.3 The constituency committee shall notify the Chief Executive that it wishes to initiate the process, and shall set a closing date for applications and nominations which is at least 28 days after the date of notification to the Chief Executive. It shall also set dates for the other meetings and decision points required by these rules and notify those dates to the Chief Executive. In initiating the process, the constituency committee shall also appoint a Designated Officer for the purposes of the selection, and notify the name of the person selected to undertake this role to the Chief Executive. The person appointed shall be the Constituency Secretary, unless the constituency committee explicitly decides otherwise, and may not be any member who is a candidate for the post of prospective candidate.

2.4 The Chief Executive shall notify all the members on the National Register at the time of receipt of such notification of the fact that the constituency has initiated the process, of the closing date, and of the address to which applications should be sent. The Chief Executive shall also provide a copy of the National Register to the secretary of the constituency committee.

2.5 The Designated Officer shall also notify the secretary of every branch in the constituency that the process has started and that they may nominate any person whose name is on the National Register, and that such nominations must be received by the closing date.

2.6 Gall y pwyllgor etholaeth, unrhyw bryd cyn y dyddiad cau, ddewis gwahodd unrhyw berson neu bersonau oddi ar y Gofrestr Genedlaethol i ymgeisio.

3 **Y Rhestr Etholwyr**

3.1 Ar y dyddiad yr hysbyswyd y Prif Weithredwr gan pwyllgor yr etholaeth ei fod yn dymuno cychwyn y broses, neu'n syth wedyn, bydd y Prif Weithredwr yn rhoi i'r Swyddog Dynodedig restr o ganghennau ac aelodau (gan gynnwys enwau a chyfeiriadau), yn nodi'n eglur pa rai sy'n gymwys i gymryd rhan yn y broses dewis. Bydd y rhestr etholwyr yn cynnwys holl aelodau'r canghennau yn yr ardal berthnasol. Ni all unrhyw berson sy'n ymgeisydd bleidleisio yn y broses dewis, hyd yn oed os yw ei (h)enw yn ymddangos ar y rhestr etholwyr.

3.2 Unwaith i'r rhestr gael ei rhoi allan ni ellir ei newid o gwbl nes bo'r broses dewis wedi cael ei chwblhau (neu wedi cael ei hail gychwyn am ba reswm bynnag).

3.3 Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu copi o'r rhestr etholwyr i bob ymgeisydd fel y mae eu ceisiadau neu enwebiadau yn dod i law. Gall pob ymgeisydd hefyd ofyn i'r Prif Weithredwr am un set o labeli yn dwyn y cyfeiriadau sydd ar y rhestr etholwyr am dâl a bennir o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Gall ymgeisyddion eu defnyddio i ohebu, ar eu cost eu hunain, gyda'r rhai sydd ar y rhestr etholwyr. Ond rhaid iddynt roi gwybod i'r Swyddog Dynodedig am yr holl gostau a geir wrth iddynt geisio am yr ymgeisyddiaeth, a chadw o fewn y terfynau a rheolau gwariant a bennir o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu gwybodaeth ar y gwariant a wnaed gan yr ymgeisyddion i unrhyw aelod sy'n gwneud cais am y wybodaeth hwnnw. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith yr hawl i wyrddroi unrhyw ddewis, ac i ddileu enw'r unigolyn o'r Gofrestr Genedlaethol, pe profir

2.6 At any time prior to the closing date, the constituency committee may choose to invite any person or persons from the National Register to apply.

3 **Electoral Roll**

3.1 On or immediately after the date on which the constituency committee has notified the Chief Executive that it wishes to commence the process, the Chief Executive shall supply to the Designated Officer a list of branches and members (including names and addresses), indicating clearly which are eligible to participate in the selection process. The electoral roll shall include the names and addresses of all members of all branches in the relevant area. No person who is a candidate for selection may vote in that selection, whether his/her name appears on the electoral roll or not.

3.2 Once that roll has been issued, it shall not change in any way until the selection process has been completed (or restarted for whatever reason).

3.3 The Designated Officer shall provide a copy of the electoral roll to all applicants and nominees as and when their application is received. Each candidate may also request from the Chief Executive a single set of address labels matching the electoral roll, for which the candidate shall pay such fee as may be set from time to time by the National Executive. Applicants may use this to communicate with those on the electoral roll, at their own expense, but shall report all expenditure incurred in seeking selection as a candidate to the Designated Officer, and shall comply with any expenditure limits and rules as may be set from time to time by the National Executive. The Designated Officer shall make available information on expenditure incurred by the candidates to any party member on request. The National Executive shall have the right to declare any selection null and void, and to remove any candidate's name from the

fod unrhyw ymgeisydd heb gadw o fewn y rheolau a'r uchafsymiau hyn.

- 4**
- Tynnu Rhestr Fer**
- 4.1** Bydd pwyllgor yr etholaeth yn cyfarfod o fewn 14 diwrnod o'r dyddiad a bennir gan baragraff 2.3 uchod er mwyn bwrw golwg dros y ceisiadau a ddaeth i law.
- 4.2** Bydd gan y Pwyllgor Etholaeth hawl i gyfweld pob ymgeisydd er mwyn dod i gasgliad a ydynt yn addas ar gyfer gofynion yr etholaeth.
- 4.3** Os nad oes ceisiadau, neu os yw'r pwyllgor etholaethol o'r farn nad oes ceisiadau boddhaol, gellir ail gychwyn y broses a osodir allan ym mharagraff 2. Os mai dim ond un ymgeisydd sydd, gall pwyllgor yr etholaeth benderfynu bwrw ymlaen gyda'r broses dewis, neu ail gychwyn y broses.
- 4.4** Yn y cyfarfod hwnnw, os bydd mwy na 5 cais bydd hawl gan pwyllgor yr etholaeth i dynnu rhestr fer i'w hystyried ymhellach.
- 4.5** Ni chaiff rhestr fer o'r fath gynnwys llai na 5 enw, a phan fo ceisiadau gan ddyinion a gan ferched, bydd o leiaf un person o'r naill ryw a'r llall ar y rhestr fer.
- 4.6** Os bydd aelod etholedig presennol am gael ei (h)ail-ethol, ac os bydd yr aelod hwnnw wedi cael ei (h)enwebu gan ganghennau sydd yn cynrychioli mwy na hanner yr aelodau ar y rhestr etholwyr, caiff y pwyllgor etholaeth wneud cais i'r Pwyllgor Gwaith, gan ddatgan manylion r holl geisiadau ac enwebiadau a dderbyniwyd, am ganiatâd i ail-ethol yr aelod heb gynnal cyfarfodydd hystingiadau. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith hawl diamod i gytuno neu i wrthod y fath gais.

- 5**
- Dewis**
- 5.1** Bydd pwyllgor yr etholaeth yn pennu dyddiad dewis fydd

National Register, in the event of any proven failure to abide by these limits and rules.

- 4**
- Short listing**
- 4.1** The constituency committee shall meet within 14 days of the date set by paragraph 2.3 above to review the applications received.
- 4.2** The constituency committee shall have the right to interview all applicants in order to determine whether it considers that they meet the requirements of the constituency.
- 4.3** If there are no applications, or if the constituency committee feels that there are no suitable applications, then the process set out in paragraph 2 may be restarted. If there is only one application, the constituency committee may decide to proceed with the selection process, or to re-start the process.
- 4.4** At that meeting, the constituency committee shall also have the right, where there are more than 5 applications, to select a short list for further consideration.
- 4.5** No such short list shall contain fewer than 5 names, and where there are both male and female applicants, there shall be at least one person of each gender on the short list.
- 4.6** Where there is an existing elected member seeking re-election, and that member has been nominated by branches representing more than 50% of the membership on the electoral roll, the constituency committee may apply to the National Executive, with details of all nominations and applications received, for permission to re-select the existing member without holding hustings meetings. The National Executive shall have absolute discretion to grant or refuse such an application.

- 5**
- Selection**
- 5.1** The constituency committee shall set a selection date,

dim llai na 28 diwrnod a dim mwy na 58 diwrnod ar ôl y dyddiad a bennwyd gan baragraff 2.3 uchod.

- 5.2** Ni chaiff unrhyw berson nad yw ar y rhestr etholwyr a ddarperir gan y Prif Weithredwr gymryd rhan yn y broses dewis.
- 5.3** Bydd pwyllgor yr etholaeth fel arfer yn trefnu o leiaf ddau gyfarfod hysting, ar ddyddiadau gwahanol gydag o leiaf un wythnos rhyngddynt, lle gall pob aelod sydd ar y rhestr etholwyr gyfarfod â'r ymgeisyddion a'u holi. Bydd pob aelod sydd ar y rhestr etholwyr yn derbyn hysbysiad ysgrifenedig o'r cyfarfodydd oddi wrth y Swyddog Dynodedig o leiaf un wythnos cyn y cyfarfod cyntaf o'r fath. Bydd pwyllgor yr etholaeth yn penodi cadeirydd ar gyfer pob un o'r cyfarfodydd. Os bydd y pwyllgor etholaeth yn teimlo nad oes angen trefnu dau gyfarfod, oherwydd amgylchiadau lleol, caiff wneud cais i'r Pwyllgor Gwaith am ganiatâd i gynnal un cyfarfod yn unig, gan osod allan yn glir y rhesymau dros y fath gais. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith hawl diamod i gytuno neu i wrthod y fath gais.
- 5.4** Bydd pob ymgeisydd cymwys, neu os tynnwyd rhestr fer, pob ymgeisydd sydd ar y rhestr fer, yn derbyn gwahoddiad ysgrifenedig i fod yn bresennol ym mhob cyfarfod o'r fath. Anfonir y gwahoddiadau gyda'r post dosbarth cyntaf (neu e-bost) o leiaf 12 diwrnod cyn dyddiad y cyfarfod cyntaf. Bydd hawl gan bob ymgeisydd sy'n methu â bod yn bresennol i benodi un tyst i fod yno yn ei le (neu yn ei lle). Ni chaiff y tystion hynny gymryd lle'r ymgeisydd yn y cyfarfod hysting, ond cant fwrw golwg dros yr holl weithgareddau.
- 5.5** Rheolir pob cyfarfod hystingiadau yn unol ag unrhyw reolau a gyhoeddir gan y Pwyllgor Gwaith o bryd i'w gilydd. Fe gaiff etholaethau ganiatáu pleidlais post i unrhyw aelod na all fynychu'r cyfarfodydd hystingiadau, ond bydd etholaethau yn dilyn unrhyw gyfarwyddyd mwy manwl a baratoir gan y Pwyllgor Gwaith o bryd i'w

which shall be no less than 28 days after the date set by paragraph 2.3 above and no more than 58 days after that date.

- 5.2** No person not on the electoral roll provided by the Chief Executive may be allowed to participate in the selection process.
- 5.3** The constituency committee shall normally organise at least two hustings meetings, on separate dates at least one week between the first and the last, at which all members on the electoral roll may meet and question the candidates. All members on the electoral roll shall receive written notice of all such meetings, from the Designated Officer, at least one week before the first such meeting. The constituency committee shall appoint a chair for each of the meetings. If the constituency committee feels that organising two meetings is unnecessary due to local circumstances, it may apply to the National Executive for permission to hold only one meeting, setting out clearly the reasons for the application. The National Executive shall have absolute discretion to grant or refuse such an application.
- 5.4** All valid candidates, or all short-listed candidates where a short listing has been carried out, shall be invited in writing to attend all such meetings, such invitations to be sent by first class post (or e/mail) at least 12 days before the date of the first meeting. Any candidate unable to attend any hustings meeting shall be entitled to appoint one scrutineer to attend in his/her place. Such scrutineers shall not be allowed to take the place of the candidate in the hustings meeting, but shall be allowed to observe all proceedings.
- 5.5** All hustings meetings shall be conducted in accordance with any guidance which shall be issued by the National Executive from time to time. Postal Voting may be allowed for those members who are unable to attend hustings meetings, but shall be conducted in accordance with any detailed guidance issued by the

- gilydd.
- 5.6** Ar ddiwedd pob cyfarfod rhoddir papur pleidleisio, a luniwyd yn unol â'r Rheolau Etholiadau Mewnol, i bob person yno sydd â'i enw ar y rhestr etholwyr, ac sydd heb gael papur pleidleisio mewn cyfarfod hysting blaenorol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn nodi, ar y rhestr etholwyr, rif y papur pleidleisio a roddwyd i bob aelod. Bydd gwybodaeth am ba aelodau sydd wedi cael papur pleidleisio ym mhob cyfarfod yn cael ei ddarparu i bob ymgeisydd neu dyst ar ddiwedd pob cyfarfod. Pan nad oes ond un cais dilys, a bod pwyllgor yr etholaeth _wedi penderfynu bwrw ymlaen i ddewis yn unol ag adran 4 y rheolau hyn, yna bydd y papur pleidleisio yn cynnwys dau ddewis, fel bo modd i'r aelodau bleidleisio dros ailgychwyn y drefn dewis.
- 5.7** Bydd cyfnod heb fod dan hanner awr a heb fod dros awr ar derfyn y cyfarfod, pan gaiff pob person sydd ar y rhestr etholwyr lenwi'r ffurflen bleidleisio a'i rhoi mewn blwch sydd wedi ei selio.
- 5.8** Ni chaiff yr un papur pleidleisio ei dynnu o'r blwch hyd nes y bo pob cyfarfod hysting wedi cael ei gynnal a'r dyddiad dewis a bennwyd o dan 5.1 uchod wedi cyrraedd.
- 5.9** Ar y dyddiad dewis, ac ar ôl i bob cyfarfod hysting gael ei gynnal, ond cyn agor y blychau pleidleisio, rhoddir y rhestr etholwyr a farciwyd mewn pecyn seiliedig a bydd pob ymgeisydd (neu dyst a benodwyd am na allai'r ymgeisydd fod yn bresennol) yn arwyddo'r sêl.
- 5.10** Yna bydd y blychau pleidleisio yn cael eu hagor gan y Swyddog Dynodedig, a fydd yn cyfrif y pleidleisiau yn unol â'r drefn a osodir yn y Rheolau Etholiadau Mewnol. Caniateir i bob ymgeisydd fod yn bresennol ei hunan, neu caiff wahodd un tyst i fod yn bresennol ar ei ran.
- 5.11** Wedi gorffen cyfrif, rhoddir y papurau pleidleisio mewn pecyn seiliedig a anfonir ar unwaith, ynghyd â'r pecyn

- National Executive from time to time.
- 5.6** At the end of each meeting, a ballot paper, drawn up in accordance with the Rules for Internal Elections, shall be given to each person attending whose name appears on the electoral roll, and who has not received a ballot paper at a previous hustings meeting. The electoral roll shall be marked by the Designated Officer to indicate the number of the ballot paper issued to each member. Information as to which members have been issued with ballot papers at each meeting shall also be provided to each candidate or scrutineer at the end of each meeting. Where there is only one valid application, and the constituency committee has decided, in accordance with section 4 of these rules, to proceed with the selection, then the ballot paper shall include two options, such that members may vote to re-start the selection process.
- 5.7** There shall be a period of not less than half an hour and not more than one hour at the conclusion of the meeting during which each person on the electoral roll may complete the ballot paper and place it in a sealed box.
- 5.8** No ballot papers shall be removed from the box until all the hustings meetings have been held, and the selection date set under 5.1 above has been reached.
- 5.9** On the selection date, and after the conclusion of all hustings meeting, but before the ballot box(es) is/are opened, the marked up electoral roll shall be placed in a sealed package, and the seal signed by each of the candidates (or scrutineer if appointed in the event of any candidate being unable to be present).
- 5.10** The ballot box(es) shall then be opened and the votes counted by the Designated Officer, in accordance with the procedure set out in the Rules for Internal Elections. Each candidate will be permitted to attend in person, or to invite one scrutineer to attend on his/her behalf.
- 5.11** On completion of the counting, the ballot papers shall be placed into a sealed package, and both that, and the

sy'n cynnwys y rhestr etholwyr a farciwyd, at y Prif Weithredwr.

5.12 Bydd y Prif Weithredwr yn cadw'r pecynnau seiliedig am gyfnod o fis o leiaf, ac wedyn yn eu dinistrio heb eu hagor, oni herir y broses.

5.13 Dim ond o dan gyfarwyddyd penodol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, yn unol â'i bwerau dan baragraff 1.8 uchod y byddir yn agor y pecynnau seiliedig ac yn archwilio eu cynnwys.

5.14 Gall cadeirydd yr olaf o'r pwyllgorau dewis benderfynu gwneud datganiad cyhoeddus yn dweud pa ymgeisydd a ddewiswyd gan yr aelodau, ond rhaid i ddatganiad o'r fath ddweud yn benodol bod y dewis yn amodol ar gael ei gadarnhau gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Ni chaiff unrhyw aelod arall wneud datganiad ar y mater.

6

Cadarnhau

6.1 Bydd ysgrifennydd pwyllgor yr etholaeth yn hysbysu'r Prif Weithredwr pwy yw'r person a ddewiswyd.

6.2 Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ystyried y dewis yn ei gyfarfod nesaf (oni bo cyhuddiad o weithredu annheg wedi ei gyflwyno yn unol â chymal 1.6 neu unrhyw reswm arall a benderfynir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bryd hynny gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ohirio'r drafodaeth ynghylch cadarnhau), a bydd yn penderfynu cadarnhau dewis pwyllgor yr etholaeth neu beidio. Os bydd, am unrhyw reswm, yn penderfynu yn erbyn cadarnhau'r penderfyniad, bydd y broses ar gyfer yr etholaeth honno yn ailgychwyn.

6.3 Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i ddiddymu ei benderfyniad i gadarnhau ymgeisydd ar unrhyw adeg os mae'n tybio fod gwneud hynny er pennaf les y Blaid. Yn y fath amgylchiadau, ailgychwynnir y broses ddewis.

package containing the marked up electoral roll, shall be returned immediately to the Chief Executive.

5.12 The Chief Executive shall retain the sealed packages for a period of at least one month, and shall thereafter destroy them unopened unless a challenge has been made to the procedure.

5.13 The sealed packages shall be opened and the contents examined only under the explicit direction of the National Executive, in pursuit of its powers under paragraph 1.8 above.

5.14 The chair of the final selection meeting may, if (s)he so decides, make a public statement as to which candidate has been chosen by the membership, but any such statement shall contain an explicit statement that such selection is subject to ratification by the National Executive. No other person may make any statement on the matter.

6

Ratification

6.1 The secretary of the constituency committee shall notify the Chief Executive of the name of the person selected.

6.2 The National Executive will consider the selection at its next meeting (unless any allegation of unfair practice has been made under the provisions of clause 1.6 or for any other reason decided by the National Executive Committee, in which case a discussion on ratification may be delayed by the National Executive), and shall decide whether or not to ratify the decision of the constituency. If it decides, for whatever reason, not to ratify the decision, then the procedure shall be recommenced for that constituency.

6.3 The National Executive Committee shall have the right at any time to revoke the ratification of any candidate where it believes that the best interests of the party are served by so doing. In such circumstances, the selection process shall be recommenced.

- 6.4 Bydd y Prif Weithredwr yn hysbysu ysgrifennydd yr etholaeth o benderfyniad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.
- 6.5 Dim ond y Prif Weithredwr gaiff gyhoeddi enwau'r darpar ymgeisyddion a ddewiswyd, ond gall gytuno i ddirprwyo hynny i swyddogion yr etholaeth.

7 **Isetholiadau**

- 7.1 Os digwydd i sefyllfa godi lle bo isetholiad yn cael ei gynnal, bydd gweithredu'r rheolau hyn yn nwylo'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl i newid yr ym mha ffordd bynnag a ystyrir yn briodol ganddo. Ac eithrio hynny yn unig, bydd gweddiill y rheolau hyn yr un mor gymwys i isetholiadau ag y maent i Etholiadau Cyffredinol.

8 **Dod yn Aelod o'r Cynulliad neu'n Aelod Seneddol**

- 8.1 Mae Plaid Cymru The Party of Wales yn ystyried bod swydd AC neu AS yn un amser llawn. Felly mae'n rhaid i unrhyw berson a ddewisir o dan y rheolau hyn dderbyn hynny, a disgwylir iddo/ iddi roi'r gorau i bob swydd lawn amser arall os caiff ei (h)ethol.
- 8.2 Er nad oes dim penodol yn y rheolau hyn i wahardd cynghorwyr etholedig, Aelodau Seneddol Ewropeaidd, Aelodau Seneddol ac Aelodau o'r Cynulliad rhag ceisio cael eu dewis yn ddarpar ymgeisyddion ar gyfer San Steffan neu'r Cynulliad, bydd unrhyw un a etholir yn Aelodau (AS neu AC) yn rhoi'r gorau i'r swyddi hynny o fewn cyfnod sydd i gael ei benderfynu gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a beth bynnag, dim hwyrach na rownd nesaf yr etholiadau ar gyfer y corff yr oedd gyntaf yn aelod ohono.

- 6.4 The Chief Executive will advise the constituency secretary of the decision of the National Executive.

- 6.5 Only the Chief Executive may make public the name of the selected prospective candidate, although (s)he may agree to delegate that to the constituency officers.

7 **By-elections**

- 7.1 In the event of a situation arising where a by-election is to be held, the overall operation of these rules shall be in the hands of the National Executive. The National Executive shall have the right to vary the timetable in whatever way it feels appropriate. With those sole exceptions, the remainder of these rules shall apply to by-elections as they would to General Elections.

8 **Becoming an AM or MP**

- 8.1 Plaid Cymru - The Party of Wales considers that being an AM or MP is a full time job. Any person selected under these rules is thereby bound to accept that this is the case, and is expected to relinquish other full time employment if elected.
- 8.2 Whilst there is nothing specific in these rules that precludes elected councillors, MEPs, MPs or Assembly Members from seeking to be selected as prospective parliamentary or National Assembly candidates, any who are elected as MPs or AMs will relinquish any other such posts within a time to be determined by the National Executive, and in any event, no later than the next round of elections to the body of which (s)he was first a member.

5.5 Rheolau Dewis Ymgeisyddion Etholiadau Senedd Ewrop

- 1**
- Cyffredinol**
- 1.1** Bydd ymgeisyddion ar gyfer y Senedd Ewropeaidd yn cael eu dewis ar gyfer un etholiad yn unig. Mae'n rhaid dilyn y trefniadau dewis ar gyfer pob etholiad dilynol, boed yr ymgeisydd wedi cael ei ethol ai peidio.
- 1.2** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn cynnal Cofrestr Genedlaethol o bersonau a ystyrir yn gymwys i sefyll fel ymgeisyddion mewn etholiadau ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol, San Steffan, a'r Senedd Ewropeaidd. Dim ond personau y mae eu henwau ar y Gofrestr hon y gellir eu dewis fel ymgeisyddion Seneddol Ewropeaidd.
- 1.3** Bydd ymgeisyddion yn cael eu dewis o'r rhestr hon yn unol â'r trefniadau a nodir yn y rheolau isod.
- 1.4** Y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol fydd yn gosod yr amserlen a ddilyniwr wrth weithredu'r broses o ddewis ymgeisyddion.
- 1.5** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol o dro i dro yn argymhell mesurau penodol i'r Cyngor Cenedlaethol i gywiro tangynrychiolaeth unrhyw grwp o fewn cymdeithas ymhlith cynrychiolyddion etholedig Plaid Cymru – The Party of Wales.
- 1.6** Dyfernir bod unrhyw berson sy'n dymuno cael ei ethol yn ymgeisydd Seneddol Ewropeaidd wedi cytuno bod y rheolau hyn yn ei rwymo.
- 1.7** Fe fydd unrhyw aelod sy'n dymuno cael ei ch/gadarnhau yn ymgeisydd yn arwyddo cytundeb cyn i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol eu cadarnhau yn nodi beth mae'r Blaid yn disgwyl i'r ymgeisyddion ei wneud a beth gall yr ymgeisyddion ei ddisgwyl gan y Blaid.
- 1.8** Rhaid i unrhyw berson sydd, ar unrhyw adeg, eisïau herio a ddilyniwyd y rheolau hyn mewn unrhyw achos penodol ai peidio, wneud hynny trwy ysgrifennu at y Prif

5.5 Rules for the selection of European Parliamentary Election Candidates

- 1**
- General**
- 1.1** Candidates for election to the European Parliament are selected for one election only. The selection procedure shall be followed for each subsequent election, whether the candidate has been elected or not.
- 1.2** The National Executive will maintain a National Register of persons deemed to be suitable as candidates for National Assembly, Westminster, and European Parliament elections. Only persons whose names are on this Register may be selected as European Parliamentary candidates.
- 1.3** Selection of candidates from this list will be carried out in accordance with the procedures set out in the rules below.
- 1.4** The National Executive shall set the timetable to be applied to the selection process.
- 1.5** The National Executive Committee shall from time to time recommend to National Council specific measures to correct any under-representation of any group in society among Plaid Cymru – The Party of Wales' elected representatives.
- 1.6** Any member seeking to be selected as a European Parliamentary candidate shall be deemed to have agreed that these rules are binding.
- 1.7** Any member seeking ratification as a candidate shall sign a binding agreement prior to NEC ratification detailing what the Party expects from candidates and what candidates can expect from the Party.
- 1.8** Any person wishing to challenge, at any stage, whether these rules have been followed in a particular case shall do so in writing to the Chief Executive within 7 days of

<p>1.9 Weithredwr o fewn 7 diwrnod i'r digwyddiad a arweiniodd at yr her, gan nodi ar ba sail y gwneir yr her. Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol am unrhyw her o'r fath. Bydd y Pwyllgor Gwaith yn cymryd pa gamau bynnag y bo'n eu hystyried yn briodol er mwyn ymchwilio i'r mater, a bydd ei benderfyniad ar y materion hynny ac ar y camau a gymerir i ymchwilio iddynt a'u datrys, yn derfynol ac yn rhwymo pawb a fu'n ymwneud â'r mater.</p>	<p>the event giving rise to the challenge, indicating the basis on which the challenge is made.</p> <p>1.9 The Chief Executive shall report any such challenge to the National Executive, which shall take whatever steps it considers appropriate to investigate the matter, and whose decision on all such matters, and on the steps taken to investigate and resolve them, shall be final and binding on all concerned.</p>
<p>1.10 Os digwydd bod unrhyw amwysedd neu ansicrwydd mewn perthynas â'r drefn sydd i'w dilyn o dan y rheolau hyn, mae rhyddid llwyr gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol i benderfynu'r mater. Bydd y Pwyllgor Gwaith yn cynnig unrhyw newidiadau i'r rheolau hyn y bydd eu hangen er mwyn datrys y mater at y dyfodol.</p>	<p>1.10 In the event of any ambiguity or uncertainty in relation to the procedures to be followed under these rules, the National Executive shall have absolute discretion to determine the matter, and shall propose such changes to these rules as are necessary to resolve the issue for future instances.</p>
<p>2 <u>Cychwyn y drefn ddewis</u></p>	<p>2 <u>Commencing the selection process</u></p>
<p>2.1 Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi Swyddog Dynodedig (na all fod yn berson sy'n ceisio cael ei ddewis yn ymgeisydd o dan y rheolau hyn ond a all fod yn Brif Weithredwr).</p>	<p>2.1 The National Executive shall appoint a Designated Officer (who shall not be a person seeking to be selected as a candidate under these rules, but who may be the Chief Executive).</p>
<p>2.2 Bydd y Swyddog Dynodedig yn rhoi gwybod i'r Prif Weithredwr ei fod (ei bod) yn dymuno cychwyn y broses, a bydd yn pennu dyddiad cau ar gyfer ceisiadau, fydd fel arfer o leiaf 28 diwrnod ar ôl dyddiad hysbysu'r Prif Weithredwr. Bydd hefyd yn pennu dyddiadau ar gyfer y cyfarfodydd a'r penderfyniadau eraill sydd eu hangen o dan y rheolau hyn ac yn hysbysu'r Prif Weithredwr ynglyn â'r dyddiadau hynny.</p>	<p>2.2 The Designated Officer shall notify the Chief Executive that (s)he wishes to initiate the process, and shall set a closing date for applications which shall normally be at least 28 days after the date of notification to the Chief Executive. (S)he shall also set dates for the other meetings and decision points required by these rules and notify those dates to the Chief Executive.</p>
<p>2.3 Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r holl bersonau sydd ar y Gofrestr Genedlaethol pan dderbynnir yr hysbysiad hwnnw, bod y Swyddog Etholiadol wedi cychwyn y broses, gan nodi'r dyddiad cau a'r cyfeiriad lle dylid anfon ceisiadau.</p>	<p>2.3 The Chief Executive shall notify all the persons on the National Register at the time of receipt of such notification of the fact that the Returning Officer has initiated the process, of the closing date, and of the address to which applications should be sent.</p>
<p>2.4 Bydd y Prif Weithredwr hefyd yn hysbysu pob cangen a phwyllgor etholaeth y cant anfon enwebiadau, a'r dyddiad cau am dderbyn enwebiadau. Caiff unrhyw</p>	<p>2.4 The Chief Executive shall also notify all branches and constituency committees that they may submit nominations and of the closing date for submission of</p>

gangen neu bwyllgor etholaeth enwebu 2,4,neu 6 enw o'r Gofrestr Genedlaethol, ond rhai enwebu nifer gyfartal o ddynion a menywod. Ni fydd enwebiadau gan unrhyw gorff nad ydynt yn gyfartal o ran rhyw yn ddilys.

- 2.5** Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl i gyflwyno enwebiadau hefyd, ac nid oes rhaid i enwebiadau o'r Pwyllgor Gwaith gydymffurfio â'r gofynion ym mharagraff 2.4 uchod.

3

Rhestr Etholwyr

- 3.1** Ar y dyddiad y rhoddodd y Swyddog Dynodedig wybod i'r Prif Weithredwr ei fod eisiau cychwyn y broses, neu'n syth wedyn, bydd y Prif Weithredwr yn rhoi i'r Swyddog Dynodedig restr o ganghennau ac aelodau, yn nodi'n eglur pa rai sy'n gymwys i gymryd rhan yn y broses o ddewis. Bydd y rhestr etholwyr yn cynnwys holl aelodau'r canghennau. Mae aelodau sy'n ymgeisyddion am y swydd, serch hynny, yn gymwys i bleidleisio yn y drefn ddewis.
- 3.2** Unwaith i'r rhestr gael ei rhoi allan ni ellir ei newid o gwbl nes y bo'r broses wedi cael ei chwblhau (neu wedi cael ei hail gychwyn am ba reswm bynnag).
- 3.3** Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu copi o'r rhestr etholwyr i bob ymgeisydd wrth i'w henwebiadau ddod i law. Gall pob ymgeisydd hefyd ofyn i'r Prif Weithredwr am un set o labeli yn dwyn y cyfeiriadau sydd ar y rhestr etholwyr am ffi i'w phennu o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Gall ymgeisyddion eu defnyddio i ohebu, ar eu cost eu hunain, gyda'r rhai sydd ar y rhestr etholwyr. Ond rhaid iddynt roi gwybod i'r Swyddog Dynodedig am yr holl gostau o wneud hynny, a chadw o fewn y terfynau gwariant fydd yn cael eu pennu o bryd i'w gilydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn darparu gwybodaeth ar y gwariant a wnaed gan yr ymgeisyddion

any such nominations. Any branch or constituency committee may submit 2, 4, or 6 nominations of names from the national register, but must nominate an equal number of men and women. Nominations from any body that are not thus balanced shall be invalid.

- 2.5** The National Executive Committee may also submit nominations, and such nominations do not need to conform with the requirements of 2.4 above.

3

Electoral Roll

- 3.1** On or immediately after the date on which the Designated Officer has notified to the Chief Executive that (s)he wishes to commence the process, the Chief Executive shall supply to the Designated Officer a list of branches and members, indicating clearly which are eligible to participate in the selection process. The electoral roll shall include the names and addresses of all members of all branches. Members who are candidates for selection may, nevertheless, vote in the selection process.
- 3.2** Once that roll has been issued, it shall not change in any way until the selection process has been completed (or restarted for whatever reason).
- 3.3** The Designated Officer shall provide a copy of the electoral roll to all applicants as and when their nomination is received. Each candidate may also request from the Chief Executive a single set of address labels matching the electoral roll, for which the candidate shall pay such fee as may be set from time to time by the National Executive. Applicants may use this to communicate with those on the electoral roll, at their own expense, but shall report all expenditure incurred to the Designated Officer, and shall comply with any expenditure limits as may be set from time to time by the National Executive. The Designated Officer shall make available information on expenditure incurred by the

i unrhyw aelod sy'n gwneud cais am y wybodaeth hwnnw. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith yr hawl i wydroi unrhyw ddewis, ac i ddileu enw'r unigolyn o'r Gofrestr Genedlaethol, pe profir fod unrhyw ymgeisydd heb gadw o fewn y rheolau a'r uchafsymiau hyn.

- 4**
- Dewis**
- 4.1** Bydd y Swyddog Dynodedig yn pennu dyddiad dewis fydd fel arfer ddim llai na 28 diwrnod a dim mwy na 58 diwrnod ar ôl y dyddiad cau ar gyfer derbyn ceisiadau, a bennir yn unol â pharagraff 2.2 uchod.
- 4.2** Ni chaiff neb na sydd ar y rhestr etholwyr a baratoir gan y Prif Swyddog gymeryd rhan yn y broses ddewis.
- 4.3** Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl i benderfynu faint o enwau a fydd ar restr y Blaid, ac i dynnu rhestr fer, gan ddefnyddio pa ystyriaethau ag y bydd yn penderfynu, ond bydd yn sicrhau fod unrhyw rhestr fer yn gytbwys o ran rhyw. Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i ychwanegu enwau i'r rhestr os bydd yn tybio fod gweithredu felly er pennaf les y Blaid.
- 4.4** Bydd y Swyddog Dynodedig yn trefnu o leiaf un cyfarfod hystyngau mewn pob un o ranbarthau etholiadau y Cynulliad Cenedlaethol, ar ddyddiau gwahanol, gydag o leiaf un wythnos rhwng y cyntaf a'r olaf, lle'r caiff pob aelod gwrdd a holi'r ymgeiswyr. Caiff y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol benderfynu cynnal cyfarfodydd hystyngau ychwanegol. Bydd pob aelod ar y rhestr etholwyr yn derbyn rhybudd ysgrifenedig o'r holl gyfarfodydd, o leiaf wythnos cyn y cyfarfod cyntaf. Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penodi cadeirydd ar gyfer pob un o'r cyfarfodydd.
- 4.5** Caiff pob ymgeisydd dilys wahoddiad ysgrifenedig i'r cyfarfodydd hystyngau, ac anfonir y fath wahoddiadau gyda phost dosbarth cyntaf (neu e/bost) o leiaf 12

candidates to any party member on request. The National Executive shall have the right to declare any selection null and void, and to remove any candidate's name from the National Register, in the event of any proven failure to abide by these limits and rules.

- 4**
- Selection**
- 4.1** The Designated Officer shall set a selection date which shall normally be no less than 28 days and no more than 58 days after the closing date for applications, as determined by paragraph 2.2 above.
- 4.2** No person not on the electoral roll provided by the Chief Executive may be allowed to participate in the selection process.
- 4.3** The National Executive shall determine how many names shall appear on the party's list, and have the power to draw up a shortlist using such criteria as it may determine, but shall ensure that any such shortlist is balanced by gender. The National Executive Committee shall also have the right to add names to the list where it deems that to do so is in the best interests of the party.
- 4.4** The Designated Officer shall organise at least one hustings meeting in each of the National Assembly Electoral Regions, on separate dates at least one week between the first and the last, at which all members on the electoral roll may meet and question the candidates. The National Executive Committee may decide to hold additional hustings meetings. All members on the electoral roll shall receive written notice of all such meetings, from the Designated Officer, at least one week before the first such meeting. The National Executive Committee shall appoint a chair for each of the meetings.
- 4.5** All valid candidates shall be invited in writing to attend the hustings meetings, such invitations to be sent by first class post (or e/mail) at least 12 days before the date of

diwrnod cyn y cyfarfod cyntaf. Caiff unrhyw ymgeisydd na all fynychu unrhyw gyfarfod benodi cynrychiolydd i fod yn bresennol yn ei le. Ni chaiff y fath gynrychiolydd gymeryd lle'r ymgeisydd yn y cyfarfod, ond caiff wylio'r holl drefniadau.

- 4.6** Rheolir pob cyfarfod hystingiadau yn unol ag unrhyw reolau a gyhoeddir gan y Pwyllgor Gwaith o bryd i'w gilydd. Fe gaiff etholaethau ganiatáu pleidlais post i unrhyw aelod na all fynychu'r cyfarfodydd hystingiadau, ond bydd etholaethau yn dilyn unrhyw gyfarwyddyd mwy manwl a baratoir gan y Pwyllgor Gwaith o bryd i'w gilydd.
- 4.7** Ar ddiwedd pob cyfarfod, rhoddir papur pleidleisio, a baratoir yn unol â'r Rheolau ar gyfer Etholiadau Mewnol i bob aelod sydd yn bresennol a fod ei (h)enw ar y rhestr etholwyr, ac sydd heb bleidleisio mewn cyfarfod hystyngau blaenorol. Bydd y Swyddog Dynodedig yn marcio'r rhestr etholwyr i nodi rhif y papur pleidleisio a roddwyd i bob aelod. Hysbysir pob ymgeisydd, neu gynrychiolydd yr ymgeisydd, ar ddiwedd pob cyfarfod pa aelodau sydd wedi pleidleisio.
- 4.8** Ceir cyfnod dim llai na hanner awr a dim mwy nag awr ar ddiwedd y cyfarfod, er mwyn i'r aelodau farcio'r papurau pleidleisio a'u rhoi yn y blwch pleidleisio.
- 4.9** Ni chaiff unrhyw bapur pleidleisio ei dynnu o'r blwch tan fod pob cyfarfod hystyngau wedi ei gynnal, a fod y dyddiad dewis a osodir yn unol a chymal 4.1 uchod wedi cyrraedd.
- 4.10** Ar y diwrnod dewis, ac ar ôl pob cyfarfod hystyngau, ond cyn agor y blychau pleidleisio, rhoddir y rhestr etholwyr wedi'i marcio mewn amlen seiliedig, ac arwyddir y sêl gan bob ymgeisydd (neu gynrychiolydd yr ymgeisydd os na all yr ymgeisydd fod yn bresennol)

the first meeting. Any candidate unable to attend any hustings meeting shall be entitled to appoint one representative to attend in his/her place. Such representatives shall not be allowed to take the place of the candidate in the hustings meeting, but shall be allowed to observe all proceedings.

- 4.6** All hustings meetings shall be conducted in accordance with any guidance which shall be issued by the National Executive from time to time. Postal Voting may be allowed for those members who are unable to attend hustings meetings, but shall be conducted in accordance with any detailed guidance issued by the National Executive from time to time.
- 4.7** At the end of each meeting, a ballot paper, drawn up in accordance with the Rules for Internal Elections shall be given to each person attending whose name appears on the electoral roll, and who has not received a ballot paper at a previous hustings meeting. The electoral roll shall be marked by the Designated Officer to indicate the number of the ballot paper issued to each member. Information as to which members have been issued with ballot papers at each meeting shall also be provided to each candidate or scrutineer at the end of each meeting.
- 4.8** There shall be a period of not less than half an hour and not more than one hour at the conclusion of the meeting during which each person on the electoral roll may complete the ballot paper and place it in a sealed box.
- 4.9** No ballot papers shall be removed from the box until all the hustings meetings have been held, and the selection date set under 4.1 above has been reached.
- 4.10** On the selection date, and after the conclusion of all hustings meeting, but before the ballot box(es) is/are opened, the marked up electoral roll shall be placed in a sealed package, and the seal signed by each of the candidates (or scrutineer if appointed in the event of any candidate being unable to be present).

- 4.11** Agorir y blychau pleidleisio, a chyfrir y pleidleisiau gan y Swyddog Dynodedig, yn unol a'r broses a ddiffinnir yn y Rheolau am Etholiadau Mewnol. Caiff pob ymgeisydd fod yn bresennol, neu anfon un cynrychiolydd i fod yn bresennol ar ei r(h)an.
- 4.12** Ar ddiwedd y cyfrif, rhoddir y papurau pleidleisio mewn amlen seiliedig, ac fe roddir hwnnw, a'r amlen gyda'r rhestr etholwyr, yn syth i'r Prif Weithredwr.
- 4.13** Bydd y Prif Swyddog yn cadw'r amlenni am o leiaf un mis, ac wedyn eu dinistrio, heb eu hagor, oni bai fod er i'r broses wedi ei derbyn.
- 4.14** Ni agorir y pecynnau, ac ni archwilir y cynnwys ond mewn canlyniad i benderfyniad y Pwyllgor Gwaith yn unol a'i bwerau o dan baragraff 1.9 uchod.

5

Cadarnhau

- 5.1** Bydd y Swyddog Dynodedig yn hysbysu'r Prif Weithredwr o enwau'r personau a ddewiswyd.
- 5.2** Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn ystyried y dewis yn ei gyfarfod nesaf (ond os bydd cyhuddiad o weithredu annheg wedi ei wneud o dan ddarpariaeth cymal 1.6 neu am unrhyw reswm arall a benderfynir gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, gall y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol ohirio'r drafodaeth ynghylch cadarnhau), a bydd yn penderfynu cadarnhau'r dewis neu beidio. Os bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn penderfynu peidio a chadarnhau'r dewis, am ba reswm bynnag, bydd y broses yn ailgychwyn.
- 5.3** Bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i dynnu unrhyw enw oddi ar restr Gymgeisyddion y Blaid os mae'n tybio fod gwneud hynny er pennaf les y Blaid.
- 5.4** Bydd y Prif Weithredwr yn hysbysu'r Swyddog Dynodedig a'r ymgeisyddion o benderfyniad y Pwyllgor

- 4.11** The ballot box(es) shall then be opened and the votes counted by the Designated Officer, in accordance with the procedure defined in the Rules for Internal Elections. Each candidate will be permitted to attend in person, or to invite one scrutineer to attend on his/her behalf.
- 4.12** On completion of the counting, the ballot papers shall be placed into a sealed package, and both that, and the package containing the marked up electoral roll, shall be returned immediately to the Chief Executive.
- 4.13** The Chief Executive shall retain the sealed packages for a period of at least one month, and shall thereafter destroy them, unopened unless a challenge has been made to the procedure.
- 4.14** The sealed packages shall be opened and the contents examined only under the explicit direction of the National Executive, in pursuit of its powers under paragraph 1.9 above.

5

Ratification

- 5.1** The Designated Officer shall notify the Chief Executive of the names of the persons selected.
- 5.2** The National Executive will consider the selection at its next meeting (unless any allegation of unfair practice has been made under the provisions of clause 1.6 or for any other reason decided by the National Executive Committee, in which case a discussion on ratification may be delayed by the National Executive), and shall decide whether or not to ratify the decision of the selection process. If it decides, for whatever reason, not to ratify the decision, then the procedure shall be recommenced.
- 5.3** The National Executive Committee shall have the right at any time to remove any name from the list of candidates where it believes that the best interests of the party are served by so doing.
- 5.4** The Chief Executive will advise the Designated Officer and candidates of the decision of the National

- Gwaith Cenedlaethol.
- 5.5** Dim ond y Prif Weithredwr, neu rywun yn gweithredu ar ei ran, a all gyhoeddi enwau'r darpar ymgeisyddion a ddewiswyd.
- 6** **Newidiadau i'r Rhestr Ddewis**
- 6.1** Pan fydd ymgeisydd a ddewiswyd yn gorfod tynnu allan o'r etholiad am ba reswm bynnag, neu os bydd enw unrhyw ymgeisydd yn cael ei ddileu o'r rhestr gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn unol ag Adran 6 uchod, bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol hawl ddiymwad i roi enw arall yn ei le a/neu ail-drefnu'r rhestr.
- 7** **Bod yn ASE**
- 7.1** Mae Plaid Cymru The Party of Wales yn ystyried bod swydd ASE yn un amser llawn. Felly mae'n rhaid i unrhyw berson a ddewisir o dan y rheolau hyn dderbyn hynny, a disgwylir iddo/ iddi roi'r gorau i bob swydd llawn amser arall os caiff ei (h)ethol.
- 7.2** Er nad oes dim penodol yn y rheolau hyn i wahardd cynghorwyr etholedig, Aelodau o'r Cynulliad, neu Aelodau Seneddol, rhag ceisio cael eu dewis yn ddarpar ymgeisyddion ar gyfer y Senedd Ewropeaidd, bydd unrhyw un sy'n cael ei ethol yn ASE yn ymddiswyddo o'r swyddi hynny o fewn cyfnod i'w bennu gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a beth bynnag a ddigwydd, dim hwyrach na rownd nesaf yr etholiadau ar gyfer y corff yr oedd gyntaf yn aelod ohono.

- Executive.
- 5.5** Only the Chief Executive, or a person acting on his or her behalf, may make public the names of the selected prospective candidates.
- 6** **Changes to the Selected List**
- 6.1** Where, for any reason, a candidate who has been selected finds that (s)he has to withdraw from the election, or is removed from the list by the National Executive Committee in accordance with section 6 above, the National Executive Committee shall have complete discretion to substitute a name and / or re-order the list.
- 7** **Becoming a MEP**
- 7.1** Plaid Cymru The Party of Wales considers that being a MEP is a full time job. Any person selected under these rules is thereby bound to accept that this is the case, and is expected to relinquish other full time employment if elected.
- 7.2** Whilst there is nothing specific in these rules that precludes elected councillors, AMs, or MPs from seeking to be selected as prospective European Parliament candidates, any who are elected as MEPs will relinquish such posts within a time to be determined by the National Executive, and in any event, no later than the next round of elections to the body of which (s)he was first a member.